

PETE ODAJE - »ŽIVIM, ALI NE VIŠE JA...«

Pete odaje predstavljaju stanje duša koje već žive mistični život u pravom smislu riječi. Kušaju jednu nutarnju obnovu i novost života u Kristu. U molitvi sjedinjenja koja je nadnaravna i koju Bog daruje kada i kako hoće iako se duša sa svoje strane treba za nju pripravljati. Istinski znakovi ovoga sjedinjenja s Bogom koje još nije potpuno jesu sigurnost o Božjoj prisutnosti i nutarnja i vanjska progonstva i patnje koje stavljaju na kušnju ljubav prema Bogu. Dušama na ovom stupnju duhovnog života je potrebna jedna autentična vjernost i dokazana odlučnosti.

Već smo posve na terenu mistike. Iako se Terezija osjeća spremnom na ovom polju, ipak ne krije napor i patnju zbog nemogućnosti da dostatno izrekne tajne koje se događaju počevši od ovih odaja (usp. Z V. 1, 1; Z V. 4, 12).

Nema više pouzdanja ni u usporedbi, svoje omiljelo pomagalo u objašnjavanju nekih oblika duhovnog procesa: »niti pak usporedbe mogu poslužiti da se to razjasni« (Z V. 1, 1). Ipak, ubrzo im se utječe. Unosi dvije vrlo značajne: svilenog prelca (Z V. 2, 2) i duhovnu ženidbu (Z V. 4, 2). Te će usporedbe omogućiti Tereziji da barem djelomice dočara što se događa s dušom u sjedinjenju s Bogom u ovim odajama. Iako je ovdje gotovo sav naglasak stavljen na mistično sjedinjenje, Svetica ne želi propustiti da pripomene ijedno drugo sjedinjenje koje redovito tome uvijek prethodi: sjedinjenje s Božjom voljom.

Sjedinjenje s Bogom ona definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom (usp. Z V. 3, 3). Dakle, doći do stanja kad je čovjek sposoban reći i potvrditi da prihvaća Božju volju kao normu života. U tom je slučaju došao do sjedinjenja s Bogom: »Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu!« (Z V. 3, 3).

Ovdje smo, međutim, još uvijek na polju asketike. Ali osim ovog sjedinjenja - usklađena volja s Božjom voljom - postoji i drugo sjedinjenje: mistično sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdigao na snažno sjedinjenje s Kristom.

I ovdje, u petim odajama, javlja se simbol svilenog prelca u kojem se sažima cijeli razvoj duhovnog života (usp. Z V. 2, 2ss):

- na početku je ružni crv koji i s naporom puže... (simbol asketskog života – odaje);
- kasnije sebi pravi kućicu, čahuru, u koju se zatvara (odaje IV.);
- tu crv umire i rađa se prekrasni leptir (preobrazba, novi život - odaje V.);
- slijedi slobodan i nenaporan život leta (puni život mistike - odaje VI. i VII.).

U fenomenu preobrazbe koji se događa u čahuri Terezija vidi fenomen smrti i uskrsnuća. Tu prepoznaje dvije sastavnice kršćanskog otajstva: umiranja za novi život, što se u biti mora dogoditi kod svakog kršćanina.

I u pogledu ovog umiranja za novi život, postoje dvije vrste preobraženja: ono koje se duguje tajanstvenoj milosti, a može se usporediti s tajanstvenom snagom koju dobiva crv kad se zatvara u čahuru da umre. I njega, crva, nestaje, pretvara se u leptira.

Ali postoji i posebna milost u misteriju kršćanskog življenja: kad otklonimo sve zapreke koje priječe rast milosti, ostvaruje se u nama jedan oblik preobraženja u Kristu: »Živim, ali ne više ja, nego živi Krist u meni« (Pavlov tekst koji Terezija ovdje navodi).

Druga usporedba koju Terezija donosi da bi objasnila molitvu sjedinjenja jest sakrament braka: »Premda je to gruba usporedba, ne nalazim druge koja bi bolje mogla objasniti ono što hoću od sakramenta ženidbe« (Z V. 4, 3).

Ta se usporedba proteže i stupnjevito raste do sedmih odaja:

V = odaje ogleđa, upoznavanja;
VI = odaje zaruka;
VII = odaje ženidbe.

Opravdavajući ovu podjelu, Terezija piše: »Čini mi se da sjedinjenje (u petim odajama) još ne dopire do duhovnih zamka, već se, kao i ovdje kad se dvoje hoće zaručiti, radi o tome da li su suglasni i da jedno i drugo to hoće, pa čak da se vide zato da se bolje naužiju jedno drugoga. Tako i ovdje: (...) duša vidi na tajnovit način tko je taj Zaručnik koji će je uzeti, jer putem osjetila i moći nikako, ni za tisuću godina, ne bi mogla shvatiti ono što ovdje shvaća za vrlo kratko vrijeme« (Z V. 4, 4).

U molitvi sjedinjenja duša je »istrgnuta iz bilo kakve naravne djelatnosti«, moći su sasvim uspavane da bi duša bila potpuno u Bogu. To proizvodi takve ugone da se s njima ne mogu usporediti nikakvi zemaljski užici, naslade i radost (usp. Z V. 1, 6). Iako to ne traje dugo, »ne dosegne pola sata« (Z V. 2, 7), duša je preobražena do te mjere da »ne prepoznaje samu sebe«: »čini se da to nije ni ona ni njezin lik« (Z V. 2, 8). I pored toga, Terezija ovim dušama ostavlja ozbiljan savjet: treba izbjegavati grešne prigode jer »ni u ovom stanju duša još nije tako jaka da bi se mogla upuštati u njih« (Z V. 4, 5). Navodi primjere Šaula i Jude, ljude rizika i poraza, da jače naglasi kako sigurnosti ne smije biti (Z V. 3, 2).

Još nadodaje važnost posluha (Z V. 3, 2), a napose bratske ljubavi (Z V. 3, 7-12). Zaključuje: »Nastojmo ići naprijed; ako toga ne bude, budimo u velikom strahu jer nas, bez sumnje, nečastivi hoće nečim zaskočiti; ta nije moguće da se, dospjevši čak dotle, prestane rasti jer ljubav nikad ne miruje« (Z V. 4, 10).

Inače u komunikaciji, kontemplaciji Bog se daruje, s jedne strane kao svijetlo, znači kao Bog koji prosvjetljuje, u tom slučaju kontemplacija je motrenje i shvaćanje, s druge strane Bog se daruje kao Ljubav. U tom slučaju kontemplacija postaje motrenje i ljubav. Znači 2 su naglaska, ali oba su prisutna u motrenju ili kontemplaciji. Znači ulazimo u onaj dio koji još više mistični dio duhovnoga puta. Tu je veliko neizrecivo duhovno bogatstvo, kaže Terezija Avilska (Z V. 1, 1). S druge strane ona gotova, pa sa žalošću konstatira da mali broj duša ide dublje u duhovni život, u ove V. odaje. Zašto? Jer se ne pripreme dovoljno na svome duhovnome putu. Nema dovoljno ozbiljnosti, pa nema toga puta duhovnoga rasta.

MISTIČNI PUTA SJEDINJENJA koji Terezija opisuje

„Dok duša tako traži Boga, osjeća kako uz veliku i ugodnu nasladu gotovo obnemoćuje, sva u nekoj vrsti nesvjesticke jer joj ponestaje daha i svih tjelesnih snaga, tako da, osim uz tešku muku, ne može čak ni rukama micati. Oči joj se zatvaraju, a da ih ne želi zatvoriti, ili pak, ako ih drži otvorene, ne vidi gotovo ništa niti, ako čita, uspijeva izgovoriti slova, a gotovo ni prepoznati ga. Vidi da postoji slovo, no, kako razum ne pomaže, ne zna ga pročitati sve da i hoće. Čuje, ali ne razumije ono što čuje. Prema tome, osjetilima se ne koristi nimalo, osim da je posve ne prepuste njezinu uživanju, pa joj tako, naprotiv, štete. Govoriti je uzaludno, jer ne uspijeva sročiti riječi, niti ima snage, sve kad bi i uspjela, da bi je mogla izgovoriti, jer sva se izvanjska snaga gubi i povećava se snaga duše da bi bolje mogla uživati u svojem blaženstvu. Izvanjska naslada koja se osjeća velika je i posve očevidna. Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila.“ (Ž, 18, 10-11)

„Znajte ipak, kćeri, da za ovo o čemu govorimo ne želi da za sebe zadržite išta, ni malo ni puno, sve hoće za Sebe, a prema tome koliko budete smatrale da ste dale, udjeljivat će vam se veće ili manje milosti. Nema bolje provjere da se sazna da li naša molitva dospijeva do sjedinjenja ili ne. Nemojte misliti daje to kakva sanjana stvar poput ove prethodne. Kažem sanjana zato što se ovako čini daje duša uspavana, jer niti se baš čini daje usnula, niti se osjeća budnom. Ovdje pak, iako smo sve usnule, i to dobro usnule, za stvari od ovoga svijeta i za nas same (jer se u stvari ostaje kao bez svijesti ono malo koliko to traje stoga što nije moguće misliti, makar i htjele), ovdje nije potrebno umješnošću zaustaviti misao. Čak ljubav — ako to čini — ne shvaća ni kako ni što ljubi, niti što bi

htjela; u stvari, poput nekoga tko je umro za svijet da bi živio u Bogu, jer tako i jest. Taje smrt slasna, istrgnuće duše od svekolikih djelovanja što ih može imati nalazeći se u tijelu; nasladna jer, iako se uistinu čini da se duša odvaja od njega da bi se bolje osjećala u Bogu, tako da ne znam čak da li mu preostaje života da diše (upravo sam o tome razmišljala i čini mi se da ne, u najmanju ruku ako to čini ne primjećuje se da li to čini) , sav bi svoj razum htjela upotrijebiti za to da shvati nešto od onoga što osjeća i, kako njegove snage ne sežu do toga, ostane tako zaprepaštena ako se posve ne izgubi da ne miče ni rukama ni nogama, kako ovdje kažemo za neku osobu koja je tako obeznanjena da nam se čini da je mrtva.

Ah, tajne Božje! Nikada se ne bih zasitila nastojeći ih razložiti kad bih pomislila da ću pogoditi u nečemu, a ovako ću reći tisuću besmislica, kad bih gdjekad i pogodila, zato da puno hvalimo Gospodina.“ (Z V. 1, 3-4),

Ona opisuje ovdje to mistično iskustvo kontemplativne molitve. Prema Tereziji to su najviši stupnjevi molitve smirenosti. (P 31, 3/ Ž 14, 2-3). Ja sam kao svećenik nekoliko puta razgovarao s više osoba koje su imali ova iskustva, kao da uranjaju u najdublje dubine svoga bića, i one meni govore, ne znam da li sam bila svjesna ili nisam bila svjesna, kaže Terezija kao da duše gube svijest u tim mističnim komunikacijama s Bogom, i neizreciva blizina Božje prisutnosti i već se naslućuje da je Bog tako blizu, a istovremeno ne mogu Ga uhvatiti. Nije još došlo do sjedinjenja duše s Bogom. Kada Terezija govori o tome, onda pita se stalno kako bi vam ja opisala da je to od Boga ili nije to od Boga, pa u Z V. 1, 9 govori da su ta iskustva te jačine takva da kada duša to proživi jednostavno ne može sumnjati. To je takvo iskustvo Boga, da se ne može sumnjati da to nije Bog. Ne može sumnja ući u to iskustvo. Duša ne može sumnjati da to nije od Boga. Bog tako to čini tako da duša kada se vrati k sebi ne može posumnjati da to nije od Boga. Samo to su kratka iskustva.

Obično te duše prolaze, tame duše, poteškoće, probleme i u jednom trenutku prolaze takva stanja molitve koje sam prije nastojao to izreći. Inače V. odaje su odaje sjedinjene volje s voljom Božjom. Terezija govori da imaju 2 vrste sjedinjenja:

Redovito sjedinjenje: Sjedinjenje s Bogom ona definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom

„Čini mi se daje, ovim što sam rekla, pomalo mutna ova odaja. Budući daje tolika dobit od toga što se uđe u nju, dobro će biti da se ne učini da ostaju bez nade oni kojima Gospodin ne daje takve vrhunaravne stvari; jer do istinskog se sjedinjenja vrlo dobro može doći, uz pomoć našega Gospodina, ako se potrudimo da ga steknemo, s time da nam volja ne bude navezana osim na ono što je volja Božja. Ah, koliko li će nas biti koji ćemo to reći i kojima će se činiti da ne želimo ništa drugo, da bismo umrli za tu istinu, što sam, vjerujem, već rekla . Kažem vam, i reći ću to puno puta, da ste, kad to bude, stekle milost kod Boga, pa neka vam nimalo ne bude stalo do onog drugog, slasnog sjedinjenja koje je spomenuto, jer ono što je najdragocjenije kod njega jest to što proistječe iz ovoga o čemu sad govorim i zato što se ne može stići do onoga stoje spomenuto ako se ne radi o posve izvjesnom sjedinjenju gdje je naša volja prepuštena volji Božjoj . Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu, a u drugom također; jer ništa je od ovozemaljskih događaja neće ražalostiti ne bude li se radilo o tome da se osjeti u nekoj opasnosti da izgubi Boga ili da vidi daje vrijeđan; ni bolest ni siromaštvo, ni smrt, ne bude li se radilo o nekome tko će nedostajati Crkvi Božjoj; jer ta duša dobro vidi da On zna bolje što radi negoli ona što želi“ . (Z V. 3, 3).

Mistično sjedinjenje koje svetica naziva prečacom mistično sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj kontemplativnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdignuo na snažno sjedinjenje s Kristom.

Mistično sjedinjenje opisuje koristeći 2 slike: preobraženje crva u leptira, a druga je slika braka. Slika braka, odnos duše i Boga, će pratiti cijeli daljnji razvojni put, koji Terezija opisuje u VI. I VII. odaji. Koji su učinci mističnog sjedinjenja duše s Bogom?

UČINCI MISTIČNOG SJEDINJENJA DUŠE S BOGOM:

Ulijevanje ljubavi - jedno takvo sjedinjenje duše s Bogom ulijeva jako veliku ljubav u dušu (Z V. 1, 9)

Pečat božanstva – Bog utiskuje sebe u dušu, mistična tradicija to zove pobožanstvenjenje. Duša postaje božanska, inače istočna mističnjačka tradicija iz prvih stoljeća zbog ovoga naziva nekada i svece božanskim. To je samo jedan drugi način da se kaže svetac (spominje i sv. Ljudevit Montforski). Nema to veze sa naravi Boga, ali to utisnuće pečata božanstva u dušu ta istočna kršćanska i mistična tradicija ovim riječima to izražava.

Nije definitivno –

„Kažem vam, kćeri, da sam poznavala osobe koje su se bile jako uzdigle i koje su bile stigle do ovoga stanja, a nečastivi ih je velikom lukavošću i spretnošću ponovno dobio za sebe; jer za to se mora udružiti cijeli pakao stoga što, kako puno puta kažem, ne gube samo jednu dušu, već veliko mnoštvo. On u tome već ima iskustva; jer ako pogledamo mnoštvo duša koje Bog preko jedne dovede k Sebi, treba Ga nadasve hvaliti za one tisuće koje su obraćali mučenici; djeвица kao sveta Uršula! Ali, zacijelo ih je nečastivi izgubio preko svetog Dominika i svetog Franje i drugih utemeljitelja Redova, a gubi ih i sada preko svetog Ignacija koji je utemeljio Družbu! —jer svi su oni, to je jasno, — kako čitamo — primali slične milosti od Boga. Stoje to bilo doli to da su se potrudili da svojom krivnjom ne izgube takve božanske zaruke? Ah, kćeri moje, ta Gospodin je isto tako pripravan udijeliti nam milost sada kao i onda, a na stanovit načinje i željan da ih želimo primiti, zato što ima malo onih koji bi gledali na Njegovu slavu, koliko ih je tada bilo. Iako volimo sebe, ima vrlo mnogo mudrosti da ne izgubimo svoje pravo. Ah, kakve li velike obmane! Neka nas Gospodin prosvijetli da ne padnemo u takvu tamu, po Njegovom milosrđu.“ (Z V. 4, 6)

Dakle to je prolazno sjedinjenje, đavao jako napastuje duše. Terezija kaže da je znala duše koji su nakon ovakvih iskustva Boga pali u teške grijehe. To je trajna opomena svima koji Božjim putevima kroče. Puno napora i ulaganja, i jako visoko se ide, i sve se može izgubiti.

Nutarnja preobrazba duše – duša kao da samu sebe više ne prepoznaje, to je preobrazba crva u leptira. (Z V. 2, 7)

Potpuna spremnost duše – spremnost na sve, jedno veće predanje i veće distanciranje od samoga sebe. (Z V. 2, 12/ Z V. 3, 3/Z V. 2, 8). Duša se na neki način oslobađa od onoga što je prije činila. Razgovarao sam sa osobama koji su točno ovakva iskustva opisivali. Dosada od stvorenja, jednostavno Bog distancira dušu iznutra od svih onih stvorenja koji su nekada bila jako, jako draga. Do tada duša se navezuje na stvorenja i na svijet, a ovdje Bog čini takvu duboku distancu da može doći do jedne dosade od stvorenja.

Gubi se slast prema zemaljskim stvarima. (Z V. 4, 1) - Problem je u ovome što duša slast prema ovome ili onome, bilo čemu, kada se duša naslađuje, poglavito kada nije s Bogom i u Bogu, to je veže iznutra i Bog ne može darovati sebe duši. Znači, Bog oslobađa dušu od tih zemaljskih navezanosti. Ovo duša ne može sama po sebi to učiniti, sve što govorimo to je djelovanje Božje milosti naglašene u duši. Bog tako oslobađa dušu za veću slobodu, mi se možemo truditi, ali treba imati strpljenje sa sobom i svim tim stvarima, pa onda polako Bog to čini.

Velika želja za proslavom Boga (Z V. 2, 8) – duša silno želi da se Boga slavi u životu.

Želja za činjenjem pokore – duša je prije kušala slabost da čini pokoru, ta slabost kao da se promijenila u snagu, duša ima u sebi povraćeni elan za činiti pokoru.(Z V. 2, 11)

Duša se jako žalosti što je Bog vrijeđan, ali u srcu. Srce je žalosno osobe jer se Boga vrijeđa. Iz najdubljih dubina duše žao joj je jer se Boga vrijeđa. (Z V. 2, 4)

Silna žalost jer se gube kršćanske duše (Z V. 2, 10) – žalost zbog gubitka duša. Kada je duša navezana previše na sebe, mi molimo, ali nema u duši boli jer se danas netko gubi, nema se taj duboki osjećaj, ali to je zato jer se nema prave Božje ljubavi u srcu. Božja ljubav u srcu dođe i to preobrazi.

Duša više nije neplodna za druge (Z V. 3, 1-2)

Sama Terezija Avilska govori u biti to što ona opisuje, to je ono što je ona trajno željela – sjedinjenje njene volje s voljom Božjom, to su te V. odaje. „...to je sjedinjenje s voljom Božjom, sjedinjenje koje sam cijeli život željela...“ – duša želi ono što Bog želi. U II. odajama duša daje Bogu zadaću, upravo suprotno od ovoga nutarnjega stava, duša može silno puno moliti Boga, a što moli od Boga, da Bog vrši njezinu volju. I kada je govorila o napasti u tim II. odajama, govori da je to napast koja ima dalekosežne posljedice „jer tko u ta kola uđe nikada neće naprijed ići, jer pravi put duhovnoga života i svetosti je upravo ono što ona za sebe kaže, da je to sjedinjenje cijeli život željela. Željela sam da vršim potpuno volju Božju. Terezija kao velika svetica i pedagog uči da do sjedinjenja s voljom Božjom može se doći na ovaj način - mistični dio puta, mistične molitve, mistične molitve smirenosti i vrhunca što smo prije čuli, a može se doći i redovitim putem. Duša može doći do sjedinjenja svoje volje s voljom Božjom bez da prolazi mistična sjedinjenja koje je ona opisivala. Ona sama ovo govori. Mistično sjedinjenje volje s voljom Božjom je samo jedan prečac, do čega se može doći brže do toga sjedinjenja, do kojeg se može doći i redovitim putem sjedinjenja volje s voljom Božjom.

„Trebate uzeti u obzir da ima patnji i patnji jer ima nekih patnji koje odjednom nastanu iz same naravi, a isto tako i zadovoljstava, pa čak samilosti da se smili nad bližnjima, kao što je učinio naš Gospodin kad je uskrisio Lazara . One pak ne priječe da budemo sjedinjene s voljom Božjom, niti uznemiruju dušu nekim nemirnim, nespokojnim uzbuđenjem što dugo traje. Ove patnje brzo prođu jer, kako sam rekla o nasladi u molitvi, čini mi se da ne dopiru do dubine duše, već samo do osjetila i moći. Zalaze u prethodne odaje, ali ne ulaze u ovu o kojoj će biti govora, te je za to potrebno ono što je rečeno o obustavi djelovanja moći; jer Gospodin može obogatiti duše i dovesti ih u ove odaje mnogim putovima, a ne prečacem koji je spomenut“. (Z V. 3, 4).

Netko može doći do praga svetosti bez da prolazi kroz ova iskustva o kojima Svetica govori. Svejedno ona jako naglašava da to ne ide bez velikih borbi.

„No pripazite, kćeri, potrebno je da gusjenica umre, i k tome na vaš teret; jer ondje puno pomaže da se preminućem nađe u životu koji je tako nov; ovdje je pak potrebno, živeći u ovome, da je ubijemo mi. Izjavljujem da će to biti s puno više napora, ali njegova se cijena prihvaća; tako će i nagrada biti veća ako pobijedite. No da je to moguće, ne treba sumnjati bude li to uistinu sjedinjenje s voljom Božjom . To je sjedinjenje koje sam cijelog života željela; to je ono što uvijek tražim od našega Gospodina i što je najjasnije i najsigurnije“. (Z V. 3, 5)

Znači, taj redoviti put za koji Terezija kaže da je cijeli život željela ne ide bez velikih borbi, duša se mora podložiti, prihvaćati, biti poslušna, i tako. Svetica ukazuje i na **2 zablude ili zapreke** koji se mogu javiti kod osoba koji prolaze mističnim putem (Z V. 3, 11). U čemu se one sastoje?

Duša traži jakost osjećaja u molitvi – osoba stavlja svoj osjećaj ili doživljaj kao kriterij bilo čega u molitvi. To nema veze sa klasičnim naukom svetačkog puta.

Oni se boje pokrenuti ili napraviti bilo kakvi pokret, jer misle da će im Bog pobjeći na ovaj ili onaj način. To je u biti želja da se uhvati Boga na ovaj ili onaj način. To je apsolutno nemoguće izvesti u ovim stupnjevima duhovnoga života.

Kada Terezija Avilska koristi **SIMBOLIKU BRAKA** onda govori na ovom stupnju duhovnog života između duše i Boga, događa se ne još zaruke, to će biti VI. odaja, nego neka vrsta **ogleda ili**

upoznavanja. Duša i Bog se više upoznaju i pripravlja se na zaruke, odnosno na potpuno sjedinjenje duše s Bogom. Zanimljivo je da u ovim V. odajama Terezija na poseban način naglašava

OTAJSTVO CRKVE I APOSTOLATA. I karmelska duhovnost je apostolatska duhovnost. Ta nutarnja preobrazba duše treba nužno voditi osobu prema apostolatskoj dimenziji, to se događa jer duša na poseban način doživljava novost nakane u sebi.

„Ah, veličino Božja! Ta prije nekoliko godina, a možda čak i dana, bila je ta duša takva da je mislila samo na sebe, pa tko ju je uvukao u tako teške brige? Jer makar i htjele imati mnogo godina meditacije, tako mučno kao što to sad osjeća ova duša, nećemo moći osjetiti. Bože mili! Ta budem li danima i godinama nastojala razaznavati veliko zlo koje je u tome da se vrijeđa Boga i razmišljati da se to usuđuju Njegova djeca i moja braća, te o opasnostima u kojima živimo i kako je dobro za nas izvući se iz ovog bijednog života, hoće li biti dosta? — Nipošto, kćeri, jer bol koja se tu osjeća nije kao ove ovdašnje; jer to bismo svakako mogle imati uz pomoć Gospodnju, misleći puno na to, no ne dopire do dubine srca kao tu gdje se čini da drobi i melje dušu a da ona za tim ne ide, pa čak katkada i ne želi. No stoje to? Odakle proistječe? — Ja ću vam to reći“. (Z V. 2, 11).

Pročišćuje je se nakana u duši, nakana molitve, pokore, redovništva. Nakana postaje puno čišća. Duša vidi kako se Boga vrijeđa, i silno želi da se širi Kraljevstvo Božje. Ako neka duša nema tu apostolatsku dimenziju u duhovnom životu nije došla do ovih stupnjeva duhovnog života – kaže sama Terezija Avilska. Može biti na profinjen način vezana uz svoj duhovni egoizam, uključujući bilo koje vrste i bilo koje slasti. Duša mora imati tu apostolsku dimenziju u tom nutarnjem i molitvenom svijetu. Puno puta samo molitva može biti apostolatska. Mala Terezija je zaštitnica misija, a nikada nije izašla iz svoga samostana. To je velika dimenzija i važna dimenzija karmelske duhovnosti kao i svake druge.

Došla je do svega toga jer je Bog uredio njenu ljubav. Jedna od važnih znakova koje Terezija daje za ove odaje za ovaj stupanj duhovnoga rasta je ljubav prema bližnjemu.

„Najsigurniji znak koji pokazuje, po mojem mišljenju, da li obdržavamo ove dvije stvari jest obdržavamo li ljubav prema bližnjemu. Da li ljubimo Boga, ne može se znati premda ima velikih pokazatelja da se razazna da ga ljubimo, ali ljubav prema bližnjemu, da budete sigurne, što više budete vidjele da ste uznapredovale u ovoj ljubavi, to više ste uznapredovale u ljubavi prema Bogu; jer tako je velika ona koju Njegovo Veličanstvo ima prema nama da ćemo kao nagradu za onu koju gajimo prema bližnjemu učiniti da poraste ona kojom ljubimo Njegovo Veličanstvo, na tisuću načina. Ja u to ne mogu sumnjati. (Z V. 3, 8)

To je istovremeno varijacija na temu – apostolatska dimenzija. Sjećate se kako smo na početku govorili kako Terezija opominje sestre, ljubite se sestre, bez ljubavi prema sestrama i bližnjemu nema ništa. Taj put koji ona opisuje je put rasta ljubavi, koji sve više i više jača kao takav. Zanimljivo da Terezija tek u V. odajama govori o apostolatu, ona bi hitjela voditi duše da se izbjegne jedan apostolat koji je čisti aktivizam, čista trka zbog trke, ali nema čistoće nakane, kao posljedica nema ni puno učinka ni puno ljubavi Božje, ni puno ljubavi u svemu tome. To postaje čista administracija često puta. Bez ovih dubljih motiva i dubljih stvari apostolat postaje najčišća administracija, pa bilo tko da to čini, a učinkovit apostolat je u onoj mjeri u kojoj duša dublje ulazi u Božju ljubav i koliko više ima one motive koje smo prije navodili. Zato Terezija naglašava i tu dimenziju. Rad za Crkvu i apostolat postaje obogaćenje duha i duše same kao takve. Ne intimizam, naša kršćanska vjera nije intimizam. Ja i moj Bog i što me briga, i što me briga za bilo koga. Može se tako svesti molitva, bilo življenje svoga redovništva.

Savjeti koje Terezija daje:

Izbjegavati grešne prigode i važnost posluha i bratske ljubavi (Z V. 3, 2) – nipošto nije dobro, ako duša nema spremnost poslušnosti, jedan od gorih mogućih znakova na putevima duha. Sva svetačka

tradicija drži taj posluš jedan od temelja za duhovni put, bilo koje vrste i bilo koji napredak. Jako je važno naglašavati bratsku ljubav, i Terezija ju naglašava kao takvu stvar.

U biti u ovim višim stupnjevima mističnoga puta koji smo objašnjavali dublje se ukorjenjuje u duši se **JEDAN DUHOVNI PRIJELAZ**, koje je već bio započeo kod 4 odaja koje posebne škole duhovnosti različito opisuju, a radi se o istoj stvari. U svetačkoj tradiciji možete naći ove pojmove:

Nutarnje ogoljenje duše

Duhovno siromaštvo

Spoznaja vlastitoga ništavila

Spoznaja vlastite bijede

Umiranje samome sebi

Smrt staroga čovjeka

Duhovno djetinjstvo

Svi ovi pojmovi samo su varijacija na temu što Božja ljubav, odnosno, ulivena kontemplacija čini i onda vodi dušu dublje prema tome da bi je više uzdigla kao takvu na putevima duha.

V. odaje su odaje sjedinjenja volje s voljom Božjom. To je znak duhovnoga napretka, do tog sjedinjenja duša dolazi bilo redovitim putevima posluš Bogu, bilo na jedan mističan način sjedinjenja volje kada Bog na poseban način mistično iznutra preobražava dušu i dovodi je do toga. Bilo je nekih svetaca koji su došli gotovo do vrhunaca svetosti bez da su prolazili mističnim putem. Terezija je bila svjesna toga.

Prema Castellanu stanje duša petih odaja je nutarnja obnova, preobraženje, milost vodi prema novosti života u Kristu a je molitva sjedinjenja je ona koja odgovara ovim dušama, a ove odaje mogu lako postati pozitivan situacija u životu u smislu duge postojanosti, to jest dugo se u njima duša zadrži.

Sveta Terezija ovdje naglašava nutarnju preobrazbu duše i koristi se slikovnim simbolom crva - larve koja prede svilu te postaje postupno prekrasni bijeli leptir. To je slika za preobrazbu koja se događa u duši. U svakoj odaji odgovara nova kontemplativna molitva, ovdje radi se o molitvi sjedinjenja. Sicari naglašava da je Ivan Pavao II govorio u enciklici Redemptor hominis da se Bog na neki način u Kristu sjedinio sa svakim čovjekom pa ako toga čovjek nije niti svjestan. Naravno da smo mi kršćani sjedinjeni s Kristom po krštenju i zahvaljujući tom krsnome sjedinjenju po življenju vjere malo pomalo mi hodimo u novosti života (Rim 6,13).

Slika i simbol preobrazbe u biti sažimlje cjelovitost puta duše kroz odaje. Larva - slika duše na počecima je kao mrtva, znači u svojoj čahuri, ali malo pomalo ona se budi, izlazi na sunce. u Petoj odaji 2,3 Terezija sažimlje hod duše kroz treće odaje. Govori o tome kako se duša trudi, razmatra, čini dobra djela, ali ta preobrazba se ne događa na takav način. (Pete odaje 2,4).

„Tu dakle vidite, kćeri, što možemo učiniti uz pomoć Božju: da samo Njegovo Veličanstvo bude naša odaja, kao što i jest u ovoj molitvi sjedinjenja, s time da je izgradimo mi. Izgleda da hoću reći da možemo oduzimati i dodavati kod Boga jer kažem daje On odaja, te daje možemo sagraditi zato da bismo se smjestile u njoj. Još kako možemo! Ne oduzimati ni dodavati kod Boga, već oduzimati i dodavati kod sebe, kao što čine gusjenice; ta zacijelo nećemo do kraja napraviti u tome sve što možemo kad ovaj poslić, koji ne predstavlja ništa, Bog združi sa Svojom veličinom i kad mu dade tako veliku vrijednost da sam Gospodin bude nagrada za to djelo. I premda je snosio najvišu cijenu, isto tako hoće združiti naše sitne muke s onima koje je podnijelo Njegovo Veličanstvo i da sve bude jedno“. (V. 2,5)

Zapravo, duša svojom snagom ne može doći do te preobrazbi. (Pete odaje 2,5). Ponovno se radi o odnosu između djela i milosti, djela i vjere. Bog naša dobra djela, nastojanja i molitve sve što se čini sjedinjuje sa svojim i daje im spasenjsko značenje i tako vodi dušu putem preobrazbe, a duša to ne može učiniti svojim naporima. Terezija potiče duše i svoje sestre da se žurno trude na tim putovima da ih Bog preobrazi. (Pete odaje 2,6).

U ovom stupnju duhovnog života javlja se žudnja, želja da se čim prije dovrši taj posao sjedinjenja s Kristom. To se događa po potpunoj lišenosti sebeljublja, naše volje i odvojenosti od svega što je zemaljsko, prakticiranju pokore, molitve, mrtvljenja, poslušnosti i svega onoga što već znate, kaže Terezija Avilska sestrama. (Pete odaje 2,6). Kao što je rečeno, to je asketski dio duhovnog puta, ali Sicari naglašava da ne treba nikada smatrati da razvojni put duhovnog puta ne sadržava prije proživljene etape i prakse, da su one nadiđene ili da ih se treba klonuti, nego upravo suprotno. (Pete odaje 2,6) Terezija govori kako je došlo vrijeme da umre ova larva, da čini onaj posao za koji je uzgajana, tj. došlo je vrijeme nove preobrazbe duše, došlo je vrijeme ljubavi.

Ovdje se radi o odlučujućem susretu duše i Boga. Duša u ovim petim odajama primjećuje/spoznaje Boga kao Onoga koji je nestrpljiv da se dadne duši. Dosada je postojala navika gledati Boga kao Oca, bogatog milosrđem, punog strpljenja koji čeka svog izgubljenog sina, ali u ovim petim odajama duša u sebi doživljava kao da je sâm Bog nestrpljiv te se želi dati duši u obilju. (Pete odaje 1,5.)

Bog je velikodušan, Bog daruje više nego što mi želimo... *„pa tražite od našega Gospodina da vam uza savršenost dade ljubav prema bližnjemu te se prepustite Njegovu Veličanstvu jer On će vam dati više nego što budete znale poželjeti budete li se potrudile i uznastojale oko toga u svemu koliko god budete mogle.* (V. 3,12.)

Duša počinje primjećivati prebogat valove ljubavi kojom Bog traži da je zahvati. Posljedica toga je da duša u ovim petim odajama treba se odricati prosječnih mjera i shvatiti da Bog želi sve! Terezija opominje sestre da paze ukoliko žele primiti te Božje darove ne smiju ništa zadržati za sebe jer Bog sve hoće od nas, Bog hoće nas u potpunosti. (Pete odaje 1,3.) Ne radi se samo o duhovnoj dinamici asketskog ispražnjenja od sebe nego se radi o dinamici uzajamnosti i ljubavi koja želi u potpunosti odgovoriti na ljubav. Duša bi trebala gorjeti onom ljubavlju koja želi sve dati. Sicari postavlja pitanje: u čemu se sastoji ova molitva sjedinjenja?

Duhovni put petih odaja vodi dušu do toga da doživljava veliku bliskost duše u nutрини s Bogom koja pomaže duši da se suobliči Isusu. Terezija ovdje počinje opisivati posebne mistične fenomene, ali KKC 2014 kaže da su ti mistični fenomeni darovani samo nekima da bi se objavila besplatnost dara koja je za sve. Naime, katekizmu istom broju, govori da Bog sve poziva na to mistično sjedinjenje s Kristom, ali nisu svi obdareni tim mističnim fenomenima niti pozvani na njih. Terezija Avilska kaže, (pete odaje 3,3) da se sjedinjenje može postići tražeći samo volju Božju, tj. sjedinjenje duše s Bogom i sjedinjenje naše volje s voljom Božjom. (Pete odaje 3,6.; i 3,5.)

Ipak sveta Terezija Avilska ne želi prosuđivati stanje duše u posebnostima nego naglašava samo jednu stvar po kojoj se razlučuje i može shvaćati stanje duša petih odaja, a to je dvostruka zapovijed ljubavi. (Pete odaje 3,7.)

„Ovdje su samo dvije koje od nas traži Gospodin: ljubav prema Njegovom Veličanstvu i prema bližnjima; to je ono na čemu treba raditi. Obdržavamo li ih, vršimo Njegovu volju i tako ćemo biti sjedinjeni s Njime. No kako smo daleko, koliko dugujemo tako velikom Bogu, od toga da vršimo ove dvije stvari, kako sam rekla! Neka se Njegovo Veličanstvo udostoji dati nam milost da zaslužimo doći do ovoga stanja jer je u našim rukama ako hoćemo“. (V. 3,7.)

Naš Gospodin, kaže Svetica, traži od nas ljubav prema Bogu i prema bližnjemu. U tome se trebamo truditi i u potpunosti vršiti volju Božju i bit ćemo s Njim sjedinjeni. Sveta Terezija ukazuje na ljubav prema bližnjemu kao znak naše ljubavi prema Bogu (Pete odaje 3,8.) i kao savršeno ispunjenje volje Božje. To je po njenom shvaćanju, najsigurniji znak, ali isto tako naglašava, (pete odaje 3,9.) da ta ljubav prema bližnjemu mora proizlaziti iz istoga izvora, odnosno iz ljubavi prema Bogu. Dakle, ljubav prema Bogu ima prvenstvo, ali ljubav prema bližnjemu je znak raspoznavanja kvalitete ljubavi prema Bogu. No, kako biti savršen u ljubavi?

„Po tome vidite, sestre, što naš Bog ovdje čini zato da se duša konačno prizna Njegovom; daje što ima, a to je ono što je Njegov Sin imao u svojem životu; ne može nam udijeliti veću milost. Tko je više mogao željeti otići iz ovoga života? Tako i reče Njegovo Veličanstvo na Večeri: Željno sam želio". Pa kako Vam se, Gospodine, nije predočila teška smrt kojom trebate umrijeti, tako mučna i strašna? — Nije jer velika ljubav koju imam i želja da se spase duše neusporedivo nadvisuje te muke; a i one prevelike koje sam trpio i trpim otkad sam na svijetu, dostatne su da do ovih nimalo ne držim u usporedbi s njima“. (V. 2,13)

Sv. Terezija motri Krista (Pete odaje 2,13) i u nekoj vrsti dijaloga s Njime, pita Ga da li je on mislio na okrutnu smrt i patnje koje su ga čekale; a Isus odgovara: ne nego na veliku ljubav i želju da se ljudi spase. To je u velikoj mjeri nadvladavalo sve muke koje je trebao pretrpjeti. Znači glavni naglasak u Kristovoj spasenjskoj mucii nije patnja nego ljubav, odnosno valja motriti Krista koji nas ljubi bez kraja i nastojati sudjelovati u njemu i on nas preobražava u sebe. Dakle, naglasak nije na patnji nego na ljubavi. No, duša treba pokazati tu svoju ljubav konkretnim djelima (pete odaje 3,10).

Terezija navodi neke primjere iz života u samostanu. Kaže, ako je neka sestra bolesna treba joj iskazati čine pažnje i ljubavi, a ne propuštati to iz straha da će se izgubiti vlastita pobožnost. Svetica kaže: ako je treba ti posti, ali njoj daj jesti. Ili drugi primjer: ako se čuju pohvale na bližnjega duša se tada raduje kao da se nju samu hvali, dakle nema nikakve zavisti. Ako ima poniznosti onda je takav doživljaj u duši. Duša se raduje krepostima svojih bližnjih, svojih sestara i trpi zbog njihovih mana. (Pete odaje 3,11). Sve su to znakovi zrele ljubavi prema bližnjemu.

„Ah, sestre, kako se jasno vidi gdje zaista ima ljubavi prema bližnjemu kod nekih od vas, te kod onih kod kojih je nema u toj savršenosti! Kad biste shvaćale koliko nam je važna ova krepost, ne biste vodile druge brige.... Puno sam na drugim mjestima rekla o tome zato što vidim, sestre, da bismo bile izgubljene kad bi u tome bilo pukotina. Dao Gospodin da ih ne bude nikada jer bude li toga, kažem vam da kod Njegova Veličanstva nikada nećete postići spomenuto sjedinjenje. Kad osjetite da vam toga nedostaje, makar posjedovale i pobožnost i ugone, pa vam se učini da ste stigle do nekog sitnog ushita u molitvi smirenosti (jer će se nekima odmah pričiniti daje učinjeno sve), vjerujte mi da niste stigle do sjedinjenja, pa tražite od našega Gospodina da vam uza savršenost dade ljubav prema bližnjemu te se prepustite Njegovu Veličanstvu jer On će vam dati više nego što budete znale poželjeti budete li se potrudile i uznastojale oko toga u svemu koliko god budete mogle; i prisilite svoju volju da se u svemu vrši volja vaših sestara pa makar izgubile od svojega prava, te zaboravite svoje dobro radi njihovog pa makar vam još više protivljenja bude nametala vaša narav, i nastojte preuzimati posao da oslobodite od njega svojeg bližnjeg kad se pruži prilika. Nemojte misliti da vas neće ništa stajati i da ćete to naći učinjeno. Pogledajte koliko je našeg Zaručnika stajala ljubav kojom nas je ljubio, i da nas izbavi od smrti, umro je teškom smrću na križu.“ (V, 3. 10 i 12)

Svetica ističe da ako postoje nedostaci u ljubavi prema bližnjemu tada duša neće doći do ovoga sjedinjenja. (Pete odaje 3,12.) Ona potiče sestre da mole da im Gospodin udjeli tu ljubav; kaže da prisile svoju volju da u svemu budu dobrohotne sa sestrama, da se podlože pa ako to i bude na uštrb vlastitih prava.

Terezija u ovoj odaji ukazuje na velike svece i njihovu plodnost. Spominje Ignacija Loyolskog, utemeljitelja družbe Isusove. (Pete odaje 4,5. Pete odaje 4,2.) A vjerojatno i iz druženja s ocima isusovcima poznata joj je bila izreka sv. Ignacija o samo savladavanju za put duhovnoga rasta: „*Ne mjeri se napredak po licu, kretanjima, blagoj čudi ili ljubavi prema samoći, već po tome kako tko umije savladavati samoga sebe*“

Uspirkos odbojnosti naravi, Svetica želi da duša sebe herojski svladava što je veoma teško. Ako duša to čini i uspijeva, onda će Bog dati puno više duši nego to ona može i zamisliti. Dakle djelatna je prava ljubav prema bližnjemu dokaz i plod istinskog sjedinjenja s Bogom. Koliko su daleko onda od terezijanske duhovnosti svake druge katoličke duhovnosti, današnje ideje new age-a gdje se govori o sjedinjenju s Bogom, a popraćeno je samodopadnošću, narcisoidnošću ili idealima koji uzvisuju „osjećati se dobro u nutrini“ i da to treba sačuvati po svaku cijenu.

Ili pak, govori se da se molitelj treba udaljavati od patnje i potreba bližnjih te da je veća vrijednost biti distanciran, to doista veze sa kršćanstvom. Sicari ovdje naglašava da istinska ljubav zahtijeva poslanje. Jedna je od napasti da se prema bližnjemu zadržimo na uobičajenim našim susretima i ljudima s kojim razgovaramo. Navedeni autor naglašava potrebu misija. Larva koja je izišla iz svoje čahure i koja se preobrazila nestrpljiva je da čini sve da dadne život drugim leptirima, odnosno želi plodnost. (Pete odaje 3,1.) Taj mali leptir koji je nastao je trajno aktivan. Ipak u sebi je potpuno miran, tj. , duša motri dio Boga u sebi, nosi ga u sebi, nosi mir, a istovremeno je aktivna i želi se truditi da drugi upoznaju Božju ljubav. Duša se ne obazire na ono dobro što je dosada činila, a njoj se čini da je to veoma malo.

Želje duše postaju beskrajne i sve ono što uspijeva činiti za Boga njoj se čini jako malo. Sve se više čudi što su svetcu tako puno činili za Gospodina. (Pete odaje 2,8.) Duša u sebi doživljava kao da se širi, ima veliku nutarnju širinu. Ne osjeća više odbojnost prema pokori i mucu nego privlačnost jer shvaća da je to potrebno sredstvo da bi se potpuno posvetila poslanju i da bi tako mogla pomoći da drugi spoznaju i ljube Boga. (Pete odaje 2,7.) Duša doživljava prejaku želju da slavi Boga, da se istroši za njega te podnese tisuću smrti i velike muke ako bude potrebno. Ima velike želje za pokorom i samoćom.

„Kad god ponikne u molitvu, to je njezina muka. Na stanovit način možda proistječe iz one vrlo velike koju joj zadaje to što vidi daje Bog vrijeđan i malo štovan na ovome svijetu, te od mnogo duša koje se gube, kako krivovjeraca, tako i Maura; ipak joj najviše boli zadaju duše kršćana jer premda vidi daje milosrđe Božje toliko da se, koliko god loše živjeli, mogu popraviti i spasiti, boji se da mnogi budu osuđeni“. (V. 2,10.)

Doživljava veliku muku jer shvaća da se Boga vrijeđa, da ga se malo slavi i časti u svijetu. Duša mora shvatiti da se mora vježbati u ljubavi prema bližnjemu jer se Bog želi njom poslužiti za širenje vjere i pomoć drugima da rastu i upoznaju Krista. Ima veliku želju u sebi da bude duhovna pomoć bližnjemu.

„Kažem da izbacuje sjemenje jer smatram da Bog hoće da ne bude davana uzaludno ova velika milost, nego da, ako se već njome ne okoristi za sebe, bude od koristi drugima. Jer kako ostaje pri ovim željama i spomenutim krepostima, dokle ustraje u dobru, koristi drugim dušama i od njezine ih se topline prima toplina; pa čak onda kad su je već izgubile, događa se da zadržavaju želju da se okoriste drugi i razotkriva milosti koje Bog udjeljuje onome tko Ga ljubi i služi Mu“. (V. 3,1.)

Ta velika nutarnja želja, javlja se iz nutarnjeg preobraženja, u biti, gledano sa strane duše to je potpunost predanja: duša postaje potpuno otvorena za prihvaćanje svega što Bog šalje. Ovdje Terezija uvodi nove slike ili simbole kao što je pečat. Duša je kao rastaljena i mekana, ona je spremna u potpunosti i Bog može utisnuti svoj pečat u dušu. (Pete odaje 3,2.)

Terezija ovdje ukazuje na velike svece i njihovu plodnost. Spominje svetog Franju, svetog Dominika i Ignacija Loyolskog, utemeljitelja družbe Isusove. (Pete odaje 4,5. Pete odaje 4,2.) Duša tj. taj mali leptir ne može se odmarati nego se trajno trudi činiti dobro drugima usprkos svega. (Pete odaje 4,2.)

Ovdje sv. Terezija uvodi novu simboliku mistike zaručništva, vjenčanja i braka, a ta simbolika će pratiti hod duše sve do vrhunca, sve do sedmih odaja. (Pete odaje 4,2.3.) Terezija objašnjava narav ove simbolike zaručništva i braka. Znači radi se o čistoj ljubavi, nema ničeg tjelesnog i sjetilnog u svemu tome. Rekli smo da će ta simbolika pratiti duše sve do šestih i sedmih odaja, a u petim odajama još se ne radi čak niti o duhovnom zaručništvu nego kao dvoje koje su se jedno drugom obećalo, oni se bolje upoznavaju i nastoje vidjeti da li su jedno za drugo.

Gospodin pokazuje duši da je zadovoljan s njom, a duša se trudi udovoljiti svom Gospodinu.

„Čini mi se da sjedinjenje ne seže do duhovnih zaruka, već se, kao i ovdje kad se dvoje hoće zaručiti, radi o tome da li su suglasni i da li ijedno i drugo to hoće, pa čak da li se vide zato da se bolje nauživaju jedno drugoga, tako i ovdje, uz pretpostavku daje sporazum već napravljen i daje duša vrlo dobro upoznata koliko joj to pogoduje i odlučna da u svemu ispunjava volju svojega Zaručnika na one načine na koje bude vidjela da Mu gode, a Njegovo Veličanstvo, kao onaj koji dobro razabire da lije to tako, takav je prema njoj, pa iskazuje milosrđe jer hoće da Ga bolje upozna i — kako se to kaže — da dođu na oglede i da je združi sa Sobom. Možemo reći daje to tako jer se događa za vrlo kratko vrijeme. Tu više nema davanja i uzimanja, već da duša, na jedan tajnovit način, vidi tko je taj Zaručnik koji će je uzeti; jer putem osjetila i moći nikako ne bi ni za tisuću godina shvatila ono što ovdje shvaća za vrlo kratko vrijeme; ali budući daje Zaručnik takav, od samih onih ogleda činije dostojnom da si pruže ruke, kako se to kaže, zato što duša bude tako zaljubljena da sa svoje strane čini sve što može kako se ne bi razvrgnule božanske zaruke. Ali ako se opusti pa svrne svoju sklonost nečemu što ne bi bio On, gubi sve, a gubitak je velik, kao i što su milosti koje udjeljuje, i mnogo veći nego što se može procijeniti“. (V. 4,4.)

Sveta Terezija naglašava dvije moguće zamke duše u petim odajama koje trebaju izbjegavati jer mogu im stvoriti velike probleme. (Pete odaje 4,8.) Đavao nastoji duši sugerirati da ju polako udalji od volje Božje, da ju vara u malim stvarima kako one same po sebi nisu loše. Tako joj pomućuje razum, slabi volju i jača u njoj sebeljublje.

„Odgovarajući na ono prvo, kažem da je jasno da se ne bi izgubila kad bi ta duša uvijek bila vezana uz volju Božju. Ali dolazi nečastivi s velikim lukavštinama, te je pod krinkom dobra zbunjuje u sitnim stvarima i uvlači u neke za koje joj kazuje da nisu loše, te joj malo-pomalo zamračuje razum, slabi volju i navodi je na samoljublje, dok je, od jednog do drugog, ne odvoji od volje Božje i privede svojoj. Time je odgovoreno i na ono drugo; jer nema tako zatvorene zatvorenosti kamo on ne bi mogao ući ni tako usamljene pustinje kamo ne bi išao. Čak vam i drugu stvar kažem: možda to dopušta Gospodin zato da vidi kako se vlada ona duša koju hoće postaviti za svjetlo drugima; jer bolje je, ako mora biti opaka, da to bude u početku negoli kad već naškodi mnogima“. (V,4,8)

Druga zamka je: (Pete odaje 4,10.) Duša se treba truditi, kaže Svetica, da uvijek napreduje, inače neće ići naprijed. Nemoguće je da duša koja je došla do ovog stupnja petih odaja zadržava u njima jer ljubav nikada nije besposlena, ne napredovati je loš znak.

„Na kraju, neka se zaključak sastoji u tome da uvijek nastojimo ići naprijed, a ako toga ne bude, budimo u velikom strahu jer nas, bez sumnje, nečastivi hoće nečim zaskočiti; ta nije moguće, dospjevši sve dotle, da ljubav prestane rasti, jer ona nikada ne miruje, pa će to biti vrlo loš znak. Duša koja je težila da bude zaručnica samog Boga i već se družila s Njegovim Veličanstvom te stigla dokle je rečeno, ne smije leći na spavanje“. (V. 4,10)

Duša postaje lijena i polagano može pasti u mlakost. (Pete odaje 4,10.)

Castellano naglašava da je stanje duše ovih odaja nutarnja obnova ili preobraženje. Milost je novost života u Kristu, a molitva je molitva je sjedinjenja. Castellano navodi da su ove pete odaje jedna postaja dolaska ili cilj svega dosada što je duša učinila, ali one su i točka polaska za daljnji put prema sedmim odajama. U ovom poglavlju Terezija govori o milosti sjedinjenja i učincima. Govori o tom simbolikom svilenog prelca ili larve (ličinke) koja postaje bijeli leptir, a u trećem poglavlju naglašava hod duše - preobrazbe u ljubavi sjedinjenja s voljom Božjoj, važnost ljubavi prema bližnjemu. U četvrtom govori o važnosti zrelosti u ljubavi, vjernosti, poniznosti, ljubavi koja postaje kreativna i uvodi simboliku duhovnoga braka kao što je to kazao i Castellano.

MOLITVA PETIH ODAJA: MOLITVA SJEDINJENA

Uvodna napomena: Terezija na početku kontemplativne molitve u IV odajama objašnjava redovite poteškoće suhoće i duhovnih rastresenosti, koje redovito prate iskustva kontemplativne molitve. Terezija kaže da će naglašene rastresenosti mučiti dušu sve do zadnjih odaja, sve dok osoba ne dođe do vrhunaca svetosti osoba će imati te naglašene rastresenosti u duši kao takve. Ali one neće spriječiti duhovni put ni duhovni rast osobe koja ide dalje. Traje sve do posljednjih odaja, to imate u Z IV. 1, 13.

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba, jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeći se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...

Još u ovome životu Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju, kako ćemo reći, ako Bog dade. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum“. (Z IV. 1, 9, 12- 13.)

Na temelju ovog nauka treba dobro shvatiti dinamiku doživljaja kontemplativnih i mističnih molitava čiji opis slijedi. Dakle najveći dio vremena duša je u poteškoćama u molitvi, suhoćama, rastresenostima a onda Bog kada i kako hoće daruje iskustva kontemplativnih i mističnim molitava ali ta iskustva kako sam svetica kaže su vremenski jako ograničena a imaju velike nutarnje učinke. U slijedećem dodatku o prikazu krivog nauka o kontemplaciji koji je Crkva osudila i katoličko nauku o tim pitanjima nauka crkve o tom je slijedeći: *Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.* Ovo napominjemo da ne bi netko krivo shvatio da duše u ovoj odaji imaju trajno molitveno stanje ovih molitava.

Narav molitve sjedinjenja. Radi se o sjedinjenju onog stupnja ulivene kontemplacije u kojoj su sve nutarnje duševne moći zahvaćene i zauzete u Bogu. U **molitvi smirenosti** to se događalo samo s voljom, kod **molitve sna duševnih moći Bogom** bile su zahvaćeni volje i razum a mašta i sjećanje su bili slobodni, aktivni i tako uzrokovali borbu duši. Dakle, kod molitve sjedinjenja sve duševne moći, uključujući maštu i sjećanje su zahvaćene Bogom, dok su nezahvaćena vanjska tjelesna sjetila.

Intenzitet mističnog iskustva ulivene kontemplacije kod molitve sjedinjenja je neizreciv i jako nadilazi sve one prethodne i na samo tijelo ostavlja duboke utiske. Evo opisa sv. Terezije:

„Dok duša tako traži Boga, osjeća kako uz veliku i ugodnu nasladu gotovo obnemoćuje, sva u nekoj vrsti nesvjestice jer joj ponestaje daha i svih tjelesnih snaga, tako da, osim uz tešku muku,

ne može čak ni rukama micati. Oči joj se zatvaraju, a da ih ne želi zatvoriti, ili pak, ako ih drži otvorene, ne vidi gotovo ništa niti, ako čita, uspijeva izgovoriti slova, a gotovo ni prepoznati ga. Vidi da postoji slovo, no, kako razum ne pomaže, ne zna ga pročitati sve da i hoće. Čuje, ali ne razumije ono što čuje. Prema tome, osjetilima se ne koristi nimalo, osim da je posve ne prepuste njezinu uživanju, pa joj tako, naprotiv, štete. Govoriti je uzaludno, jer ne uspijeva sročiti riječi, niti ima snage, sve kad bi i uspjela, da bi je mogla izgovoriti, jer sva se izvanjska snaga gubi i povećava se snaga duše da bi bolje mogla uživati u svojem blaženstvu. Izvanjska naslada koja se osjeća velika je i posve očevidna. Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila. Barem meni nikada nije naškodila, niti se sjećam da mi je Gospodin ikad udijelio ovu milost, koliko god bolesna bila, a da bih se osjećala slabo. Dapače, osjetila bih veliko poboljšanje. A i kakvo zlo može nanijeti tako veliko dobro? Vanjski su učinci nešto tako znano-da se ne može posumnjati kako je to bila velika prilika, budući da tako bivaju oduzete snage uz toliku nasladu zato da bi postale još veće“. (Ž, 18, 10-11)

Kao što se vidi iz opisa duša kuša neizrecivu stvarnost tog intenziteta da je samo malo porastao nadišao bi sve tjelesne snage i duša bi pala u ekstazu. Na počecima ovih iskustava zahvaćenost duševnih moći traje kratko – pola sata najviše – ali s različitim stupnjevima intenziteta se produžuje ponekada i na više sati.

„Istina je da u početku prođe za tako kratko vrijeme - barem se meni događalo - tako da se u ovim izvanjskim znakovima i zakazivanju osjetila ne očituje toliko kad prođe zakratko, no dobro se razabire u preobilju milosti da je sjaj sunca koje se tamo nalazilo bio velik, budući da ju je tako rastopilo. I treba obratiti pozornost na to, jer, po mojem mišljenju, koliko god dugo bilo vrijeme koje duša provede u toj obuzetosti svih moći, vrlo je kratko. Kada bi to bilo pola sata, bilo bi puno. Ja se, po mojem mišljenju, nikad nisam nalazila toliko. Istina je da se slabo može osjetiti koliko se biva, budući da se ne osjeća, ali kažem da biva vrlo kratko odjednom a da neka od moći ne dođe k sebi. Volja je ta koja uzima riječ, no ostale dvije moći ubrzo ponovno počnu uznemiravati. Budući da je volja smirena, ponovno ih obuzme, te zastanu nešto malo i ponovno ožive. Tako se može provesti nekoliko sati molitve, i provede se. Čim se one dvije moći počinju opijati i uživati u onom božanskom vinu, lako se počinju gubiti same da bi bile posve pobijedene te prate volju i uživaju sve tri. No to što bivaju posve izgubljene i bez ikakve predodžbe u ičemu - koja se, po mojem shvaćanju, također posve gubi - kažem da traje kratko vrijeme, premda baš posve ne dolaze ponovno k sebi, jer ne mogu biti nekoliko sati kao izbezumljene, s time da ih opet od časa do časa Bog uzima k sebi“. (Ž, 18, 12-13)

Karakteristike molitve sjedinjenja: Molitva sjedinjenja ima slijedeće karakteristike koje su istovremeno i znaci za prepoznati je i razlikovati od manje više sličnih fenomena:

a. Odsutnost rastresenosti. Duša se kod ove molitve ne rastresa jer su i mašta i sjećanje zahvaćeni Bogom. One su u prijašnjim odajama bile opisane kao „nemirni noćni leptirići“ koji uzrokuju borbu duši (Ž 17,6: 18,4) Kod ove molitve sjedinjenja rastresenosti se mogu parcijalno dogoditi kada pada intenzitet doživljaja Boga u molitvi te sjećanje i mašta ponovno postaju aktivni sukladno svojoj naravi.

b. Apsolutna sigurnost da je duša bila sjedinjena s Bogom. Duša za vrijeme ove molitve ne može sumnjati u autentičnost doživljaja Boga u nutrini. Sv. Terezija kaže da ako duše nema ovu potpunu nutarnju sigurnost da je to znak da nije imala iskustvo molitve sjedinjenja. „Bog udomljuje sam sebe u nutrini one duše tako da pri ponovnom dolasku k sebi ne može posumnjati daje bila u Bogu i Bog u njoj. Tako joj se ta istina čvrsto utiskuje da, makar prođe niz godina a da joj Bog ponovno ne udijeli tu milost, niti zaboravlja niti može sumnjati da bijaše... a kod onoga tko ne bude stekao tu sigurnost, ne bih rekla da se radi o sjedinjenju cijele duše s Bogom, već poneke moći (Z V.1, 9 i 11) Ako se radi i istinskoj molitvi sjedinjenja ni sam đavao ne može krivotvoriti

ovu molitvu, niti je može shvatiti (Z V. 1,5)

c. Odsutnost umaranja: Duša je zauzeta neizrecivim doživljajima duhovnih slasti i ne doživljava napor zbog toga. *Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila. Barem meni nikada nije naškodila, niti se sjećam da mi je Gospodin ikad udijelio ovu milost, koliko god bolesna bila, a da bih se osjećala slabo. Dapače, osjetila bih veliko poboljšanje. A i kakvo zlo može nanijeti tako veliko dobro?* (Ž 18, 11)

Učinci molitve sjedinjenja: Terezija opisuje glavne učinke u 2 poglavlju petih odaja. nakon što je usporedila preobrazbu duše crva u leptira piše:

„Pa da vidimo što postaje gusjenica što služi onome čemu sam rekla sve ostalo, jer kad je u ovoj molitvi, posve je mrtva za svijet: izlazi bijela leptirića . Ah, divote Božje i kakva izlazi duša odavde time što je samo nakratko bila uronjena u Božju veličinu i tako združena s Njime jer po mojem mišljenju, nikad ne dosegne pola sata! Kažem vam da ta duša uistinu ne prepoznaje samu sebe; ta pogledajte kakva je razlika između ružne gusjenice i bijele leptiriće, jer je ista i ovdje. Ne znam otkud je mogla zaslužiti toliko dobro — otkud joj je moglo doći, htjela sam reći, jer dobro zna da ga ne zaslužuje —; osjeća takvu želju da hvali Gospodina da bi se htjela rastopiti i da za Njega podnese tisuću smrti. Zatim počinje osjećati da trpi velike muke a da ne može učiniti ništa drugo; jako velike želje za pokorom, za samoćom, za tim da svi upoznaju Boga, i otuda joj dolazi velika muka što vidi daje vrijeđan. Premda će u idućoj odaji biti više govora o tim stvarima posebice , iako je ono čega ima u ovoj odaji i u onoj koja slijedi gotovo jedno te isto, vrlo je različita snaga učinaka; jer — kako sam rekla — ako se, nakon što Bog dođe do neke duše, ovdje potrudi da uznapreduje, vidjet će velike stvari“. (Z V. 2.7.)

Terezija nastavlja u ovom poglavlju opisivati stanje duše koja je proživjela ovu preobrazbu, a ti učini su najveća garancija tog neizrecivog iskustva.

Popratni fenomeni kod molitve sjedinjenja: Sv. Terezija u gornjem citatu (Z V. 2.7.) navodi kako će o istim stvarima koje se doživljavaju gotovo identično, samo je njihova snaga doživljaja različita govoriti u slijedećim odajama autor kojega slijedimo ovdje u 5 odajama iznosi nauk svete o nekim kontemplativnim doživljajima koje Bog udjeljuje kada on to želi, često i kad je duša rastresena ili zauzeta drugim aktivnostima. Gotovo redovito Bog ne udjeljuje ova iskustva prije nego li je duša došla do **molitve sjedinjenja**, ali Bog ih može dati i prije ali obično su manjeg intenziteta.

a. Mistični dodiri: Radi se o nadnaravnim utiscima redovito skoro trenutačnim a u duši uzrokuju doživljaj da je dodirnuta od Boga te duša uživa milinu koje je teško opisati i izraziti. Kada se ovaj kontemplativni fenomen snažno doživi u 5 i višim odajama duša često ispusti krik a može pasti i u ekstazu. Ovi mistični Božji dodiri mogu biti jako različitih intenziteta Sv. Ivan od križa ih naziva i bitnim dodirima (vidi U II,32 i N II,23). U biti ovi mistični dodiri se događaju u dubinama volje i razuma koji se ukorjenjuju u bit duše, mistici ovu bit nazivaju u dno duše i vrh duha gdje je Bog prisutniji duši nego ona sama sebi.

Kako se treba ponašati duša kod ovih doživljaja? Sv. Ivan preporuča da ni na koji način ne pokušava uzrokovati ih kako se ne bi dao prostor mašti i đavolskim krivotvorinama: „Neka, dakle, duša u pogledu toga bude mirna, ponizna I pasivna; pa pošto se pasivno primaju od Boga, Bog će joj ih dati prema svojoj dobrohotnosti kad bude vidio da je puna pravog duha poniznosti i odvojenosti. Na taj način neće sebe lišiti goleme koristi koju takve spoznaje donose za božansko ujedinjenje (jer su sve to dodiri ujedinjenja) koje se na pasivan način rađa u duši“.

 (U, II, 32,4)

b. Izljevi: Ovaj kontemplativni doživljaj označava jake i neočekivane izljeve Božje ljubavi koji ostavljaju dušu u takvoj gladi i žeđi za Božjom ljubavlju da je to iznutra razdire te joj izgleda da se neće moći zasititi pa iako bi cijelo stvorenje izgaralo Božjom ljubavlju. U višim stupnjevima

ovog doživljaja duše ponekada čuje samo izgovaranje Božjeg imena, ili neku pjesmu pa je zahvati takav izljev ljubavi da dođe do ekstaze. Ova milost je jako posvećujuća za dušu jer raspaljuje ljubav.

Sv. Terezija opisuje kako se duša treba ponašati kod ovakvih doživljaja: „*Tko ne bude doživio te tako velike gorljivosti, nemoguće je da to ne mogne shvatiti, jer nije riječ o nemiru u grudima, niti pak o pobožnostima što se običavaju javljali puno puta, te se čini da guše duh, da se ne mogu savladati. Ova je molitva viša, pa treba izbjegavati takve nalete, nastojeći ih blagošću pribrati u sebi i umiriti dušu. Tu je kao kod djece koju uhvati žestoko plakanje, pa se čini da će se ugušiti, - ali kad im se dadne piti, prestane onaj pretjerani plač. Tako je i ovdje. Razum neka pobrza pritegnuti uzdu, jer bi se moglo dogoditi da pripomogne i sama narav. Neka razmisli, bojeći se da nije sve savršeno, nego da može biti velik dio sjetilan, te neka ušutka to dijete nekim iskazom ljubavi koji će ga potaknuti da ljubi blagošću, a ne pesnicama, kako se to kaže. Neka se ova ljubav sabere unutra, a ne poput lonca koji previše vrije, zato što se neumjereno loži drvo, i sav se prelije. Naprotiv, neka se obuzda povod koji je djelovao na ovu vatru i uznastoji ugasiti plamen slatkim, a ne bolnim suzama, kakve su one izazvane ovim osjećajima i nanose puno štete. Meni bi navrnule poneki put u počecima, pa bi mi smutile glavu i izmorile duh tako da sljedećeg dana, pa i više, nisam bila sposobna vratiti se molitvi. Prema tome, u počecima je potrebna velika razboritost zato da sve bude blago i da se duh iskaže djelujući iznutra. Izvanjsko neka se jako nastoji izbjegavati. Ove druge gorljivosti znatno su drukčije. Ne ložimo mi drvo, nego se čini, kad je već naložena vatra, da nas odjednom bace unutra zato da i izgorimo. Ne nastoji duša da boli ova rana zbog prisutnosti Gospodnje, nego joj biva zarinuta strijela u najosjetljiviji dio nutrine i u srce, katkad, pa duša ne zna što joj je niti što hoće. Jasno shvaća da hoće Boga, i da se čini kako je sulica na sebi imala travu, kako bi prezrela sebe iz ljubavi prema ovomu Gospodinu, te bi drage volje izgubila život poradi njega. Ne može se prenaglasiti niti iskazati način na koji Bog ranjava dušu, te prevelika muka koju zadaje, jer je dovodi da ne zna za sebe, no ova je muka tako slasna, da nema naslade u životu koja bi dala većeg zadovoljstva. Duša bi stalno htjela - kako sam rekla - umirati od ove boli“.* (Ž 29, 9-10)

c. Rane ljubavi. Prema sv. Ivanu od Križa su „otajstveni utisci ljubavi koji poput raspaljene munje ranjavaju i probadaju dušu, ostavljaju je svu nagriženu plamenom ljubavi“ (S I,17).

Sv. Terezija ovako opisuje to iskustvo: „*Drugi način redovit ove molitve je slijedeći. Radi se o jednoj vrsti rane koja izgleda da je napravljena na duši kao da nam netko strelicom probada dušu ili srce. Doživljava se tako velika bol da duša krikne žaleći se, ali je istovremeno tako slasno da ne želi da nikada prođe... Drugi puta izgleda da se ova rana događa u dubinama duše s koristima još dragocjenijim. Budući da je nemoguće uzrokovati ovo ako ga Bog ne daje isto tako je nemoguće odbaciti ga kada se udostoji udijeliti ga. Radi se o željama tako uzvišenim i gorućim za Bogom da nemam riječi za izraziti to. I kako duša osjeća da ne može uživati u Bogu koliko bi htjela doživjeti živu odbojnost prema tijelu jer joj izgleda kao zid koji joj priječi da slobodno uživa dobro koje joj izgleda da već posjeduje. I iz toga shvaća veliko zlo Adamova grijeha koji joj je oduzeo slobodu“ (Izvišća p. Alvarezu V,17-18, vidi i Ž 29,11)*

Neki puta ova rana ljubavi koja je redovito čisto duhovne naravi i nutarnja se pokaže i na van jer probija i fizički srce (trasverbacija srca sv. Terezije) ili jer se pojave rane na rukama i nogama i boku. Ovi vanjski učinka spada u besplatnu milost te ne posvećuje više dušu nego li kad se rane događaju samo u nutrini. (vidi Plamen ljubavi II, 2-13). Vanjski učinak je spektakularniji zbog toga vrijedi manje duhovno od onog samo u duhu i nutarnje.

Učinci ove rane ljubavi su divni, duša želi da se razbiju okovi tijela i da odleti slobodno Bogu. Jasno vidi da je ova zemlja izgnanstvo i ne shvaća one koji dugo žele živjeti na zemlji. Treba dobro shvatiti ovaj kontemplativni mistični doživljaj rana ljubavi koji je jako posvećujući i razlikovati ga od tjelesnih stigmata koje su besplatna milost i više su spektakularne ali imaju manju duhovnu vrijednost.

DODATCI ZA PETE ODAJE:

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

DODATAK 1. Paralelizam sa nukom bl. Henrika Susona: sedma hridina ⁵⁸

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe.

Čovjek podiže oči i vidje da je ova sedma hridina mnogo viša od šeste, vidje jako mali broj osoba koje uspinju sa šeste na sedmu hridinu. Čim bi se uspeli, odmah bi pali naniže i jako mali broj njih ostaje na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, a što to znači? Koje su ovo osobe?

Odgovor: Vidjet ćeš.

Čovjek se odmah nađe na sedmoj hridini koja je bila puno ljepša od svih ostalih koje je do sada vidio. A na ovoj hridini je bilo puno manje osoba nego na bilo kojoj drugoj koju je vidio. Ali ako ih je bilo manje, bili su puno ljepši i sjajniji od svih koje je do sada vidio.

Čovjek: Ljubljeni moj, kakvi su ovi ljudi?

Odgovor: To su ljudi koji su se potpuno predali Bogu i žele u tome ustrajati do smrti. I sve njihovo nastojanje sastoji se u tome da podlože koliko više mogu svoju narav razumu, da budu uistinu zadovoljni svime što Bog želi od njih bilo u nutrimi bili izvana. Radi se o lijepim djelima ljubavi prema drugima naizvan i o nutarnjoj sabranosti kojoj teže prema Božjoj volji koju jako žele vršiti. A razlog zašto tako sjaje na poseban način je taj što im je Bog udijelio posebno obilje milosti prosvjetljenja. Zbog toga više sjaje od onih koji su ispod.

Čovjek: Ljubljeni moj, jesu li ovi ljudi došli do svoga izvorišta i iskona?

Odgovor: Ne, trebaju se još uspeti na puno veće visine.

Čovjek: Zašto se događa to da tako malo ljudi boravi u svom izvorištu i iskonu?

Odgovor: Ti trebaš sve to još vidjeti.

Čovjek: A što prijeći u tome ove ljude?

Odgovor: Neprijatelj je u njih bacio veliku kukicu kojom ih drži da se ne mogu uspinjati naviše.

Čovjek: Što to znači da je ovim ljudima bacio kukicu dok je drugima bacao udicu?

Odgovor: Neprijatelj se jako boji da će mu ovi ljudi pobjeći prema svome izvorištu i iskonu.

Čovjek: A što je kukica kojom ih drži?

Odgovor: Radi se o tome da su ovi ljudi primili od Boga velike milosti i svjetla te u njima nekad skriveno uživaju u svojoj naravi na puno načina i ne osvrću se do kraja na to. Služe se velikim milostima za uživanje u svojoj naravi i ne prepoznaju kako su za to odgovorni, a to bi trebali dobro primjećivati. A neprijatelj to sugerira i to dobro zapazi jer je on jako okretan i spretan. A kada ovi ne primaju od Boga žuđenu utjehu, pričešćuju se da bi kušali utjehu, a to nije savršenije. Vidjet ćeš druge osobe koje su potpuno umrle same sebi u ovome. Ali osobe koje borave na sedmoj hridini uživaju u ovoj slasti i drugim užiticima jako potajno i skriveno u svojoj naravi. Pa iako ti ovo izgleda mala zapreka, ipak će morati trpjeti veliko Čistilište iako puno manje od onih koji borave ispod, ali će biti nagrađeni vječnom nagradom puno većom od drugih.

---

⁵⁸ U sedmoj etapi duhovnog života duša nastavlja put duhovnoga rasta koji postaje put sjedinjenja. Nastavlja opisivati savršene duše. U usporedbi sa *Zamkom duše* sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Hernik odgovara petim odajama. Prema sv. Tereziji pete odaje predstavljaju stanje duša koje već žive mistični život u pravom smislu riječi. Kušaju jednu nutarnju obnovu i novost života u Kristu. U molitvi sjedinjenja koja je nadnaravna ulivena kontemplacija i koju Bog daruje kada i kako hoće iako se duša sa svoje strane treba za nju pripravljati. Istinski znakovi ovoga sjedinjenja s Bogom, koje još nije potpuno, jesu sigurnost o Božjoj prisutnosti uz nutarnja i vanjska progonstva i patnje koje stavljaju na kušnju ljubav prema Bogu. Dušama na ovom stupnju duhovnog života je potrebna jedna autentična vjernost i dokazana odlučnost.

DODATAK 2. Paralelizam sa naukom o trostrukoj raspodijeli puta duhovnog rasta: Put prosvjetljenja

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedinih odaja skripte: Ako bismo usporedili nauk o odajama sv. Terezije s naukom o tri puta onda s petim odajama završava put prosvjetljenja. Ovaj kratki dodatak o sažetom prikazu puta prosvjetljenja donosimo iz razloga što se iz može shvatiti bit puta duhovnoga rasta. Iz dodatka se može naslutiti dinamika duhovnog rasta govoreći općenito te je gledati paralelo s naukom prvih triju odaja sv. Terezije i tako bolje shvatiti bogatstvo nauka katoličke duhovnosti)

Cilj duhovnog života je cjelovito nasljedovanje Isusa u ljubavi, a duhovno sazrijevanje prolazi kroz različite etape i faze rasta. Vjernik prethodno proživljene etape i duhovna iskustva usvoji i integrira u daljnjem življenju i sazrijevanju. Tako dinamika čišćenja duše ostaje prisutna i djelatna. Posebno treba naglasiti da razdoblja duhovnog života u praktičnom iskustvu življenja vjere nisu strogo odvojena crtom razdvajanja nego slijede svu složenost osobnog iskustva svakog vjernika, složenost životnih prilika, a uvijek ostaje i apsolutna sloboda Duha koji vodi svaku dušu osobno.

Tako osobe u početnom razdoblju duhovnog života mogu u određenim situacijama, nošene milošću i vlastitim karakterom, činiti herojska djela krijeposti i kušati plodove puta prosvjetljenja. Vrijedi i obrnuto, vjernici koji su duhovno uznapredovali i u dobroj mjeri sazrijeli, mogu imati borbe tipične za put čišćenja, a mogu pasti i u teške grijeh. Duhovni život ostaje neistraženo otajstvo Božje milosti, ljudske slobode, vjernosti, nevjernosti ili djelomične vjernosti kao i najrazličitijih utjecaja osobnih uspjeha i neuspjeha, drugih ljudi, prilika i napasti osobnih i đavolskih, a sve to se događa u jedinstvenom i neponovljivom iskustvu svake osobe. Pa ipak u življenju vjere ostaje velika važnost opisa smjernica pojedinih razdoblja i etapa duhovnog života koje je Crkva baštinila iz svetačke i asketske tradicije koji kao svjetlo na putu pomažu u razumijevanju osobnog iskustva, a često kao i potvrda već proživljenog na putu sazrijevanja.

Tijekom čišćenja kod vjernika se događa obraćenje prema nutrini jer počinje u novom svijetlu spoznavati Boga, sebe i odnose s drugima. Njegova svijest postaje profinjenija u mislima, u sudovima i djelima, zato treba posebno paziti da ne padne u skrupule ili se obeshrabri vidjeći poteškoće i probleme na koje nailazi. Osobni susret s Kristom i želja za dosljednim kršćanskim životom, prožimaju i preobražavaju navike vjernika koji uči iskustvenu mudrost življenja vjere u svim lijepim dimenzijama iskustva, kao i uviđanje napora koje je potrebno uložiti, te on počinje bolje shvaćati dinamike duhovnoga rasta. Naime, ako je vjernik odlučio živjeti vjeru duhovni rast vodi dušu da traži Boga zbog Boga, po predanju u njegovu volju, bez obzira na sjetilne utjehe i radosti.

Nakon određenog vremenskog razdoblja koji je promjenjivo ovisno o milosti Božjoj, odlučnosti svakoga osobno i dubine potrebnog čišćenja, duša dolazi do stabilnijeg duhovnog stanja u kome ne pada u svojevoljni grijeh, pa ni laki. Važno je naglasiti upravo odlučnost duše u opredjeljenju za Boga i odbacivanju svega što se protivi Evandjelju kao jedan od glavnih uvjeta za daljni duhovni rast. Vjernik koji sazrijeva istinski želi nasljedovati Krista i njemu se suobličiti. Osoba koja kroči putem prosvjetljenja, obično je postigla veliki stupanj ovladavanja sobom. Pomoću Božje milosti pobijedila je teške grijeh i dominantne strasti. Uvjet istovremeno i učinak ovog puta je ozbiljan i trezven napor u mrtvljenju starog čovjeka, sve veća ljubav i poniznost jer duša ne može kušati duh Kristov ako se ne oslobađa od svakog egoizma i navezanosti na samu sebe. Cilj duhovnog puta je rast u ljubavi, doći do toga da se ljubi čistom ljubavlju. Dinamiku daljnjeg rasta koja vodi putem prosvjetljenja sv. Ljudevit je tako jednostavno i snažno opisao u nekoliko redaka pjesme u kojoj kao da nam sama ljubav poručuje:

„Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju dušu čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevolutno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 29-31).

Dakle, dinamika duhovnoga rasta se blokira svojevolutnim lakim grijesima. A sama bit puta prosvjetljenja je molitva, duhovni napor i borba za oslobađanje slobode za čistu ljubav ako se ne čini svojevolutni laki grijesi.

Ako bismo htjeli u nekoliko redaka opisati put duhovnog rasta i sazrijevanja koji vodi preko čišćenja do prosvjetljenja, onda treba reći da on ide od početnog oduševljenja i željene idealizirane svetosti k prikazivanju vlastitog siromaštva koje uistinu autentičan duhovni put iznese vjerniku na vidjelo. Čovjek je sklon da idealizira i zamisli put kojim bi trebao kročiti, a to je plod nepoznavanja Božje logike djelovanja u povijesti spasenja, nepoznavanja samoga sebe niti dinamika duhovnog života. Poslije nekog vremena, napora i rada oko duhovnog rasta nakon što splasne početno oduševljenje i malo po malo prestaju sjetilne slasti i ugone u prakticiranju vjere, duša kuša borbu u nastojanju da se oslobodi od grijeha. Vjernik počinje uviđati vlastitu slabost po padovima, borbom s napastima, zlim sklonostima i požudom te shvaćati da nije ono što bi htio biti. Tada se može pojaviti veliki rizik da se okrene sam sebi, zatvori u sebe, padne u mlakost ili napusti duhovni život.

Nakon što je na tom putu postigao određene uspjehe te više ne pada u teže grijehe, pred njim ostaje još naporan put izgradnje ljudski i duhovno zrele nutarnje slobode i postizanja nutarnjeg jedinstva što nužno vodi do umiranja sebi, a najčešće se očituje u borbi protiv napasti, zlih sklonosti i korijena grijeha koji ostaju u duši, i do oplemenjenja vlastitoga bića po zreloj sebedarnoj ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Tako prijelaz s puta čišćenja na put prosvjetljenja nije samo oslobađanje od teških grijeha, nego i uviđanje naših nedostatnosti i iluzija, zlih sklonosti, slabosti, ograničenosti vlastite naravi i karaktera, a upravo to je potrebno za duhovni rast i sazrijevanje tako da duša odgovor Božjem pozivu na svetost ne vidi više u traženju vlastitog savršenstva, što može biti izraz duhovne oholosti i prikriveno najuzvišenijim temama duhovnosti, nego kao prikazivanje vlastite bijede i siromaštva koje postaje duhovno siromaštvo.

Taj put ogoljenja duše pred Bogom može biti bolan i naporan, a preduvjet da bi ga duša mogla proživjeti na autentično duhovan način su odlučnost i izbjegavanje kompromisa na duhovnom putu što prvenstveno podrazumijeva ne padanje u teške grijehe. To je sazrijevanje koje duša treba prijeći na putu čišćenja jer kad netko pada u teže grijehe, ili se svojevolutno prepusti nekoj neurednoj strasti, onda je put duhovnog rasta paraliziran, a Božja milost prvenstveno potiče i pomaže ljudski napor da se oslobodi dotičnoga grijeha.

Na putu sazrijevanja ili prosvjetljenja borba sa starim čovjekom i njegovo umiranje na bilo koji način ne odnosi se na čovjekovu ljudsku narav, njegove sposobnosti i talente, naprotiv kod čovjeka oplemenjena i obnovljena milošću, na vidjelo izlazi ono najbolje i najljepše od vlastitoga bića u odnosu na Boga, sebe i bližnjega. Dakle, govoreći općenito, ako put čišćenja prethodi putu prosvjetljenja, samo čišćenje duše se ostvaruje u potpunosti tek na putu prosvjetljenja. Ta se dva puta razlikuju po karakterističnim naglascima jedne ili druge faze duhovnog sazrijevanja, a ne kao strogo razgraničene susljedne faze. Kao što smo rekli, na putu čišćenja prevladava borba s aktualnim grijesima u koje osoba pada i s porocima koje nastoji iskorijeniti. Ovo sučeljavanje sa snagom grijeha od početka duhovnog života događa se uz napor potpomognut vjerom i milošću, sredstvima i dinamikama koje smo opisali u prethodnom poglavlju kako bi se duša oslobodila od duha protivna Evanđelju koji djeluje na naše biće.

Možemo reći da se prijelaz s puta čišćenja na put prosvjetljenja događa u trenutku kada krijeposti počinju prevladavati nad porocima na postojan način i duže vrijeme, odnosno kada Kristova milost počinje u duši donositi pozitivne plodove, a ne više pretežno borbu za slobodu od padova u teže grijehe.

Ova nova faza duhovnog života nazvana je prosvjetljene jer je duša uz suradnju milosti Božje došla do tog stupnja evanđeoske nutarnje slobode da ne gubi Božju milost po težim padovima, te kuša relativnu slobodu i prevlast nad sjetilnim poticajima đavla, svijeta i tijela na

grijev. Pa ipak proces čišćenja, kao što smo rekli, nije završen. Duša treba nastaviti živjeti sve prakse duhovnog života, a sazrijevanje je vodi do borbe protiv lakih grijeha, nesavršenosti i zlih sklonosti te se tako utvrđuje u milosti i raste u krijepostima. Bog sam će dušu koja se pokaže vjerna, provesti kroz pasivno čišćenje do onih dubina do kojih sama svojim naporima potpomognutima milošću ne može ni na bilo koji način doći.

Od samog ulaska na put prosvjetljenja duša teži da se sjedini s Bogom po meditaciji koja prerasta u kontemplaciju po načinu i dinamici koju Bog odredi, a ona je plod ljubavi Duha Svetoga koja se sve više ulijeva u srce i uzdiže sve krijeposti na viši stupanj.

Živjeti dinamiku čišćenja i prosvjetljenja znači istovremeno zaživjeti moralnu i ljudsku zrelost što podrazumijeva dublje upoznavanje samoga sebe i proživljenu sposobnost življenja ljubavi prema Bogu i bližnjemu koja često zahtjeva žrtvovanje samoga sebe pod različitim vidicima. Osobe koje su psihološki nezrele i više opterećene vlastitom izranjenom osobnošću, ne shvaćaju i ne doživljavaju dinamiku iskustva rasta u vjeri na dovoljno autentičan način nego su više, a često i duže vrijeme, opterećene vlastitim poteškoćama, na žalost, često pod likom idealiziranoga duhovnog puta, na mahove gorljivog, na mahove depresivnog stanja.

Njima treba pomoći vodeći ih putem trezvenog sučeljavanja s božjom ljubavlju i sa samima sobom što im često može predstavljati veći duhovni i ljudski napor. Upravo to što izbjegavaju sučeljavanje vodi ih putem idealiziranja duhovnog života što, uza sve prakse koje žive, ne predstavlja dovoljno čvrst proživljen temelj za napor i zahtjeve duhovnog života. Tek kod proživljenog izmirenja u Bogu sa sobom, svojom prošlošću i osobama koje su ih dublje označile, one dođu do tog potrebnog temelja, što može potrajati duže vremena.

Prijelaz s puta čišćenja u kome prevladava borba protiv težih grijeha i poroka na put prosvjetljenja u kome prevladava borba s lakim grijesima, nesavršenostima te rast i razvoj krijeposti, ne treba shvatiti kao da se raste u krijepostima samo nakon što smo iskorijenili grijehe i poroke. Naprotiv, upravo početni razvoj krijeposti ukorjenjuje se u duši upravo u borbi protiv grijeha od kojega se osoba želi osloboditi. Tako da se čišćenje duše nastavlja i na putu prosvjetljenja, ali zadobiva nove dinamike duhovnog života koje nisu dominantno borba protiv grijeha kao prepreka rastu milosti, nego se više očituje kao potvrda i nutarnje usvajanje dubljih duhovnih čišćih nakana i daljnje oslobađanje slobode.

Prijelaz na put prosvjetljenja događa se prvenstveno po odluci da osoba svim svojim silama želi težiti rastu u ljubavi prema Bogu i bližnjemu dok je u prethodnim stanjima čišćenja naglasak u duhovnom životu bio želja da se postigne spasenje i bude dobar kršćanin, a postojeane i odlučne želje da rastu u ljubavi nije još bilo. U ovom novom duhovnom stanju želja za čišćom ljubavlju i svetošću postaje odlučna i postojana. Neke duše u ovom stanju kušaju česte duhovne utjehe kao doživljaj Božje ljubavi i u osjećajima, dok se nekima to događalo na samim počecima duhovog puta. A Bog se njima služi kako bi osnažio dušu za dalji duhovni put i napor koji slijedi. Sam doživljaj blagosti, slasti i miline koji se doživljavaju u molitvi, bude u duši i jačaju želju za rastom i posjedovanjem Boga, kao i želju za življenjem svih ustaljenih duhovnih praksi i vježbi, te umanjuje strah od odricanja i mrtvljenja. Bog kao pedagog koristi duhovne utjehe i kada opada njihov intenzitet u osjećajima, a često se to događa zbog nepostojanosti, pretjerane opuštenosti ili počinjenih manjih grijeha. Na taj način Bog uči dušu da više i bolje bdije te da se velikodušnije odriče same sebe.

Ovo je jako delikatno stanje na duhovnom putu koji je naizgled dobro uređen s već dostignutim ciljem, a u biti osoba je jako slaba u krijepostima koje su jedva ukorijenjene. Te pobožne duše se osjećaju zadovoljne sobom i svojim duhovnim putem, molitvama i pobožnim vježbama koje vjerno obavljaju, a svjesno ili nesvjesno spremne su da se proglase svetima i savršenima. Ovo stanje prividno dostignutog savršenstva, umišljeno dostignute svetosti, posjedovanja Boga kao po vlastitoj pobjedi i pravu, može biti i pogubno. Duša se može duhovno uznositi, smatrati svoje krijeposti jakima i utvrđenima dok je istovremeno tvrda prema bližnjemu kojeg spremno sudi i osuđuje zbog njegovih grijeha ili nesavršenosti. I sv. Ljudevit ukazuje na ovu duhovnu opasnost: „Niste li opazili da Gospodin često puta odvraća oči svoje od darova i milosti

kojima nas je obasuo? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darove, milosti i djela koja iz njih izvire sa samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo“ (PPK 47).

Ovakvo duhovno stanje može biti jako delikatno jer duša može uvjeriti samu sebe da dobro hoda i napreduje dok se uistinu vrti u krug oko same sebe. Ona je još jako daleko od toga da nema lakih grijeha i nesavršenosti, a najčešće je navezana da duhovne utjehe i radosti, vlastito duhovno samopoštovanje, zlopamćenje svega i svakoga tko je ranjava u duhovnom samoljublju, iako se takvim dušama čini da sve rade za Boga. One naizgled sve čine za Boga, a u biti su egoistične, usredotočene na sebe, a iskustveno još nisu usvojile da je duhovni život i napredak čisti dar Božje milosti pred kojim ne mogu imati nikakvih pretenzija koje bi se temeljile na vlastitom duhovnom egu.

Prije ili poslije Bog sam ove duše uvede ili dopusti da padnu u mučne i teške situacije na koje nisu računale, kako bi iskustveno upoznale svoje nesavršenosti, duhovnu slabost, više se otvorile čistom Božjem daru po prihvaćanju križa i poniženja da se tako više ne bi uznosile svojim malim djelima ni pred Bogom, ni pred drugima, ni pred samima sobom. Stvarna opasnost je da se duše u toj situaciji po nepostojanosti i nepovjerenju zaustave i vrate natrag gubeći želju za duhovnim rastom, a tada se u tim istim dušama počinju javljati i čisto svjetove želje već donekle ostavljenog duha svijeta.

Poznati duhovni autor p. W. Faber kao prvi znak da duša istinski prelazi s puta čišćenja na put prosvjetljenja stavlja nezadovoljstvo duše svojim odnosom s Bogom i želju da ga poboljša i produbi te kuša postojanu želju i odlučnu volju za napretkom i savršenstvom. U duhovnoj terminologiji ovo stanje se naziva i drugo obraćenje. Duše koje se ne vrate natrag, duhovno rastu po dubljem shvaćanju kršćanskog mrtvljenja i potrebe umiranja sebi kao sastavnom dijelu rasta u ljubavi, a sve to u povjerenju u Božju ljubav koja sve izvodi na dobro. Tada vjernik postaje svjesniji da se ljubav Božja doseže i po prihvaćanju žrtve u životu, manje se boji poteškoća i progonstava koja se kušaju u svakodnevnicu te su njegovi čini vjere, nade i ljubavi puno spontaniji i neposredniji nego kod prijašnjih stanja. Pa ipak, ove duše su više gorljive nego postojane u duhu i još su daleko od potpunog odricanja iz ljubavi zbog Boga samoga.

Duša u dinamici duhovnog rasta na ovom stupnju iskustveno spoznaje u sebi prisutnost zlih sklonosti, lakih grijeha u koje pada, loših navika, vlastite duhovne slabosti zbog posljedica prije učinjenih grijeha, kao i potrebe da se suoči s napastima povezanim s kušnjama svakodnevnoga života. A sve to vodi dušu u iskustvo i uvjerenje da duhovni život ima obilježja trajne i svakodnevne borbe te shvaća da stanja utjehe koje je Bog davao ili daje nisu stalna, tj. nisu redovito stanje duhovnog života. Naprotiv, duša postaje svjesna da se borba i napor neće smanjiti nego povećati, i da to treba prihvatiti u povjerenju. Jer paradoksalno, usprkos svemu, ostaje nutarnji mir u dubini duha koji Bog daje kao čistu duhovnu utjehu kad u duši nema teškoga grijeha. Utjeha duha ostaje iako se u osjećajima često mogu kušati suprotne stvari mučnine, žalosti i napor.

Na ovom stupnju duhovnog života jako je važno da duša razluči razliku između suhoće i mlakosti jer je to može silno uznemirivati i stvarati joj nepotrebne poteškoće. Mlakost i suhoća su u samoj biti različite, iako je mlakost redovito popraćena suhoćama. Kada duša nema postojane želje i volje za duhovnim napretkom, kad odustaje od duhovne borbe i napora tražeći lagodu protivnu duhu Evandjelja, duša pada u mlakost. Tada osoba nemarno obavlja svoje pobožne vježbe i olako ih preskače ili je duhovno lijena te ih izbjegava, izbjegava sve što je zahtjevno, što je stoji napora i žrtve. Duša u tom stanju redovito kuša i duhovnu suhoću, ali ona je za to sama odgovorna zbog vlastite mlakosti. Autentična duhovna suhoća je u biti smanjivanje ili potpuna lišenost kušanja Božje utjehe u osjećajima. Duša i dalje žarko želi duhovno napredovati, žalosti se ako misli da duhovno nazaduje, imao odlučnu volju i trudi se u pobožnim vježbama, iako u tome ne uspijeva kako bi htjela. Usprkos svemu, duboki mir u duhu ostaje u njoj, a ona sama često misli na Boga, ne odbacuje poteškoće na koje nailazi nego ih prikazuje Bogu kao molitvu, ili umjesto vlastite molitve, za koju misli da je dobro ne obavlja, te da je zbog toga u suhoćama.

U ovoj se duhovnoj dinamici događa jako važan duhovni prijelaz koji je očit znak rasta i sazrijevanja. S jedne strane duša iskustveno shvaća da njoj samoj, i pomoću vlastitih duhovnih snaga, nije moguće doseći potpuno vlastito očišćenje te da je samo Bog može dovesti do ispunjenja

njenih želja da ga posjeduje po sjedinjenju s njime. S druge strane shvaća da se istinsko nutarnje obraćenje i obnova ne mogu dogoditi, ma kako uporno asketski to nastojala ako Bog sam svojom milošću ne intervenira i dovede je do toga stanja. Ali isto tako duša je duboko svjesna da treba sve činiti što je u njenoj moći da do toga dođe jer onima koji ne pokažu spremnost, volju i odlučnost Bog ne udjeljuje ljudskim snagama te nedokučive milosti.

Zbog svega ovoga duša počinje shvaćati i iskustveno živjeti duhovni život kao čisti dar Božje milosti, a istovremeno upoznavajući dublje sebe i svoje slabosti prestaje biti tvrda prema drugima, suditi ih i osuđivati. Naprotiv, počinje kušati ljubav prema bližnjemu usprkos njegovih grijeha i slabosti, dobro razlučujući između grijeha koji je za osudu i odbacivanje te grješnika za koga treba moliti i kojega treba razumjeti pokazujući mu ljudsku i duhovno dobrohotnost. Na ovim stupnjevima duhovnog života događa se jedna od najvažnijih duhovnih dinamika presudna za otvaranje i ostvarenje puta prema svetosti, a koju na ovaj ili na onaj način opisuju sve škole katoličke duhovnosti. Različiti duhovni autori nazivaju je različitim imenima s različitim naglascima, a najčešći su: nutarnje ogoljenje duše, duhovno siromaštvo, spoznaja vlastitog ništavila, spoznaja vlastite bijede, umiranje samome sebi, smrt starog čovjeka i duhovno djetinjstvo. Istovremeno se događa i proživljava duhovni prijelaz s puta prosvjetljenja na put sjedinjenja.

Naime, na počecima sličnih iskustava duša doživljava čišćenje i prosvjetljenje kao plod vlastitog napora, a djelomično je Bog uvodi u tu istu dinamiku u kojoj je on glavni činitelj kao što smo to gore naglasili. Ako vjernik ustraje na tom putu, duša ulazi u pasivni dio duhovnog sazrijevanja, u pasivna čišćenja u kojima sve više duhovni život i put kojim je Bog vodi, doživljava kao djelo i djelovanje njegove milosti. Kako bi doveo dušu do neophodnog nutarnjeg pročišćenja i oslobodio je od nje same, navezanosti na sebe, utjehe ili ljude i tako se s njom sjedinio, Bog dopušta da duša trpi razne vrste nutarnjih i vanjskih muka, suhoću, poteškoće, napasti i kušnje svih vrsta. Jako je važno da duša ne prosuđuje to svoje stanje pročišćenja kao loše ili negativan znak na putu duhovnog rasta, jer se u protivnom jako uznemiruje i žalosti, misli da je Bog kažnjava te se obeshrabruje i tako usporava djelovanje milosti u sebi koje ona sama često ne primjećuje. Trebala bi ponizno i strpljivo prihvatiti i ponijeti taj mučan put koji je vodi putem nutarnjeg ogoljenja sve do njenog ništavila, koje će, ako ustraje, postati preobraženje u Bogu.

Duša koja redovito proživljava slična stanja, dublje iskustveno doživljava i shvaća vlastitu bijedu što je u biti oslobađa od nutarnje duhovne oholosti, samodopadnosti i navezanosti na bilo što. Duša treba paziti da kod spoznaje vlastite bijede, nesavršenosti pa i pogrješaka koje čine sve to ne doživljava depresivno, nego u molitvi sa svime time treba ići Bogu prihvaćajući samu sebe i izmirujući se sa svojom prošlošću koja bi joj mogla ponekad stvarati veće poteškoće po uznemirivanjima, neprihvaćanima pretjeranim osudama sebe ili drugih, nezdravim osjećajem krivnje u kojoj ne nazire Božje milosrđe koje ju ljubi tamo gdje je najpotrebnija i najkrhkija. Ta stanja se mogu izmjenjivati s fazama utjehe ili kao kontinuirana pa i dugi niz godina. Takva iskustva su redovno popraćena suhoćama i nutarnjim tminama, a duh, sjetila i osjećaji sa svime što je u njima ostalo nepročišćeno i nesavršeno osjećaju poteškoće, pobune, trzaju se i htjeli bi izbjeći to iskustvo. Sve to je plod ulivene Božje ljubavi u dušu i kontemplacije kojoj se sama duša zbog nepročišćenosti ne može otvoriti. Ako duša ustraje u čistom predanju, vjeri i povjerenju bez da to kuša u osjećajima, s vremenom počinje shvaćati da je neophodno proživjeti to bolno iskustvo ako želi doći do sjedinjenja s Bogom te u višem miru sve to skupa podnosi.

Odnos prvog i drugog dijela duhovnog puta. Prvi dio duhovnoga života je dakle aktivna priprava za prijateljstvo s Bogom. Čovjek sa svoje strane, na neki i njemu otajstveni način surađujući s milošću, vrši djela stege kako bi se odrekao sebeljublja koje ide sve do prezira Boga, kako veli sveti Augustin, i kako bi se približio čistom bogoljublju koje ide sve do prezira sebe. Naime, ljubav ima svojstvo izjednačavati ljubitelja i ljubljenoga, štoviše, ljubav podlaže ljubitelja ljubljnome, pa tako onaj samo pravo ljubi kojemu je ljubljeni važniji i vredniji od njega samoga, onaj samo koji je ljubavlju sebe podložio ljubljnome. Tako, ali samo nerado i uz mnoga ograničenja, možemo prvi, naravni dio duhovnog života zvati asketskim, aktivnim. Njemu pripada meditacija, a njoj kategorijalna, diskurzivna spoznaja Boga.

No nitko ne može Boga prisiliti nikakvom pripravom da mu se poda u mističnom priopćenju, da ga uvede u kontemplaciju, u intuitivnu, ljubavnu i nadnaravnu, iskustvenu i neposrednu, izravnu spoznaju samoga sebe. Ma koliko se čovjek pripravlja, ne može se sam pročititi i pripremiti tako da bi se oslobodio svih svojih nečistoća i prljavština, svih svojih navezanosti i težnji za samodovršenjem, tako da bi bio posve prazan od svake usmjerenosti na stvorenja i slobodan za Boga, te samo njega smatrao svojim osloncem, izvorom, uzrokom i Spasiteljem, Začetnikom vlastitoga života i spasenja.

Odnos askeze i mistike, prvog i drugog dijela duhovnoga puta je samo jedan specijalni slučaj odnosa milosti i naravi. Naime, kao što milost, to jest slobodna Božja volja da se priopći stvara čovjeka i u njemu pali želju i potrebu za Bogom kako bi se čovjeku milosno, slobodno dala i priopćila, na temelju inicijalne slobodne nakane da se daruje, a ne na temelju potrebe za Bogom, tako isto i Bog počinje askezom i aktivnim pročišćenjem, meditacijom i prvim dijelom duhovnoga puta pripremati na drugi dio, na svoje slobodno samopriopćenje. Bog onoga kojemu se želi milosno priopćiti poziva na prvi dio duhovnoga puta i pomaže ga na tom putu ustrajati kako bi se taj pripremio na Božje neposredno i izravno priopćenje koje je slobodno snagom početne slobode Božje, a nije uvjetovano našim naporima, askezama, pokorama, razmatranjima.

Napokon, nemoguće je da se Bog ne priopći duši koja je pripremljena na njega, to jest nemoguće je da Bog ustegne sebe, to jest kontemplaciju, mistiku i nadnaravni dio puta onome kojega je pripremio aktivnim prvim djelom duhovnog puta na kojem je čovjek sa svoje strane činio što je do njega. No, svojim aktivnostima čovjek se ni izdaleka ne može pripremiti potpuno i savršeno za potpuno i savršeno samopriopćenje Božje.

Stoga i u mistici, u kontemplaciji, postoje pročišćenja. Budući da je Božje priopćenje, izravno i neposredno, nadnaravno, ničim se ne može ishoditi, uvjetovati i iznuditi, čovjek je u mistici pasivan, i to je temeljna karakteristika mistike: pasivnost. Tako su i sva pročišćenja u mistici nazvana pasivnima. Sveti Ivan od Križa će razdoblja pročišćenja nazivati noćima, i to pasivnim jer Bog počinje izravno i neposredno djelovati u duši. Čovjek sa svoje strane ne radi ništa jer ne zna i ne može. Veli Isus da ono što je rođeno od tijela, tijelo je, a što je rođeno od D(d)uha, duh je (Iv 3,6). Tijelo je kod Ivana u stvari cijeli čovjek u svojem karakterističnom stanju stvorenja, ograničenosti i raspadljivosti, smrtnosti i nebožanskosti. Stvoreno ne može proizvesti svojim silama ništa što nadmašuje njegovu stvorenu sferu, a cilj i jedino ostvarenje čovjeka, smisao koji jedini osmišljava čovjeka leži u sferi božanskog, nadravnog. Pasivno pročišćenje o kojem govore mistici, kao o integralnom dijelu mistike ne sastoji se samo od moralnog pročišćenja. I ono bi bilo neizvedivo samom stvorenju jer su Bogu i nebesa nečista (usp. Job 15,15), neadekvatna, s njegovom se svetošću ništa mjeriti ne može. Ali k tom moralnom pročišćenju moramo nadodati i ontičko pročišćenje, to jest preobrazbu bića koju zovemo pobožanstvenjenjem jer jedino čovjek preobražen u Boga i pobožanstvenjen može primiti Boga.

Da bi se to pasivno pročišćenje ostvarilo potrebna je izravna i neposredna komunikacija Boga svome stvorenju. Ili gledano s druge strane, posljedica Božjeg neposrednog i izravnog priopćenja čovjeku je pročišćenje i pobožanstvenjenje čovjeka, preobrazba čovjeka u Boga, jer je Božje darivanje uvijek djelatno, efikasno, izvršuje ono što označuje. Dakle, askezom, meditacijom, prvim dijelom duhovnog puta Bog je vodio dušu da je pripremi na svoje slobodno samopriopćenje kako bi je uveo u kontemplaciju, u proces izravnog i neposrednog djelovanja u njoj i kako bi je priveo napokon savršenom sjedinjenju sa sobom.

Na kraju ovog prikaza puta prosvjetljenja donosimo pravila za raspoznavanje raznih pokreta u duši sv. Ignacija Loyolskog. Naravno da su ona vezana uz ignacijanske duhovne vježbe ali mnogi isusovci na primjer A. Brou, kada izlažu nauk sv. Ignacija o molitvi uče da su pravila prvog tjedna duhovnih vježbi ona koja više održavaju duhovnu dinamiku drugog i trećeg perioda duhovnog života, put prosvjetljenje i sjedinjenja pa ih iz toga razloga i donosimo.

1. Bogu i Njegovim anđelima je vlastito da bude pravu vedrinu i duhovnu radost, a da odstrane svaku žalost i nemir duše. Đavao se naprotiv bori protiv svake radosti i navodi prividne razloge, cjepidlači i neprestano vara.

2. Samo je našem Bogu i Gospodinu pridržano bez prethodnih razloga dati duši duhovnu utjehu. Samo Stvoritelj ima pravo ulaziti i izlaziti, izazivati pobude po kojima će dušu ljubavlju privući svome Božanskome Veličanstvu. Kažem – bez prethodnih razloga, tj. duša dolazi do takve utjehe bez nekog osjećaja ili intelektualnih spoznaja, bez vlastite aktivnosti i volje.

3. Dobar i zao duh mogu iskoristiti prethodne uzroke i pobuditi u duši duhovne utjehe, no sa suprotnim nakanama. Dobar anđeo želi da duša napreduje i raste od dobra k boljem. Zli anđeo želi zlonamjerno zavesti dušu.

4. Zao duh se pretvara u anđela svjetla i počinje pobožnim raspoloženjem da ga duša prihvati, a završava time da prišaptava svoje vlastite misli. On hoće da duša prvo odobri dobre misli, a onda on postupno ubacuje svoje potajne zamke i zle nakane da postigne svoju svrhu.

5. Moramo biti veoma pozorni na redosljed svojih misli. Ako su početak, sredina i svršetak dobri, i sve vodi dobru, tada je to znak da ih je udahnuo dobri anđeo. Ako u redosljedu primijetimo zlo ili manje dobro od onoga što je duša prije odlučila, ili ako to dušu čini slabom i nemirnom, tada je to znak da te misli dolaze od zloga duha i neprijatelja našega duhovnog napretka i vječnog spasenja.

6. Ako se neprijatelja opazi i prepozna po „zmijskom repu“, tj. po zlu kamo je htio dušu zavesti, to je za onoga koji je na taj način bio napastovan vrlo korisno, jer po redosljedu misli koje mu je neprijatelj u početku nadahnjivao, samo da ga odvrati od dobra u kojem se je nalazio, počeo postupno odvrćati dok ga nije zlonamjerno zaveo. Ovo stečeno iskustvo neka mu bude opomena da se u buduće čuva ovakvih uobičajenih prijevara.

7. Kod onih koji u dobru napreduju, dobar anđeo utječe na dušu blago poput spužve koja upija vodu, a zao duh nastupa naprotiv silovito, oštro i bučno kao kad voda pada na kamen. Oni koji od zloga idu prema goremu, zavedeni su zlim duhom. Uzrok takvoj pojavi leži u tome da li se prethodno duševno raspoloženje imenovanom anđelu suprotstavlja ili mu prijanja. Ako se suprotstavlja, tada duhovi prodiru u dušu bučno i osjetnim uzbuđenjem, te ih je lako prepoznati. Ako duhovi dolaze tiho, kao u svoju vlastitu kuću i kroz otvorena vrata, tada se i takvo djelovanje lako prepozna.

ŠESTE ODAJE - ZARUKE DUŠE

Šeste odaje predstavljaju stanje duše kojima duša prolazi najviša nutarnja čišćenja, a među mistične milosti koje Bog udjeljuje duši na posve nadnaravan način spadaju nutarnje lokucije, ekstaze i viđenja... Duša proživljava jednu veliku gorljivost za spasenje ljudi i ima jedan apostolatski duhovni naboj te spremnost da napusti samoću za rad na širenju kraljevstva Božjeg. Da bi se uspela do najviših stupnjeva mističnog života potrebno je motrenje Kristova čovještva. U ovim odajama duša proživljava duhovne zaruke, tj. Kristovo obećanje da će jednoga dana s njom se sjединiti. Nutarnji život milosti duši otkriva čudesna Božja djela u tipično mističnoj molitvi sjedinjenja.

U jednoj usporedbi opisa paralelizma duhovnog puta sv. Terezije i sv. Ivana od Križa na ovom razvojnom stupnju duhovnog života za daljnji duhovni rast duša treba proći tamnu noć duha da bi došla do vrhunca mističnog sjedinjenja s Bogom na zemlji, duhovnim brakom.

Na šestim odajama Terezija se najduže zadržala. Njima posvećuje cijelih jedanaest poglavlja, dok svim ostalim odajama zajedno sedamnaest.

Ovdje Terezija izlaže nauk na kojem je dosad malo inzistirala, a to je pročišćenje.

Radi se o posljednjim pripremama i spremanju duše od samoga Boga za potpuno sjedinjenje. Naime, to je razdoblje zaruka, posljednji korak prije sklapanja braka..

Sa svoje strane duša se maksimalno trudi u izbjegavanju grijeha, pa i najmanje nesavršenosti. Želi se u potpunosti uskladiti s Božjom voljom, raditi za njegovu slavu i pod cijenu bilo kakve žrtve. Po Božjem nadahnuću napušta i samoću iako je silno voli te odlazi među ljude svjedočeci i prenoseći Božju ljubav.

Prema Castellanu stanje duša šestih odaja su duhovne zaruke, milost vodi prema čudesnom Božjem djelovanju, mistična molitva je ona koja odgovara ovim dušama.

Teško je ukratko iznijeti, pa i ono najhitnije, iz ovih odaja. U njima Terezija želi biti iscrpna u savjetima i upozorenjima, u ukazivanju na opasnosti i poteškoće, a ponegdje želi i u detalje, koliko je moguće, prikazati način Božjeg djelovanja, stanje duše, plodove pojedinih milosti, pa onda opet odustaje uz napomenu da se to ne može izreći, niti to može razumjeti itko osim onoga tko je to iskusio.

Najprije iznosi neke vanjske poteškoće s kojima se susreće duša u tom duhovnom stanju: izrugivanja od strane najbližih da se dotična osoba pravi sveticom i zavarava svijet (Z VI. 1, 3), ili u suprotnom da se priča previše pozitivno o njoj, dok ona osjeća da to nije tako i zbog toga trpi (Z VI. 1, 5); poteškoće koje proizlaze od najrazličitijih bolesti koje Gospodin šalje (Z VI. 1, 6-7); problemi s ispovjednicima koji mnoge duhovne stvarnosti ne razumiju i pogrešno tumače (Z VI. 1, 8); tu je još strah da se možda ispovjednika ne zavarava o stanju (Z VI. 1, 9), sumnje da možda Bog šalje muke zbog loše prošlosti koju je imala ta duša (Z VI. 1, 8), te mnoge druge tjeskobe i duhovne muke »kojima se ne zna naći ime« (Z VI. 1, 13).

Međutim, sve te poteškoće, ne samo da ne mogu slomiti dušu nego čak »potiču na još viši let« (Z VI. 2, 1). Svjesna je da to ne može pobijediti svojim snagama, ali zato u pouzdanju i sigurnosti čeka na milosrđe Boga koji »jednom jedinom svojom riječju odstranjuje sve tako brzo da se čini da nije bilo oblaka kod one duše, po tome kako je ispunjena suncem i s puno više utjehe« (Z VI. 1, 10).

Ove su odaje posljednji prolaz do konačnog cilja. Zaručnik je posve blizu, na dohvat duše, u sedmim odajama. Tu blizinu ona tako jako osjeća da je sva zahvaćena neodoljivom željom da ga čim prije dohvati i s Njim se sjединi u ljubavi. Tu joj je želju sam Zaručnik utisnuo u srce djelujući na njezinu nutrinu na neopisiv način (Z VI. 2, 1).

Duša ga ne vidi, ali njegovu prisutnost duboko osjeća, čuje ga i razumije, iako se radi o različitim vrstama govorenja: »Jedne (vrste govorenja) izgleda da dolaze izvana, druge iz najdublje nutrine duše, treće iz njezina najvišeg dijela, a neke su toliko izvanjske da se čuju ušima« (Z VI. 3, 1).

Ta su govorenja tako sigurna i jasna da duša ni najmanje ne sumnja da su od Boga (Z VI. 3, 7). Riječi ostaju duboko urezane u pamet, pune snage, čine ono što označavaju, a u duši ostaje »velika smirenost te pobožna i umirujuća sabranost, pa je pripravna za hvaljenje Boga« (Z VI. 3, 6).

Terezija govori i o drugim načinima Božjeg saopćavanja duši kao što je »umno viđenje«, i odmah navodi glavne znake po kojima se raspoznaje da to viđenje ne potječe od mašte nego od samoga Boga (usp. Z VI. 3, 12-16).

Ove bi se odaje mogle s pravom nazvati ekstatičnima jer je to način na koji Bog najčešće zahvaća dušu. Terezija odmah objašnjava zašto je to tako: »da bi Njegovo Veličanstvo sklopilo zaruke«: jer inače, kad bi duša vidjela »daje tako blizu prevelikom Veličanstvu, ne bi možda mogla ostati na životu« (Z VI. 4, 2).

Terezija nadalje navodi različite vrste ushita, načina na koji ih Bog izvodi, njihove učinke i znake raspoznavanja. U njima Bog duši otkriva mnoge tajne, nebeske stvari koje se ne mogu vjerno opisati, ali ostaju usječene u najdublju nutrinu duše ostavljajući neizrecive učinke ljubavi (usp. Z VI. 4, 5s i Z VI. 8).

Svetica se vraća svojoj omiljenoj temi na kojoj ovdje posebno inzistira: Kristovo čovještvo. Motrenje Krista u njegovu čovještvo predstavljeno je kao nužno za posljednje dvije odaje, jer svaka nadnaravna kontemplacija polazi od Krista i u njemu se usavršava: po njemu, u Duhu Svetomu, imamo pristup Ocu.

Cijeli je duhovni život kod nje kristološki predstavljen: u Kristu se objavljuje i djeluje Bog, i u Kristu se objavljuje uzor - Čovjek prema kojem težimo u duhovnom rastu. Krist je objava Boga i čovjeka, ali i mjesto susreta Boga i čovjeka.

Mistične milosti šestih odaja proizvele su u duši neizmjernu sposobnost ljubavi koja je dovodi u stanje goruće želje i teške tjeskobe. Sva je želja usmjerena jedino na posjedovanje Boga, i to što prije, iz čega onda proizlazi patnja i tjeskoba: »Ta patnja, kako je rečeno, nije u tijelu, već u nutrini duše. Otuda je ta osoba zaključila koliko su jače duševne patnje od onih tjelesnih. (...) Osjeća se poput obješene osobe koja se ne upire ni o što na zemlji, a ni na nebo se ne može popeti; sažegla od žeđi, a ne može stići do vode« (Z VI. 11, 3. 5).

Izvanredna dubina ljubavi koju je u duši stvorio božanski plamen, a koja je sva usmjerena prema Zaručniku, razara i čini nemoćnima zle sklonosti koje mogu biti prisutne čak poslije mističnih zaruka. Susreti u tom razdoblju ostvaruju cjelovito očišćenje duše spremajući je za konačno sjedinjenje.

Sažimajući sve ovo, moglo bi se reći da su šeste odaje odaje svjetla i zaljubljenosti. Ljubav i svijetlo predstavljaju se u čisto pročišćavajućem obliku: kao posljednji dubinski zahvat u pripremi za duhovnu ženidbu. Jedan se fenomen predstavlja više kao pročišćavajući, drugi više prosvjetljujući. Bog pročišćuje i prosvjetljuje dušu da bi joj se mogao očitovati, odnosno da bi ga mogla upoznati. Naime, on se ovdje ne očituje inteligenciji čovjeka, nego njegovoj osobi. I do spoznaje Boga ne dolazi toliko putem razuma koliko putem ljubavi, srca koje postaje sposobno shvatiti mnogo toga što razum nije u stanju.

Tu imamo 40% sveukupnog teksta Zamka duše. Tu je jako puno tema, mi ćemo imati 2 nagovora, pa sam ja pokušao sažeti, izvući barem neke najjednostavnije crte, to nije jednostavno. To je jako dugačak i jako nabijen mistični tekst.

„Pređimo, dakle, uz pomoć Duha Svetoga, na razgovor o šestim odajama, gdje je duša, već ranjena Zaručnikovom ljubavlju, brine za više prostora da bi bila sama, prema mogućnostima svoga stanja i da odstrani sve što je može uznemiravati u toj samoći. Tako su joj urezani u dušu oni ogledi da je sva njezina želja u tome da ga ponovno uživa. Već sam rekla da se u ovoj molitvi ne vidi ništa, da bi se moglo reći — vidjeti, pa ni predodžbom, kažem ogledi zbog usporedbe koju sam stavila. Duša je već posve odlučna da ne uzme drugoga zaručnika; ali Zaručnik ne gleda na njezine

želje da se već obave zaruke jer hoće da to želi još više i daje nešto stoji to dobro koje je najveće od svih dobara. I premda je sve maleno u usporedbi s tako velikom dobiti, kažem vam, kćeri, da je i dalje potreban znak i dokaz koji o dobiti već postoji da bi mogle izdržati. Ah, Bože mili, što li su tek unutarne i izvanjske patnje koje podnese dok ne uđe u sedmu odaju! (Z VI. 1, 1)

Cijela knjiga Zamak duše ima dvadeset sedam poglavlja, a svih prvih pet poglavlja upisanih u dvanaest poglavlja. Dok za opisati druge dvije Svetica koristi petnaest poglavlja. To kažemo samo da naglasimo važnost ovih dviju zadnjih odaja u Zamku duše. Čitajući dvije zadnje odaje ima se dojam da se radi o vanrednim darovima, mističnom djelovanju u duši, koju Bog vodi prema središtu Zamka. Ali treba razlučiti da mnogi vanredni mistični darovi nisu bit duhovnoga puta niti preobraženja. Tako Sicari kaže da su šeste i sedme odaje za sve kršćane i to je bit mističnog preobraženja duše i mističnog sazrijevanja. Dok su vanredni mistični fenomeni besplatni Božji dar koje Bog daruje kome hoće i kada hoće, i oni čine učinak u duši koje Bog hoće. I ne mora duša nužno imati vanredne mistične darove da bi nastavila hod sve do središta Zamka, odnosno do sjedinjenja s Kristom.

Terezija u zadnje dvije odaje koristi simboliku zaručništva i braka za preobraženje duše u Krista. Šeste odaje, vrijeme zaruka, zaručništva, duhovnog zaručništva. Taj simbol već imamo u Bibliji, u Starom Zavjetu, npr. prorok Hošea 2, 12; u Novome Zavjetu 2 Kor 11, 2. Poglavitito u Svetačkoj tradiciji novi naglasci vezani uz zaručništvo Boga i duše odnose se na tumačenje Pjesme nad Pjesmama. Npr. Grgur Nizijanski i Grgur Veliki o tome su pisali i o tome govore. U šestim odajama radi se o jednom dramatičnom zaručništvu. (VI. odaje 1 prema Sicariju) Riječ zaručništvo obično kod ljudi priziva slast, milinu i nježnost.

I upućuje na ljubezne stvari i lijepa, ugodna iskustva. Ali u Zamku duše Terezije Avilske naglašava se dramatičnost i mučne situacije vezano za to iskustvo na duhovnome putu. I to je jedna dramatičnost ljubavi. U biti Sicari kaže da se to događa kada Bog daje duši da kuša da hoće sve od nje, i da ne dopušta ništa drugo. Bog sam pripravlja dušu na ta iskustva čisteći je, preobražavajući je iznutra. Tako da su šeste odaje i zaručništvo istovremeno vrijeme neizrecivih kušnji i muke za dušu. I istovremeno dubokih rana ljubavi u duši, ali duša kuša velike kontemplativne kušnje. Npr. nerazumijevanje, progonstva, klevete, neuspjehe u društvu, u životu, osjećaji velikih nutarnjih padova, čak neka vrsta depresije, nemira, kušnji, suhoća u molitvi, tame, potpuno ispražnjenje u nadi, nemoć nade, nemogućnost življenja u ljubavi. Sam duhovni put osobe kao da se potpuno ugasio. Terezija Avilska kaže u VI. 1, 8: *... da nekada duša kuša takve nutarne suhoće i tame kao da joj izgleda da joj Bog nikada ništa nije udijelio. Izgleda duši kao da nema ni najmanu zraku ili da nema ni najmanju iskru ljubavi prema Bogu*

„Čini se da nema potrebe za razmišljanjem da bi ovo shvatila, jer ju je stečeno iskustvo daje posve nemoćna navelo da shvati našu ništavnost i kakav smo jad; jer milost (premda ne mora biti bez nje, budući da uz ovu nevolju ne vrijeda Boga, niti bi Ga uvrijedila zbog ičega ovozemaljskog) tako je skrivena da joj se čini kako ne vidi nijedne svoje sitne iskrice ljubavi prema Bogu, niti daju je ikad imala; jer ako je napravila neko dobro ili joj je Njegovo Veličanstvo udijelilo neku milost, sve joj izgleda kao sanjano i da je privid. Grijehe jamačno vidi da je počinila“. (VI. 1, 11),

Duša ne može moliti čak niti ne zna što je to molitva (VI. 1, 13). Izgleda duši kao da gubi njoj najdragocjeniju stvar, svoju nutarnju molitvu, ima osjećaj da je odbačena od Boga (VI. 1, 9).

„Sve to nije ništa ako se na to ne nadoveže pričinjanje da ne zna očitovati stvar ispovjednicima i da ih obmanjuje; i uza sve to što još više razmišlja i vidi da ne postoji niti onaj prvi pojavak a da im ga ne kaže, to ne koristi jer razum je tako pomračen da nije kadar vidjeti istinu, već vjeruje ono što mu predodžbena moć prikazuje (jer ona je tada gospodarica), te besmislice koje joj hoće prikazati nečastivi, kojemu naš Gospodin zacijelo daje dopuštenje daje kuša, pa čak daje uvjeri daje osuđena od Boga. Jer mnogo je stvari koje je tuku, uz unutarne tjeskobu, na tako primjetljiv i nepodnošljiv način da ne znam s čime bi se to moglo usporediti, osim

s onima što se podnose u paklu; jer u ovoj se oluji nikakva utjeha ne prihvaća. Ako hoće doći do nje s ispovjednikom, čini se da su se nečastivi sjatili k njemu zato daje uznemire još više; a tako je, razgovarajući jedan s jednom dušom, koja se nalazila u toj uznemirenosti, nakon što je prošla (a izgleda daje to opasna tjeskoba zato što je toliko stvari skupa), govorio joj je da ga izvijesti kada se bude osjećala tako, a bivala je sve gora daje zaključio da više nije u njegovim rukama. Događalo se da osoba koja zna dobro čitati uzme knjigu na svom materinjem jeziku, a da od toga nije razumijela ništa, baš kao da ne zna ni slova, zato što razum nije bio na to spreman....

Pa što će učiniti jadna duša ako to kod nje potraje više dana? Jer ako moli, isto je kao da ne moli, za njezinu utjehu, hoću reći; jer ne prima se u nutrini, a čak ni sama ne razumije što moli, pa makar to bilo usmeno, stoga što za misaono nije ovo vrijeme ni na koji način, zato što moći nisu za to; dapače, još veću štetu nanosi samoća, uz to što je još jedna patnja za sebe da bude i s kim ili da se s njom razgovara. Na taj je način, koliko god se trudila, obuzeta nevoljkošću i u lošem stanju u vanjštini, što je kod nje jako vidljivo.

Zar zbilja neće znati reći što joj je? — To je neiskazivo; jer to su tjeskobe i duhovne muke kojima se ne zna naći ime. Najbolji je lijek — ne kažem zato da se to odstrani, jer ja ga ne nalazim, već da se može podnositi — baviti se djelima milosrđa i onim izvanjskima, te uzdati se u Božje milosrđe koje nikad ne nedostaje onima koji se u Njega uzdaju. Neka za vijeke bude blagoslovljen, amen“. (Z VI 9 i 13).

U biti radi se o tome da Bog djeluje u duši i oslobađa je iznutra od svih veza i svake nepročišćenosti i nesavršenosti. Na kraju šestih odaja Terezija će kao jedan usklik izreći: ... *pravedno je da tako puno košta dušu put preobraženja*. Bog uvodi dušu prema zaručništvu i sjedinjenju sa samim sobom, i svaka muka gleda se sa strane ljubavi je kao jedna kap vode u odnosu na more (VI.11, 6). Ove muke i patnje Terezija opisuje kao rane ljubavi, tj. milosno djelovanje Duha Svetoga koji čisti dušu od svake navezanosti. Ali naglašava često puta u životu mnogih kršćana događaju se slična iskustva potpunog ispražnjenja, fizičkog, psihičke klonulosti. Isto tako naglašava da ne treba olako uzimati sve tame koje ljudi prolaze u smislu kontemplativnih kušnja i tame o kojoj govori sv. Terezija. Negdje znak razlučivanja je ljubav stvarna do koje duša dolazi po kušnjama i po pročišćenosti prema Bogu. Ali ipak, sve poteškoće koje bilo tko prolazi mogu se preokrenuti u Božju milost. Mnoge osobe žive svoja iskustva života da im izgleda kao da su u paklu, ali te njihove muke mogu postati i kontemplativne kušnje po potpunom predanju u ruke Božje. I po povjerenju da Bog iz svega izvodi dobro, da im jača teologalne kreposti, tj. vjeru, ufanje i ljubav. Moraju prihvatiti put kroz koji ih život vodi. Dakle, sve naše izranjenosti, ljudske i duhovne, mogu poslužiti velikoj ljubavi. Rast u ljubavi, ali osoba mora to prihvatiti i nositi u duhu vjere i povjerenja.

„Ah, Bože mili, kolike su nutarnje i vanjske patnje koje duše podnose na ovom stupnju ...“ — sv. Terezija Avilska sabire u ovim odajama put pročišćenja duše, put neposrednog sjedinjenja s dragim Bogom. Ako bismo pitali sv. Ivana od Križa to bi onda bila **TAMNA NOĆ DUHA** u njegovoj terminologiji. U biti Bog ulijeva velika svijetla u dušu (ulivena kontemplacija), a duša iznutra nije ni pročišćena, ni dovoljno preobražena da bi mogla primiti to svijetlo. Onda nastaje svih mogućih vrsta kušnje, kontemplativnih kušnji, kako to izgleda malo bliže u životu?

Sv. Ivan od Križa (1 TN 8,2/ 1 TN 8,1) — „Prva noć je strašna za osjete, no ne može se usporediti s njom druga, jer je užasna i strahovita za duh, koji mora proći svetac da bi došao do sjedinjenja za duh. „

Nešto drugo veoma žalosti dušu, a to da joj tamna noć drži vezane duševne noći, tako da ne može kao prije uzdisati osjećaje i pamet, niti može moliti.

Sv. Padre Pio - „Stanje moje duše je ogorčeno, užasno, zastrašujuće, sve oko mene i u meni je tama. Tama u razumu, žalost u volji, nemir u osjećajima i sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na nogama. Dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kada bi barem mogao moliti i vikati, izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve.“

Sv. Bernard - „, Dođi Gospodine Isuse, iskorijeni svaki korijen zloće iz moje duše, dođi i kraljuj u njoj, škrtost se podiže i traži mjesta u njoj, taština i umišljenost žele mnome ovladati, oholost želi biti kraljica u meni, blud više ovdje ja zapovijedam, ogovaranje, zavist i bijes tuku se u meni, kako bi vidjeli kome će dati prednost.“

Kako svetac ponizno opisuje taj nutranji košmar. On govori o osjećajima svoje duše, nutarnjim osjećajima duše. Sv. Terezija Avilska opisuje kako se zapravo radi o kušnjama kontemplativne duše. Da bi duše ušle bliže Bogu moraju proći kroz te kušnje. Sv. Alfons Liquori, govori što se duši tu događa, ovdje se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji, budući da je duša odlučna pobijediti samu sebe i u svemu pažljivo služiti Gospodinu, ipak tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj kao da se Bog od nje odvojio, napustio kao nezahvalnu za primljene milosti i same duhovne vježbe, i čine, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok to čini sa najvećom mukom i naporom. Vjeruje da više zaslužuje kaznu, da je mrskija Bogu zbog svojih čina, naprotiv ponekada se čini da kuša mržnju prema Bogu, kao da ju je Bog potpuno odbacio. Ponekada Bog dopusti da slične suhoće budu popraćene sa tisuću drugih napasti, nečistoća, bijede i psovke. Velike nutarnje muke i kušnje svih vrsta i načina.

Bl. don Calabria, je imao sugestije te vrste, psovku, tako dok je išao na pričest iznutra mu psovka izlazila. To su te velike i mistične kušnje. Duša s jedne strane se trudi izbjegavati grijeh, pa i najmanji, želi u potpunosti biti sa voljom Božjom, raditi za Božju slavu, pod cijenu bilo koje žrtve koje čini po Božjem nadahnuću, želi ulaziti u samoću, silno je voli itd. S druge strane, kuša ove i puno drugih stvari u svome duhu. Oni koji su to prolazili, prolazili su kontemplativne kušnje prave tamne noći duha, a istovremeno su bili silno veliki Božji prijatelji. Kušnje koje oni prolaze, to su kušnje koje ukorijenjuju u duši herojske kreposti.

Kada Crkva nekoga hoće prolaziti svetim, jedne od najvažnijih stvari da se istražuju kreposti te osobe, zato su one herojske, što to znači? Ničija ljudska narav ne može podnijeti teške kušnje sama po sebi. Kaže Terezija Avilska da neki ljudi misle da su sveti, a jedna riječ ih pokosi, uzdrma ih duhovno. Ako neka osoba nosi u duhu velike kušnje, u evanđeoskom duhu, vedro i od svega srca, to je nepogrešivi znak da je s Kristom sjedinjena. Ne može ljudska narav to djelo učiniti, to je znak, da Krist koji je prolio krv i dao život za sve nas, On je u toj duši u velikoj mjeri sjedinjen i onda On to čini u duši, daje snagu duši da to učini. Da, ali ta je osoba prolazila teške kušnje, nutarnje i vanjske, puno molitve i puno radosti u molitvi. U tim kušnjama se ukorijenjuju kreposti, i to se zove herojskim krepostima u duhovnom smislu.

Kontemplativne kušnje:

Fizičke bolesti

Progonstva, bilo izvan nas bilo od drugih

Neki su poslani u zatvor od svoje subraće (sv. Ivan od Križa)

Protivljenja od onih koji su daleko od Boga, i koji su blizu Bogu, pa ti govore kako si svet, a duša osjeća da je upravo suprotno od svega toga.

Razne vrste nutarnjih napasti protiv vjere, nade, ljubavi, čistoće – bl. Terezija iz Kalkute, ona je imala mistične kušnje protiv vjere, isto kao Malu Terezija.

Osoba u sebi kuša prividnu nemoć za bilo kakve kreposti – često jako velika bol duše da neće moći ljubiti Boga. Upoznao sam časnu sestru koja je govorila da neće uspjeti ljubiti Boga, silno je puno u to uložila, i na kraju Bog joj je pokazao da bez Njega to neće uspjeti. To su kušnje koje donose duši silno velike plodove, duša prođe kroz to, i duša dolazi do velikih plodova duhovnog života.

Duša može doći do viđenja naših bijeda, grijeha i mana – Bog pokazuje duši sve grijeha koje je učinila, ona ima osjećaj da se pred njom pakao otvara i da će baš tamo završiti.

Živi bolno odvojenje od onih koje je okružuju.

Osjeća veliku samoću u zajednici sestara. Duša osjeća veliku potrebu da je netko razumije, a nikako da naiđe na to. Svih vrsta sumnja, velike žudnje za Bogom, velike želje za Bogom koja postaje

veliko mučeništvo. Duša silno želi Boga, a ne može doći do nutarnjeg sjedinjenja duše s Bogom. Ideja Bog me mrzi.
Mržnja prema Bogu kao napast
Rastresenost itd.

Terezija Avilska spominje neke od ovih kušnji, koje spadaju u kontemplativne kušnje (Z VI. 1, 3) : izrugivanje od strane najbližih da se dotična pravi sveticom i zavarava druge, da se priča previše pozitivno o njoj dok ona osjeća da nije tako (Z VI. 1, 5), poteškoće koje proizlazi iz najrazličitijih bolesti (Z VI. 1, 6-7), problemi s ispovjednicima koji mnoge duhovne stvarnosti ne razumiju i pogrešno tumače (Z VI. 1, 8), strah da se vara svog ispovjednika o stanju duše i duhovnika, strah da ja lažem duhovniku i ispovjedniku (Z VI. 1, 9), sumnje da Bog šalje te muke zbog loše prošlosti koje je imala duša, Bog me kažnjava (Z VI. 1, 8).

Uloga tih poteškoća u duhovnom životu

U šestim odajama nalazi se duša na duhovnome putu kada Bog sažima i sažiže. Odnosno čini da nestaju sve nesavršenosti u duši po tvrdim kušnjama, a to je nutarnji plamen ljubavi, iako duša to ne doživljava tako kada kroz to prolazi. Jedan od znakova je da duša trajno želi Boga i ništa drugo ne može je umiriti ni smiriti u njenoj nutрини. Uz patnje koje duša živi tu mogu biti iskustva velikih nutarnjih radosti i pohoda Božjih koje duša proživljava kao pohodi Božji u koje duša ne može niti sumnjati. Terezija govori u autobiografiji Ž 29, 13, o toj vanrednoj milosti, rane ljubavi, koje je ona doživjela u svom osobnom iskustvu.

„Gospodin se udostojao da vidim ovdje nekoliko puta ovo viđenje: vidjela bih pored sebe jednog anđela, s lijeve strane, u tjelesnom obliku, ono što ne običavam vidjeti, osim čudom. Premda mi se puno puta prikazuju anđeli, to biva a da ih ne vidim, već je nalik onom prethodnom viđenju koje sam spomenula najprije. To viđenje Gospodin se udostojao da vidim ovako: nije bio velik, nego malen, jako lijep, tako zažarena lica, da je bio nalik onim jako uzvišenim anđelima koji izgleda da se svi žare. To mora da su oni koje nazivaju kerubinima, jer mi imena ne kazuju. No dobro vidim da u nebu postoji tolika razlika od jednih anđela do drugih, te između ovih i onih, da to ne bih znala iskazati. Vidjela sam mu u rukama dugačko zlatno koplje, a na vršku željeza činilo mi se da bijaše malen oganj. Činilo mi se da mi je time nekoliko puta probo srce i da mi je sezalo do utrobe. Kad ga je izvadio, činilo mi se da je odnosi sa sobom. Sva bih ostala zažarena ljubavlju prema Bogu. Bol bijaše tako velika, da me je prisiljavala ispuštati one jecaje. Slast koju mi pruža ova prevelika bol tako je neizmjerena, da se ne može poželjeti da mine, niti se duša može naslađivati ičim doli Bogom. Nije to tjelesna bol, nego duševna, premda ponešto sudjeluje i tijelo, pa čak i puno. To je tako blago udvaranje koje se vodi između duše i Boga, da usrdno molim njegovu dobrotu neka dade da ga okusi onaj tko bude pomislio da lažem“. (Ž 29, 13)

Dakle kontemplativne poteškoće ne samo da ne slome duše, već je potiču na veći let. Svjesna je da ne može sama po sebi pobijediti svojim snagama, zato stavlja pouzdanje u Boga. Kroči u čistoj vjeri, iznutra kuša sve suprotno, a oslanja se na čistu vjeru. Bog može tim osobama dati u jednom trenutku velike nutarnje utjehe. Bog to može na trenutak to prekinuti i dati silne utjehe (Z VI. 1, 10), a onda poslije opet se vrati u te ili slične kušnje. Manje više to je ta dinamika, a ta dinamika potiče sve višu i višu goruću želju za Bogom. Sv. Ivan od Križa kada opisuje ta stanja i tu tamnu noć duha, onda on to opisuje usporedbom kada se **drvo baci u vatru** – drvo postaje još crnje, pa počne zaudarati, pa pišti, dok ne postane žar, to su sve slike iza kojih stoji duhovna stvarnost, dok vatra ne zahvati drvo i dok drvo ne počne gorjeti i postane žar kao takvo. Drvo to je duša, a vatra to su kušnje. U 3. odajama, slika farizeja u hramu, osoba se moli i dok se moli samoj se sebi dopada, ovdje upravo suprotno, do kada, dok ne umre farizej u duši. Bog sažimlje u duši tu nutarnju samodopadnost koja rađa mnoge zle plodove kao takve i puno toga drugoga duša proživljava. Ovi učinci su preko svake mjere pozitivni, preobražavajući učinci ovih stanja koje

prolaze te duše u VI. odajama. Kada se govori o VI. odajama, onda središnji odlomak su **DUHOVNE ZARUKE**. Što je to? Još u V. odajama imali smo tu mističnu sliku, da tu sliku braka Terezija koristi za odnos duše i Boga, ovdje se veće govori o duhovnim zarukama. Ako baš hoćemo, u biti to je nutarnje obećanje mistično u dušu, u samim dubinama duha, u kojima Bog obećava duši da će biti s Njime sjedinjena. Bog usred duha, obećava duši da će biti sjedinjena s Bogom. To su zaruke, a u VII. odajama biti će brak, biti će sjedinjenje tog mističnog sjedinjenja na zemlji.

Terezija Avilska govori da se to kod nje dogodilo u jednom mističnom ushitu i zanosu

„Uza sve što je rečeno o tegobama i uza sve ostalo, kakvo spokojstvo može imati jedna leptirića? Sve je to zato da više želi uživati Zaručnika, a Njegovo Veličanstvo, kao onaj koji pozna našu slabost, osposobljava je ovim i mnogim drugim stvarima da stekne srčanosti kako bi se združila s tako velikim Gospodinom i uzela Ga za Zaručnika . Smijate se što ovo kažem i izgledat će vam besmislica jer se može svakoj od vas učiniti da to nije potrebno i da neće biti nijedne tako jadne žene koja je ne bi imala da se zaruči s kraljem. — Tako i ja vjerujem daje sa zemaljskim kraljem, ali za nebeskog vam kažem daje potrebno više nego što mislite; jer naša je narav vrlo plašljiva i neprikladna za tako veliku stvar, pa smatram sigurnim, kada srčanosti Bog ne bi dao, s time što vidite da nam dobro dolazi, da to ne bi bilo moguće. Tako ćete, eto, vidjeti što čini Njegovo Veličanstvo da bi se sklopile ove zaruke, što mislim da to mora biti tada kada daje ushite jer je izvlači iz osjetila. Naime, kada bi osjetila, dok se nalazi u njima, daje tako blizu prevelikom veličanstvu, ne bi možda bilo moguće da ostane na životu. Podrazumijeva se da to budu ushiti, a ne ženske slabosti kakvih ovdje imamo, pa da nam sve izgleda ushit i zanos, a ima ih — kako mislim da sam rekla — tako slaba ustrojstva da od jedne molitve smirenosti umiru“. (Z VI. 4,1- 2).

Ona govori da se te duhovne zaruke dogode kada Bog duši dadne ushit ljubavi. Koji su ti učinci duhovnih zaruka? Bog se daruje preko svake mjere, objavljuje se kao Bog ljubavi u same dubine duše, obećanje vjernosti, znači Isus obećava duši da će On biti vjeran toj duši (Z VI. 4, 16). To je nutarnje proživljavanje u kojem doživljava ono što Terezija ovdje opisuje, Isus toj duši obećava da je ona već Njegova, u potpunom sjedinjenju da će biti Njegova. To Isus obećava svakome, problem je taj što mi to vjerujemo, ne vjerujemo, što imamo tisuću zapreka na tom putu, što mi odemo od Njega, a On ne ode od nas. Kaže sv. Alfons Liquori, Duh Sveti nikoga ne napušta, mi Njega samo potjeramo od sebe. Bog je to svakome obećao, ali ova duša ostaje Bogu vjerna, pa ima nutarnju proživljenost o kojem govori Svetica. Kaže ona, da čini se da Gospodin želi da svi shvate da je ova duša već Njegova i da nitko ne smije u nju dirati, tijelo, čast i imetak, On će je štititi od cijeloga svijeta, čak i od samoga pakla. Ona se samo sama može od Njega udaljiti. To je nutarnje proživljavanje kao vjernost uzajamnog obećanja. Duša obećava vjernost Bogu, a Isus obećava vjernost duši kao takvoj.

GORUĆE ŽELJE

To je jako važan naglasak, one idu otprilike ovako. Mogu prerasti u pravu vrstu mučeništva duše. Duša kuša nutarnju slast Božju, a onda kuša odsutnost Boga. Ta nutarnja slast koju kuša budi još dublju želju za Bogom, duša je spremna sve činiti samo da dođe do Boga i onda ta dinamika kuša i ne kuša, a onda dolazi Božja ljubav koja unutra raspaljuje dušu, to budi sve više i više želje. Što duša više kuša Božju ljubav, to se te želje sve više i više raspaljuju. Te želje silno raspaljene u duši, u biti najviše čiste dušu, od posljedica ne ljubavi koja je ona nekada imala u svome životu, i od svih posljedica koja je ona nosila u sebi. Tu bismo mogli napraviti jedan paralelizam, tekst sv. Katarine Đenovske „Rasprava o čistilištu“, jer ove stvari koje se ovdje događaju su zapravo čišćenja koja duša proživljava u vječnosti. Ona kaže da je vrhunac čišćenja duše, prije nego ona uđe u raj, sve druge želje prestanu, čistilište čežnje ili želje.

Sv. Katarina Đenovska kaže da duša prije nego što uđe u raj ima jedan duži period života kada nikakvih drugih muka nema, samo najdublju moguću čežnju za Bogom, a ne može doći da posjeduje Boga. To je samo jedna usporedba. Oni koji su jako veliki Božji prijatelji, u njih Isus ima povjerenje, njima Isus otkriva patnje Svoga Srca.

Nastaviti ćemo nagovor o **VI. odajama**. Došli smo do onog dijela o gorućim željama, vidjeli smo kontemplativne kušnje i patnje duša, kojima Bog čisti i pročišćuje dušu, preko ulivene ljubavi da bi ih vodio do sjedinjenja. Za te goruće želje i patnje Terezija govori u Z VI. 11, 3-5 „... ta patnja nije u tijelu nego u nutrini duše ...“ To je taj vapaj prema nebu, a do neba ne možeš, a na zemlji nisi, sve zemaljsko je maknuto iz duše kao takvo. Kada svetačka tradicija drži i uči o duhovnom putu, Terezija Avilska drži još od 3 odaja, pa dalje, ona kaže da veliki problem pravi duši svojevolutni laki grijeh. Duša ne može doći ozbiljno do viših odaja, ako se ne bori protiv svih svojevolutnih lakih grijeha. Ne može duša nikako ići prema čistoći ljubavi bez toga. Sv. Ljudevit Montforski kaže: „... sebeljublje je upravo suprotno od svete vatre Božanske ljubavi, sve trpjeti, sve učiniti, kao bi se protjeralo ovu profinjenu pakost, kako bi se gorjelo Mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo Moje sveto pomazanje. Treba mrziti svoju dušu do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha, tko ih ne čini svojevolutno doći će do milosti čiste ljubavi.“ Zato je sv. Alfons Liquori, savjete koje on daje, ne mogu se dati jednostavniji savjeti, kada bilo koja kušnja kuca na vrata srca, nutarnja sugestija kao takva, ako duša već pristaje, to je već laki grijeh. Ako dušu napada misao mržnje, misao bluda, duša mora ući u borbu po molitvi.

Čim dođe bilo koja napast, duša se utječe u molitvi, zazivaš Krv Kristovu ili zoveš Majku Božju, na bilo koji način. Tijekom svog vremena borbe moli se, može promijeniti misao, promijeniti položaj tijela, prošetati, ali usprkos toga borba može potrajati. Usprkos toga ulazi se u borbu po molitvi, dok se bori moli se, čak ako duša i padne u smislu pristanka, neizmjereno je manji negativni učinak tame u duši, nego da duša nije molila. Treći savjet je čim se padne odmah na Ispovijed. Pod tim uvjetima duša ulazi u duhovni boj, i onima kojima sam rekao prije, nosi se s time i ide naprijed. Kada su dolazili sv. Alfonsu Liquoriju na Ispovijed u ovom kontekstu on je uvijek samo jednu stvar pitao „Jesi se molio?“ Kada je počinjala napast to je jedino pitanje bilo. Jedini problem je što mi idemo prema ono pučkoj, međunarodnoj, opće prihvaćenoj „drži, ne daj se, čim postane ozbiljno predaj se ...“

Problem je taj što duša ide po toj logici, to onda nema nikakvog duhovnog rasta, nema nikakvog puta dalje. Cijeli put stanja VI. odaja je izvanredna dubina ljubavi koja u duši stvara Božanski plamen, ona je prema Zaručniku, a ove kontemplativne kušnje razaraju te zle sklonosti koje čine nemoguće sjedinjenje s Njime. Tako da su VI. odaje odaje svijetla i zaljubljenosti, svijetlo predstavljaju pročišćenje duše u obliku zahvata koje Bog čini da bi spremio dušu za duhovnu ženidbu. U jednom trenutku Terezija Avilska u tim VI. odajama počinje govoriti o **fenomenima, mističnim fenomenima, lokucijama ili nutarnjim govorima**. Terezija će u VI. odajama spomenuti nutarnje govore, viđenja i ushite. (govori Z VI. 3, 6/ viđenja Z VI. 3, 12/ Z VI. 4, 2/ ushite Z VI. 8.)

Jedan od vanrednih mističnih fenomena koji se događaju u duši u šestim odajama, da duša kao da čuje glas svoga Zaručnika. Nekad se to događa kao izvana, nekada kao iznutra (VI. 3). Radi se o vanrednim mističnim fenomenima koje Sicari želi malo pojasniti. Duša ne smije davati tim fenomenima previše važnosti da ne bi pala u zabludu, ali kada Bog govori duši onda te nutarnje riječi doživljava ovako izgledaju prema Sicariju – one su prepune nutarnje uzvišenosti i snage, slasti, učinkovitosti, mira, odnose se na beznačajne stvari, nisu teške za razumjeti, ne smetaju ne uznemiruju dušu, ne vode prema oholosti, imaju u sebi neodoljivu snagu i preobrazbu, riječi čine ono što izražavaju, samim time događa se to u duši. Duša uvijek ima na raspolaganju dva apsolutna kriterija, prvi je sud Crkve i njenih službenika, i drugi kriterij je sukladnost tih nutarnjih doživljava, lokucija i riječi koje čuje sa Svetim pismom (VI. 3, 5). Kome služe ove vanredne riječi, pita se

Sicari. Da bi to bolje shvatili on se osvrće na iskustvo svete Terezije u njenom životu. Prve riječi koje je čula kada je pitala zašto se meni sve ovo događa: *Ne osvrći se na to nego ti mene slijedi* (Ž 19,9). To su prve riječi koje je čula. Druge riječi koje je Terezija čula : *Ne boj se, ja sam, neću te ostaviti, ne boj se*(Ž 25, 18).

U izvještajima 35: *Ne boj se, nitko te neće moći odijeliti od mene. Odsada nadalje ti ćeš biti moja zaručnica.* U Ž 32,11, govoreći o reformi Karmela, Gospodin je kazao Tereziji da će On uvijek biti s njom. Prema Sicariju te riječi koje smo ovdje naveli prizivaju ono što je Bog govorio velikim likovima u Bibliji, Abrahamu, Mojsiju, prorocima, Mariji: *Ne boj se Ja sam s tobom, Ja ću te zaručiti, zaručiti ću te itd.* Znači Bog se ponaša prema Tereziji kao prema svojim prijateljima u Bibliji. Tek sada govori o privatnosti zaručništva (VI. 4, 5). Isus kao zaručnik pokazuje ljepotu Boga duši kako bi je više privukao sebi. Događaju se neka druga iskustva u životu Svetice kao što su zanosi, poleti duha itd. Želeći ujediniti dušu sa Sobom Bog uvodi dušu u svoj svijet (VI. 4, 13). Zaručnik zapovijeda da se zatvore sva druga vrata, iz drugih odaja da se zatvore vrata, i da se zatvore vrata ulaza u Zamak, odnosno isključivost usmjerenost duše na Boga. Ostaju jedino otvorena vrata koja vode od šestih do sedmih odaja gdje boravi Trojstvo. Bog privlači dušu prema onoj nutrini gdje On sam boravi. Duša kao da je uvučena u svoje nutarnje središte gdje izgara i naslućuje istinsku veličinu Božju.

„Postoji jedan način kad duša, makar to ne bilo u molitvi, biva taknuta nekom riječju Božjom koje se sjetila ili je čuje; čini se da Njegovo Veličanstvo iz nutrine duše rasplamsava iskru koju smo već spomenuli , potaknut samilošću stoga što je vidio kako toliko vremena trpi po Njegovoj želji, tako da spaljena cijela poput feniks-ptice biva pomlađena i, pobožno se može vjerovati, oprošteni njezini grijesi , pa je tako čistu sjedinjuje sa Sobom a da to još nitko ne shvaća osim njih dvoje, pa čak ni sama duša to ne shvaća tako da bi to kasnije mogla izreći premda nije bez unutarnje svijesti; jer to nije kao kad nekoga uhvati nesvjestica ili paroksizam, pa nikakve unutarnje ni izvanjske stvari ne zamjećuje.

U ovom slučaju mislim da duša nikad nije bila tako budna za Božje stvari niti s toliko svjetla i saznanja o Njegovom Veličanstvu. Činit će se da to nije moguće jer ako su moći tako obuzete da možemo reći da su mrtve, kako se može pojmiti da razumije tu tajnu? — To ne znam, a možda niti ijedan stvor, osim samoga Stvoritelja, ni mnogo drugih stvari koje se događaju u ovome stanju, hoću reći, u ove dvije odaje; jer ova i posljednja lijepo bi se mogle spojiti zato što između jedne i druge nema zatvorenih vratiju. Zato što u posljednjoj ima stvari koje se nisu razotkrile onima koji još nisu stigli u nju, namjerilo mi se da ih odijelim. (VI. 4, 3- 4).

Kao da nikada prije nije bila tako budna za Boga niti je doživjela toliko svjetla i spoznaje, iako ne uspijeva izreći ništa od toga. Odnosno kuša neizrecivost iskustva mistične preobrazbe u Bogu. Učinci kušanja Božje mistične preobrazbe su goruća želja da se služi Bogu na bilo koji način koji On želi. Želi se imati tisuću života kako biste sve za Boga dali (VI. 4, 15). Duša nekada doživljava u tim svojim poletima duha kao da je potpuno nošena dušom i tijelom (VI. 5, 1). Bog pokazuje duši koliko je ljubi koliko je Njemu draga, tako da će On nju samu braniti protiv svega, svijeta i pakla (VI. 4, 16). Duša kao da više ne gospodari samom sobom nego ljubav u njoj dominira (VI. 5, 2). Sicari ove ekstaze o kojima govori Svetica objašnjava preko Ivana od Križa, koji govori u biti da je ekstaza izlaženje iz samoga sebe kako bi se duša izgubila u Bogu. Ta privlačnost koju Bog pokazuje zaručnici (VI. 6) ima taj učinak da duša kuša istinsku i najveću glad i žeđ za Bogom sa dva nutarnja naglaska. Muka i misao da bi mogla uvrijediti Boga i želi zbog toga izbjegavati sve pa i najmanje nesavršenstva, izbjegavati sve prigode koje mogu do toga dovesti. Znači bježati od svijeta, druga stvar, baciti se usred svijeta ne bi li na koji način učinila da samo i jedna duša slavi više Boga (VI. 2, 3). Istovremeno ima se bijeg od svijeta u nutrini i želja da se u tom svijetu pomogne dušama da traže Boga. Kuša se velika radost kao ona koju je doživio mlađi sin kod povratka, a da duša osjeća da ima pravo pozvati sve koje susreće na to slavlje (VI. 6, 10).

Sicari to objašnjava kao da su to neke svete ludosti, npr. kao Isus sv. Franju, poticale da razbojнике poziva da pjevaju Boga (VI. 6, 12). Odnosno duša ima želju da pozove sve ljude da slave Boga zbog blizine koju doživljava s Bogom. Znači prema Sicariju cilj cjelokupne formacije svih kršćanskih nastojanja mora biti upravo to, ljubav i zaljubljenost u Boga. Neke druge zgode iz života svetaca, Sicari na primjer kaže da sv. Franjo svaki puta se oblizivao kada bi čuo izricanje imena Isusova. *Sveti Ivan od Boga je počeo vikati svoje grijehе po ulicama i trgovima u jednom trenutku. Možda ovo zadnje nije baš pametno poslušati, jer nastala bi neka gužva poslije kada prođu ove svetačke ludosti, ovo što je radio Ivan od Boga. Duša bi se mogla jako posramiti i kazati, nisam to bio ja, to je bio moj susjed. ...*

Dakle, šeste odaje vode dušu prema tome da motri Boga licem u lice, odnosno prema mističnoj preobrazbi sjedinjenju s Bogom. Ali to podrazumijeva da stvorenje odnosno vjernik, odnosno zaručnica mora upoznati samu sebe. Terezija je na toj nutarnjoj samospoznaji inzistirala još od samih početaka: *...o da se dobro poznamo (I. 2, 8)*. I kaže Terezija da nikada duše ne mogu doći do tih visina da ne moraju ulaziti u tu nutarnju samospoznaju, jer bez toga je sve izgubljeno. Doslovno u ovome citatu kaže Svetica (Ž 12, 4). Kaže da se cijelo nutarnje zdanje temelji na poniznosti. Kako se duša više približava Bogu mora dublje ići u tu samospoznaju, u protivnom sve se može srušiti.

„Jako godi Bogu kad vidi da neka duša s poniznošću uzima za posrednika njegova Sina i toliko ga ljubi da se čak kad je Njegovo Veličanstvo hoće uzdignuti do jako velikog motrenja - kako sam rekla - priznaje nedostojnom, govoreći sa svetim Petrom: Udaljite se od mene, Gospodine, jer sam čovjek grešan.

To sam iskusila. Na taj je način Gospodin vodio moju dušu. Drugi će ići - kako sam rekla - drugim prečacem. Koliko sam shvatila, sav taj temelj molitve postavljen je na poniznosti, i što se neka duša više ponizi u molitvi, to je više uzvisi Gospodin. Ne sjećam se da bi mi bio udijelio neku vrlo značajnu milost, o kojima ću dalje govoriti, a da to nije bilo kad bih bila skrhana videći kako sam nevaljala. Čak mi je Njegovo Veličanstvo nastojalo ukazivati na neke stvari da mi pomogne da se upoznam, a koje ne bih znala ni zamisliti. Uvjerena sam, kad duša učini nešto sa svoje strane kako bi si pomogla kod ove molitve sjedinjenja, makar se za tren učini da joj koristi, da će se kao nešto što nema temelja brzo srušiti. Bojim se da nikad neće stići do istinskog siromaštva duha, što znači ne tražiti utjehu ni nasladu u molitvi - jer one zemaljske već su napuštene - nego utjehu u nedaćama iz ljubavi prema Onome koji je uvijek živio u njima, te u njima i u suhoćama biti smirena. Makar se nešto i osjeti, ipak ne bi donijelo uznemirenost i muku kao nekim osobama koje, ne rade li uvijek s razumom i s osjećanjem pobožnosti, misle da je sve izgubljeno, kao da bi se vlastitim trudom zaslužilo toliko dobro. Ne kažem da se to ne nastoji i da budu uvijek brižljive pred Bogom, no ako ne budu mogle imati čak ni jedne dobre misli, kako sam već rekla, neka se ne ubijaju. Sluge smo nekorisne, pa što mislimo da možemo?“ (Ž 22, 11).

Zdanje molitve se temelji na poniznosti. Ona kaže u tome citatu da se ne sjeća da je dobila ikoju veću milost od Boga, a da nije bila uvučena dublje u dubine vlastite bijede. Sada kada se nalazi na pragu zadnjih odaja Terezija ponovno priziva tu nutarnju samospoznaju pred Bogom. Bog i Božje svjetlo po kontemplaciji prodire u dubine duše i Bog prašta duši pokazujući joj svu nježnost, ali duša kao da ne uspijeva sama sebi oprostiti. Ali nije to psihološki labilni osjećaj grešnosti, nego je to jedna jačina i dubina kajanja (VI. 7,1). Svetica kaže u tome citatu da toliko više raste bol za grijehе koliko Bog daruje više milosti. (VI. 7, 2)

„Činit će vam se, sestre, da će duše s kojima se Gospodin na tako osobit način združuje (posebice će moći pomisliti to što ću reći one koje ne budu došle do ovih milosti, jer ako su to uživale i od Boga je, vidjet će što ću reći), zacijelo već biti tako sigurne da će Ga uživati za uvijek, da se neće trebati bojati ni oplakivati svoje grijehе; a bit će to velika zabluda jer bol zbog grijehа sve više raste što se više prima od našega Gospodina. A ja pak smatram da ona neće minuti dok ne budemo ondje gdje ništa ne može zadati bol.

Istina je da jedanput stegne jače negoli drugi put, a i drukčija je zato što ne misli na patnju koju će podnijeti zbog njih, već na to kako lije bila tako nezahvalna Onome kome toliko duguje i koji toliko zavređuje da bude služen; jer po ovim veličanstvenostima koje joj razotkriva, puno bolje shvaća veličinu Božju. Zgraža se kako lije bila tako drska, plače zbog Njegovoga premalog štovanja, njezina joj se bezumnost čini tako bezumnom da nikako ne može prestati žaliti kad pomisli da je zbog tako niskih stvari zapuštala tako veliko Veličanstvo. Puno više pomišlja na to negoli na milosti koje prima premda su tako velike kao i one o kojima je bilo i o kojima će biti riječi; čini se da ih odnosi nabujala rijeka i donosi u svoje vrijeme; a ovo u vezi s grijesima je poput mulja, te se uvijek čini da oživljavaju u sjećanju i jako je velik križ.“ (Z VI. 7, 1- 2)

Duša oplakuje svoju presmionost. Kaže Svetica da ona osjeća u sebi da je bila tako zla da to ne uspijeva zaboraviti (VI. 7, 4). Odnosno, neposredno prije sjedinjenja duša doživljava tamnu stranu same sebe, ima doživljaj da je veliki grešnik, a upravo taj doživljaj da je veliki grešnik pomoći će duši da se ukorijeni u poniznosti. U sažetku u svome životu kada piše ona govori 29. ožujka 1515. rodila se Terezija od Isusa i dodaje grešnica. Znači ta duboka svijest o krhkosti, grešnosti pred Bogom može biti obogaćujuća na duhovnom putu, odnosno da se duša ukorijeni u poniznosti.

U P 62,12 Terezija govori da je upravo možda ona zbog svojih velikih grijeha učinila da toliko velika zla događaju u svijetu. Sicari naglašava da je ovaj doživljaj grešnosti jako važan pred Bogom neposredno prije sjedinjenja i vrhunca mistike, jer ukorjenjuje dušu u poniznosti i daje svijest da je preobraženje uvijek preobraženje jednog čovjeka koji je grešnik. Nama Terezija u VI. 3, 17 daje jedan znak raspoznavanja Božjih darova, ako ono što duša proživljava vodi dušu do toga da se osjeća boljom i nije zbunjena zbog tih Božjih pohoda, neka ne vjeruje da je to od Duha Svetoga.

Ima slično pravilo i u razlikovanju duhova svetoga Ignacija, odnosno kada Duh Božji istinski dijeli milost u dubini duše, onda duša doživljava vlastitu nedostojnost i grešnost, ide dublje u poniznost. To je nutarnji doživljaj na djelovanje milosti i Duha Svetoga u duši. Suprotno ako se duša smatra boljom zbog tog djelovanja, duhovnijom na bilo koji način onda je to put prema uznositosti i oholosti. Drugi razlog prema Sicariju zašto Svetica naglašava taj osjećaj velike grešnosti neposredno prije ulaska u sedme odaje je što Svetica proživljava da je bila i nezahvalna na svim darovima. Poglavitito se optužuje da se jedno vrijeme bila udaljila od motrenja Kristovog čovještva na putu sjedinjenja s Bogom. Prema Sicariju oni koji se uspnu u tu apstraktnu školu izlažu se opasnosti rastavljanja od vlastitoga ja u dubini duše, odnosno dehumanizacije. I može voditi dušu malo pomalo prema nekim stvarima koje su protivne kršćanstvu.

Odnosno, napuštanje svega onoga što je ljudsko i što tješi dušu, može voditi prema otuđenju u duši. Tek kada duša shvati da je Bog postao čovjekom može ispravno vjerovati, držati, smatrati i proživljavati svoju ljudskost, bilo u ranjenom dijelu bilo u pozitivnom dijelu. Treći krivi naglasak za one koji ostavljaju po strani čovještvo Isusa Krista, malo pomalo duša gubi osjećaj za euharistijsku dimenziju, jer Bog je htio poslužiti se i na takav način da ostane s nama. odnosno, naš Bog nije Bog apstraktni, nego je htio poslužiti se ljudskom naravi Isusa Krista, pa se služi materijalnim stvarima u Otajstvu vjere. Šeste odaje vode dušu prema tome da duša uvijek iznova proživljava Kristovu prisutnost (VI. 7, 1). Kaže sveta Terezija da ne možemo ništa nego uvijek biti u društvu s Isusom. Odnosno, motri se malo pomalo sve više prisutnost Zaručnika.

Tada Sicari govori o čestim određenim drugim mističnim fenomenima kao viđenjima, kada Svetica govori da je doživjela kao da je Isus Krist uvijek pored nje, iako ga ne vidi tjelesnim očima, ali On je uvijek bio pored nje (Ž 27, 2). Učinci tih doživljaja i tih viđenja o prisutnosti Krista (VI. 8, 4) su jedna nježna ljubav, prema Njegovom veličanstvu, još jače i goruće želje da se potpuno preda Njemu na službu, velika čistoća savjesti i duša postaje pažljivija na male stvari. Terezija govori u šestim odajama o tim intelektualnim, tim bitnim viđenjima i imaginativnim, odnosno viđenjima u mašti, u sjetilnom načinu.

U Ž 28 ona nabraja razna viđenja Krista, ali opominje u VI. 9, 14 da duša to ne želi da bude vođena tim putem. Najsigurniji je onaj put koji Bog sam hoće i odabire za dušu. Sama Terezija kaže

da postoje mnoge svete duše koje nikada nisu primile ove milosti, a da je ona upoznala neke duše koje su primile ove mistične milosti i viđenja, a da nisu svete (VI. 9, 16). Viđenja i mistični fenomeni nisu odlučujući za svetost bilo koje osobe(VI. 9, 16 – važan citat).Znači mi se nalazimo pred stvarnim Kristom, Kristovom prisutnošću(Ž 28, 7 -8). Ta intelektualna viđenja koja Bog daruje nekima, to je samo jedna pomoć koju Bog daruje duši da dublje usvoji to iskustvo stvarne Kristove prisutnosti. Sicari naglašava neke stvari (VI. 10, 11) kao samo prag sedmih odaja. Prvo je svjetlo Istine, prije nego se dogodi duhovni brak duša mora proći još jedno naknadno, zadnje sazrijevanje (VI. 10, 6). Duša treba biti uvedena u svjetlo Božanske istine .

Tako Bog pokazuje duši da ona nije bolja od onoga što ona smatra i pokazuje ispraznost i laž ovoga svijeta. Odnosno, Bog želi da duša hodi u istini, a kaže velika Terezija izgleda da mi sami po sebi nismo ni dobro da imamo bilo što, nego da smo bijeda i ništavilo (VI. 10, 7). Odnosno, duša ulazi u vlastito ništavilo, to je jedno kontemplativno svjetlo u koje u Bog sve vidi (VI. 10, 2). Imate prekrasan citat bl. Marije Terezije od sv. Josipa o tom kontemplativnom svjetlu koje pokazuje duši, upravo ovo o čemu govori Terezija Avilska. Duša proživljava svoju nepročišćenost, i kada je u milosti činila je grijeha i slabosti, i propuste (VI. 10, 3). Bog je nas podnosio, i Njemu samome, jer duša je već dugo u Bogu, odnosno u milosti, dakle, Božji je prijatelj. I usprkos toga, duša je i dalje imala slabosti i grijeha.

Znači, Bog kao da je bio dopustio da duša u Njega, u Njegov život, Njegovu milost, u sjedinjenje s Njime unese i svoje grijeha i svoje slabosti, te duša to jako, jako bolno i duboko doživi (VI. 10, 3). Jedna od najvećih nutarnjih proživljavanja je odsutnost, jedna goruća želja da se motri i gleda Boga, da se dođe do sjedinjenja s Njime. Nijedno stvorenje više ne može zadovoljiti dušu, niti druženje s Njime, tako da je to još više muči i uznemiruje (VI. 11, 5). Kaže Terezija da se duša čak nekad boji kao da će zbog tih muka i čežnji umrijeti od svega toga skupa. Sicari citira dvadeseto poglavlje iz knjige *Moj život* gdje Svetica opisuje te velike goruće želje.

Mistični fenomeni u sklopu duhovnoga puta

Nikada nisu dokaz svetosti niti kontemplacije. Mala Terezija nikada u svojim spisima ne govori da je ona imala te mistične fenomene, ima jedan njezin tekst „nikada Mu glas nisam čula ... “ Znači, oni nisu bit mistike, bit je ulivena Božja ljubav koja preobražava i oni nisu dokaz ničije svetosti.

„Najzad, sestre, osim ovih ima i drugih i vjerujte mi daje najsigurnije ne htjeti doli ono što hoće Bog, jer nas poznaje bolje od nas samih i ljubi nas. Prepustimo se u Njegove ruke da se vrši Njegova volja na nama i ne možemo pogriješiti ako smo s odlučnom voljom uvijek pri tome. A morate znati da se ne zaslužuje veća slava zato što se primi više ovih milosti, štoviše obvezne ste služiti više jer to znači primiti više. Ono u čemu se najviše zaslužuje ne oduzima nam Gospodin jer to je u našim rukama, pa tako ima mnogo svetih osoba koje nikad nisu znale što znači primiti neku od ovih milosti, te drugih koje ih primaju a koje to nisu. I nemojte misliti daje to stalno; što više, time što ih Gospodin jednom udijeli, vrlo su veliki naponi, pa duša i ne misli da li će ih primiti, već kako da ih zasluži“. (Z VI 9,16)

To nije dokaz da je osoba sveta, upravo suprotno, svetost osobe je samo preduvjet da se može govoriti o autentičnosti mističnih fenomena i neke od tih fenomena đavao imitira. Kaže Terezija da i sama duša može to sebi zakomplicirati. Zašto vam o ovome govorim? Danas vam je silno velika pošast u raznoraznim molitvenim grupama i drugim o tome.

Sada ćemo malo ući u razglabanje o ***nutarnjim govorima*** – imamo 3 vrste, sv. Terezija Avilska ovako ih naziva: (Ž 25, 1/ Ž 27, 6 / Z VI. 3, 1-2)

Razgovijetna ili čujna

Nepredodžbena koja se razumiju, ali se ne čuju

Nerazgovjetna , bez riječi, gdje Bog daje duši da razumije ono što On hoće da ona razumije.

Sv. Ivan od Križa ovako naziva te nutarnje govore:

Susljedne riječi

Formalne riječi

Bitne riječi

Susljedne riječi ili razgovijetni čujni govor, ovisno o terminologiji sv. Ivana od Križa ili sv. Terezije – to su riječi, kao da čuješ riječ po riječ, zovemo one riječi što ih duh u sabranosti običava u sebi izgovoriti ,misleći i uobličujući. Duša ima u sebi osjećaj da joj netko govori 'Ja tebe ljubim'. Sv. Ivan uči da to ljudski duh potpomognut Božjim duhom, tako da govore sam od sebe poput treće osobe. To je jedna sposobnost ljudskog duha da takve riječi oblikuje, a ima osjećaj da joj netko drugi ili treći govori izvan nje. Sv. Ivan od Križa savjetuje da se izbjegava ili odbaci sve što dolazi tim putem (U str. 117), više je razloga za to:

1. Duši se nameće da počne precjenjivati sebe misleći da je to od Boga. To je zamka u koju uglavnom svi padnu koji kušaju te fenomene. Počne duša sebe previše cijiniti.
2. Da se duša oslobodi od napora i opasnosti kojima se u tome nalazi. Kako ćemo to prepoznati? Kada te riječi dolaze od razumskog svijetla, ne prate ih kreposni čini i volja ostaje suha, kada je to čisto ljudsko nema poticaja na krepost. Nema žara ljubavi prema Bogu. Nešto je teže spoznati kada ti govori dolaze od ***zloga duha***, on uvijek potiče na ***oholost***. Ljudi se ohole jer misle da zbog tih fenomena su bilo kakvi, svetiji ili bilo što.

Formalne riječi ili imaginativni govor koji Bog pobuđuje u duši posredstvom nutarnjih misli ili neposredno djelujući na maštu. Oni više djeluju na maštu. Ovaj govor ne spada u bliže sredstvo općenja s Bogom. Kod formalnog govora Bog na narav način bez vanjskih sjetila predstavlja duši mnoge stvari. Jasni su i razgovijetni. Duša čuje ovo ili ono jednu riječ iza druge.

Stvarni nagovori ili bitne riječi (bitna komunikacija), ovdje veće teže ulazi zli duh, to je ono što Terezija govori u ovim odajama, na što se ona osvrće. Duša je u VI. odajama jako blizu svome Zaručniku i nekada čuje iz najdubljih nutrina, to je govor bez riječi, nisu susljedne riječi (Ja tebe ljubim.). Odjedanput prosine ta misao bez da čuješ bilo koje riječi, iz najdubljih dubina duše.

Odmah su učinkoviti ako su od Boga, te riječi čuješ, čine ono što Bog želi u duši učiniti. Moraš se obratiti, može biti taj poticaj iz najdubljih dubina duše. Dok duša primijeti što se to u njoj događa, taj Božji poticaj već u njoj učini ono što Bog hoće da učini. Takve riječi dolaze od Boga i Njegova riječ je moćna i može proizvesti ono što kaže. (Ž 25, 1)

Savjeti svetaca vezanih uz ove nutarnje govore:

Sv. Ivan od Križa potpuno to odbacuje i govori da su to fenomeni na koje se ne treba obazirati

Sv. Terezija Avilska je više sklona prihvaćanju, ali samo ovih bitnih komunikacija

Zašto? Ne postoji nikada potpuna sigurnost da su ti mistični fenomeni od Boga. Mogu biti od Boga, đavla ili duha ljudskoga kao takvoga. Ako su od Boga oni već u trenutku u kojem se događa fenomen, čini u duši ono što Bog hoće. Sveci se nisu nikada pozivali na to. Bilo koja osoba koja nastupa da njoj Bog kaže da netko nešto treba činiti, to je siguran znak da to ne potječe od autentičnog duhovnog puta i to nisu oni stupnjevi duha o kojima sveci govore, to su skroz neke druge stvari, to su fenomeni u kojima se oni silno varaju. Bl. Terezija iz Kalkute je imala mistični doživljaj da Krist od nje to hoće, ali kada je Papi pisala nije rekla „ meni je Krist rekao to i to ... “ Sveci ne idu tim putem. Ona je napisala pismo, pa ako Krist hoće onda će tako biti, ako neće onda je to Njegov problem. Tako to ide. Sveci se ne pozivaju na te mistične fenomene kao neki autoritet. Kako se nositi sa tim stvarima?

Koji su klasični savjeti svetačke tradicije vezano uz ove fenomene?

Ne davati važnost tome – to nije znak bilo čega, poglavito ne nekog uzvišenog duhovnog puta

Ne ulaziti u sumnje i istraživanje – dali meni Bog govori ili ne, tako se duša samo zaplete

Ne tražiti to i ne hlepiti za tim

Jedan blag nutarnji stav odbacivanja, ali ne se ni opirati

Rast u kreposti i gledati plodove

Bog se može poslužiti i takvom Božanskom pedagogijom. Sv. Ignacije Lojolski, kaže kada se ovakvi fenomeni događaju, otprilike ovako, u nutrini duše, onda ako je od Boga prvo što duša kuša u sebi je zbuđenost, smetenost i nedostojnost, onda ide dublje u poniznost, nakon toga ima mir. Ako je od neprijatelja onda to diže i uznosi dušu. Duša postane samodopadna, i počinje se dizati i uznositi. To je znak razlučivanja. Inače mistici su trezveni, realni, razboriti, diskretni, spodobni za realnost i nikada to ne pokazuju.

Drugi mistični fenomeni koje Terezija spominje

Videnja

Klasična podjela još od sv. Augustina, je na 3 vrste:

Tjelesna videnja - Vidiš tjelesnim očima – ti fenomeni ne moraju biti od Boga, mogu doći od đavla, imaginacije, ali mogu biti i od Boga.

Imaginativna videnja – vezana uz maštu, sjetila predstavlja mašti živu upečatljivu stvarnost koje duša već prije vidjela ili vidi, onda naš osjećajni dio bića predstavlja mašti, a mašto to sebi predoči. Može biti slike koje si već prije vidjela, ili koje nisi vidjela, a možeš ih stvarno kao takve vidjeti. Na poticaj nečega što je već prije bilo ili onoga što već prije imamo u našoj memoriji, ili onoga što se odnosi.

Umna ili razumska videnja – duša vidi, ali ne svojim očima, već u svome duhu, u svome srcu. Npr. Krista koji se znoji krvlju u Getsemani. Takvi fenomeni mogu potrajati dugo. Ova prva 2 traju kratko, 10 ili 20 sekundi, a ovaj treći je duboki, nutarnji fenomen i može dugo potrajati. Bog se i time može poslužiti da dušu potakne na veću ljubav. To onda budi skroz druge stvari u duši, duša iznutra duboku gleda npr. Kristovu muku, na takav način Bog u duši budi duboka kajanja, polete ljubavi i puno toga drugoga. (rast kajanja Z VI. 7, 1-2) Što više duša ide putem nutarnje ulivene kontemplacije to kajanje postaje žarče i žarče.

Ova razumska videnja su čisti Božji dar i Bog se time može poslužiti. Ako su od Boga duša doživljava strahopoštovanje, ljubav, poniznost, ako nisu od Boga onda su to osobine umišljene blagosti, uznemirenost, umišljenost, oholost. Uvijek bude poslanje „ajde neka drugi znaju tko tebi govori...“

MOLITVA ŠESTIH ODAJA: MISTIČNE KONTEMPLATIVNE MOLITVE ZANOSNOG SJEDINJENJA I DUHOVNE ZARUKE

Duhovne zaruke: Pred kraj ovoga procesa događaju se duhovne zaruke. Budući da je kršćanska mistika ekstatična i personalistička, uz "noćnu mistiku" razvijena je "bračna ili svadbena mistika". Stanje duhovnih zaruka je stupanj mistike u kojem Bog povremeno pohađa dušu i priopćuje joj se na poseban i vrlo dubok način, ali ne može biti stalno s njom, odnosno ne može je trajno apsorbirati u sebe. U časovima njegova pohoda duša je otvoreno i izravno s njim, sva je njime zaokupljena. Budući da još nije posve preobražena u Boga, budući da nije pobožanstvenjena, onda je ti trenuci iscrpljuju, posve zaokupljaju tako da ne može u njima biti prisutna i u stvorovima. To je aktualno sjedinjenje s dušom koje ne može trajati dugo jer duša još živi po principima nebožanskoga.

Vremena pohođenja Božjega se produljuju i učešćuju, postaju sve intenzivnija, češća i duža. U jednom času će prerasti u duhovno vjenčanje. Ono pretpostavlja trajnu prisutnost Ljubljenog u duši čovjeka i trajnu usmjerenost na njega. No ta usmjerenost ne smeta životu i ophođenju sa stvorenjima, jer je odnos prema stvorovima preobražen i pozornost na Boga, kao i zaokupljenost njime nije kategorijalnog tipa pa nije konkurencija usmjerenosti i zaokupljenosti stvorenjima. To nije kao istovremeno gledanje dvaju televizijskih programa jer bi to bilo stanje shizofrenije. Svijest mistika u duhovnom braku nije podvojena na Boga i ostatak stvarnosti.

Vidjeli smo da duša u VI odajama prolazi tamnu noć duha koja je i kod svetaca trajala godinama, a bitno se odnosi i molitvu. O tome smo govorili. Izgleda duši kao da nema ni najmanju zraku ili da nema ni najmanju iskru ljubavi prema Bogu. Duša ne može moliti čak niti ne zna što je to molitva (VI. 1, 13). Izgleda duši kao da gubi njoj najdragocjeniju stvar, svoju nutarnju molitvu, ima osjećaj da je odbačena od Boga (VI. 1, 9).

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba , jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeći se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...

*Još u ovome životu **Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju, kako ćemo reći, ako Bog dade. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum“.** (Z IV. 1, 9, 12- 13.)*

Na temelju ovog nauka treba dobro shvatiti dinamiku doživljaja kontemplativnih i mističnih molitava čiji opis slijedi. Dakle najveći dio vremena duša je u poteškoćama u molitvi, suhoćama, rastresenostima a onda Bog kada i kako hoće daruje iskustva kontemplativnih i mističnim molitava ali ta iskustva kako sam svetica kaže su vremenski jako ograničena a imaju velike nutarnje učinke. U slijedećem dodatku o prikazu krivog nauka o kontemplaciji koji je Crkva osudila i katoličko nauku o tim pitanjima nauka crkve o tom je slijedeći: *Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.* Ovo napominjemo da ne bi netko krivo shvatio da duše u ovoj odaji imaju trajno molitveno stanje ovih molitava.

Molitva zanosa (ekstaze) - duhovne zaruke. Kod molitve počinka bila je zarobljena naša volja (srce), kod molitve sjedinjenja još i razum, a kod molitve zanosa čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet. Tijelo je nepomično, oči ukočene i uperene prema jednoj točki, disanje usporeno, sjetila obamrla. Kao da nije kadro izdržati duševni ushit, ljudsko tijelo klone i zamre. Kao da se duša vraća svojoj suštinskoj jednostavnosti, nespriječena okovima tijela. Extaza je neposredni susret dvaju duhova, božanskoga i ljudskoga. Duhovna opojnost.

Extaze se ne mogu postići nikakvim naporom, vježbom ili tehnikom. Nisu nikada same sebi svrhom, vode do bržeg sjedinjenja s Bogom. Doživljuju ih samo osobe visoke duhovnosti i moralnosti, asketski savršene. Mogu nastupiti postupno i polako, ali isto tako naglo i nenadano. Zanesenome izgleda kao da je uznesen na nebesa. Extazu redovito prati radost i blaženstvo, ali nerijetko i bolni trzaji čitave duše, na koju se još jednom spušta "noć duha" (oratio extatica crucifigens, nox spiritus). To je definitivno čišćenje koje može potrajati godinama a sam molitva zanosa obično ne traje duži vremenski period. Duhovne zaruke su Božje obećanje duši da će se jednoga dana s njom sjediniti.

Ovo sjedinjenje dolazi do izražaja u dva oblika: ugodnom i bolnom obliku. Zanosno sjedinjenje ne uključuje u sebi nužno pojavu leviacije (uzdizanja), o kojoj ćemo govoriti u slijedećem poglavlju, nego samo obustavljanje djelovanja osjetila, što je značajka ovog sjedinjenja.

Ovo je sjedinjenje prema tome još potpunije, nego dva pređašnja, jer ono sadržava, osim sastavnih dijelova, koji su vlastiti za ona dva, obustavljene djelovanja vanjskih osjetila.

Narav zanosnog sjedinjenja

Dva sastavna dijela sačinjavaju to sjedinjenje uronjenje duše u Boga i obustavljanje djelovanja osjetila. Budući da je sva duša posve uronjena u Boga i vanjska sjetila izgledaju kao da su prikovana uza Boga ili uz predmet, koji On pokazuje.

Uronjavanje u Boga ima svoja dva glavna razloga, divljenje i ljubav, kako to vrlo lijepo tumači sv. Franjo Saleški. (O Božjoj ljubavi, VII, 4 -6)

„Divljenje nastaje u nama, kad spoznamo kakvu novu istinu, koju prije nismo poznavali, i za koju nismo očekivali, da ćemo je spoznati. Ako je još uz ovu novu istinu koju spoznajemo, povezana ljepota i dobrotu. divljenje koje iz toga nastaje, je vrlo ugodno. Kad se sviđa Bogu i božanskoj dobroti, da našem razumu udijeli neko posebno svijetlo pomoću kojega razum promatra božanske tajne na neki izvanredni i jasnije objavljeni način, tada se razum - videći u njemu više ljepote, nego je mogao i misliti divi. A divljenje ugodnim stvarima vezuje i čvrsto spaja razum uz predmet kojem se divimo: koliko zbog divne ljepote koju mu Bog otkriva toliko i zbog novosti te ljepote, i zato što se razum ne može dosta nasititi gledanjem stvari, koju nije vidio i koja je tako ugodna za gledanje“.

Uz divljenje nadolazi i ljubav. "Ta zanosna ljubav ovako djeluje na volju Bog je takne svojom ugodnom čari ljubavi i volja se, koju privlači nebeska li ljubav okreće i teži k Bogu kao što se igla, taknuta magnetom okreće i usmjeruje prema polu zaboravljajući na sebe radi svoga neosjetilnog stanja, pa ostavlja sve svoje zemaljske sklonosti, ulazeći na taj način u neki zanos ne od spoznaje nego od veselja ne od divljenja nego od ljubavi, ne od znanja, nego od iskustva; ne od gledanja nego od užitka i slatkoće.“

Uostalom divljenje raste s ljubavi i u, i ljubav s divljenjem:

"Razum katkada zapada u divljenje, gledajući svetu radost koju volja doživljava u svojem zanosu isto kao što se i volja često raduje, gledajući razum u divljenju. Na taj način te dvije sposobnosti jedna drugo priopćuju svoj zanos i ushićenje jer gledanje na ljepotu nam omogućuje, da je ljubimo a ljubav nam pomaže da je gledamo."

Nije prema tome ništa čudno, da duša, koja je tako sva uronjena, u divljenje i ljubav prema Bogu bude, da tako kažemo, sva izvan sebe i usmjerena Njemu. Ako se onaj, koji pusti, da ga zavede strast ljudske ljubavi može dotle zaboraviti, da sve ostavi, da bi se posve dao ljubljenom predmetu, zar je onda čudno, da nas božanska ljubav, koju je sam Bog utisnuo u našu dušu, toliko obuzme, da zaboravljamo na sve da vidimo i ljubimo samo Njega.

Zaustavljanje osjetila je posljedica tog uronjenja u Boga. To se odvija postepeno i ne odvija se kod sviju u istom stupnju.

Što se tiče vanjskih osjetila, to je:

1. Prije svega neosjetljivost više ili manje izražajna, slabljenje fizičkog života, usporavanje disanja, zatim umanjene tjelesne topline; "Opaža se - veli sv. Terezija - da naravna toplina pada, i da se tijelo po malo hladi, ali uz neiskazanu slatkoću i uživanje« (Ž 20,3)

2. Zatim se tu zapaža neka nepomičnost, koja ostavlja tijelo u onom položaju, u kojem ga je to stanje zatekli. Pogled ostaje ukočen prema nekom nevidljivom predmetu.

3. To stanje, koje bi u naravnom slučaju moralo tijelo oslabiti, daje mu naprotiv nove snage. (Ž 20,21) Bez sumnje, u samom času dolaženja u obično stanje osjeća se neka umornost, ali odmah iza toga slijedi obnova snage.

4. Katkada je zaustavljanje osjetila potpuno, a katkada je nepotpuno i omogućuje tim osobama, da govore u pero svoje objave, koje primaju, kako to vidimo, u životu svete Katarine Sijenske.

Nutarnja su sjetila zaustavljena u djelovanju još savršenije i potpunije, nego u mističnom sjedinjenju, o kojem smo već govorili.

Pitamo se, da li je obustavljena i sloboda volje. Odgovaramo zajedno sa sv. Tomom, Surrezom, sv. Terezijom, Alvarezom de Paz, da sloboda volje ostaje i da dosljedno tome, duša može u zanosu zasluživati, duša slobodno prima duhovne darove koji su joj dani.

A što se tiče **trajanja zanosa**, ono je vrlo različito. Potpuni zanos općenito traje samo nekoliko časaka. katkada pola sata. Ali prije zanosa, kao i poslije njega, prethodi i nadolazi nepotpuni zanos, to on može trajati nekoliko, dana, vodeći računa o svim raznim oblicima, kojima on prolazi«. Ekstaza može biti popraćena i levitacijom i to u trajanju od više sati kako se to dogodili sv. Tomi iz Villanuove. Bez levitacije sv. Angela Folinjska je provela 3 dana u zanosu, sv. Ignacije Loyolski 8 dana, sv. Koleta 15 dana a sv. Magdalena de Pazzi je provela 40 dana bez da se povratila sebi i izišla iz zanosa.

Duša tijekom ekstaze ostaje slobodna te svim svojim snagama pristaje uz Boga i njegovo djelovanje te samim time mistično iskustvo molitve zanosa **uvećava zasluge duše pred Bogom**.

Iz zanosa se izlazi putem buđenja, bilo spontanog bilo vještačkog. U prvom slučaju duša trpi neku tjeskobu, kao da se je vratila s drugoga svijeta i malo po malo opet. poprima svoje djelovanje na tijelo

U drugom slučaju buđenje se izaziva i to naredjenjem ili pozivom poglavara: ako je usmeno, uvijek ga slušaju, ako je samo misleno, onda ga uvijek ne slušaju.

TRI STUPNJA ZANOSNOG SJEDINJENJA

Tri su glavna stupnja u zanosu: **jednostavni zanos, ushit i let duha**.

Jednostavni zanos je neka vrst slabosti koja nastaje polako, i uzrokuje u duši ranu bolnu i ugodnu u isto vrijeme. Njezin joj zaručnik daje osjetiti svoju prisutnost, ali samo za neko vrijeme, a ona bi htjela, da u Njemu stalno uživa, i trpi radi toga, što joj to nije dano. Ipak je taj užitak slađi, nego li kod molitve mira.

Poslušajmo sv. Tereziju: *"Duša osjeća, da je preslatko ranjena. Ali ne zna, kako i tko ju je ranio. Ne poznaje dobro, da je rana dragocjena, pa ne bi rado nikad od nje ozdraviti. Tuži se svom Zaručniku riječima ljubavi, pa i vanjskima, I ne može drugo uraditi, jer spoznaje, da je On nazočan, ali ne će da joj se objavi na takav način ga stane uživati. Velika je to muka, sve ako je ljupka, i slatka. Mnogo je više to zadovoljava, nego slasno udubljivanje u molitvi mira, gdje nema muke". (Z VI,2,2)*

Već i u ovom stupnju kontemplacije ima nadnaravnih, riječi i objavljenja.

Ushiti ovaj doživljaj je vezan uz afektivni dio našeg bića. To je plamen iznutra. Može biti ushit, ekstaza, na bilo koji način. (Z VI. 4, 6). To mogu biti jaki žar kao plamen ljubavi, žar ljubavi iznutra koji se kuša, u tim fenomenima žar se prelijeva i na drugi dio duše, sjetilni dio duše, može se nekada prelijevati i na materijalno oko osobe kao takve, i na prostor na kojem osoba radi, pa i na druge osobe. U VI. odajama Bog, u biti, pročišćuje i prosvjetljuje dušu, raspaljuje u njoj žar i žudnju za Njim, da bi joj se mogao potpuno očitovati, da bi Ga ona mogla upoznati. On se ne očituje toliko u inteligenciji i razumu čovjeka, ne dolazi se do sjedinjenja putem razuma, već putem ljubavi i srca, žudnje, želje. Ta želja se raspaljuje u duši, a to je vezano sve uz voljni dio duše. Duša

želi samo vršiti volju Božju, to je u samoj srži i srca duše, ona samo to želi, onda je Bog uzdiže vodi je tim putem.

Ushit zahvaća dušu naglo i silovito, tako da se ona nikako ne može tome oduprijeti. Mogli Bismo reći, kao da vas kakav veliki orao nosi na svojim krilima a čovjek ne zna, kuda s njim ide. Unatoč radosti, koju čovjek kod toga osjeća, naravna slabost uzrokuje, u početku, osjećaj straha. Ali taj je strah izmiješan s nekom novom i žarkom ljubavi prema Onomu., koji tu tako nježnu ljubav pokazuje prema crvku, koji je sama gnjiloća.

„Kod ovih ushita čini se da duša u tijelu ne daje života, pa se vrlo primjetljivo zamjećuje kako mu ponestaje prirodne topline, postaje hladno, premda s velikom slašću i užitkom. Ovdje nema nikakva lijeka da se odupre, dok kod sjedinjenja ima lijeka dok se nalazimo na našoj zemlji. Premda s mukom i nasilu, oduprijeti se može gotovo uvijek. Ovdje, najčešće, nema nikakva lijeka, već često puta, bez predosjećanja i bez ikakve pomoći, nadodje tako snažna i brza provala, da vidite i osjećate kako se diže ovaj vodonosni oblak ili ovaj orao i kupi vas svojim krilima. Kažem da se primjećuje i vidite kako vas odnose, a ne znate kamo. Jer, premda to biva uz nasladu, slabost naše naravi čini nas da se bojimo u počecima, pa duša mora biti odlučna i srčana - puno više nego što je rečeno - da riskira sve, neka se dogodi što mu drago, te se prepustiti u ruke Božje i ići, drage volje, kamo nas odnesu, budući da vas nose makar vam bilo teško. I do te mjere, da bih se ja vrlo mnogo puta htjela oprijeti, pa ulažem sve svoje snage, posebice poneki put kad to biva javno i mnogo puta tajno, bojeći se da sam obmanuta.

Poneki put mogla sam nešto, uz veliku izlomljenost, a nakon toga sam bivala umorna poput nekoga tko se bori sa snažnim divom, Katkad je to bilo nemoguće, jer mi se uzdizala duša, pa čak gotovo redovito i glava za njom, a da je nisam mogla zadržati, a gdje kad cijelo tijelo, čak i dižući se. Kad sam se htjela oprijeti, činilo mi se da me ispod nogu podižu tako jake sile koje ne znam s čime bih usporedila, što je bivalo s puno većom žestinom negoli one druge stvari duha, pa bih bivala sva izlomljena. To je velika borba i, najzad, malo pomaže kad Gospodin to hoće, zato što nema moći protiv njegove moći. Katkad se udostoji zadovoljiti time da vidimo kako nam hoće udijeliti milost i da ona ne izostaje zbog Njegova Veličanstva, a ako se opre iz poniznosti, ostavlja iste učinke kao da se sasvim pristalo“. (Ž 20, 3-4 i 6)

I u tom se ushиту u ekstazi sklapaju duhovne zaruke. kao što smo vidjeli i kod sv. Terezije. I baš se tu očituje tako nježna Božja pažnja; jer kad bi se duša i dalje služila svojim osjetilima, možda bi 1 život izgubila, videći se tako blizu tog neizmjernog Veličanstva. Kad je ushit završio, volja ostaje kao opojena i može se baviti samo Bogom. Izgubi radost za sve zemaljsko, pa osjeća neutaživu želju, da čini pokoru, i to toliko, da se tuži, kad ne trpi. (Z VI, 4)

Iza ushita slijedi let duha koji je tako jak, da se čini, da dušu odvaja od tijela i da mu se čovjek ne može oprijeti.

„Vraćajući se pak ovom naglom poletu duha, on je takav da se uistinu čini da izlazi iz tijela, a s druge je strane jasno da ta osoba ne postaje mrtva; u najmanju ruku ona ne može reći da li se nalazi u tijelu ili ne, kroz nekoliko trenutaka. Čini joj se daje cijela bila u nekom drugom kraju, posve drukčijem od ovog u kojem živimo, gdje joj se pokazuje druga svjetlost, toliko različita od ovdašnje da kad bi je ona cijelog života smišljala skupa s dragim stvarima, ne bi ih bilo moguće dokučiti. A događa se da joj se u jednom trenutku pokaže toliko stvari skupa da za mnogo godina što bi radila na tome da ih sredi sa svojom predodžbenom moći i razmišljanjem, ne bi mogla ni tisući dio toga. To nije umno, nego predodžbeno viđenje, zato što se očima duše vidi puno bolje nego što ovdje vidimo tjelesnima i bez riječi joj se razotkrivaju neke stvari, hoću reći ako vidi neke svece, pozna ih kao da se s njima puno družila“. (Z VI,5,7)

Glavni učinci molitve sjedinjenja zanosa – ekstaze

Učinci ekstaze su na **tijelu i duši**. Ipak glavni učinak koji u sebi sadrži sve druge, je velika svetost života, koja ide sve do heroizma, tako da ako toga nema i zanos sumnjiv.

Ovako primjećuje sv. Franjo Saleški: "Kad dakle vidimo, da neka duša ima u molitvi ushićenje a ipak nema zanosu u svom životu to jest ne provodi život svet i u Bogu, odričući se svjetovne radosti, mrtveći svoju volju i naravne sklonosti, ako se ne odlikuje poniznošću, blagošću, a napose neprestanom ljubavlju onda vjeruj, Filoteja, da su svi ti ushiti jako sumnjivi i opasni. To su ushiti koji mogu doprinijeti da im se dive ljudi ne da i njih posvete". (Teotim VII,7)

„Reći ćete mi, ako kasnije nestane sjećanja na one tako uzvišene milosti što ih tu Gospodin udjeljuje duši, kakvu joj korist donose? — Ah, kćeri tako je; velika da se ne može preuveličati; jer premda ih ne znaju iskazati, u najskrovitijoj nutrini duše ostaju dobro zapisane i nikad se ne zaboravljaju. Pa ako nemaju lika niti ih moći zamjećuju, kako ih se može sjećati? — Ni to ne dokučujem, ali razumijem da u duši ostaju neke istine o Božjoj veličini tako urezane da bi Mu se, kad ne bi imala vjere koja joj govori tko je i da je dužna smatrati Ga Bogom, od toga časa klanjala kao takvom, kao što je učinio Jakov kad je vidio ljestve, jer je preko njih zacijelo shvatio druge tajne koje nije znao iskazati; jer samo time što je vidio ljestve po kojima su silazili i penjali se anđeli, kad ne bi bilo veće unutarnje svjetlosti, ni bi shvatio tako velike tajne“. (Z VI,4,6)

Učinci ekstaze na tijelu su trostruki.

a. Tjelesna neosjetljivost. Kada je ekstaza potpuna događa se i potpuna neosjetljivost na tijelu. Tijelo je neosjetljivo na udarce, ubode, plamen... oči često ostaju otvorene ali ne gledaju ništa od materijalnog svijeta. Neki sveci su u ekstazi razgovarali s onime što doživljavaju u ekstazi, neki su ekstazi neki puta hodili kao sv. Katarina Sijenska. Za vrijeme ekstaze polagano se hladi životna toplina tijela poglavito u krajnjim udovima (ruke, noge). Kod nekih ekstaza koje su bile jake u doživljaju tijelo nakon izlaska iz ekstaze može biti iscrpljeno i više dana.

b. Tijelo osobe koja je pala u ekstazu mijenja izgled i odražava blaženi let duše zbog iradijacije duhovne stvarnosti iz nutrine na materiju, tako da izgled lica poprima nebesku ljepotu.

c. Levitacija. Neki puta ekstaza je popraćena i levitacijom jer i tijelo slijedi hod duše prema visini te se tijelo protivno svim zakonima gravitacije uzdiže sa zemlje.

Neki osobiti mistični fenomene kod svete Terezije. U dvadesetom poglavlju Života ona bi željela objasniti, uz pomoć Božju, razliku između sjedinjenja i zanosu ili ushita ili poleta što ga zovu duhovnim [poletom] odnosno zanijećem, a to je sve jedno. Ova su različita imena samo jedna te ista stvar koja se zove i ekstaza (usp. Ž 20,1). Vanjske fenomene koji se javljaju kod zanosu, naša svetica opisuje ovako: "Vratimo se sada k zanosu i promotrimo, što je u njemu najobičnije. Rekoh, često mi se činilo da mi je tijelo lagano te mu je ponestajalo sve težine. A gdjekad je bilo tako lagano, te gotovo nisam ni osjećala da mi se noge dotiču tla. Dok traje zanos, tijelo ostaje kao mrtvo, te često puta ne može ništa raditi. A kad ga spopadne zanos, tako i ostane vazda sjedeći, otvorenih ili zatvorenih ruku. Rijetko se izgubi uporaba sjetila, no meni se to dogodilo da sam izgubila i to malo kada i na kratko vrijeme" (Ž 20,18).

Učinci ekstaze na duši.

Ulijeva nadnaravnu duhovnu snagu duši te ona prakticira kreposti u herojskom stupnju. Herojske kreposti se očituju kada u teškim situacijama nemogućim samoj ljudskoj naravi duša čini velike čine evandeoskih kreposti. Kada nekog mučenika muče, na primjer sv. Mariju Goretti osoba koja je želi silovati ubija je jer se ona brani i prašta mu a zadnje riječi svete tom istom mučitelju su bile: „Izmoliti ću ti obraćenje“ što se poslije i dogodilo... taj čin je nemoguć bilo kojem čovjeku, samoj ljudskoj naravi, dakle duša sveca to čini jer je Krist u njoj koji je oprostio svima s križa, duša je sjedinjena s Kristom te čini herojske čine kreposti.

Što se tiče glavnih kreposti što ih sa sobom nosi zanosno sjedinjenje su:

1. Potpuno odricanje od stvorenja. Bog pomaže duši da se popne da se tako izrazimo na vrh jedne tvrđavice, odakle ona jasno razabire ništavnost ovozemaljskih stvari. Ubuduće više ne želi imati ni svoje vlastite volje, ona bi se željela otresti i svoga vlastitog mišljenja, kad bi to mogla.

2. Veliku bol zbog počinjenih grijeha dušu ne tišti i ne boli strah od pakla, nego upravo to, što je uvrijedila Boga.

3. Česti i srdačni pogled ha sveto čovještvo Našega Gospodina, Blaženu Djevicu Mariju. I kako li je divno to društvo Isusa i Marije. Ova viđanja mašte i razuma, koja bivaju sve češća konačno otkidaju dušu od svega i uranjaju je u poniznost.

4. Konačno divna strpljivost za junačko podnošnje svih muka i novih pasivnih kušnja? što Bog šalje, a zovemo ih čišćenjem ljubavi.

5. Tijekom ekstaze događaju se duhovne zaruke duše i Boga što je u biti Božje obećanje da se sjединiti s dušom u duhovnom braku što je u biti preobražavajuće sjedinjenje. Sv. Terezija tvrdi da se to događa u ekstazi kako duša ne bi umrla u doživljaju svijetla Božjeg Veličanstva. (Z VI. 4,2)

Zahvaćena i ispunjena željom da vidi Boga, duša se osjeća kao pogodena nekom vatrenom strjelicom, i glasno uzdiše od boli videći, da je rastavljena od onoga, kosa jedino ljubi. To je pravo mučeništvo koje počinje, mučeništvo i duše i tijela koje je popraćeno, žarkom željom za smrću, da čovjek, više ne bude rastavljen od Ljubijenog Dobra, to je mučeništvo katkada isprekidano zanosnim uživanjem. To ćemo bolje shvatiti, kad budemo govorili o drugoj noći sv. Ivana od Križa, o noći duha.

Postoje i mnoge druge milosti i mistični fenomeni koje se iskazuju na van. Budući da je čovjek utjelovljeni duh, i u svom čovještvu želi biti sličan Kristu, a zbog jedinstva ljudskog bića, s druge strane, mnoge duhovne milosti očituju se na razne vidljive načine. Uzmimo sljedeći primjer iz Života: Ž 29,13.14. I danas se u relikvijaru koji sadrži srce svete Terezije od Isusa u gradu Alba de Tormes, može vidjeti ožiljak na srčanom mišiću. Slična stvar su rane na tijelu koje se pojavljuju na mjestima rana Isusovih nastalih za vrijeme razapinjanja. To je fenomen stigmatizacije. Riječ dolazi iz Gal 6,17, gdje Pavao veli da na sebi nosi rane Isusove. Grčka riječ stigmata znači općenito neki urezani znak, oznaka.

DODATCI ZA ŠESTE ODAJE

DODATAK 1. Paralelizam sa nukom sv. Ivana od križa - za daljni put rasta i ući u sedme odaje duša treba proći kroz tamnu noć duha

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodat donosimo kako bi se mogao usporediti nauk sv. Terezije i sv. Ivana od Križa te dublje shvatiti duhovni dinamiku koju svetica opisuje u periodu duhovnog života)

TAMNA NOĆ DUHA

Prva noć sjetila je čistila dušu, da bi je pripravila za radosti molitve mira, sjedinjena i zanosna. Ali prije još čistijih i trajnijih radosti, što ih sobom nosi posvemašnje sjedinjenje u duhovnoj ženidbi, potrebno dublje i još temeljitije čišćenje. Izložit ćemo 1. Čemu ta noć - . 2. Bit strašne kušnje koje duša u njoj proživljava i divne učinke tog čišćenja.

1. U ČEMU JE SMISAO TE NOĆI DUHA

Da bi se čovjek sjedinio, s Bogom na onako bliski i trajni neraskidivi način, kako to biva kod sjedinjenja, koje preobražava u duhovnoj ženidbi, potrebno je da se duša oslobodi i onih zadnjih nesavršenosti koje ostaju u duši. Noć duha se sastoji u dugim pasivnim čišćenjima i kušnjama koje imaju za cilj dovršiti čišćenje duše započeto u tamnoj noći sjetila. Tijekom ovih često užasnih kušnji duha za dušu nedostaci i nesavršenosti koje su ostale u duši nakon tamne noći sjetila budu iščupane iz korijen u duši. Sv. Ivan od Križa piše:

„Napredni imaju dvije vrste nesavršenosti: trajne i trenutne. Trajne nesavršenosti jesu strasti i nesavršene navike koje još ostaju u duhu poput korijena do kojega čišćenje osjeta nije moglo doprijeti. Razlika između sadašnjeg njihovog čišćenja i prijašnjega jest kao razlika između toga da se izvadi korijen i presiječe grana, ili da se očisti stara i duboka mrlja i digne nova i površna. Čišćenje osjeta s obzirom na čišćenje duha samo su vrata i početak motrenja, te služi više zato da prilagodi osjete duhu negoli zato da duh sjedini s Bogom. Stoga ipak u duhu ostaju mrlje staroga čovjeka, koliko god se njemu činilo protivno, niti ih duh uspijeva vidjeti: ako se ne očisti bjelilom i jakom lužinom u čišćenju ove noći, duh neće nikad doprijeti do čistoće božanskog sjedinjenja.

Onima koji još imaju takozvanu hebetudo mentis ili prirodnu grubost, što je svaki čovjek stječe grijehom, i rastresenost duha na vanjske stvari, treba da se ta grubost rasvijetli, razbistri i sabere pomoću muka i tjeskoba duhovne noći. Svi oni koji nisu izašli iz stanja naprednih imaju ove trajne nesavršenosti, koje ne mogu stajati skupa sa savršenim stanjem sjedinjenja s Bogom u ljubavi.

U trenutne nesavršenosti ne padaju svi na isti način. Oni koji duhovna dobra iznose prema vani, prilagođujući ih mnogo osjetima, više su od drugih podložni nezgodnostima i opasnostima koje smo nabrojili u početku. Jer, kako oni imaju pune ruke tolikih saopćenja i doživljaja u osjetima i u duhu, vrlo često se desi da primaju imaginarna i duhovna viđenja i doživljavaju slasne osjećaje od strane đavla i svoje vlastite mašte. Dapače, đavao običava utisnuti te spoznaje i doživljaje s tolikom ugodnošću da bi se, kad ne bi bih na oprezu ponizujući se i braneći se čvrsti u vjeri, zanijali izvan sebe i tako bili zavedeni u zabludu. I zaista ih zloduh često navodi da uzmu kao istinita mnoga isprazna viđenja i lažna proročanstva, i nastoji da povjeruju da Bog i sveci s njima govore; a mnogo puta tu vjeruju svojoj mašti. K tome ih đavao obično ispunjava preuzetnošću i ohološću tako da se, potaknuti taštinom i nadutošću, puštaju vidjeti u izvanjskim djelima koja liče na svetost, kao što su ushiti i druge izvanjske pojave. Kod nekih se pak lažnost i zablude znadu umnožiti i ukorijeniti dotle, da je veoma sumnjivo hoće li se povratiti na čisti put kreposti i istinskoga duha: a

u takav ponor bijede padaju, jer su se s prevelikom sigurnošću podali duhovnim opažanjima i osjećajima kad su počeli napredovati na putu duha.

Imao bih toliko reći o njihovim nesavršenostima i htio bih pokazati kako se od ovih nesavršenosti teže ozdravlja, jer oni misle da su te stvari duhovnije od pređašnjih. Ali volim ne dodati više ništa. Jedino, da bih utvrdio da je noć duha potrebna za onoga koji treba da pođe naprijed, reći ću da nitko, barem od ovih naprednih, koliko god bio uzdržljiv, nije bez mnogih ovih naravnih poriva i nesavršenih navika za koje je potrebno prethodno čišćenje kao priprava za božansko sjedinjenje.

Osim toga treba primijetiti, kako smo već rekli, da ako osjetni dio još sudjeluje u duhovnim saopćenjima, ova saopćenja ne mogu biti tako napeta, čista i jaka kakva se zahtijevaju za sjedinjenje s Bogom. Zato, da se dođe do sjedinjenja, treba da duša uđe u drugu noć, noć duha gdje, lišavajući osjete i duh svakog prijanjanja i naslade, postaje slobodna da hoda u tamnoj i čistoj vjeri, koja je vlastito i primjerno sredstvo za sjedinjenje duše s Bogom, prema riječima proroka Hošee: *Zaručit ću te, ili sjedinit ću te sa sobom, u vjeri*“. (T II,1)

A te su nesavršenosti -veli nam sv. Ivan od Križa dvostruke: jedne su habitualne (stalne) a druge su aktualne (prolazne). Prve stalne nesavršenosti se sastoje u dvije stvari:

a) u nesavršenoj ljubavi i navikama. To je kao neko korijenje koje je ostalo u razumu gdje čišćenje osjetila nije moglo prodrijeti, na primjer nešto suviše živa prijateljstva. Treba ih dakle raskinuti.

b) u nekoj slabosti duha, radi koje je čovjek rastresen i otvara razum prema vam. A te su slabosti nespojive s potpunim sjedinjenjem.

Aktualne prolazne nesavršenosti, koje, su također dvovrzne:

a) neka oholost, neka tašta samodopadnost, koja dolazi od preobilnih duhovnih utjeha, što ih čovjek prima takav osjećaj dovodi katkada do obmane pa nas dovodi u zabludu: da lažna viđenja i proročanstva uzimamo kao stvarnosti;

b) neka prevelik blizina i smjelost u odnosu s Bogom, radi čega gubimo strah i poštovanje koje je potrebno, na čemu se opet temelje sve kreposti.

Potrebno je dakle pročistiti i preoblikovati te težnje. I da, nam u tome pomogne, Bog nam šalje kušnje tamne noći duha.

2. UZROCI KUŠNJE TAMNE NOĆI DUHA

Uzroci tame noći duha su isti kao kod tamne noći sjetile, ulivena kontemplacija i nepročišćenost duše. Jakost svijetla ulivene kontemplacije muči i zasljepljuje dušu dok joj živo pokazuje naj neznačajnije i najmanje nesavršenosti koji duša vidi da je prepuna. Sv. Terezija o učincima te ulivene kontemplacije ovako piše:

„Duša vidi jasno da je vrlo nedostojna, jer u prostoriji u koju ulazi puno sunca nema prikrivene paučine: vidi svoju bijedu“ (Ž 19,2)

„Ovdje vidi ne samo paučinu svoje duše i velike nedostatke već i najsitniju prašinu kad je ima, koliko god sitna bila, zato što je sunce jako sjajno. Tako, koliko god se neka duša trudila da bude savršena, ako uistinu zahvati ovo Sunce, vidi se da je sva zamučena. Poput vode je koja se nalazi u čaši: ako je obasjava sunce, vrlo je bistra; ako mu je izložena, vidi se da je sva puna trunja. Doslovce joj odgovara ova usporedba“ (Ž 20,28)

Kontrast između neizrecive veličine i čistoće Božje koja se naslućuje po kontemplativnom svijetlu i duboko doživljenoj nepročišćenosti i nesavršenosti duše vodi je do uvjerenja da neće

nikada biti moguće sjedinjenje tolikog svijetla, Boga, i tolike tame (duša) te ima doživljaj da je nenadoknadivo osuđena živjeti a da nikada neće doći do sjedinjenja s Bogom. Ovo duši postaje očigledno i bez mogućnosti da to promjeni a usprkos toga ona je silno tražila Boga te je to dovodi do jedne nutarnje muke tako užasne i strašne koja nadilazi muke koje duše kušaju u čistilištu te duši izgleda da već trpi paklene muke na zemlji. Sv. Ivan od Križa to jasno uči:

„Na prvome mjestu, budući da je svjetlost i mudrost motrenja veoma jasna i čista, duša obučena u nju, crna i nečista kakva jest, mora trpjeti veliku muku primajući je, kao što oči, bolesne i nečiste od kakvog zlog raspoloženja, trpe veliku smetnju pod udarom živoga svjetla. Ali muka, što je duša osjeća zbog svoje nečistoće kad je obasjana istinskim božanskim svjetlom, upravo je neizmjerena; jer, dok je ova čista zraka obuhvaća zato da je pročisti od njenih ljaga, duša se osjeća toliko bijednom i nečistom da joj se čini te se je Bog postavio protiv nje i da je ona jao, stala njemu protivna. Ova sumnja da je od Boga odbačena uzrok je neizmjerenoj žalosti i boli; pače dodajem da je jedna od najtežih muka, koju je trpio blaženi Job dok je bio oštro kušan od Gospodina, bila upravo ona tjeskobna misao koja je činila da usklikne:

Zašto si ko metu mene ti uzeo, zbog čega sam tebi na teret postao?

Duša videći jasno, iako u tami, svoju nečistoću pomoću ove blještave svjetlosti, očigledno spoznaje da nije dostojna Boga niti bilo kakvoga stvorenja; a najviše je muči pomisao da nikada to neće ni biti i da je za nju svršeno svako dobro. Svemu je tome uzrok što je ona uronjena u duboku spoznaju i u osjećanje svojega zla i svoje bijede, jer joj božanska svjetlost stavlja sve njezino zlo i bijedu pred oči, da se uvjeri kako sama neće nikada moći imati nešto bolje. U tom smislu možemo razumjeti onaj Davidov tekst koji kaže:

Ti kaznama popravljaj čovjeka i sve mu najdraže kao moljac rastačeš. (N II,5.5)

Da bi očistio i preoblikovao dušu, Bog ostavlja razum u tami, volju u suhoći, pamćenje bez uspomena, a čuvstva (osjećaje) izgubljena u boli i tjeskobi.

Sv. Ivan od Križa tvrdi da Bog provodi to čišćenje pomoću svijetla ulivene kontemplacije, svijetla koje je u sebi živo ali za dušu tamno i bolno radi njezina ne znanja i njezine nečistoće.

Slijedi cjelovit tekst sv. Ivan od Križa iz Tamne noći poglavlje 6-8 koja opisuju stanje duše koja prolazi tamnu noć duha.

„O DRUGIM MUKAMA ŠTO IH DUŠA TRPI U OVOJ NOĆI „1. — Pored onoga što smo spomenuli u pređašnjem poglavlju, duša trpi i na treći način, to jest zbog toga što se dvije krajnosti, božanska i ljudska, u njoj ujedinjuju: božanska je ovo motrenje koje čisti, a ljudska je sama duša. A jer božanska krajnost obuzima dušu zato da je preporodi i pobožanstveni, pa jer joj oduzima osjetne navike i ono što je vlastito starom čovjeku, kojemu je veoma privržena i s kim je sjedinjena, ne samo da je uvlači u duboku tamu, nego joj mrvči i satire duhovno biće tako da se duša osjeća kao poništena i satrta na pogled svojih bijeda, proživljavajući krutu smrt duha. Događa joj se kao da bi bila progutana od kakve zvijeri i probavljena u njenoj tamnoj utrobi trpeći strahovito muke, kao Jona u utrobi one morske nemani; a ipak mora ostati u tom grobu crne smrti radi duhovnog uskrsnuća koje ju čeka.

2. — David opisuje ove muke, premda su one uistinu neopisive, kad kaže:

Valovi smrti okružuju mene, prestraviše me bujice pogubne. Užad Podzemlja sputiše me, smrtonosne zamke padoše na me: U nevolji zazvah Jahvu i Bogu svome zavapih.

U tom stanju, uostalom, najmučnije je to što joj se čini kao očito da ju je Bog odbacio i da ju je ostavio u tami zbog toga što je odurava: i sigurno nema za nju teže muke od pomisli da ju je Bog napustio! I David je doživio sličnu muku te ju je opisao ovim riječima:

Među mrtvima moj je ležaj, poput ubijenih što leže u grobu, kojih se više ne spominješ, od kojih si ustegao ruku. Smjestio si me u jamu duboku, u tmine u bezdan. Teško me pritišće ljutnja tvoja, i svim me valima tvojim prekrivaš.

I zaista, kad pritišće motrenje koje čisti, duša veoma živo osjeća sjenu smrti te muku i bol pakla, Podzemlja, što se sastoji u tome da se ona osjeća bez Boga, kažnjena i odbačena bez Njega, i u tom da misli da se on veoma srdi na nju. Sve to duša u ovom stanju osjeća. Ali ima tu još nešto: velik osjećaj straha čini da misli da će tako biti uvijek.

3. — Zatim osjeća istu zapuštenost i prezir od strane svih stvorova, posebno od strane svojih prijatelja. Stoga u navedenom psalmu David dalje kaže:

Udaljio si od mene znance moje, učini da im gnjusam budem. Prorok Jona, koji je tjelesno i duševno iskusio ove muke, opisuje ih ovako: Ti me baci moru u dubine, i vode me tvoje optječu. Sve poplave tvoje i valovi oboriše se na me. Pomislih: odbačen sam ispred očiju tvojih. Al ipak oči upirem svetom Hramu tvojem. Vode me do grla okružiše, bezdan me opkoli. Trave mi glavu omotaše, siđoh do korijena planina. Nada mnom se zatvoriše zauvijek zasuni zemljini.

Zemljini zasuni označuju za nas nesavršenosti duše koje joj smetaju uživati slatko motrenje.

4. — Četvrti način muke prouzročen je jednim drugim svojstvom tamnog motrenja, to jest njegovom uzvišenom veličinom koja u duši izaziva osjećaj druge krajnosti nasuprot njezine unutarnje krajnje bijede i nevolje: a taj osjećaj je jedna od glavnih muka što ih duša trpi u ovom čišćenju. U sebi osjeća duboku prazninu i siromaštvo u trim vrstama dobara što su određena duši za okrepu: u vremenitim, naravnim i duhovnih dobrima; jer vidi da je postavljena u protivna zla, to jest u bijedu nesavršenosti i suhoće, u prazninu duševnih moći s obzirom na shvaćanje i u tamnu zapuštenost duha. A budući da Bog ovdje čisti dušu u njezinom osjetnom kao i u duhovnom dijelu, u njezinim unutarnjim kao i u vanjskim moćima, potrebno je da ih ostavi u suhoći, u praznini i u tami, osjetna dio čisti se u suhoći, duševne moći u praznini svojih shvaćanja, a duh se čisti u gustoj tami.

5. — Sve to Bog djeluje pomoću tamnog motrenja. Ovdje duša trpi ne samo pomanjkanje i obustavljenost naravnih oslonaca i shvaćanja — a to je trpljenje veoma tjeskobno, kao kad nekome nestaje daha — nego se poput zlata u ognju čisti od troske svih strasti i nesavršenih navika što ih je stekla u dosadašnjem životu. Budući da su te navike i strasti veoma ukorijenjene u biti duše, ona obično trpi, osim rečene naravne i duhovne praznine, još veliko i mučno unutarnje rastvaranje, da se ovdje ispuni što kaže Ezeikijel:

Skupi drva, vatru potpali, skuhaj meso, primiješaj začine, nek izgore i kosti!

Pod tim riječima se razumije muka koja se trpi zbog ispražnjivanja i osiromašivanja onoga od čega se sastoji osjetna i duhovna duša. I odmah dodaje:

A zatim ga prazna na žeravicu pristavi

da mjed mu se usija i nečistoća njegova sva se rastopi, da se uništi rđa na njemu.

Odatle se može zaključiti kako je velika muka koju duša trpi u ognjenom čišćenju ovoga motrenja; jer prorok veli da je za čišćenje i odstranjenje rđe potrebno, na neki način, da se sama duša poništi i rastvori, jer je iste naravi s tim strastima i nesavršenostima.

6. — Na tom kovačkom ognjištu duša se čisti kao zlato u lončiću za kušanje, prema riječima Mudraca : *Iskušajmo ih kao zlato u taljiku,* i osjeća da se uvelike rastače u svojoj biti i da je gotovo nestaje u krajnjoj bijedi. To se može zaključiti iz onoga što, s obzirom na to, kaže David o sebi vapijući k Bogu ovim riječima:

Spasi me, Bože vode mi dođoše do grla! U duboko blato zapadoh, i nemam kamo glavu staviti; U duboku tonem vodu, pokrivaju me valovi. Iznemogoh od vikanja, grlo mi je promuklo, oči mi klonuše Boga mog čekajući.

Takvim mukama Bog veoma ponizuje dušu, da je, zatim, isto toliko uzdigne. Uostalom, njegova providnost uređuje tako, da, kad se osjećaj muke oživi u duši s više oštine, brzo se također uguši, jer da nije tako, duša bi se brzo rastavila od tijela; ali — ponavljam — časovi u kojima duša osjeća svu svoju nutarnju bijedu nisu neprekidni. Ipak duša kadikad ima tako živ osjećaj svoje niskosti, da joj se čini kao da vidi pred sobom otvoren pakao i svoju propast. I uistinu se može reći da oni, koji su kušani na ovaj način, silaze živi u pakao, ih barem da u ovom životu trpe ono čistište što bi trebalo da trpe u drugom. I zato duša, koja prođe kroz motrenje o kojem govorimo, ili neće doći u čistište ih će se u njem zadržati veoma malo, jer više vrijedi jedan sat muke negoli ondje mnogo sati.

NASTAVLJAJUĆI ISTI PREDMET GOVORI SE O DRUGIM PATNJAMA I TJESKOBAMA VOLJE

1. — U noći duha su muke i tjeskobe volje neizmjerne, tako da koji put probadaju dušu, kad se iznenada sjeti zala u kojima živi i kako je nesigurno da li će ih se riješiti. Neka se doda, k tome, uspomena na prošlu sreću, jer su oni koji ulaze u ovu noć redovito već uživali mnogo ugodnosti u Bogu i dosta su mu služili, te zato osjećaju veću bol videći da su tako daleko od toga dobra, a nemaju nade da će ga ponovno zadobiti. I sveti Job je iskusio nešto slično, te je to izrazio ovim riječima:

Mirno življah dok On ne zadrma mnome, za šiju me ščepa da bi me slomio. Uze me za biljeg i strijelama osu, Nemilosrdno mi bubrege probode i mojom žuči zemlju žednu natopi. Na tijelu mi ranu do rane otvara, kao bijesan ratnik nasrće na mene. Tijelo sam golo u kostrijet zašio, zario sam lice svoje u prašinu. Zapalilo mi se sve lice od suza, sjena tamna preko vjeđa mi je pala.

2. — Tako su brojne i oštre muke u ovoj noći i toliko ima mjesta u Svetom pismu koja bi se o tome mogla navesti, da bi nam pomanjkalo vremena i snage ispisati ih, jer je bez sumnje uvijek malo što god se može reći; a iz već navedenih tekstova možemo stvoriti neki pojam. Ipak, da se bolje razumije što je ova noć duha, navodim samo što kaže Jeremija slijedećim izrazima punim plača:

Ja sam čovjek što upozna bijedu pod šibom gnjeva njegova. Mene je odveo i natjerao da hodam u tmini i bez svjetlosti mi upravo mene bije i udara bez prestanka njegova ruka. Iscijedio je moje meso, kožu moju, polomio kosti moje. Načinio mi jaram, glavu obrubio tegobama. Pustio me da živim u tminama kao mrtvaci vječiti. Zazidao mi ceste tesanim kamenom, zakrčio je putove moje. Meni on bijaše medvjed koji vreba, lav u zasjedi. U bespuća me vodio, razdirao, Ostavljao me da umirem. Napinjao je luk svoj i gađao me kao metu za svoje strelice. U slabine mi sasuo strelice, sinove svoga tobolca. Postao sam smiješan svome narodu, rugalica svakidašnja. Gorčinom me hranio, pelinom me napajao. Puštao me da zube kršim kamen grizući, zakapao me u pepeo. Duši je mojoj uzet mir, i više ne znam što je sreća! Rekoh: Dotrajao je život moj i nada koja mi od Jahve dolazi. Spomeni se bijede moje i stradanja, pelina i otrova. Bez prestanka na to misli sahne duša u meni.

3. — S ovim tužaljka, kojima Jeremija plače svoje muke i svoje boli, on veoma živo opisuje što trpi duša u čišćenju duhovne noći. Duša, kojoj Bog dosudi ovu olujnu i strašnu noć, zaslužuje svako naše saučešće. Doista, zapala ju je veoma sretna sudbina radi neprocjenjivih dobara što joj iz te noći imaju proizaći kad Bog bude, kako kaže Job, tminama razotkrio dubine i sjenu smrtnu na svjetlo izveo, tako da će, prema riječi Davidovoj, svjetlost duše biti jednaka prijašnjim njenim tminama. Ali uza sve to, i zbog žestoke muke koju trpi i zbog velike nesigurnosti za uspjeh, vrijedna je velikog sažaljenja i samilosti. Duša misli, poput Jeremije, da njezine nevolje nemaju svršetka, jer joj se čini, kako kaže David, da ju je Bog bacio u tmine kao one koji su davno umrli, i stoga joj duh već zamire u njoj i srce joj trne u grudima.

K tomu, zbog zapuštenosti i osamljenosti ove noći, dolazi i to da duša ne nalazi utjehe ni oslona ni u jednoj nauci niti kod kakvog duhovnog učitelja, jer kad joj drugi pokazuje razloge da se ohrabri gledajući na dobra koja su sadržana u njezinim mukama, ona ne uspijeva da se u to uvjeri. Budući da je posve preuzeta i uronjena u osjećaj muke i da u tom osjećaju vidi vlastitu bijedu, misli da oni koji je hrabre čine to zato što — ne videći što ona vidi i osjeća — nisu u mogućnosti da bi je razumjeli, pa mjesto utjehe ima od toga novu bol, jer joj se čini da to nije lijek za njezino zlo. I zaista je upravo tako, jer dok Gospodin ne završi čišćenje kako sam hoće, nema nikakvog lijeka koji bi mogao ublažiti njezinu bol. Tim više, ako pomislimo da duša u ovim uvjetima može veoma malo, kao onaj koji je zatvoren u tamnoj podzemnoj prostoriji vezanih ruku i nogu tako da se ne može maknuti, niti što vidjeti niti primiti kakvu pomoć od bilo koga; i to sve dotle dok duh ne oslabi, dok se ne ponizi i pročisti i postane tako nježan, jednostavan i osjetljiv da se može posve sjediniti s duhom Božjim prema stupnju ljubavnog sjedinjenja što će mu ga božansko milosrđe htjeti udijeliti; jer je u vezi s ovim stupnjem čišćenja više ili manje žestoko i više ili manje dugotrajno.

4. — Ali, ako čišćenje ima biti uspješno i istinsko, koliko god bilo jako, traje nekoliko godina. No od vremena do vremena tu postoje razmaci utjeha u kojima tamno motrenje, po providnosti Gospodinovoj, popušta i ne drži dušu u čišćenju, nego je obuhvaća na način rasvjetljenja i ljubavi. Tada se duša, kao oslobođena od tamnice i razvezana od okova, odmara u svojoj slobodi i širini duha te uživa veliku ugodnost mira i ljubeznog prijateljstva s Bogom uz obilje duhovnih saopćenja. Ovo je za nju znak zdravlja što ga čišćenje u njoj proizvodi i predosjećaj obilja kojemu se nada: tako da joj se čak koji put čini da su već sve njezine nevolje svršile. Jer duhovne stvari, kad su čišće duhovne, obično su takve naravi da, ako se radi o mukama, duša misli da neće više iz njih izaći i da za nju više nema sreće, kako smo to vidjeli u odlomcima Svetog pisma što smo ih naveli; kad se pak duša nalazi u duhovnom dobru, čini joj se da je zlo svršilo i da dobro neće nikad uzmanjkati; a to David priznaje da je mislio u sreći, kad kaže:

U svojoj sreći rekoh:

»Neću se pokolebati nikada!«

5. — Ovo se događa stoga što sadašnje posjedovanje jedne protivnosti u duhu po sebi otklanja da se sada posjeduje osjećaj druge protivnosti, a to se u tolikoj mjeri ne događa u osjetnom dijelu duše, jer osjetni dio ne hvata predmet jako kao duhovni dio duše. A dok duh još nije dobro pročišćen od raznih privrženosti nižeg dijela, premda se kao duh ne mijenja, ipak, ukoliko je pod njegovim utjecajem, moći će se promijeniti podlažući se teškim mukama, kao što se je dogodilo Davidu koji je, nakon vremena svoje sreće za koju mu se je činilo da se nikada neće pokolebati, prešao na to da trpi mnoge muke i boli. Isto tako, kad se duša vidi opskrbljenom duhovnim dobrima u velikom obilju, budući da joj ne uspijeva vidjeti korijen nesavršenosti i nečistoća što joj preostaju, misli da su njezine muke završile.

6. — Ali ova joj misao veoma malo puta dolazi, jer sve dok duhovno čišćenje nije završeno, vrlo rijetko slatka saopćenja običavaju biti tako obilna da bi joj sakrivala korijen preostale nečistoće ili da bi učinila te duša ne osjeća u svojoj nutrini da joj manjka ili da joj se ima dogoditi nešto što joj neće dati da potpuno uživa tu utjehu. Unutar sebe osjeća, skoro bih rekao, nekog neprijatelja koji, iako je na miru i spava, daje straha da će se ponovno probuditi i da će učiniti koju od svojih. I zaista je tako, jer kad je duša sigurnija i kad manje to očekuje, neprijatelj je ponovno napadne i poždere svodeći je na gori, krutiji i žalosniji položaj negoli je bio prijašnji, a taj će trajati neko vrijeme, možda duže nego onaj prije. A sada duša počinje ponovno misliti da je opet za nju svake sreće nestalo: jer ono što je iskusila da je, nakon prvih muka u kojima ju je mučila ista misao, ipak još uživala sreću, nije dostatno da je u ovim drugim mukama uvjeri kako svaka njezina sreća nije za nju svršila nego da će se povratiti kao i prvi put. To bolno uvjerenje u duši nastaje, ponavljam, od onoga što duh sada shvaća, a to shvaćanje u njemu ništi svaki protivni osjećaj radosti.

7. — Ovo je uzrok zbog kojega duše u čistilištu muče teške sumnje o njihovom oslobođenju i o svršetku njihove kazne. Premda trajno imaju tri bogoslovne kreposti — vjeru, ufanje i ljubav — ipak im aktualni osjećaj muke i osjećaj da su lišene Boga ne dopušta da uživaju aktualnu pomoć ovih kreposti. Pa, iako znadu da ljube Boga, ova ih spoznaja ne tješi, jer se njima čini da one nisu dostojne da im Bog uzvratu ljubav. Dapače, videći da su bez njega i da su bačene u to mjesto muka,

drže da u sebi imaju toliko zla te zaslužuju da budu odbačene i zauvijek rastavljene od Boga. Na isti način duša koja je postavljena u tamnu noć, iako znade da ljubi Boga i da bi za nj dala tisuću života — i zaista takve duše u svojim patnjama ljube Gospodina istinski djelotvornom ljubavlju — ipak je ta misao ne hrabri, nego je još više muči. Jer, dok ona ljubi Gospodina tako te joj nijedna druga stvar nije toliko na srcu, s druge strane vidi da je odveć bijedna da bi je Gospodin ljubio i, daleko od toga da bi u sebi našla kakvih zasluga da bude ljubljena, otkriva radije mnogo uzroka da bude odbačena ne samo od njega nego od svakoga stvorenja; pa se stoga žalosti videći u sebi takve razloge koji je čine nedostojnom Njega, koga ona ipak toliko ljubi i želi.

O OSTALIM MUKAMA KOJE PRITIŠĆU DUŠU U NOĆI DUHA

1. — Nešto drugo veoma žalosti i muči dušu, a to je da joj tamna noć drži vezane duševne moći i čuvstva, tako da ne može kao prije uzdizati osjećaje i pamet k Bogu, niti mu se može moliti jer joj se čini, kao i Jeremiji, da joj je Bog postavio ispred oblak, da njezina molitva ne bi prodrila do njega; a to je ono što prorok kaže u već navedenom tekstu:

Zazidao mi ceste tesanim kamenom.

Ako pak koji put moli, to biva s takvom suhoćom i bez slasti, da joj se čini da je Bog ne sluša i da ne mari za nju, kako prorok dodaje na istome mjestu:

Kada sam vikao i zapomagao, molitvu je moju odbijao?

Zaista, ovo nije vrijeme da se govori s Bogom nego da se, kako kaže Jeremija, usne priljubi uz prašinu i da se gleda neće li možda izbiti tračak nade, podnoseći s ustrpljenjem vlastito čišćenje. Sada Bog djeluje u duši: zbog toga ona ne može ništa. Nije sposobna moliti niti pažljivo prisustvovati bogoslužju, pa niti paziti na koji vremeniti posao; dapače je često podložna takvim rastresenostima i tako dubokim zaboravnostima u pamćenju, da joj prolaze mnogi razmaci vremena a da kasnije ne zna što je radila ili mislila, niti može biti pažljiva, koliko god to htjela, na bilo koju stvar što radi.

2. — Tomu je razlog što se u ovome stanju čisti ne samo razum od svoga svjetla i volja od svojih nagnuća, nego se čisti i pamćenje od svojih razlaganja i svojih predodžaba, te zato treba da se i pamćenje poništi s obzirom na te stvari, da se tako ispuni što David kaže da mu se je dogodilo u ovom čišćenju:

Bezumnik bijah bez razbora, ko živinče pred tobom.

Ovo »bezumnik« odnosi se na otuđivanja i zaboravi pamćenja, koja su prouzrokovana od nutarnje sabranosti u koju motrenje uvlači dušu. I zaista, da bi se duša prilagodila i osposobila za božansko sjedinjenje u ljubavi, bilo je potrebno da najprije sa svim moćima bude uronjena u tamnu duhovnu svjetlost ovoga motrenja i da tako bude otrgnuta od svih nagnuća i privrženosti prema stvorovima: a to redovito traje duže ili kraće vrijeme, već prema jačini same svjetlosti. Stoga, koliko jednostavnije i čišće ova božanska svjetlost obuzme dušu, toliko je više zatamni, isprazni i poništi s obzirom na njezina pojedinačna shvaćanja i osjećanja, bilo da se radi o nebeskim ili pak o zemaljskim stvarima; i obratno, koliko je manje čista i jednostavna u obuzimanju duše, toliko manje dušu ispražnjuje i manje joj je tamna. Čini se nevjerovatnim da naravna i božanska svjetlost toliko više potamnjuje dušu, koliko više ima sjaja i čistoće, i obratno, ali će se to već razumjeti ako se sjetimo onoga što smo gore rekli o izreci Filozofa, to jest da nadnaravne stvari postaju za naš razum tamne, koliko su u sebi jasne i čiste.

3. — A da se to bolje razumije, poslužit ćemo se uspoređenjem božanske svjetlosti s naravnom. Promotrimo sunčanu zraku što ulazi kroz prozor. Što je svjetlija i čišća to se slabije opaža, a što je zrak puniji prašine to je zraka našem oku svjetlija. Uzrok tomu leži u tom što se svjetlost sama ne vidi, nego je ona sredstvo pomoću kojega se vide druge stvari kad ih ona obuhvati; u ovom slučaju se vidi svjetlost, ah samo po odsjevu što ga proizvodi na stvarima. Tako, kad bi po nekom slučaju sunčana zraka ulazeći u sobu prešla od jedne strane sobe do druge a da ne bi susrela nikakvog predmeta, zraka se uopće ne bi vidjela, niti bi soba bila svjetlija negoli je prije bila; dapače, tko bi dobro promatrao, opazio bi da zraka na prolazu odnosi nešto od prijašnje svjetlosti.

4 — Na isti način božanska zraka motrenja djeluje u duši. Obuhvaćajući je svojom božanskom svjetlošću nadilazi njezinu naravnu svjetlost i time je potamnjuje i lišava je svih naravnih shvaćanja i osjećanja, do kojih je prije dolazila naravnom svjetlošću, i tako je ne samo ostavlja u tami nego je također ispražnjuje s obzirom na naravne i duhovne moći i težnje. Ostajući, dakle, duša gola u tami, čisti se i rasvjetljuje božanskom duhovnom svjetlošću a da sama i ne opaža da je posjeduje, nego joj se radije čini da živi posred tmina, upravo kako smo rekli o zraci koja se, ako je čista i nema na što udariti, ne zapaža. Ali, kad božansko svjetlo kojim je duša obuzeta nalazi u što će udariti, to jest kad se duša nađe pripravna i razumije koju, pa i najmanju, stvar o duhovnoj savršenosti, ili da izreče koji sud o istinitosti ili neistinitosti, odmah vidi i razumije mnogo jasnije negoli bi to bila mogla prije no što se je našla u ovim tminama. Isto tako, poznavajući s lakoćom nesavršenost na koju naiđe opaža također duhovno svjetlo koje posjeduje; kao što smo rekli o zraci, premda je u sebi nevidljiva, čim se neki predmet postavi ispred nje odmah se skupa s njim opaža.

5. — Osim toga, budući da je duhovno svjetlo jednostavno, čisto i općenito, a ne pripada posebno nijednom određenom spoznajnom predmetu, bilo naravnom bilo božanskom — ono je, naime, poništilo i ispraznilo duševne moći od svih pojedinačnih opažanja — slijedi da duša s velikom općenitošću i lakoćom spoznanja također prodire bilo koji zemaljski ili nebeski spoznajni predmet koji joj se pruži. Zato je Apostol rekao: Duh sve ispituje, čak i dubine Božje.

Na ovu općenitu i jednostavnu mudrost odnosi se što Duh Sveti kaže po ustima Mudraca: Mudrost proniče i prožima sve svojom čistoćom, jer se ne zaustavlja na posebnostima kod nijednog određenog spoznajnog predmeta. A to je vlastitost duha koji je pročišćen i poništen s obzirom na sve posebne sklonosti i pojedinačne spoznaje, da, naime, ne ciljajući i ne uživajući ništa posebno, ležeći u svojoj praznini i u svojim tminama, ima veliku mogućnost obuhvatiti sve, da se tako na njemu ispuni riječ svetoga Pavla: Čini se da smo ljudi bez ičega, a zapravo smo oni koji posjedujemo sve; a tu sreću posve zaslužuje takvo siromaštvo duha.“ (T II, poglavlje 6-8) (*Završava citat sv. Ivana od Križa*)

Duša koja prolazi ova užasna stanja tijekom tamne noći duha ne pada u očaj samo po posebnoj Božjoj pomoći koji je svojom milošću podržava u tom stanju bez da duša to može na bilo koji način percipirati.

Trpljenje razuma za vrijeme tamne noći duha

a) Budući da je svijetlo kontemplacije živo i čisto smeta očima našega razuma, koji je vrlo slab i vrlo nečist, da je podnese. Isto onako, kao što živo i jasno svijetlo smeta očima bolesnih ljudi, tako isto to božansko svijetlo smeta i nanosi bol i paralizira nasu dušu, koja je još bolešljiva, tako da joj se smrt čini nekim oslobođenjem.

b) Tu bol još povećava i to, što se u istoj duši susreće božansko i ljudsko: to znači, s jedne je strane zahvaća kontemplacija koja čisti, da je obnovi, usavrši pobožanstveni s druge strane sama duša sa svojim pogreškama proživljava utisak uništenja, duhovne smrti, preko koje mora proći, da bi došla do uskrsnuća.

c) K toj se boli još nadodaje jasni pogled na svoje vlastito siromaštvo i svoje ništavilo. Budući, da se osjetilni dio duše nalazi u suhoći a razumski dio u tami, duša proživljava strašni osjećaj čovjeka bez oslonca, čovjeka, koji visi u zraku. Što više, katkada vidi, kako se otvara pakao, da je proguta zauvijek. To su bez sumnje samo slikoviti izrazi, ali oni ocrtavaju učinak toga svijetla, koje pokazuje s jedne strane Božju veličinu i svetost, s druge strane ljudsko ništavilo i bijedu.

Trpljenje volje za vrijeme tamne noći duha je isto tako neizrecivo:

a) Duša osjeća, da je lišena svake sreće i uvjeren je, da je to zauvijek. Ni njezin je ispovjednik ne može utješiti.

b. Da bi je podržao u toj kušnji, Bog joj šalje časove olakšanja, kad ona uživa slatki mir u ljubavi i božanskoj blizini; ali iza tih časova opet se vraćaju oni teški časovi, kad ona opet misli, da je Bog ne voli, da ju je s pravom napustio. To je strašna muka duhovne ostavljenosti.

c. U tom je stanju nemoguće moliti. Ako čovjek to i čini, to biva s toliko suhoće, da mu se čini, da ga Bog ne sluša. Ima slučajeva, da se ne može baviti više ni svojim vremenitim poslovima, budući da mu je pamćenje posve zatajilo: to je vezanje duševnih moći, koje se odnosi na naravne čine.

Da sve kažemo jednom riječi: to je neka vrsta pakla obzirom, na bol, što je duša proživljava, ili neka vršila čistilišta obzirom na čišćenje koje mu je plod.

Dakle nauk sveca se može ovako sažeti. Za vrijeme trajanja "Pasivne noći osjetila" duša se potpuno nalazila u suhoći što se tiče njezinog osjetilnog dijela, ali je u svome duhu uživala duboki mir u spoznaji da ju Bog ljubi i da ona ljubi njega sa svoje strane.

Kada Bog odluči da ovu dušu stavi u "Pasivnu noć duha" on joj oduzima i ovu spoznaju koju je imala da je ljubljena od njega odcjepljujući i čisteći ju tako od posljednje utjehe koja joj je preostala. Time je čini sposobnom za ovu ljubav vrlo čistu koja će omogućiti njezino sjedinjenje s njime.

Naš Svetac nam kaže da "ako je Noć osjetila gorka i strašna za osjetila, Noć duha se s njom ne može usporediti, jer je strahovita i užasna za duh". (1 TN 8)

S druge strane, ova druga Noć apsolutno je potrebna, bilo da upotpuni prvu (nakon koje, kako smo to već rekli, preostaju još "korijeni" osjetnih sklonosti) bilo da ukloni glavnu smetnju za potpuno sjedinjenje s Bogom a ta je navezanost na sama sebe.

Pogledajmo kako se to događa.

Bog ulijeva u dušu "TAMNO MOTRENJE (tamnu kontemplaciju)" o sebi, a zahvaljujući njoj duša, "a da ne čini ništa niti shvaća kako joj se to događa" (2 TN 5), nađe se licem u lice s neizmjernom Božjom savršenošću.

U ovom "Tamnom motrenju" ili "zaljubljenosti Mudrosti Božjoj" (istoj koja obasjava nebeske blaženike!) duša otkriva svoju vlastitu ružnoću, svoju nečistoću i svoju nedostojnost.

Ovo sučeljavanje udara dušu te je baca u tmine i očaj! U tminama, budući da beskonačno svjetlo zasljepljuje vidnu moć duše, u očaju, jer videći se "tako nečista i jadna, čini joj se da joj je Bog suprotstavljen te da je ona postala protivna Bogu". (2 TN 5)

Ovo "uvjerenje da ju je Bog osudio... te daje kažnjena s pravom, da ju je odbacio i da će zauvijek biti nedostojna njega" (2 TN 6), muka je jednaka bolima pakla.

Osim toga duša, kao što se događa u paklu, također je uvjerenja da je "napuštena i prezrena od svih stvorova, osobito od osoba koje su joj drage". (2 TN 6)

Jedna druga muka koja žalosti i muči dušu u ovoj "Noći", je ta što joj je nemoguće moliti. "Ako katkada u tome uspije, čini to bez snage i bez slasti, uvjerenja da ju Bog ne sluša i da ne mari za njene molitve". (2 TN 8)

Katkada duša ne uspijeva pače ni da se bavi svojim poslovima, "podložna rastresenostima i zaboravnostima tako dubokim, da joj prolaze dugi trenuci a da kasnije ne zna što je radila ni što se dogodilo, niti što radi ili što će raditi". (2 TN 8)

Međutim ovo 'tamno motrenje' dar je osobite ljubavi pomoću koje je Bog "poništava, prazni, čisti od svih sklonosti i nesavršenih navika stečenih za čitava njena života, onako kako vatra postupa sa rđom - pa na taj način sada prolazi kroz čistilište koje bi trebala izdržavati u drugom životu". (2 TN 6)

I budući da ove sklonost "prebivaju u središtu duše" pa su kao pomiješane s njom, "gotovo da je nužno da sama duša bude poništena i razorena kao zlato u talionici". (2 TN 6)

"Sličnim mukama, Bog veoma ponizuje dušu, ali samo zato da bije kasnije uzvisio. Ponizuje je utoliko više, što više je hoće uzvisiti". (2 TN 7)

Ovdje se spontano postavlja pitanje: koliko vremena obično traje strašna "Noć duha"?

Sveti Ivan od Križa, oslanjajući se na svoje osobno iskustvo i na iskustvo duša koje je vodio, kazuje nam da "ako ona uistinu treba biti duboka, koliko god bila jaka, traje nekoliko godina". (2 TN 7)

Srećom je ovo "tamno motrenje Boga" isprekidano međuprostorima olakšice, inače ga duša ne bi izdržala. Ali i sami ovi međuprostori su joj mučni radi svijesti o korijenu nečistoće koji se još uvijek nalazi u njoj kao i po sigurnosti da će se "Noć" brzo vratiti da bi ona trpjela. "Zaista, duša će vidjeti koliko uzvišenosti i niskosti ima na ovom putu, i kako nakon napredovanja u kojem uživa, ponovno dolazi oluja i trpljenje... Takav je redovan stil i vježbanje stanja motrenja, u penjanju i spuštanju, ne ostajući nikada u istom stanju, dok se ne stigne u stanje počinka (u Bogu)". (2 TN 24)

Zbog toga duša ima potrebu za velikom mjerom srčanosti i ljubavi, i "velike čistoće koju ne može postići bez velikog lišavanja od svega stvorenog i bez živog mrtvenja". (2 TN 24)

Prema tomu koliko "tamno motrenje Boga" u duši rastjerava svako samopoštovanje te ju prazni od svakog sebeljubnog zadovoljstva, Bog sve dublje prodire u nju te ju preobražava u sebe.

Duša spoznaje svoje novo stanje te u njemu svojski uživa, ali ne zna niti može izraziti ono što joj se dešava, budući da se ovo iskustvo ne može zamijetiti ni pomoću osjetila niti pomoću razuma.

Ona je jedino sposobna da osjeti njegove plodove te "može jedino reći da je zadovoljna, mirna, zadovoljena što zamjećuje Boga i da je po njenom mišljenju sve dobro". (2 TN 17)

Zaista samo osobno iskustvo može nam dati spoznati i kušati milinu Božju "jer se božanska savršenstva ne mogu razumjeti onakva kakva su u sebi... ako ih ne kušamo i u njima uživamo". (2 TN 7)

Sa svoje strane duši ne preostaje drugo nego da nastavi vježbati tri bogoslovne kreposti kako je to činila u prošlosti. Mnogo više, u onom "tamnom i zaljubljenom motrenju Boga" ove kreposti postaju njezin jedini oslonac i njena jedina nutarnja djelatnost.

Osim toga, ove ju čine uvijek sve ljepšom u Božjim očima tako da više ne može biti napadana od svoja tri neprijatelja: đavla, svijeta i tijela, osim katkada, ali jedino zato da ga nakon toga veliča. Bog dopušta da je đavao može još okrznuti osjećajima nemira i užasa.

Stoga ona odlazi u potpunoj sigurnosti i bez bojazni u susret Zaručniku.

Zaručnik, što više u nutрини duše gdje stanuje na skrovit i bitan način, daje sada svojoj zaručnici cjelov ljubavi.

U ovom cjelovu ili "bitnom dodiru božanskog sjedinjenja između Boga i duše... ona prima jedno dobro koje nadilazi sva ostala dobra te dolazi do najvišeg stupnja molitve što postoji". (2 TN 23)

"Zahvaljujući ovim bitnim dodirima, duša se malo po malo čisti, jača i osposobljava da na stalni način prima sjedinjenje s Predragim... u svojim Duhovnim zarukama s Božjim Sinom". (2 TN 24)

Ivan predočuje one iste mane kao i prije, one nisu bile iščupane već samo sasječene. Zato treba opet pročišćenje i otklanjanje sjena grijeha tj. nesavršenosti naravi koji imaju odjek na duhovan život. To je psihološki više nego moralni element. Teže se osloboditi prihvaćanja nesavršenosti jer ih savjest ne primjećuje. One ne vrijeđaju toliko Boga, ali nisu dobre. Čak se neke nesavršenosti prodaju kao krepost. Npr. antipatija nije grijeh, ali je nemoć i može biti grijeh ako se prema njoj odnosi tvrde. Te osobe nisu nekada u stanju napraviti realan ispit savjesti, iskrenost mogu zamijeniti sa istinom. Nije nekada samo dobra nakana dovoljna. Tu Bog preuzima intervenciju, on spaljuje nesavršenosti i to je noć duha. Bog svojim svijetlom pročišćuje te nesavršenosti (a ne grijeh), a ta svjetlost nadilazi moći duše pa je to za dušu tamna noć. Bijeda koju duša ima u sebi ispliva na površinu pod udarom Božjeg svjetla i to je tamna noć. Koji trpi čovjek kao Job ima se pravo sukobiti sa Bogom. Patnje koje se podnose nisu neprekidne već imaju pauze jer ne bi izdržao. Kada čovjek izađe na svjetlo onda vidi kako je korisno što je prepatio. Može potrajati i nekoliko godina, ovisno koliko ima materijala za čišćenja. Uzrok patnje i tame je zlo koje nalazimo u sebi. Kada ispliva na površinu vidi koliko je zla i to je za nju velika muka. Proces će trajati toliko dok nesavršenosti nisu iskorijenjene.

Najjača obilježja trpljenja:

Osjećaj Božje napuštenosti, spoznaja vlastite bijede, osjećaj da nema pomoći izvana (nitko ne razumije tvoje stanje).

Plodovi procesa čišćenja: u noći grijeha čovjek potvrđuje sebe, a njega Bog, a u noći duha je obrnutno, tj. čovjek dolazi do svijesti vlastitog dostojanstva i silne slobode duha, to su ljudi čuda za koje ništa nije nemoguće. Bog se služi uvijek nečijom ljubavlju i dobrotom da od toga napravi čudo. To je sloboda u svim pravcima, sloboda ljubavi u svim pravcima.

Uloga noći duha (2N) je da očisti dušu kako bi ova bila u skladu sa zahtjevima sjedinjujuće ljubavi Božje. Nužnost pasivne duhovne noći: nisu iskorijenjene glavne mane koje je čovjek udomio u svojoj nutrini. U noći osjeta režu se grane naših mana, a u noći duha uništavaju se korijeni. Tek kad se duh dodirne (sjedište čovjekova jastva) tad se događa i čišćenje i preobrazba. Ona označava prijelaz iz starog u novog čovjeka.

Mistična noć je djelo Božje, no muka, uznemirenost i depresija koje iz nje proizlaze nemaju izvor u Bogu. Nije izvor trpljenja kontemplativna milost⁵⁹, nego su «uzrok muke tromost i nesavršenost same duše što sačinjavaju raspoloženje protivno primanju dobrih učinaka» (2N 9,11).

Živa svijest i spoznaja vlastite mizerije i bijede je jedno od tipičnih dometa noći, i izvor trpljenja: «Božanska joj svjetlost stavlja sve njezino zlo i bijedu pred oči, da se uvjeri kako sama neće moći nikada imati nešto bolje» (2N 5,5).

Ne prolazi svatko na isti način i u istom intenzitetu ovu noć. Ivan će reći da je malo osoba kod kojih se čišćenje odvija u onom intenzitetu u kojem ga on opisuje, a što ovisi o stupnju sjedinjenja na koji je Bog poziva (usp. ŽP 1,24). Svakoga na njemu svojstven način Bog uvodi u ovu noć koja može poprimiti različite forme i stupnjeve.

Tri su bitne komponente pasivne noći:

- teška unutarnja stanja duše kao i teške vanjske situacije, koje na radikalna način traže teologalni odgovor subjekta;
- Bog ulijeva tamno svjetlo vjere i snagu ljubavi kako bi se moglo shvatiti i djelovati vjerno u takvim situacijama;
- subjekt odgovara slobodno s bolnom vjernošću. Dok se ne dogodi ovaj treći element, ne može se govoriti o tamnoj noći u teologalnom smislu.

Tri su norme (savjeta) ponašanja u ovoj noći:

- Nastojati ustrajati i ne činiti ekstravagantnosti kako bi se izašlo, «jer dok Gospodin ne završi čišćenje kako sam hoće, nema nikakvog lijeka koji bi mogao ublažiti njezinu bol» (2N 7,3).
- Živjeti ovu situaciju s velikom postojanošću i strpljivošću («trpeći strpljivo i vjerno»: ŽP 2,28), tj. ustrajući u izabranom zvanju, u vlastitim dužnostima i službama, iako se one sada obavljaju bez imalo ukusa i slasti.
- «Neka se pouzdaju u Boga koji nikad ne zapušta one što ga traže jednostavnim i iskrenim srcem, jer on neće propustiti da im dade sve potrebno za put, sve dok ih ne dovede do jasnog čistog svjetla ljubavi» (1N 10,3). Traži se dakle, vjerna strpljivost, koja se pouzdaje u Boga i njegova obećanja, više nego li u vlastitu snagu i nevinost.

---

⁵⁹ «Ulijevanje božanskog svjetla ne može po sebi nanijeti muku nego joj naprotiv donosi veliku slast i ugodnost» (2N 9,11). Kontemplacija ima dva učinka: pročišćuje (prosvjetljuje) dušu i oraspoložuje ju za sjedinjenje s Bogom u ljubavi

SRETNI UČINCI TAMNE NOĆI DUHA U DUŠI KOJA JU JE PROŠLA

Sv. Ivan od Križa ovako ukratko iznosi te učinke:

»Ako to čišćenje potamnjuje razum, to je zato da mu dade svjetlosti o svemu; ako ga ponižava i čini bijednim, to je zato da ga uzdigne i oslobodi; ako ga osiromašuje i lišava svakog posjedovanja i naravne ljubavi, to je zato, da ga učini sposobnim da božanski u živa milinu svih dobara". (N, II. 9)

Da bi rastumačio te učinke, svetac upotrebljava usporedbu jednog mokrog drveta, bačenog u vatru koja prvo potamni pa pišti da bi zatim postalo žar.

„Radi veće jasnoće o onom što je rečeno i što će se reći, dobro je ovdje istaknuti da ljubavna spoznaja koja čisti, ili božansko svjetlo o kojem govorimo, tako djeluje u duši čisteći je i pripravljaajući je na savršeno sjedinjenje sa sobom, kao što djeluje vatra na drvo da ga pretvori u sebe. Kad materijalni oganj zahvati drvo, prije svega počinje ga sušiti izvlačeći iz njega vlagu što je sadrži. Zatim ga pocrni i čini da ispušta iz sebe neugodan miris; i dok ga malo pomalo suši, izvlači iz njega i oduzima mu sva neprijatna i tamna svojstva koja se protive ognju. Konačno ga počinje grijati i izvana, zapaljuje ga i pretvara ga u sebe čineći ga tako lijepim kao što je sam oganj. Doprijevši do toga stupnja, drvo, konačno, nema više nikakvog vlastitog djelovanja ili čežnje nego, izuzev protežnost i dužinu, posjeduje sve vlastitosti i djelovanje ognja: suho je i suši druge; toplo je i daje toplinu; svijetlo je i svijetli i mnogo je laganije negoli prije. Božansko čišćenje izvlači svu vlagu zloće“ (N II, 10,1) .

A kada se duša potpuno očisti u tamnoj noći duha ili da sa svecem koristimo sliku iz gornjeg citata kada drvo bačeno u vatru i samo postaje sama vatra onda imamo preobražensko sjedinjenje koje svetac ovako opisuje:

„Ali kad duša strgne sa sebe svaki sloj i svaku mrlju stvorenoga i kad bude imala volju posve sjedinjenu s voljom Božjom, jer se prava ljubav sastoji u tom da se lišimo svega što nije Bog — dat će mjesta božanskoj svjetlosti i odmah će biti rasvijetljena i preobražena u Boga. Tada će joj Gospodin priopćiti svoju nadnaravnu bit, tako da će izgledati sam Bog, te će imati sve što sam Bog ima. To ujedinjenje postupa kad Njegovo Božansko Veličanstvo udijeli duši tu nadnaravnu milost, po kojoj su duša i sve božanske stvari jedno po učešću: duša se više čini da je Bog negoli da je duša, pače i jest Bog po učešću, zadržavajući ipak uvijek svoju naravnu bit različitu od Božje biti, kao što staklo zadržava svoju bit različitu od zrake, koliko god bilo rasvijetljeno od nje“. (U II, 5,7)

Svetac te učinke svodi na ova četiri glavna:

a) žarka ljubav prema Bogu. Već od početka te noći ju je duša imala u svojem višem dijelu, ali toga nije bila svjesna i nadolazi čas, kada joj Bog daje svijest o tome i tada je spremna, sve poduzeti, sve učiniti, da bi Mu se svidjela.

b) Vrlo jasno svijetlo. To joj je svijetlo u početku jasno pokazivalo samo njezinu bijedu i zato je bila žalosna ali čim su iz duše pokajanjem odstranjene nesavršenosti tada to svijetlo pokazuje bogatstva, koja će duša steci i tako donosi mnogo utjehe. Duša iz tamne noći duša izide sva lijepa, prosvjetljenja, preobražena.

c) Veliki osjećaj sigurnosti, jer je to svijetlo čuva od oholosti, koja je velika zapreka za spasenje. Ono joj jasno pokazuje, da je upravo. Bog onaj, koji je vodi i da joj više koristi trpljenje,

što joj ga šalje, nego li radosti. Konačno, ono unosi u volju čvrstu odluku, da ne će ništa učiniti, što bi Ga moglo u vrijediti, i da ne će ništa propustiti, čime bi mogla nešto doprinijeti njegovoj slavi.

d) To joj čišćenje donosi konačno čudnu -snagu, da se može penjati preko deset stepenica božanske ljubavi, što ih opisuje Ivan od Križa (N II, 19 i 22) s uživanjem i o tom treba brižljivo razmišljati da bi imala pojam o čudno vatrom uspinjanju, koje vodi do preobražanskog sjedinjenja. ili Duhovna ženidba.

DA LI JE POTREBNO PROĆI TAMNU NOĆ DUHA DA BI DUŠA DOŠLA DO KRŠĆANSKOG SAVRŠENSTVA?

Postavlja se pitanje da li je apsolutno potrebno proći tamnu noć duha da bi duša došla do kršćanskoga savršenstva? Odgovor je ne ako se promatra stanje duše koja prema nauku sv. Terezije Avilske u 5 odajama govori o redovitom putu sjedinjenja duše s Bogom shvaćenom kao sjedinjenje volje s voljom Božjom. U tom slučaju Bog nadomješta čišćenje tamne noći duha drugim bolnim kušnjama s izmjeničnim periodima utjehe, svijetla i tame i suhoća dok ne uzdigne dušu do stupnja savršenstva ljubavi za koju je određena. Ali tamna noć duha je neophodna za duše koje Bog vodi do 7 odaja, to jest nije moguće doći do preobražavajućeg sjedinjenja ili duhovnog vjenčanja bez da se prođe čišćenje tamne noći duha.

DUŽINA TRAJANJE TAMNE NOĆI DUHA

Ne postoji određeno pravilo nego to ovisi i raznim prilikama. Obično taman noć duha traje duži vremenski period, često godinama prije nego li duša uvedena u preobražavajuće sjedinjenje ili duhovno vjenčanje. Tijekom tog vremena Bog povremeno dopušta duši da se odmori od kušnji, ali to vrijeme obično kratko traje sve dok je Bog potpuno ne preobrazi.

Royo Marin, u jednom od klasičnih priručnika duhovnosti tvrdi da dužina trajanja tamnih noći ovisi o stupnju ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu te o većoj ili manjoj količini nesavršenosti od koji Bog treba osloboditi pojedinu dušu. Kod nekih osoba smjenjuju se periodi prosvjetljenja i tame te se ne može reći ni kada su ušli u ta iskustva ni kada su iz njih izišli.

Citirajući kardinala Bonu isti autor tvrdi da je na primjer sv. Franjo Asiški proveo 10 godina u tim tamnim iskustvima čišćenja, sv. Terezija Avilska 18 godina, sv. Klara iz Montefalca 15 godina, sv. Magdalena Paziška prvo 5 a zatim 16 godina a sv. Pavao od križa utemeljitelj pasionista čak 40 godina.

KOLEKTIVNA TAMNA NOĆ

Ivan govori o individualnim osobama iz Biblije, ali je tu spomenut i narod koji u sebi nosi sjene grijeha. Pasivnošću su željeli rješavati svoje stanje. Edith Stein je živjela tamnu noć nacizma. Mala Terezija je imala tamnu noć ateizma. Nije bit tamne noći u našoj patnji već prihvaćanje s budnošću i velikodušnošću. Traži se vjera, ufanje i ljubav jer će tada voditi preobrazbi. Zašto ne omogućiti da se i zato kliče o felix culpa! Patnja je uvijek rizik za čovjeka i narod jer može čovjeka udaljiti od Boga umjesto da ga približi. Može završiti u očaju, magiji, ludilu,... Preobrazba se ne može dogoditi ako se na patnju ne da odgovor vjere, ljubavi i nade bilo da se radi o pojedincu ili narodu. Previše je ogorčenja u dušama. Izrael – preobrazba u sužanjstvu, slika o Mesiji koju kasnije gube i zato Isus ostaje neprihvaćen. Kod patnje postoje dvije mogućnosti ili će se desiti autentična preobrazba ili degradacija. To ne važi samo za površne već i za revne koji misle da im se to ne smije dogoditi. Površni krivo tumače i krivo završe. Opasnost za naš narod je da na patnju da pogrešan odgovor, mržnju vratiti mržnjom, tada se preobrazba ne može dogoditi. Odgovor mora biti u vjeri i ljubavi. Previše je stradalih koji su za oporuku ostavili osvetu.

Življenje tamne noći je teško i opasno, osoba nema sigurnost da je osposobljena za taj proces i da će preživjeti. Ako je muka i unutar zajednice (kolektivno) tada je življenje teže, nema moralne podrške ni utjehe koja je potrebna. Ako osoba primi protu svjedočanstvo, taj drugi život joj postane preobraženiji i misli da tako može biti bliže Bogu. Mogu se ostvariti i najernja predviđanja (Jeremija – neću više grmiti u tvoje Ime, Job – nije uvijek bio strpljiv). Ivan naglašava da treba djelovati sa strpljivošću, a ne pasivna strpljivost. Sveci su bili sveci u ambijentu koji im nije bio sklon, osjećaju se odbačeni jer im nitko ne može pojasniti stanje, teško može primiti pojašnjenje jer misli da ga nitko ne razumije. Čovjek tu po ljubavi postaje Božja sličnost jer ljubav ima tu vlastitost da joj je sve moguće. Ona je ispred razuma. Mnogi ljudi u tim patnjama ne istražuju porijeklo, nadaju se boljim vremenima, to je pasivno i oni tada ni drugima ne pomažu. Ima dosta prirodno zdravih ljudi koji nose u sebi osjećaj krivice. Job se pobunio protiv Boga, zna da Bog postoji, ali ga brine da li Bog zna da postoji Job. Izriče zbog svog stanja teške riječi, ali on se bori i ostaje vjeran. Otkriva Boga i to drugačijeg nego na početku procesa. to je na kraju Bog iz njegovog Uskrsnuća, a onda narod još nije vjerovao u Uskrsnuće, to je bio mat. Svatko tko hoće upoznati Boga u sebi mora upoznati i pakao u sebi – svoje naboje. Pisac Joba je htio reći da đavao poznaje čovjekovu fiziološku i psihološku. Tamna noć donosi povratak izgradnji duhovnog bića kroz pakao, sumnju, gubitak. U tim stanjima čovjek sebe upoznaje kakvog se nije znao. U patnji se događa najsrdačniji odnos s Bogom, i molitva je drugačija (nije samo molba). Ivanove stranice postaju danas privlačne za sve i mnogi se od njega osjećaju shvaćeni i prihvaćeni.

DODATAK 2. O pročišćenjima i ljubavnoj spoznaji Boga u mističnom iskustvu

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedinih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo jer teološki dobro obrađuje temeljne dinamike čišćenja i preobrazbe duše koja se događa u mističnim iskustvima koje opisuju sv. Terezija i sv. Ivan od Križa)

Noć - metafora za pročišćenje: Noć je dvostruko dobra metafora za kontemplaciju to jest mistiku jer se radi o spoznaji Boga koja je tamna razumu. "Ne radi se o podcjenjivanju slave i svjetla blaženoga gledanja, [odnosno izravne i neposredne spoznaje Boga u mistici na zemlji, veli Rahner] niti uistinu o platonizmu (koje je u svom intelektualizmu moglo shvatiti svaku nespoznatljivost kao privremenu stvarnost), kad su grčki oci veličali vječno otajstvo kao blaženstvo. U vrhovnom stanju života i spoznaje, prema Pseudo Dioniziju Areopagitu, ulazi se u tamu u kojoj prebiva Bog; nepoznavanje je po Maksimu Ispovijedaocu nadrazumsko spoznavanje; pristup k Svetinji nad svetinjama, po Grguru Nisenskom, znači biti zaogrnut božanskom tamom.

Ovo viđenje čovjeka i njegovoga blaženstva je utoliko čišće kršćansko, ukoliko pomiruje radikalnu stvorenost i radikalnu blizinu Boga, čineći od nespoznatljivosti Božje blaženstvo čovjeka, a ne ograničenje blaženstva...". Rahner je spominjući božansku tamu kod svetog Grgura Nisenskog, mislio vjerojatno na "božansku noć" koju spominje i Hans Urs von Balthasar u eseju o religioznoj filozofiji svetoga Grgura Nisenskog. Radi se o spoznaji koja se događa izvan svake naravne svjetlosti razuma, u noći koja je ustvari vjera

Tako smo dakle ušli u temu pročišćenja u kontemplaciji. Dvije su dakle niti koje nam je slijediti u razvoju mistike i njenim etapama: pozitivna, svijetla nit spoznaje Boga, to jest razvoj intuitivne, ljubavne spoznaje Boga, i negativna, tamna nit pročišćenja i posvećenja, to jest preobrazbe u Boga koja je u svojim početnim stupnjevima vrlo mučna.

Sveti Ivan od Križa je posvetio cijelo svoje (doduše nedovršeno) djelo Tamna noć ovom problemu. U petom poglavlju drugog dijela te knjige otpočinje tumačiti kako je ulijevanje Boga, to jest mistika, odnosno kontemplacija za čovjeka kojemu se podaje ne samo noć nego i muka i patnja.

Na području spoznaje se to prilično jasno može objasniti rekavši da je svjetlo Božje toliko jasno da zasljepljuje onoga kojemu se daje, pa da se zato duši koja u kontemplaciju tek ulazi, nenavikloj na takovo i tako jarko svjetlo, čini da ulazi u tamu. No na području trpljenja to je malo kompliciranije. "Prvi je razlog [što je kontemplativno, pasivno čišćenje mučno] taj što je božanska

Mudrost visoka te nadilazi sposobnost duše, pa je stoga za dušu tamna; a drugi je razlog što je sama duša niska i nečista, zbog čega joj spomenuta Mudrost postaje teška, mučna i tamna" (2 TN 5,2).

Put pročišćenja: Za nepročišćenog čovjeka su prvi stupnjevi mističnoga života, to jest prvi stupnjevi izravnog i neposrednog Božjeg samopriopćenja doživljeni kao pročišćenje, to jest čistilište. Ono što je klasična teologija do sredina našega stoljeća zvala uglavnom čistilište, u mistici se od sredine XVI. stoljeća naziva tamna noć. Naime, izravno i neposredno samopriopćenje Božje je milosni dar na koji Bog pripravlja čovjeka u prvom, naravnom dijelu duhovnoga puta, ali Bog ostaje potpuno slobodan da li će se i kada, koliko i pod kojim uvjetima priopćiti čovjeku.

Kad se jednom počne priopćavati, njegovo osobno i izravno priopćenje je efikasno, djelatno, čini i ostvaruje preobrazbu čovjeka u Boga, pobožanstvenjenje čovjeka ostavljajući netaknutim i ontički i personalni identitet stvorenja. Još jedan dijalektički izraz, dakle, koji nam govori da čovjek ostaje stvorenje i radikalno različit od Boga, a ipak se u nj preobražava i s njim sjedinjuje, to jest biva pobožanstvenjen čuvajući istovremeno svoju različitost od Boga.

Po mnogim misticima koji su opisivali ove prve stupnjeve mističnoga života, a osobito po svetom Ivanu od Križa koji je pročišćenju i posvećenju u mistici posvetio mnoge svoje stranice, onaj isti Duh Sveti, onaj isti ogranj Božji koji u posljednjim stupnjevima mističnoga života pobožanstvenjuje i preobražava dušu u Boga, koji je natapa srećom, blaženstvom i slavom, jest ujedno i pročišćujući ogranj koji dušu čisti od njenih moralnih nečistoća i oslobađa naravnih ograničenja, uklanjajući bilo fizičku, bilo moralnu bijedu čovjeka, to jest ono što bi Pavlovim rječnikom rekli, čovjek pod djelovanjem Duha Svetoga prestaje živjeti u tijelu i po tijelu i počinje živjeti u Duhu odnosno po Duhu. Naime, tijelo i duh nisu upotrijebljeni u aristotelovskom, nego u stoičkom smislu, a što to točno znači i kakve to posljedice ima za razumijevanje mističnoga puta i njegovih etapa, vidjet ćemo kad za to dođe čas.

Čovjek nema naravnih sposobnosti primiti neizmjernoga i onostranoga Boga pa ga za to treba pripremiti. Uz to, u susretu sa svetošću Božjom čovjek iskustveno proživljava, doživljava i vidi svoju nesavršenost, grešnost, nedostatnost i ravnodušnost, nezainteresiranost za Boga, grešno i nezahvalno odgovaranje na Božje darove i dobrotu, na njegovu strpljivost i tome redom, pa ta izravna i neposredna spoznaja sebe samih u svjetlu Božje pravednosti, blagosti, vjernosti i dobrote rađa patnjom i trpljenjem kod čovjeka. Otuda i patnja u čistilištu, kao i patnja u mističnim pročišćenjima na zemlji. Naime, čovjek se iskreno opredijelio za Boga i iskreno žali za svaku uvredu i nemar prema tolikoj i takvoj dobroti, iskreno se kaje i odriče svega što je u njegovom životu u neskladu ili suprotnosti s ljubavlju Božjom. To je pravo obraćenje ili metanoja.

Pročišćenje na duhovnom putu: Nastavljamo dakle s našim putovanjem mističnim stupnjevima. Prodiranje Boga u dušu čovjeka ima dakle za prvu posljedicu moralno pročišćenje čovjeka, a onda i ontičko. Čovjek nije sposoban uvidjeti sve svoje nesavršenosti i navezanosti, sve ono što ga priječi da bude sav Božji i da se Bogu posve preda. Nije sposoban osloboditi se nagnuća da svoje spasenje, to jest dovršenje, puninu i ostvarenost vlastitoga bića nastoji ostvariti po stvorenim stvarima i stvarnostima, zvale se one kako mu drago: posjedovanje nekretnina ili pokretnih dobara, karijera, položaj, ugled, moć, vlast, čast, neka osoba, predmet, užitek ili što tome slično.

Čovjek mora biti posve čist i slobodan kako bi Bog bio njegovo jedino spasenje i dovršenje, njegov jedini Spasitelj i Oslonac. Čovjek ne smije imati drugih oslonaca osim Boga, drugih izvora blaženstava ili života doli Boga jedinoga. Čovjek mora biti slobodan od traženja svoje ispunjenosti po ograničenim stvarnostima kako bi bio sposoban za polet prema Bogu. Nema razlike za pticu, veli Ivan od Križa, da li je vezana debelom ili tankom niti, ni u jednom slučaju ne može slobodno poletjeti. Dok čovjek nije oslobođen svih svojih navezanosti, dok ne prestane nastojati dovršiti se po ma kojoj stvorenoj stvarnosti, njegovo traženje spasenja u Bogu i po Bogu nije ostvareno. Čovjek ne smije nimalo biti ustegnut Bogu, i otvorenost prema Bogu, to jest povjerenje u njega i predanje njemu, ili postoji ili ne postoji.

Čovjek se sam po sebi nije kadar osloboditi trajne napasti da spasi samoga sebe traženjem samodovršenja kroz priskrblijanje užitaka, posjeda, vlasti, časti ili koje druge stvorene stvarnosti koju može kontrolirati, manipulirati i dominirati, imajući prema toj stvarnosti magijski stav, to jest ostvarujući svoje spasenje na magijski način.

Obraćanje od magije na pravu i istinitu vjeru, na vjernički, to jest pravednički stav prema Bogu, vlastitom spasenju i cjelokupnoj stvarnosti, nije moguće bez svjetla, snage i ljubavi Duha Svetoga. To nam govori iskustvo, a to nam može pokazati i teološka analiza ovog antropološkog problema. Pozabavit ćemo se nekim njegovim elementima ako nam to vrijeme bude dopuštalo.

Proces pročišćenja, to jest patnja, trpljenje i bol u mističnom životu kao posljedica izravnog dodira svetog, onostranog, neizmjernog i savršenog Boga s grešnim, stvorenim, konačnim i nesavršenim stvorenjem, samo je negativna strana medalje koja se u pozitivnim terminima izriče kao pobožanstvenjenje i preobrazba čovjeka u Boga. Istočna teologija i shvaća čistilište kao proces čovjekovog preobraženja u Boga, čovjekove deifikacije. A Hans Urs von Balthasar je u jednom svom izvrsnom interventu nastalom sredinom našega stoljeća o obnovi eshatologije napisao da smo još uvijek malo postigli ako smo kozmičko, prostorno poimanje posljednjih stvari (raja, čistilišta, pakla) zamijenili shvaćanjem po kojem su te stvarnosti u stvari stanja čovjeka.

Prema Objavi koju nalazimo bilo u Novom, bilo u Starom Zavjetu, Bog je posljednja stvar stvorenja. Ukoliko je postignut, on je nebo; ukoliko je izgubljen (promašen), on je pakao; ukoliko nas pročišćuje, on je naše čistilište. Osobni susret s osobnim Bogom je i sud i pročišćenje. Samo odatle proizlazi kao posljedica stanje ljudskog prosuđivanja, ono što u eshatologiji nazivamo partikularni sud, kao i stanje odnosno proces ljudskog pročišćenja. Ali i sud i čistilište, i nebo i pakao treba shvaćati osobno. Jedino je personalna koncepcija ljudskog spasenja izvorno kršćanska odnosno židovska.

Postoje dvije vrste pročišćenja, to jest noći: aktivna i pasivna. U aktivnoj je čovjek onaj koji se trudi oko odricanja od svega onoga što nije Bog svjestan da ga jedino Bog može spasiti i da jedino radi Boga sve i vrijedi ostaviti. Ali istovremeno se i vidi da čovjek nije sposoban to učiniti zbog grijeha i svoje naravne nesavršenosti. Potrebna je pasivna purifikacija koju u duši izvodi Bog izravno i neposredno se priopćujući duši. Koliko će ona trajati i kakav će joj biti oblik i intenzitet, ovisi o svakom pojedinom čovjeku i o njegovoj hrabrosti, odvažnosti, srčanosti i zaljubljenosti u Boga, to jest o stupnju njegove raspoloživosti i otvorenosti Bogu, to jest suradnji s milošću. Što čovjek tamo proživljava i kako mu se u tim trenucima vladati, majstorski je opisao Crkveni naučitelj, sveti Ivan od Križa. Ovi periodi pročišćenja ipak nisu kontinuirani.

Postoji uz njih, u skladu sa stupnjem pročišćenosti i pobožanstvenjenosti koji je duša primila, i rast u kontemplativnoj molitvi, to jest u ljubavnoj spoznaji Boga koja je intuitivna, razumu tamna, to jest neizreciva ljudskim pojmovima, jasnim i određenim.

Pročišćenje u mistici: Mistika počinje u jednom času kad Bog suvereno odluči izravno i neposredno darivati se duši, nakon što je čovjek na putu meditacije i askeze napredovao toliko da je ostvario s Bogom određeni stupanj intimnosti i nakon što je spreman hrabro i srčano odgovoriti zahtjevima mistike, zahtjevima koji su izuzetno visoki i veliki, jer gdje je dobitak velik, i ulog mora biti proporcionalno velik. A budući da se u mistici podaje sam Bog koji se stvarno predaje čovjeku, onda je dobitak neizmjeran, totalan, potpun, savršen, pa i gubitak svega što nije Bog mora biti potpun, a čovjek mora ne samo izgubiti savršeno i totalno ono što nije Bog, nego mora izgubiti sve što nije Bog, mora se odijeliti u duhu od svega, ne biti ni na što navezan, niti na stvari ovoga svijeta, niti na stvari duha, to jest nebeske!

Jedno takvo pročišćenje i odcjepljenje može, očito, izvesti samo Bog, i ono čini integralni dio mistike. Da bi ga čovjek slobodno prihvatio u ovom životu (ako to ovdje ne prođe, proći će u vječnosti, jer svatko se mora pročistiti i osloboditi, u Boga preobraziti, ako ga želi vidjeti), dakle, da bi ga čovjek slobodno prihvatio mora imati veliku i stabilnu motivaciju, snagu i svjetlo od Boga. Do toga treba postupno doći kroz period naravnog duhovnog života, meditaciju i askezu.

U svom posljednjem djelu, Živom plamenu ljubavi, na jednom mjestu navodi Ivan od Križa razlog zašto tako malo duša dopire za ovoga života do kontemplacije, odnosno do mistike: "Ovdje

je dobro upozoriti na uzrok zbog kojega ih malo dopire do tako visokog stupnja savršenog sjedinjenja s Bogom. To se događa ne stoga što bi Bog htio da bude malo uzvišenih duhova, jer bi On, pače, htio da svi budu savršeni; nego stoga što nalazi malo savršenih posuda sposobnih za tako uzvišeno djelo. Većinu njih Bog kuša u malom, i nalazi da su mlitavi, tako da odmah bježe od napora i neće da se muževnom strpljivošću podvrgnu najmanjoj neugodnosti i odricanju. Iz toga slijedi da Bog - ne nalazeći da su jaki i vjerni u tom malome kojim ih je obdario i počeo ih uglađivati - dobro vidi da bi mnogo manje bili jaki i vjerni u velikom, pa zato prestaje da ih dalje čisti i uzdiže iz prašine putem napornog odricanja za koje bi trebala veća postojanost i snaga od one što su je oni pokazali" (ŽP 2,27).

No kad jednom Bog nađe čovjeka koji je toliko oduševljen njime da sve otpadom smatra da stekne Krista i u njemu se nađe, ne svojom pravednošću, onom od Zakona (djela, zasluga, prava), nego pravednošću što dolazi od vjere (oslanjanja na Boga!, usp. Fil 3,8.9), onda se počinje tome čovjeku neposredno podavati i priopćavati. To njegovo neposredno i izravno priopćenje ima svoje glavne posljedice: kontemplativnu molitvu u kojoj čovjek intuitivnom, ljubavnom i razumu tamnom spoznajom kuša Boga, i pobožanstvenjujuće pročišćenje koje rezultira na kraju ljubavnom preobrazbom u Boga.

Razlozi trpljenja u pročišćenjima: One proizlaze iz sukoba jedne pozitivne i totalne opcije za Boga i ljudske nesavršenosti, grešnosti i navezanosti na stvoreno, na ono što nije Bog, tražeći sigurnost, postojanost i spašenost, to jest dovršenost vlastitoga bića po ograničenim i konačnim stvarima i stvarnostima. Čovjek teži osigurati si dno vlastitoga bića, imati postojanje u sebi i po sebi, osigurati si vlastitu strukturu i postojanje, držati je sam na okupu i njome gospodariti, biti siguran u sebi. Isto tako teži dovršiti samoga sebe, spasiti samoga sebe, postići vlastitu puninu i blaženstvo, neovisnost i neograničenost, svemoć i svako drugo dobro po sebi i imati to onda u sebi i na apsolutnom raspolaganju.

Kako smo vidjeli iz antropoloških razmatranja, to je nemoguće. Pokušaj ostvarenja tog nemogućeg projekta je istočni grijeh i svaki osobni grijeh koji vodi u propast ne zato što je to tako Bog odlučio, nego zato što je to jednostavno nemoguće.

Bog je na neki način dno našega bića, on nam daje postojanje i stvara nas dinamički. Imamo svoju strukturu i osobnost samo zato što nam on to sve dinamički daje i podržava nas. Kad čovjek grešnik, koji je još nepročišćen, koji još nije do kraja povjerovao u ljubav Božju, počinje to uvidati jer Bog mu to daje vidjeti u kontemplaciji. Takav čovjek, koji kuša da nema dno bića u sebi, koji kuša da mu se cijelo biće klima i da ovisi samo o niti Božje vjernosti i ljubavi, čovjek koji kuša da postoji samo zato što ga Bog stvara i samo dok ga Bog stvara, čovjek koji kuša da ta ista zakonitost vlada i na polju spasenja odnosno života vječnoga, mora biti obuzet osjećajem strave, strahopoštovanja, užasa, nesigurnosti i patnje.

Tek kad se posve smiri u ljubavi Božjoj, tek je onda oslobođen straha jer samo savršena ljubav izgoni strah, piše sveti Ivan u svojoj Prvoj poslanici: „I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje i Bog u njemu“ (1 Iv 4,16). Tko je upoznao darom Božjim ljubav i vjernost Božju, tko je upoznao da mu se sigurnost i vječnost postojanja temelje na sigurnoj ljubavi i vjernosti Božjoj i tko je toj ljubavi povjerovao, to jest tko se vjerom oslonio na Boga i u njega iskoračio, taj ostaje u Bogu i Bog u njemu.

I nastavlja Ivan: „Straha u ljubavi nema, nego savršena ljubav izgoni strah jer strah je muka i tko se boji, nije savršen u ljubavi“ (1 Iv 4,18). Strah o kojem govori Apostol je strah i muka ograničenog, stvorenog i stvaranog bića koje je u grču i nema povjerenja u Boga, da će mu Bog trajno priopćavati postojanje i spasenje. Tko se boji, kao što đavli vjeruju i dršću, nije savršen u ljubavi. Tko nema povjerenja u Boga, tko nema hrabrosti vjere za iskorak ljubavi iz sebe u Boga, taj se boji i nije savršen u ljubavi.

Ono što prolaze mistici u tamnim noćima pročišćenja su gotovo muke pakla. Jedina komponenta koja ih razlikuje od paklenih muka je svijest da neće trajati vječno. Ali i to je donekle prisutno, jer dok muka traje, onome koji je trpi se čini da će tako ostati zauvijek. To je karakteristika duha uronjenog u prostor i vrijeme. Veli sveti Ivan od Križa: "Jer duhovne stvari, kad

su čišće duhovne, obično su takve naravi da, ako se radi o mukama, duša misli da neće više iz njih izaći i da za nju više nema sreće, kako smo to vidjeli u odlomcima Svetog pisma što smo ih naveli; kad se pak duša nalazi u duhovnom dobru, čini joj se da je zlo svršilo i da dobro neće nikada uzmanjkati..." (2 TN 7,4) jer postoje predasi na putu duhovnog pročišćenja, odnosno patnje koja bi bila neizdrživa za čovjeka kad bi bila kontinuirana.

Prodor Boga u čovjeka ima za posljedicu da čovjek izravno i otvoreno spoznaje i kuša što je spoznao. A ono što spoznaje i kuša je istina o Bogu i istina o čovjeku, te istina o njihovom međusobnom odnosu. Kad čovjek počinje prihvaćati istinu vlastitoga bića, da mu je sigurnost i temelj u Drugome, u Onostranome kojega ničim ne može kontrolirati i da samo o njegovoj ljubavi i vjernosti ovisi, onda je to mučno prihvatiti bez povjerenja u ljubav Božju koja tek počinje rasti. Teško je izgubiti sve oslonce i prestati spašavati samog sebe po stvorenim i ograničenim stvarnostima. Stoga je oslobađanje od navezanosti na stvorove, ukoliko su izvor sigurnosti i oslonac spasenja, to jest dovršenja čovjeka, vrlo mučan i težak.

Onaj isti Bog koji je na kraju mističnog puta doživljavan kao blag i svijetao, mio i ugodan, pobožanstvenjujući, na početku je doživljavan kao mučan i neugodan, odatle trpljenje u mističnom pročišćenju (ŽP 1,18-21a.22a.23c). Kao što se vlažna i prljava klada najprije dimi i cvili kad se stavi na ognjište, i kao što se opire prodoru vatre u sebe, tako i duša osjeća suprotnost između božanskog koje prodire u nju i svojeg nebožanskog načina postojanja i spašavanja. Bog je dinamika, vječni ples ljubavi. Otac vječno rađa Sina, i kakav je On, takvi smo i mi u ovome svijetu (1 Iv 4,17). Morali bismo prihvatiti tu dinamiku, taj božanski način postojanja i dovršenja. Ali mi bismo, ne znam zašto, htjeli statičko dovršenje i postojanje.

U prodoru božanskog izlaze pred oči čovjeku sve njegove moralne bijede, sva traženja samodovršenja i samospašavanja, kao i sve njegove fizičke bijede i ograničenosti. O fizičkim smo nešto rekli prije toga: užas je to koji se rađa iz spoznaje da mi je temelj bića u bezdnom ponoru Boga kojega ne mogu kontrolirati, dominirati i manipulirati, a moralne su bijede svi pokušaji da si ipak, ne vjerujući ljubavi Božjoj, nekako ugrabim postojanje i život i da ga suvereno posjedujem bez Boga, ne oviseći o njemu. Razne moralne bijede i rane su razne forme traženja samodovršenja, i sve mora biti ozdravljeno to jest svako krivo samospašavanje uništeno da bi Bog ostao jedini Spasitelj, jer jedino on i može biti Spasitelj, to jest Dovršitelj odnosno Dovršavatelj čovjeka.

Teško je gledati u beskrajni ponor Božji i ne vidjeti mu dna, a ipak se osloniti na nj i u Bezdanu tražiti dno i oslonac, baš tamo gdje nema nikakvog oslonca, gdje se razum ni o što ne može osloniti, gdje ni za što ne može zapeti, gdje nema nikakve sigurnosti niti će je ikada biti, nego samo i zauvijek čista i gola vjera, predanje Bezdnom i iskorak vjere, to jest bacanje u naručaj trajnoj, vječnoj stvarateljskoj Božjoj aktivnosti.

Tako i Karl Rahner u već citiranom članku O pojmu otajstva... veli ovako: "Milost je, dakle, milost blizine vječnog otajstva, milost koja omogućuje da se Boga iskusi kao sveto otajstvo i u ovom svom nespoznatljivom karakteru. Ako je nespoznatljivost Boga blažena definitivnost... milost je onda zaista milost da se ne možemo više zavaravati oko nespoznatljivosti Božje, da je ne možemo više držati privremenom, onda je ona milost neuvjetovane ljubavi u božanskoj tami, ona je onda i hrabrost koju Bog daje da bi se ušlo u ovo jedinstveno i jedino istinito blaženstvo, i da bi ga se uživalo kao hranu jakih. ... Otajstvo je ono očito.

Da je neuklonjivo, već smo rekli. Gnozeološki (spoznajno) i ontološki (na razini bića), ono je toliko prijetnja, koliko i blaženi mir čovjeka. Može ga potaći na protest, jer ga prisiljava napustiti ograničeni brlog svoje prividno jasne osobne stvarnosti da bi se izišlo u guštara, «premda je noć»; ... pa ipak, otajstvo je jedini mir onoga koji mu se povjerava, koji ga ponizno ljubi, i koji mu se odvažno daje u spoznaji i ljubavi". Guštara o kojoj ovdje Rahner govori je guštara Ivana od Križa, ona koji se pojavljuje u njegovoj pjesmi Duhovni spjev, a radi se o onostranosti i nespoznatljivosti Božjoj, te o beskrajnoj spoznaji koje se kriju u Bogu i u koje želi Bog uvući čovjeka. Izraz "premda je noć" isto je tako uzet od Ivana od Križa, i dolazi iz jedne njegove pjesme koju Ivan nije protumačio u prozi.

Ljubavna spoznaja Boga: K tome možemo ovdje objasniti zašto se radi o ljubavnoj spoznaji. Naime, spoznaja, shvaćanje ili razumijevanje spadaju na razum odnosno um, na misaonu moć čovjeka. Ljubav pak spada na volju (ne na osjećaje kako bi mnogi krivo mislili, pa se ljubiti može i da se ne osjeća neka simpatija ili koji pozitivni osjećaj nad kojim čovjek ionako nema kontrole). Kako spoznaja može biti ljubavna?

To je još jedan od dijalektičkih izričaja kojima se moramo služiti kad god izričemo otajstvo. Radi se naime o posebnoj vrsti spoznaje koja je različita od kategorijalne, diskurzivne, svakodnevnice, one koju bismo mogli zvati intelektualnom odnosno razumskom spoznajom. Ona se ne događa po raščlambi i apstrakciji, po prelaženju s jedne slike i pojma na drugi. Stoga je razumu tamna i neizreciva. To je iskustvena spoznaja koja je posljedica neposrednog i izravnog priopćenja Boga, pa čovjek intuitivno, dakle izravno i neposredno shvaća u biti ili srži ono što mu se daje, a to je sam Bog, odnosno neka njegova vlastitost ili odnos s nama odnosno cjelokupnom stvarnošću. Rekli smo da je diskurzivni način shvaćanja proces u kojem na kraju slaganja pojedinačnih pojmova (posao koji je obavio, zovimo ga, razum), smisao i značenje dosegne um, to jest intuitivna sposobnost čovjekova.

E sad, može se doći do ovog shvaćanja i na drugi način, a ne samo apstrakcijom i slaganjem pojmova. Može se izravno i neposredno priopćiti shvaćanje, razumijevanje i smisao, to jest srž ili bit neke stvari ljudskom duhu, a da on ne prođe ovaj proces razglabanja i slaganja. Ako je to preskočeno, razum ostaje u tami. Kako nije putem jasnih i razgovijetnih ideja došao do shvaćanja ne može to što je shvatio ni izraziti tim kategorijama. Može nešto mucati ili po analogijama nešto reći, ali shvaća da to nije to. I sa stvorenim stvarnostima nam se ponekad tako nešto dogodilo, ali kad se radi o Božjim otajstvima, onda ona u sebi, kakva jesu ni ne mogu proći procesom apstrakcije i sintaktičkog slaganja, pa je jedini način njihova ulaska u stvoreni ljudski subjekt intuitivna, razumu tamna, općenita spoznaja. Sveti Ivan od Križa zove ovu spoznaju općenitom jer nije učinjena putem pojedinačnih ideja kako je to karakteristično za razumsku spoznaju.

Na kraju, objasnimo pridjev ljubavna. Radi se o ljubavnoj spoznaji Boga. U čovjeku postoje dvije duševne moći koje su razdvojene, i u sadašnjem stanju grijeha ponekad i suprotstavljene. Grijeh je naime podjela, u prvom redu razdor između čovjeka i Boga, zatim između ljudi, između čovjeka i prirode, i napokon u samom čovjeku. U sve četiri dimenzije ljudskog bića koje smo u antropološkim predavanjima vidjeli, grijeh je unio podjelu.

Tako se u individualnoj dimenziji ljudskog bića podjela očituje u času smrti kad se dijele duhovni i materijalni dio čovjeka. Da čovjek nije sagriješio, ne bi ni umirao. U Blaženoj Djevici Mariji vidimo kakva bi nam bila sudbina bez grijeha. Dovođeni bismo tijekom svoga zemaljskog života i prešli u proslavljenom, uskrslom tijelu u blaženu vječnost. Ovako, dio bića i života što smo ga grijehom uskratili Bogu, on svojim Duhom Životvorcem nije mogao zahvatiti, a što Duh ne oživi, nema u sebi života vječnoga. No nas zanima u ovom času jedna druga podjela: između razuma i volje. Ako čovjek živi na površini svoga bića, razum i volja su dvije moći koje su razlučive i ponekad odvojene ili suprotstavljene jedna drugoj. Razum mi može govoriti jednu stvar (vidim da je nešto dobro) ali volja želi i preže da drugim (ono što je eventualno manje dobro ili zlo). Razum k tome ima svoje zakonitosti a volja svoje.

No, postoji jedna razina ljudskog bića gdje su te dvije moći još uvijek ujedinjene. Razni mistici su tu razinu različito nazivali: najdublje dno duše, najdublje središte duše, srž ili bit duše i tako redom. Na toj se razini Bog priopćuje duši, i tamo je cijelo naše biće još jedno i jedinstveno, pa je i spoznaja ujedinjena s ljubavlju, te se spoznaja i ljubav ujedinjuju u jedan i jedinstven čin: u ljubavnu spoznaju.

I Karl Rahner u svom članku O pojmu otajstva u katoličkoj teologiji govori o nužnosti sjedinjenosti ljubavi i spoznaje u jedan jedinstven čin kad se govori o pravoj i istinskoj spoznaji Boga: "...bit duha, u prožimanju spoznaje i ljubavi je jedna jedina. Ako nećemo ostaviti da spoznaja i ljubav stoje jedna pokraj druge, u neposrednom dvojestvu pozitivističkog tipa, jer u biti - bez da se zna zašto- isto je biće ono koje spoznaje i ljubi, onda, premda dopuštajući mnoštvo (raznolikost, pluralnost) moći i njihovih čina, moramo pripisati biću, koje je jedno, neki izvorni i cjeloviti odnos prema sebi samom i prema apsolutnom biću, neki temeljni čin čiji se čimbenici

moraju smatrati oni uzajamno odnosni i uvjetovani čini koje u empiričkom smislu zovemo spoznaja i volja, prosudba i ljubav.

U tom slučaju, u prvom i početnom predmetu spoznaje mora biti nešto što će prisiliti spoznaju da postane ljubav, ili da izda vlastito biće. Ako bi se reklo samo da se umom spoznaje dobrota i vrijednost premeta i da se tako budi ljubav, ne bi se stiglo do stvarnog prožimanja, do neke izvorne ujedinjenosti obiju moći. Naime (govoreći sa svetim Tomom Akvinskim), ili bi ova dobrota za um bila istina, ili bi um samo predstavio ljubavi njen predmet, bez da se uzmogne njime neposredno baviti, zbog čega bi ostao upit kako to da može samo upoznati dobrotu u sebi samoj, ako je ne može podrediti kao takvu, vlastitom formalnom predmetu".

U meditaciji, vidjeli smo, ljubav potiče sve dublju spoznaju i sve veće spoznavanje potiče ljubav, ali su spoznaja i ljubav kao dvije spirale u DNK koje se pretječu i potiči jedna drugu, ali se nikada ne stapaju u jedan čin. To se u kontemplaciji događa. Intuitivna, iskustvena spoznaja Boga je razumu tamna i općenita i stoga što je ljubavna, to jest zato što se događa na onim razinama bića gdje nema diskurzivne, intelektualne spoznaje.

K tome, kako je podjela bića posljedica grijeha, tako je priopćenje Boga Svetoga nadvladavanje grijeha i svih njegovih posljedica, pa je ujedno i nadvladavanje podvojenosti između razuma i volje. Gdje ulazi Sveti i Savršeni Bog mora izaći svaki grijeh i njegova posljedica. Tako se ljubav i spoznaja ujedinjuju u tom izravnom i neposrednom priopćenju Božjem.

Kad je dakle, Bog uveo čovjeka u mistiku, počinje razvoj mističnoga života koji ima svoja svjetla i sjene. Najprije tu je ta intuitivna, kontemplativna spoznaja Boga koja nema samo informativni karakter nego i formativni, preobražava čovjeka u Boga, čini ga sličnim onome koga spoznaje. Čovjek se pretvara u ono što gleda i spoznaje na takav iskustveni i izravni način. Taj proces pobožanstvenjenja ima u svojim počecima sjena, to jest negativnih strana koje mistici zovu noćima, pročišćenjima, trpljenjem i patnjom.

Pročišćenje i preobrazba čovjeka:

U svjetlu Istine koja se izravno i neposredno podaje čovjeku, spoznaje se da Bog neizmerno nadilazi čovjeka a da ipak samo on može biti blaženstvo i smisao ljudski. No u svjetlu se Istine isto tako vidi vlastita nečistoća, postaje očigledno čovjeku kako nije dostojan Boga, koliko i kako je bio ravnodušan, nezainteresiran, protivan Bogu, koliko ga je žalostio, vrijeđao. U svjetlu Božjem čovjek upoznaje svoju bijedu i grijeh, žali iskreno zbog toga i to je i bol čistilišta. Sve pogreške i grijesi su ponovno proživljeni i iskupljeni ljubavlju. Svega se čovjek odriče i zbog počinjenoga žali iskreno jer se u svemu ponovno to proživljujući, opredjeljuje za ljubav.

Čovjek u mistici trpi zbog svojega života *u tijelu*, to jest zbog toga što se teško odreći svoje stvorene i ograničene stvarnosti i sigurnosti, i priznati i prihvatiti dinamiku stvaranja i spasenja, to jest prihvaćanje istine da mi postojanje i spasenje dolaze samo od radikalno Različitog od mene. Izraz *u tijelu* označuje kod svetog Pavla život u karakterističnom stanju tijela, to jest stvorenosti, a to je stanje nebožanskoga, raspadljivoga, ograničenoga, neslavnoga, nedinamičnoga, ukoliko su neraspadljivost, slava, sila (pokretljivost, gibljivost) i duh oznake božanske naravi (usp. 1 Kor 15,42-44). Od toga treba pročititi dušu, izvesti je iz njene navezanosti na osjetno, diskurzivno, naravno, tjelesno, stvoreno, nebožansko i tako redom.

Sve su to izrazi koje Pismo i mistici upotrebljavaju da označe prelazak iz karakterističnog stanja nebožanskoga u stanje pobožanstvenjenja. Bog nije mogao u stvaranju preskočiti stanje ograničenog, stvorenog, relativnog. Bog to tolerira kao nužno zlo da bi čovjeku dao istinski identitet različit od božanskoga bića. Ali to fizičko zlo nije cilj za koji je čovjek stvoren i Bog se opire tome da čovjek ostane u tom stanju, to jest Bog to ne želi pozitivno, nije zato stvorio čovjeka, pa se, biblijski govoreći, na to gnjevi, to jest gnjev Božji ostaje na takvima koji se grčevito toga drže, nastojeći tako postići svoju puninu i spasenje. Stoga se oni koji su u tijelu ne mogu svidjeti Bogu (Rim 8,8). Mi moramo preći u karakteristično stanje Duha, to jest biti u Duhu. Spoznavati kao Bog, željeti kao Bog, osjećati kao Bog, djelovati kao Bog i tako redom. Ne samo to.

Čovjek u mistici trpi i zbog svoga života *po tijelu*, to jest i zbog svoje moralne bijede. Živjeti po tijelu znači tražiti spasenje u ograničenosti, namjerno izvan i protiv Boga da se ne bi o njemu ovisilo. Stoga je ulazak Boga u čovječju stvarnost radikalna preobrazba i čovjekova bića, djelovanja i života, a to zbog sadašnjeg stanja čovjeka ne ide bez borbe i trpljenja.

Kršćanska je mistika, vidjet ćemo to detaljnije u jednom od slijedećih predavanja, ekstatična i to mistika koja je usmjerena prema jednoj Osobi, prema Bogu koji se pojavljuje kao osobno i onostrano biće na horizontu mistika i cilj je kršćanske mistike sjedinjenje s tom Osobom u ljubavnoj preobrazbi u nju. Drugi vatikanski sabor je izrekao da je poziv čovjekov samo jedan: božanski (GS 22,5). Budući da Bog neizmjereno nadvisuje čovjeka, budući da je otajstven i neizmjeran, jedini Svet i Savršeni, izravni i neposredni dodir božanskog s nebožanskim ima za posljedicu ono što mistici zovu noći.

Postoji cijela jedna "Noćna mistika", to jest izrazito apofatična teologija, koju su otpočeli sveti Grgur Nisenski i Pseudo Dionizije Areopagita, a nastavili sveti Ivan od Križa i neki suvremeni teolozi kao K. Rahner, H. de Lubac, H. U. von Balthasar, J. Danielou i drugi.

Polazna joj je točka Nepoznati Bog (usp. Dj 17,23) koji ostaje uvijek onostran i do kojega treba doprijeti njegovom milošću. Ovoj početnoj točki dodaje se ideja puta: čovjek je homo viator, putnik. Zašto su mistici uspoređivali život, osobito mistični život s putom? Kad putujemo, uzdiže se na najvišu potenciju karakter bježljivosti, iscurljivosti, nestalnosti koji je vlastit našem odnosu sa stvarima (stvarnostima). Čovjek je prirodno putnik. Izraz homo viator je suprotstavljen pojmu homo comprehensor, čovjek shvatitelj, obuhvatitelj. Dinamika je radikalno, dijametralno suprotstavljena statici.

Dakle, imamo božanski poziv čovjekov, imamo Boga koji je trajno onostran i čije je dosizanje vječno u vječnoj i neutrnjivoj dinamici. Kao treći stup teološke analize mističnih noćiju imamo pojam pročišćenje. Ovaj izraz izražava potrebu koju čovjek putnik ima da se oslobodi raznih tereta i opterećenja svoje naravi i osobito strasti i krivih, grešnih nagnuća da bi uopće dosegao svoj cilj, a to je sjedinjenje s Bogom, Svetim u apsolutnom smislu te riječi.

Personalistička, ekstatična mistika, kakva je naša kršćanska, koja od Boga čini cilj mističnoga puta, ima jednu važnu konstantu: ljubav. Ljubav je krepost koja sjedinjuje s Bogom. Po njoj postajemo jedno s Ljubljenim u ljubavnoj preobrazbi u njega. Naime, piše Ivan od Križa: "...treba znati da sklonost i navezanost koju duša ima prema stvorenju, izjednačuje samu dušu sa stvorenjem, i koliko je veća sklonost, toliko je više izjednačuje i čini sličnom, jer ljubav čini sličnost između ljubitelja i ljubljenoga. ... i tako, onaj koji ljubi stvorenje, toliko se spušta, koliko je nisko ono stvorenje, i na neki način još niže jer ljubav ne samo da izjednačuje nego i podlaže ljubitelja ljubljenome. i odatle dolazi to da se duša, kad ljubi nešto, onesposobljuje za čisto sjedinjenje s Bogom i njegovu preobrazbu..." (1 US 4,3).

Potrebno se, dakle, svega što nije Bog osloboditi i od svega se očistiti. A za to oslobođenje i pročišćenje potrebna je ljubav! Ljubav čini da čovjek izađe iz svega stvorenoga, da prestane sebe i svoje spasenje tražiti izvan Boga. Odricanje i pročišćenje je posljedica pozitivnog izbora Boga za svoga jedinog i konačnog Spasitelja.

Bog je nas prvi ljubio i tražio. Ako duša traži Boga, veli Ivan od Križa, mnogo više njezin Ljubljeni traži nju (ŽP 3,28). Kao što sam već nekoliko puta rekao, Bog čini prvi korak, ranjava dušu ljubavlju i povlači je za sobom. Ako duša Gospodinu upravlja svoje ljubavne želje, on njoj šalje miomiris svojih pomasti kojim ju privlači i daje da trči za njim [Pj 1,3.4] a to su njegova božanska nadahnuća i dodiri. Tako i Duhovni spjev počinje dodirom Božjim koji Ivan od Križa zove ljubavnim ranjavanjem, na što duša odgovara izlaskom za njim.

Suvremeni švicarski psiholog Carl Gustav Jung, uveo je u psihologiju pojam arhetipa. Između ostalih temeljnih arhetipa postoje dva koja nas sada posebno zanimaju, to su dva vidika naše najdublje osobnosti koje je on prozvao animus i anima. Animus je razumski, racionalni, dominirajući, logički, konstruktivni i proračunati princip, vid naše osobnosti; dok je anima prihvaćajući, otvoren, nježan princip, sposobnost svakog ljudskog bića da drugoga nasluti srcem. Zaručnica iz Pjesme nad pjesmama je takva. Postoje dva odlomka iz Pjesme nad pjesmama koji govore o dolasku Dragoga do zaručnice, o njenom oklijevanju i izlasku za njim: Tražila sam onoga

koga ljubi duša moja, ali ga nisam našla. Kako bi animus protumačio ovaj redak pozivajući se na proračune i efikasnost, uspješnost, produktivnost i korisnost, real-politiku i poštivanje principa nekog zdravog razuma? Rekao bi nešto poput ovoga: Ako ga nisi našla, to znači da nije za tebe, da je možda previsoko, previše iznad tebe, da nisi stvorena za njega, da si na pogrešnom putu.

Postoji knjiga, što ju je napisao neki ateist, kojoj je naslov uzet iz Vulgatinog prijevoda ovog retka Pjesme nad Pjesmama: Tražih/ne našoh. U knjizi autor prepričava svoje traženje Boga, govoreći da ga razumski nije uspio pronaći. Ta je osoba očito bila ograničena na animus, i tražeći Boga razumskim dokazima, odustala je u određenom trenutku.

Naprotiv, anima će na jednoj dubljoj razini reagirati posve različito. Stoga će onaj čija je osobnost potpuna, reći ovako: Tražio sam ga, i budući da ga nisam našao, nastavit ću ga tražiti još većom ljubavlju, udeseterostručit ću napore po savjetu proroka Baruha.

Glagol "izaći" je ključni u procesu pročišćenja. U mistici Bog izvlači dušu, čini da izađe iz svih navezanosti na stvorove, da izađe iz svih svojih sigurnosti, da napusti sve svoje oslonce, sve što joj je ikad išta značilo. Sve mora izgubiti da bi pristigla k Bogu i opet sve to ponovno u njemu pronašla ali pročišćeno, vrijedno i značajno u Božjem svjetlu.

Ljubavna preobrazba u Boga.

U duhovnom vjenčanju događa se preobrazba duše u Boga, pobožanstvenjenje čovjeka koje izvodi onaj isti oganj Duha Svetoga kojega je čovjek na počecima mistike osjećao kao teškog i mučnog za vrijeme pročišćenja: "Jer razum, koji je prije ovog sjedinjenja (u kontemplaciji) razumijevao prirodno snagom i jakošću naravnog svjetla putem tjelesnih osjeta, sad ga već pokreće i 'informira' drugi viši princip nadnaravnog svjetla Božjega, ostavivši osjete po strani; i tako se preobrazio u božanski (razum), jer su po sjedinjenju dušin i Božji razum samo jedan. I volja, koja je prije ljubila nisko i smrtno samo svojim naravnim afektom, sad se već preobrazila u život i ljubav Božju, jer ljubi visoko božanskim afektom, pokretana snagom i moći Duha Svetoga, u kojem već živi život ljubavi; jer po ovom sjedinjenju, njegova i njena volja su jedna jedina volja" (ŽP 2,34).

I sad Ivan od Križa tako nastavlja i za pamćenje, naravne apetite, radovanja, sve pokrete, djelovanja i nagnuća duše. Cijelo biće i cijeli život sa svim djelovanjima preobraženi su u Boga. I to "na taj način da je, po onom što je rečeno, razum ove duše razum Božji, i njena volja, volja Božja, i njeno pamćenje, vječno pamćenje Božje, i njeno radovanje, radovanje Božje, i bit ove duše, premda nije bit Božja, jer ne može bitno postati on, ali, budući da je sjedinjena s njim, kao što i jest ovdje s njim i apsorbirana u njega, jest Bog po sudjelovanju na Bogu" (ŽP 2,34). Za razliku od druge redakcije Živog plamena ljubavi, u prvoj redakciji naš svetac upotrebljava glagol pobožanstveniti, dvostruko više puta. U drugoj redakciji nalazimo ga samo dva puta (ŽP 1,35; 2,3), dok ga u prvoj redakciji nalazimo čak četiri puta.

Prevedimo zato još na hrvatski neprevedene odlomke iz prve redakcije Živog plamena ljubavi: "No pogledajmo sad zašto duša ovaj unutarnji nasrtaj Duha Svetoga zove radije susret nego li ikojim drugim imenom. I to je stoga jer duša osjeća u Bogu, kao što smo rekli, neizmjernu čežnju da joj se svrši život kako bi ga konzumirala u slavi; samo, kako još nije pristiglo vrijeme, to se ne ostvaruje; i tako da bi je više konzumirao i uzdigao iz puti, Duh u njoj izvodi neke slavne i božanske nasrtaje (nalete) na način susreta, koji su uistinu susreti, po kojima vazda prodire pobožanstvenjujući bit duše i čineći je božanskom. Pri čemu uvlači dušu nad svako biće k biću Božjem, jer ju je susreo Bog i živo probo u Duhu Svetom, čija su priopćenja žestoka (nagla, silovita, burna) kad su zagrijana (sokoleće, podstičuća, afervoradas), kao što je to ovo" (Prva redakcija ŽP 1,29).

Malo niže, na početku objašnjenja druge strofe prve redakcije Živog plamena ljubavi nalazimo ove retke: "I čudesna je stvar i dostojna pripovijedanja da, premda je ovaj oganj Božji (Duh Sveti) toliko jak i gutalački, da bi većom lakoćom progutao tisuću svjetova nego što bi oganj lanenu nit, ipak ne konzumira ni čini gotovima duhove u kojima plamti; samo ih, po mjeri svoje snage i žara raduje i pobožanstvenjuje, plamteći u njima blago po čistoći svojih duhova, kao što se dogodilo u Djelima apostolskim (Dj 2,3)..." (Prva redakcija ŽP 2,3). {U prvoj redakciji piše o duhovima u kojima

plamti Duh Sveti, dok je u drugoj redakciji osobniji i intimniji, govoreći u jednini o kontemplativnoj duši u kojoj se zbivaju ovi pobožanstvenjujući nasrtaji Duha Svetoga.}

I napokon tekst kojega nema u drugoj redakciji, ali koji itekako zaslužuje našu pozornost: "Tako čini Bog onima koje želi unaprijediti po najglavnijoj prednosti, da ih daje kušati dokle se može prispeti, da bi im pobožanstvenio sve što se može pobožanstveniti, dajući im sjedinjenje u svojoj mudrosti..." (Prva redakcija ŽP 2,25).

Stanje duhovnog vjenčanja je stanje trajne prisutnosti Ljubljenog i stanje ljubavne preobrazbe u njega. Pročišćenja su dala svoj plod. Kad je duša "naučila" imati povjerenja u ljubav koju Bog ima prema njoj i kad se toj ljubavi sasvim predala, onda joj pobožanstvenjenje i preobrazba u Boga nisu više nimalo mučni. Ova je preobrazba u Boga posljedica personalističke mistike. Naime, ljubav ima to svojstvo da teži izjednačenju između ljubitelja i ljubljenoga: "duša traži izjednačenje njezine ljubavi s Božjom, za čim je težila naravnim i nadnaravnim načinom, jer koji ljubi ne može biti zadovoljen ako ne osjeća da ljubi koliko je ljubljen..." (DS 38,3). Stoga duša mora realno posjedovati Boga da bi ga mogla dati Bogu po Bogu. To se i događa jer joj se Bog osobno priopćuje i daje na raspolaganje budući da mu se ona posve predala i dala na raspolaganje.

Za Ivana od Križa kao i za svetu Tereziju, sjedinjenje se najjasnije vidi po jedinstvu volja. Tu možemo i najbolje teološki objasniti kako ostaju dva subjekta duša i Bog, premda ujedinjeni ljubavnim sjedinjenjem: naime, postoje dva značenja riječi volja. Postoji volja htijuća (volens) i volja željena (voluta). Volja htijuća je čin volje kojim se nešto želi: popiti čašu vode, na primjer. Željena volja je ono što se želi: ispijanje čaše vode. Tako dva čovjeka mogu željeti istu stvar: isпитi čašu vode. Njihove su volje ujedinjene, dakle to je jedna volja u objektu, jedna je željena volja, dok ostaju dvije htijuće volje, obojica žele istu stvar svaki svojim činom volje.

Pročišćenje u mistici oslobađa čovjeka od svih stvorova i od njega samog preobrazujući ga u Boga, a to je moguće samo izravnim i neposrednim priopćenjem Božjim. Time duša stvarno posjeduje Boga, iako njime ne raspolaže suvereno: "...duša je na neki način Bog po sudjelovanju; ...i budući da je ona po bitnoj transformaciji sjena Boga, ona čini u Bogu po Bogu ono što on čini u njoj po sebi samom i na način na koji to čini, jer je volja njih dvoje jedna, i tako je djelovanje Boga i nje samo jedno. Odatle proizlazi da, kako joj se Bog daje slobodnom i milosnom voljom, tako isto i ona, imajući toliko slobodniju i velikodušniju volju, koliko je sjedinjenija s Bogom, daje Boga Bogu samom u Bogu, i to je prava i potpuna darovnica duše Bogu. Jer tamo duša vidi da je Bog uistinu njen i da ga ona posjeduje nasljednim posjedom, vlasništvom prava kao posvojeno dijete Božje, po milosti koju joj iskaza Bog da joj daje samoga sebe, i kao svoju stvar, može ga priopćiti kome ona hoće po svojoj volji. I tako ga daje svom Ljubljenom a to je isti Bog, koji joj se dao, i tako ona plaća Bogu sve što treba jer drage volje mu uzvraća koliko od njega prima" (ŽP 3,78).

I na kraju, unutar stanja duhovnog vjenčanja, to jest ljubavne preobrazbe čovjeka u Boga, postoje neki trenuci u kojima se Duh Sveti posebno budi i proplamsuje u duši. Kao što klada koja je sva pretvorena u žar te i sama postaje izvor topline i svjetla još može povremeno baciti koju iskru ili plamen iz sebe. O tim vrhuncima, od kojih je jedan i posljednji, onaj koji dušu grabi u nebo, Ivan je pisao u Živom plamenu ljubavi i možda nešto o tome reknemo kad budemo govorili o tom velikom mistiku i njegovim djelima.

Sve religije, povrh Vjerovanja ili doktrinalnog korpusa, zahtijevaju i jedan stav primanja i poslušnosti, život [moralnost, rekli bismo]; i treba u tu domenu religioznog egzistencijalnog iskustva smjestiti mistično iskustvo. Kao religiozni stav, ono pretpostavlja novi odnos i novu svijest prema otajstvu, odnos i svijest pune poleta koji nose živjeti to otajstvo i koji se, u nekim oblicima, konkretizira kao dar koji oslobađa i spašava.

DODATAK 3. Opis kontemplativnih kušnji u tamnoj noći duha

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodatka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatka donosimo jer može pomoći čitatelju – molitelju da uvidi različitost kontemplativnih kušnji te da prepozna neke duhovne dinamike i u svome osobnom iskustvu)

Kušnje koje prate tamnu noć sjetila

(donosimo i opis kušnji koje prate tamnu noć sjetila jer u tamnoj noći duha mogu se javiti iste takve kušnje ali puno dubljeg i jačeg intenziteta)

Suhoća je jedna od glavnih kušnji tijekom tamne noći sjetila se očituje ovako:

- prije je duša molila gorljivo i lako; sada naprotiv, nesposobna je oblikovati jednu jedinu misao ili jedan samo osjećaj sklonosti za Boga;
- prije se radovala misleći na milosti koje je primila od Gospodina; sada se vidi jadnom, grešnom i jedino dostojnom prezira;
- prije se veselila dobru koje je uspijevala učiniti vršeći svoju dužnost ili djela milosrđa; sada se osjeća beskorisnom i lažljivom.

Ovaj unutarnji obrat izaziva Bog, ili neposredno u duši po kontemplativnoj suhoći koju smo opisali ili pomoću žalosnih događaja kao bolesti, smrt koje drage osobe, stečaja ili drugih nesretnih događaja. Na taj način duša je iščupana silovito i bolno od svih navezanosti na stvorenja i na samu sebe, dok se njenom duhu ne predoči novo viđenje stvarnosti gdje Bog jedini vrijedi.

U početku, ovo iskustvo vrlo je bolno tako da se ne treba čuditi da mnogi koji dođu do te točke, odustaju i vraćaju se dragovoljno utjehama stvorova koje su godinama nastojali odbijati! Ali ako se ovo iskustvo prihvati na način slijep i pasivan kako to i jer to Bog hoće, ono malo po malo postaje izvorom svjetlosti i unutarnjih utjeha kako to duša nikada ranije nije osjetila.

Duša koja prima ovo iskušenje, nalazi se tako kao dijete lišeno svakog oslonca. Nalazi se bez potpore majčinih ruku što znači bez božanskih utjeha koje je uživala ranije i bez potpore svojih nogu još slabih i nesposobnih za hodanje, u jednom stanju nereda i tjeskobe koje u njoj suši svu sjetilnu utjehu.

"Takvu noć, općenito prate teške i dugotrajne sjetilne napasti te napastovanje duha psovke koji se provlači kroz sva njihova poimanja i misli... s tolikom snagom da im se čini da će ih izgovoriti... Drugi puta ih ispunjavaju skrupule i sumnje što predstavlja najveću strahotu ove noći". (1 TN 14)

U "Duhovnim savjetima" koje je sakupio Otac Elizej od Mučenika naš nam Svetac predlaže da se borimo protiv ovih napasti činima ljubavi prema Bogu koji prebiva u nama:

"Kada osjetimo prvi pokret ili napad neke opaćine, kao na pr. bludnosti, srdžbe, nestrpljivosti ili osvete, mi joj se ne trebamo suprotstavljati činom suprotne kreposti, već čim ju osjetimo, pođimo joj u susret činom ili pokretom ljubavi... uzdižući naše srce na sjedinjenje s Bogom. Zahvaljujući ovom uzdizanju, zaista, budući se duša udaljuje odavde te se predaje Bogu, sjedinjuje s njime, napast se smiruje a neprijatelj ostaje prevaren u svojoj namjeri te ne nalazi više koga da udari". (Duhovni savjeti, 5)

Ova pročišćavajuća suhoća očituje se uglavnom za vrijeme molitve. Tada dok je prije duša uspijevala meditirati s užitkom razmišljajući o božanskim stvarima i tako dolazila do ganuća - plodova njezine ljubavi prema Bogu - sada ne uspijeva više da, bez obzira na njen napor, oblikuje ma i najmanju duhovnu misao.

Ako duša pred tim iskušenjem:

- odbije da se vrati utjehama što joj ih nude stvorenja;
- ako se boji da u svemu ne izvršava volju Božju (premda zbog toga trpi, uvjeren da ju ne izvršava kako bi on to zavrijedio);

- ako nastavlja moliti revno i žarko, tada, ako suhoća i dalje traje, znak je to da ona dolazi od Boga, da je to dakle blagoslovljena suhoća koja ju uvodi u novi i savršeniji odnos s njime: u odnos pasivnog motrenja (kontemplacije) njegove ljubavi. (1 TN 9)

Duhovni pisci to općenito strašno opisuju, jer opisuju ono, što se događalo u dušama Svetaca. koji su morali podnijeti vrlo teške kušnje, jer su bili pozvani na visoki stupanj kontemplacije. Ali drugi, koji nisu pozvani na tako visoki stupanj, imali su i manje kušnja. Dobro je to znati, da se ohrabre bojažljive duše, koje bi strah od križa mogao omesti, da pođu tim putem. Treba imati na umu, da Bog daje svoje milosti razmjerno s veličinom i težinom iskušenja.

Osим te neprestane suhoće, o kojoj smo govorili, duša tijekom tamne noći sjetila trpi i strašne napasti.

1. Protiv vjere; budući da ništa ne osjeća DUŠA misli da ništa ni ne vjeruje.

2. Protiv nade: budući da je lišena utjeha, duša drži da je napuštena, spopada je dosada i klonulost.

3. Protiv čistoće: tada se pojavljuje anđeo Sotone ili duh bludnosti, koji dušu uznemiruje jakim i ogavnim napastima, sugerira joj ohole misli, uznemiruje maštu vrlo živim slikama, a to je sve za one koji su predmet tih napadaja, gore od same smrti.

4. Protiv strpljivosti: uslijed svih tih neugodnosti čovjek je sklon, da mrmlja protiv drugih, ili da je ljut i na samoga sebe. Tada je čovjek sklon i na bogohulne misli, koje se tako živo pojavljuju u svijesti, da se čini da je jezik izgovorio te riječi.

5. Protiv duševnog mira: čovjeka spopada tisuću skrupula i perpleksnih ideja i toliko se zaplete u svojim idejama, da ne može slijediti savjeta niti popustiti razumnom rasuđivanju. I odatle takvi trpe najveće muke.

Duše koje prolaze tamnu noć sjetila na kušnju stavljaju i ljudi:

1. Nevjernici, koji ih progone na sve moguće načine: "I svi, koji žele pobožno živjeti u Isusu Kristu, trpjet će progonoštvu".

2. Katkada ih stavljaju na kušnju i poglavari, prijatelji, na koje, jer ne razumiju njihovo stanje vrlo loše djeluju na dušu njeni neuspjesi, neprestane suhoće.

3. Katkada predstavlja, kušnju i sam duhovni voda, koji nekad to stanje smatra mlakošću, a nekada opet ne zna, kako da nas utješi u takvoj tjeskobi i žalosti.

Katkada i vanjska patnja zna povećavali te nutarnje trpljenje:

1. Čovjek ima katkada-neke čudne bolesti, koje zbunjuju liječnike.

2. Više ne uspijeva u pothvatima kao prije, zbog nesposobnosti uzrokovanom tamom u kojoj nalazi ili se, jer je zaokupljen, svojim nutarnjim poteškoćama, osjeća kao izgubljen, tako da to i drugi primjećuju.

3. Katkada trpi i vremenite gubitke, koji dovode do očajnog stanja. Jednom, riječi čini se, da se, je nebo i zemlja urotila protiv tih siromašnih duša. U mnogo slučajeva mogu te kušnje biti naravne i ne prelaziti okvir onih, koje Bog šalje gorljivim dušama, da ih usavrši. Ali u drugim slučajevima, te su kušnje tajanstvene: poznajemo ih po tome, što su nenadane, vrlo oštre i po sretnim učincima, koje kada prođu one stvaraju u duši.

Slije opis kušnji tamne noći duha – ovaj tekst je na neki način nadopuna prvom dodatku iz ovih odaja u kojima se izlaže tamna noć duha

Sv. Ivan od Križa ovako opisuje temeljnu duhovnu dinamiku tamne noći duha: „U tom vremenu čišćenja duša je ovijena gustom tamom u svom razumu; u volji trpi veliku suhoću; a u svojoj biti trpi zapuštenost i najveće siromaštvo. Skoro je uvijek u suhoći i hladna, rijetko osjeća

žar, ni u kojoj stvari ne nalazi utjehe pa niti jednu misao koja bi je ohrabrila, ne može niti srce uzdignuti k Bogu, jer je čisti neki plamen koji joj je tako protivan da je sveti Job, podvrgnut takvoj kušnji, uskliknuo: *Prema meni si postao okrutan!* I zaista, kad duša trpi sve to skupa, čini joj se da se je Bog uistinu rasrdio i postao okrutan protiv nje.

Neopisivo je što duša trpi u to vrijeme: Katkad je to malo manje od čistilišta. Niti bih ja sada mogao učiniti da se shvati koliko je taj plamen ne-prijateljski i do kojeg stupnja dolazi sve što se u njemu doživljava, osim da navedem riječi što ih, u tu svrhu, kaže Jeremija:

Ja sam čovjek što upozna bijedu pod šibom gnjeva njegovog. Mene je odveo i natjerao da hodam u tmini i bez svjetlosti. I upravo mene bije i udara bez prestanka njegovog ruka. Iscijedio je moje meso, moju kožu, polomio kosti moje. Načinio mi jaram, glavu obrubio tegobama. Pustio me da živim u tminama kao mrtvaci vječiti. Zazidao me i ja ne mogu izaći; otežao je moje okove. Kada sam vikao i zapomagao, molitvu je moju odbijao. Zazidao mi ceste tesanim kamenom, zakrčio je putove moje.

Sve to kaže Jeremija i još mnogo toga u istome odlomku. Na taj način Bog liječi i ozdravlja dušu u njezinim slabostima, ali takvo čišćenje ona nužno mora trpjeti, već prema bolesti. Ovdje božanski Tobija stavlja njeno srce na žeravu da otjera svaku vrst đavola, i potom, kad izađu na svjetlo sve njezine slabosti, Bog joj ih liječi i stavlja joj ih pred oči da ih upozna.

Na taj način slabosti i bijedu, što je duša prije imala ukorijenjene i skrivene u sebi i što ih nije mogla vidjeti ni osjetiti, sada vidi i osjeća na svjetlu i na žaru božanskog ognja. Kao što se na drvu ne vidi koliko je vlažno dok oganj, obuhvativši drvo, ne izvuče vlagu i dim tako da se drvo užari, isto tako treba reći i o nesavršenostima duše koja je zahvaćena božanskim plamenom. Čudesna stvar! Tako se podiže u duši borba između dvije vrsti protivnika: pristaše duše protiv prisitaša Božjih koji su dušu uhvatili; i — kako kažu filozofi — jedni se bolje ističu kad su blizu drugih te se bore u istom subjektu, to jest u duši, nastojeći da jedni druge istjeraju da bi ondje vladali. To znači: kreposti i svojstva Božja, koja su do krajnosti savršena, bore se protiv navika i svojstava dušina subjekta, koja su do krajnosti nesavršena, a duša zbog toga u sebi trpi protivnost. Božanski plamen je krajnje blistav i, zahvaćajući dušu, čini da njegova svjetlost zablista u njezinim tminama, koje su također krajnje; i tada duša osjeća svoje naravne i grešne tmine, koje su protivne nadnaravnoj svjetlosti. Ovu pak duša ne osjeća, jer je nema u sebi; svoje tmine osjeća, da, jer ih ima u sebi, i one prihvaćaju svjetlost pa će ih zato duša osjećati sve dotle dok ne budu zahvaćene božanskom svjetlošću, bez koje ih ne bi mogla vidjeti. Ali kad svjetlost bude otjerala tmine, duša će biti pretvorena u svjetlost i preobražena, te će vidjeti u sebi onu svjetlost koja joj je očistila i ojačala duhovno oko.

Neizmijerna svjetlost uzrokovat će mrklu tamu nečistom i slabom vidu jer, u tom slučaju, pre odličan podražaj izvorne moć vida; i stoga je božanski plamen bio oduran oku razuma. Budući da je božanski plamen po sebi do krajnosti ljubezan i nježan, on nježno i ljubezno zahvaća volju; ali je ona od svoje strane suha i tvrda. A sad, budući da se tvrdoća i suhoća zapažaju kad su postavljene nasuprot nježnosti i ljubavi, događa se da volja, kad je nježno i ljubezno zahvaćena plamenom, osjeća svu svoju naravnu suhoću i tvrdoću prema Bogu. Budući da u ovom pred- raspoloženju ima takva svojstva koja su nespojiva s božanskim svojstvima, ne može osjetiti ljubav i nježnog plamena sve dok ovaj ne istjera iz nje protivna svojstva i ne učini da zavladaju njegovog. Radi toga je, dakle, plamen bio oduran volji, ukoliko joj je uzrokovao da trpi vlastitu suhoću i tvrdoću.

Slično, plamen je veoma širok i neizmjeran; volja je, naprotiv, tijesna i skućena i zbog toga osjeća svoju tjesnoću i skućenost kad je plamen zahvati; na kraju je pak sam plamen proširi i osposobi. Nadalje, plamen je ukusan i sladak, dok volja ima duhovno nepce nepravilno, s neuredno raspoloženim osjećajima; zbog toga ne može osjetiti slatkoću hrane Božje ljubavi, pa joj je plamen odvratn i gorak. Tako volja osjeća svoju skućenost i bljutavost u blizini onog golemog i ukusnog plamena, a ne osjeća ukusnost jer je nema u sebi; a dobro osjeća ono što ima u sebi, to jest svoju bijedu. Konačno, plamen ima neizmijerno bogatstvo, užitke i dobrotu; pred svime time duša, jer je veoma siromašna i bez ikakvog dobra koje bi je zadovoljavalo, jasno spoznaje svoje siromaštvo, svoju bijedu i zloću. Ona božanska svojstva su joj nepoznata, jer zloća ne može sadržati dobrotu, siromaštvo ne može sadržati bogatstvo, prije negoli plamen ne završi da očisti dušu i prije negoli je

ispuni bogatstvom, slavom i slastima, preobrazivši je. Eto, dakle, u kojem je smislu plamen bio oduran duši više negoli se to može izreći. U njoj su se dvije vrste protivnika borile između sebe: sva božanska svojstva protiv svih njezinih nesavršenih navika, zato da bi je Bog, preobrazujući je u sebe, učinio blagom, mirnom i sjajnom, kao što ogranj čini s drvom kad prodre u njega.

Kod malo duša je čišćenje tako jako: samo kod onih koje Gospodin hoće da uzdigne do najvišeg stupnja sjedinjenja. On svaku dušu pripravlja više ili manje jakim čišćenjem, već prema stupnju na koji je pozivlje i prema njenoj nečistoći i nesavršenosti. Trpljenje se, o kojem govorimo, može usporediti s trpljenjem u čistilištu jer, kao što se ondje duhovi čiste zato da kasnije mogu Boga gledati u jasnom gledanju vječnog života, tako se na zemlji duše čiste na sličan način zato da se mogu preobraziti u Boga, da ga mogu ljubiti u ovom sjedinjenju“. (ŽP I,20 -24)

Nutarnje kušnje tijekom tamne noći duha

(popis kontemplativnih kušnji je preuzet iz knjige p. A. Poulain, Trattato della teologia mistica, grazie d orazione)

1. Napasti, svih vrsta jake i duboke, **suhoće i rastresanost uz nemoć molitve**, sa velikim sugestijama u duhu do te mjere da i samoj duši nije jasno da li je na njih pristala ili nije. Pustinjakinja sv. Marija Egipatska je ispričovijedala jednom duhovnom prijatelju da je 17 godina trpjela užasne borbe protiv napasti i đavla. Sv. Alfons Liguori je 8 godina prije smrti u 83 godini bio silno napastovan skrupulama i napastima protiv vjere s takvom žestinom da je u borbama znao ispustiti krik koji je čuo u cijeloj kući. Sv. Josip Labre i sv. Franciska Rimska imali su snažne napasti protiv čistoće, a bl. Cesar di Bus je trpio ove napasti 25 godina.

Sv. Margareta Marija zapisa u svojoj autobiografiji da ju je Isus obavijestio da će dopustiti sotoni da je kuša svim napastima poglavito očajem i ohološću. Svetica zapisa: „*Davao ne napastovao u vrijeme molitve i poticao da osjećam strašnu glad i zatim bi m i prikazivao sve čime bi je mogla utažiti na način da je to meni uzrokovalo veliku muku. A glad bi trajala dok ne bi ušla u blagovaonicu kako bi jela, a u tom trenutku osjećala sam veliku odbojnost prema hrani tako da sam se morala jako siliti da samo malo uzmem*“.

Kada Bog pripušta kušnje za cilj ima da učvrsti dušu u nasljedovanju Krista po križu i da ojača kreposti u duši. Kako bi se učvrstila krepost vjere Bog dopušta borbu protiv mučnih sumnji, krepost nade borbu protiv obeshrabrenja i očaja, krepost ljubav borbu protiv vezanosti uz stvorenja i pobunu protiv Boga...

2. Prividna nemoć za zaživjeti neku krepost. U ovom stanju duša nije udarana sugestijama napasti nego doživljava vlastitu nemoć da zaživi bilo što od svojih velikih želja, planova i očekivanja. Naprotiv duša kuša veliku odbojnost i vidi u sebi tisuće mana koje ne može iskorijeniti. Apostol Pavao je kušao velike nutarnje prepreke u dobru koje je želio (vidi Rim, 7,18) Na posebno bolan način kontemplativne duše kušaju ovu kušnju u nemoći da ljube Boga a to bi silno htjele. To se može odnositi na poseban način na trenutak pričesti kada se kuša indiferentnost i hladnoća prema Isusu, odnosno potpuna nemoć za bilo koji osjećaj ljubavi prema njemu.

3. Duboki nutarnji pogled koji prožima svu vlastitu grešnost i prirodne mane. Ova nutarnja mučenja su popraćena velikom zbunjenošću i osjećajem straha pred Božjim sudom. Podnošenje ovih kušnji vodi dušu prema poniznosti i istinoljubivosti, vrednovanju sebe počevši od milosti Božje ne od samoga sebe....

4. Živi osjećaj odvojenosti od onih koje su osobu prije okruživali i koji su joj bili jako dragi... Bog koji želi biti jedino dobro duše odvaja dušu od svega uključujući osjećaje prema najmilijima iz obitelji i druženju s njima.... Dušu još muči i to što ne shvaća svoje stanje te sama sebe ili je drugi optužuju za nebrigu, nemar i ne ljubav...

5. Osjećaj nemoći činjenja dobra drugima... Duša je prije imala puno planova i nastojanja činiti dobro drugima a onda Bog dopusti da osjeća potpunu nemoć činiti bilo što za bilo koga te zbog toga trpi... ili je drugi uznemiruju

6. Dosada i žalost... bez razloga i povoda, duša više ne kuša slast u onome što čini za Boga i druge a prije je u tome uživala, sada kuša odbojnost... duša se žalosti što duhovno ne napreduje,

nego ima osjećaj da nazaduje... kao da kuša nešto od Isusove getsemanske gorčine... Isus reče sv. Margareti Mariji: „*Svake večeri između četvrtka i petka učiniti ću te dionicom one smrtne žalosti koju sam htio kušati u Getsemaniju, a ova žalost će te dovesti, bez da to možeš shvatiti, do muke i agonije teže za podnositi od same smrti*“.

Dosada i žalost uzrokuju napasti i osjećaj besmislenosti za vlastiti poziv, napuštanje molitve... Sv. Elizabeta Schoenau je u tim stanjima bila napastovana mišlju na samoubojstvo. Duša treba strpljivo podnositi ovo svoje stanje i pobuđivati misao radost ako joj je to moguće i sjećati se trenutaka kad je Bog bio uza nju do sada.

7. Sumnja o istini u sve milosti koje je duša do sada primila od Boga. To je gotovo općenita kušnja poglavito na počecima kontemplativnih iskustava.. a to je popraćeno osjećajem vlastite nedostojnosti, neznanju što se događa... muke samo još povećava povjerljivi razgovor s nekim tko ne shvaća ovo novo stanje duše.... Često ove sumnje se odnose i na duhovno vodstvo u smislu da se duša boji da vara duhovnika ili da nju duhovnik krivo vodi....

8. Goruća čežnja za Bogom, povremena i nemoć da mu se preda i s njim sjedini... I osjećaj da je duša ostavljena od Boga...ovo stanja su blaža na počecima kontemplativnih kušnji a kako zbog nepročišćenosti duše a kad se duša više pročisti mogu postati pravo mučeništvo nutrine koja želi Boga a ne može ga još posjedovati. ne može se s njim sjediniti... Sv. Ljudevit Montforski to iskustvo naziva mučeništvom nutrine... sv. Ivan od križa o tome govori (N I, 2, 7)

9. Postojana misao duše da je Bog mrzi i da ju je predodredio za vječnu propast. Duša ne doživljava samo da je daleko od Boga nego i da ju Bog odbacuje, što u biti predstavlja kušnju protiv kreposti nade. Brojni sveci su kušali ovu napast neki kratko neki čak i godinama. Sv. Franko Saleški je to kušao mjesec, sv. Filop Benzi samo tri sata ali to je bilo u agoniji, bl. Henrik Susone je godinama trpio ovu kušnju. Ova kušnja je uzrokovana živim nutarnjim pogledom na vlastite grijeha a što je još gore gotovo redovito popraćena uznemiravanjem sotone u maši i sjetilnosti tim sugestijama te želi odvesti dušu od obeshrabrenja i odustajanja od svega.... te duša kuša kao da je Bog mrzi i odbacuje.

10. Osjećaj i doživljaj duše da mrzi Boga i velika sugestija i napast da ga psuje. Ovo stanje je često samo nastavak prethodnoga. Đavao nuka dušu da mržnjom odgovori na osjećaj da je Bog mrzi... Bl. Hugo, biskup Ženeve, (+ 1132) je 52 godine bio napastovan psovkom i proklinjanjem Boga. Talijan bl. Kalabrija iz prošlog stoljeća je isto duži vremenski period bio napastovan psovkom.

11. Razne bolesti, fizičke klonulosti i nemoći kojima liječnici ne mogu pronaći fizičke uzroke često su sredstva kušnji za kontemplativne duše.

12. Progoni i nepravde od ljudi, a što je još bolnije često i od onih koji su Bogu posvećeni. Brojna su svjedočanstva u životima svetaca o ovome. Brat Ilije je optužio sv. Franju, braća su sv. Ivana od Križa stavila u zatvor, sv. Tomu Akvniskoga su roditelji 2 godine držali zatvorena u zamku jer je htio postati redovnik. Događaju se poteškoće u komunikaciji s ljudima, s prijateljima koji je krivo shvaćaju, s ispovjednicima, evo svjedočanstva sv. Terezije Avilske....

„Iako nisam držala da ću govoriti o tome, pomislila sam da će nekoj duši, koja se zatekne u tome, biti velika utjeha saznati da se to događa onim osobama kojima Bog udjeljuje takve milosti, jer tad doista izgleda daje sve izgubljeno. Neću se držati redosljedja kojim se događaju, već kako mi padne na pamet. A želim početi od onih najmanjih, a to je zabadanje onih osoba s kojima se druži, pa i s kojima se ne druži, već joj se učini da bije se mogle sjetiti u životu: »ta, pravi se svetica«; »ta, ide u krajnosti da bi obmanula svijet i da bi oblatila druge«, »ta, bolji su kršćani bez tih ceremonija«. A treba primijetiti da nema nikakvih, već nastoji dobro paziti na svoj stalež. Oni koje je smatrala prijateljima udaljuju se od nje i baš joj oni zadaju najžešće ugrize, a to su oni koji se jako osjete: »ta, ona je duša izgubljena i očigledno obmanuta«, »ta, to su stvari nečastivoga«, »ta, bit će kao ova i ona osoba koja se izgubila, te prigoda da opadne krepost«, »ta, obmanjuje ispovjednike«, pa idu k njima govoreći im to, navodeći (im primjere onoga što se dogodilo nekima koji su se tako izgubili; tisuću načina izrugivanja i takvih govorkanja.

Znam za jednu osobu koja se bila jako pobjerala daje neće tko imati ispovjediti, po tome kako su stvari stajale, a jer ih ima puno, nema razloga zadržavati se. A najgore je što takva protivljenja ne prolaze brzo, već je to cio život, i što upozoravaju jedni druge da se čuvaju druženja sa sličnim osobama“. (Z VI, 1,3-4)

13. Naglašena prisutnost đavla te nutarnja i vanjska borbe s njim. Gotovo redovito još jedan bolna kušnja prati iskustva kontemplativnog puta svetaca a to je naglašena prisutnost đavla, nutarnja u dušu i vanjska te borba a s njime. Sv. Terezija Avilska to na više mjesta spominje a posebno u 31 poglavlju o svom životu. Donosimo samo jedan citat gdje svetica svjedoči kako se nije mogla oduprijeti da pod utjecajem đavla udara dijelovima vlastitoga tijela ili kako je u snu doživljavala gušenje.

„Budući da sam spomenula neke napasti te unutarne i pritajene smutnje koje I mi je pribavljao nečastivi, želim navesti druge koje je izvodio gotovo javno, gdje se i nije moglo ne znati da to bijaše on. Drugi put me je pet sati mučio tako užasnim bolovima te unutaranjim i izvanjskim nemirima, da mi se činilo kako to više neću moći podnositi. One koje su se nalazile sa mnom bijahu zaprepastene, i nisu znale što bi učinile, a ni ja kako da si i pomognem. Običavam, kad su bolovi i tjelesna patnja jako nesnosni, pobuđivati u sebi i čine predanja, moleći Gospodina, ako se udostoji, da mi Njegovo Veličanstvo dade i strpljenja i neka budem takva do svršetka svijeta. Budući da sam taj put osjetila jako žestoku patnju, pomagala sam si tim činima i odlukama. Gospodin se udostojao da spoznam kako to bijaše nečastivi, jer sam pored sebe ugledala neko odvratno crnče kako reži bijesno što je gubilo tamo gdje je kanilo dobiti. Ja pak, čim sam ga ugledala, nasmijala sam se, i nisam se prestrašila, zato što je tamo sa mnom bilo nekoliko sestara i koje se nisu mogle snaći. Nisu znale kakav bi lijek pružile tolikoj patnji, jer je kod mene bilo teško lupanje tijela, i glave i ruku, a da se nisam mogla oduprijeti. Najgori od svega bio je unutarnji nemir, jer ni na koji način nisam mogla naći mira. Nisam se usuđivala tražiti blagoslovljene vode zato da ih ne prestrašim i da ne shvate o čemu bijaše riječ.

U to vrijeme jedne noći pomislila sam da će me zadaviti. Kad su me poškopile s puno blagoslovljene vode, vidjeh veliko mnoštvo nečastivih, kako se strmoglavljuje. Toliko su me puta ti prokletnici uznemirivali - a tako ih se već malo bojim, jer znam da ne mogu vrdati ako im Gospodin ne da dopuštenje - da bih zamorila Vašu milost a i sebe kad bih ih navodila“. (Ž 31, 1,3 i 9)

Brojan su svjedočanstava iz svetačke tradicije o ovoj vrsti kušnji i navodimo samo neka. Bl. Ivan de Castillo je imao iskustvo da ga je đavao silio da vlastitim rukama šamara samoga sebe ili da zapali Gospine slike.

Đavao je nekim svecima poticao jake sugestije na samoubojstvo, tako je sv. Marija Magdalena de Pazzi u jednom takvom trenutku pobjegla iz kora otrčala u kuhinju s nakanom da uzme nož i da se ubije.

Brojni su sveci vidjeli đavla pod likom raznih rugoba ili su čuli njegove urlike na primjer sv. Antun pustinjač, sv. Ivan Marija Vianeyi, sv. Filip Neri, sv. German, sv. Coletta...

Brojni su sveci doživjeli da su udarani i kao bičevani od đavla. Prije polaganja zavjeta tijekom 4 godine bl. Agnesu da Langeac je đavao 2 puta tjedno bičevao, sv. Tereziju Avlisku je gurnu niz stepenice i tom je zgodom slomila lijevu ruku, sv. Nikola iz Toletina je bio puno puta tako izudaran od đavla da je ostajao kao polu mrtav, jednom je od tih udaraca ostao šepav za cijeli život. U našem vremenu sv. Pater Pio je cijeli život imao boj sa đavlom pod gotovo svim vidicima uključujući udarce i bičeve koje je često trpio.

Zašto Bog dopušta kontemplativne kušnje

1. Kako bi duše dale potpunu zadovoljštinu za svoje grijeha koji ostavljaju posljedice u duši ali i u dušama drugih ljudi. Već smo vidjeli u dodatku za 6 odaje pod naslovom *Trpljenja koja duše prolaze u tamnoj noć duha uspoređena sa patnjama dušu u čistilištu* da sveci u kontemplativnim kušnjama vide analognu dinamiku kao u čistilištu.

2. Da bi duša došla do preobraženjskog sjedinjenja i duhovnog vjenčanja mora se osloboditi svega što nije Bog a podnošenje kušnji u čistoj vjeri upravo vodi do toga.

3. Prakticiranje herojskih kreposti jer je stanje duše u kontemplativnim kušnjama uvijek jako mučno za dušu i zbog toga prihvaćanje i podnošenje kušnji učvršćuje kreposti u duši.

4. Bog tako daje duši da vidi stvarano stanje vlastitih kreposti kako se ne bi uzdizala, umišljala i pala u oholost a time bi bio otvoren put za pad i u teške grijeha čime bi se mogao izgubiti plod dugogodišnjeg napora na duhovnome putu.

5. Podnoseći kušnje Bog poučava dušu o uzvišenim stvarima duha kao na primjer evangeoskoj mudrosti da bolje shvaća prepreke i put rasta, tajne čistilišta, mogućnosti i uzroku pada duša u Pakao.

6. Kušnje nakon što duša se duša pročisti i dođe do sjedinjenja s Bogom i duhovnog vjenčanja postaju aposlolatske to jest duša koja je do toga došla trpi ali ne više za svoje vlastito pročišćenje nego za dobro Crkve. Sveci došli do sjedinjenja s Kristom žive onu duhovnu stvarnost koju je još sv. Pavao apostol u Poslanici Galaćanima opisao riječima: „*Dječice moja koju ponovno u bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama*“ (Gal 4,1 9).

„*Sada se radujem patnjama koje podnosim za vas. Tako nadopunjam u svome zemaljskome životu za Tijelo Kristovo – to je Crkva - što nedostaje mukama Kristovim*“. Kol (1,24)

DODATAK 4. Iskustva tamne noći duha raznih svetaca

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Slijedi opis kušnji i tamnih noći duha u iskustvima nekih svetaca. Slične kušnje se mogu pronaći na putu duhovnoga rasta svih svetca. Ali treba ove tekstove shvatiti na autentičan način sukladno klasičnom nauku katoličke duhovne tradicije. Neki od tekstova koje navodimo mogu kod nekih čitatelja pobuditi strah i poštovanje, kod drugih divljenje ali kad se iskustva svetaca žele primijeniti na vlastito duhovno iskustvo to treba dobro razumjeti. Naime mi iz njih možemo učiti Božansku pedagogiju i zakonitosti duhovnoga puta a ne možemo se izravno s njima uspoređivati. Naime dubine čišćenja koje pojedina duša treba podnijeti ovise o tome koliko je zaprljana pred Bogom a još više o stupnju jačine čiste ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu. Držimo da je sv. Ljudevit Montforski tona najbolje tako jednostavno, duboko i slikovito izrazio:

„I ako je katkada bilo svetaca ili drugih velikana, koji su molili za križeve, preziranja i poniženja, iste tražili, a katkada si ih dapače sami pribavili svojim zasebnim ponašanjem, moramo dobro to upoznati i diviti se izvanrednom djelovanju Duha Svetoga u takovim dušama, pa gledajući ovakvu krepost moramo se istodobno sami u sebi poniziti, ne usuđujući se poletjeti toliko visoko, jer smo prema ovim brzim orlovima i ričućim lavovima samo pokisli pilići i umirući psi“. (Pismo prijateljima Križa br. 44)

Sv. Terezija Avilska jasno ukazuje da je put kojim Bog vodi kontemplativne duše podložan bolnim kušnjama koje mogu pobuditi strah i zebnju duše kad o tome više sazna:

„*Dakle, ja vam kažem, kćeri, one koje Bog ne vodi ovim kontemplativnim putom, prema onome što sam vidjela i saznala od onih koji idu njime, da ne nose najlakši križ i da biste se prestrašile putova i načinâ koje im dodjeljuje Bog. Poznati su mi i jedni i drugi i pouzdano znam da su nepodnošljivi naponi koje Bog dodjeljuje kontemplativnim osobama; takvi su da se ne bi mogli podnijeti, kada im ne bi davao ono slasno jelo. I jasno je, budući da one koje Bog mnogo ljubi vodi tegobnim putovima, i što ih više ljubi, težima, nema se zbog čega misliti da prezire one koji su kontemplativni, jer ih Svojim ustima hvali i smatra prijateljima... Vjerujem da oni od djelatna života, vide li da su ovi samo malo obdareni, misle da nema ničega osim toga. A ja vam kažem da možda nijedan dan od onih koje ovi prođu, ne biste mogle podnijeti*“. (P 18, 1 i 3)

Sv. Ivan od Križa jasno poručuje da duša mora proći kroz nutarnje i vanjske patnje ako želi doći do kontemplativne mudrosne spoznaje Krista:

„Mnoga su čudesna otajstva razotkrili sveti učitelji i pobožne duše u ovozemnom životu. Ipak većim dijelom ta otajstva još čekaju da budu izrečena i razumljena. Zato valja duboko kopati u Kristu. On je poput bogata rudnika što ima mnogo rukavaca s blagom. I ma koliko tko kopao, nikada neće stići do dna ili na kraj. Štoviše, u svakome rukavcu posvuda susreće nove žile novih bogatstava. Stoga Apostol reče o Kristu: „U kom su sva bogatstva mudrosti i spoznaje skrivena“. Duša u to blago ne može zaći niti mu se može primaći ako prije ne uloži silan napor da prodre i ude, trpeći iznutra i izvana, i ako je prije Bog ne obaspe mnogim razumskim i osjećajnim dobročinstvima. A svemu tome treba da prethodi dugotrajno duhovno uvježbavanje.

Sve su to nužni preduvjeti za više prodore u spoznanje otajstava Kristovih. A to je spoznanje najviša mudrost što se može steći u ovome životu. O kad bi ljudi napokon razumjeli da je nemoguće prispjeti do silnoga bogatstva mudrosti Božje ako se prije ne ude u silne napore, uz mnogovrsne muke, tako da duša odloži svoju utjehu i želju.

Duša koja čezne za božanskom mudrošću uistinu najprije želi ući u duboki smisao križa. Stoga je sveti Pavao poticao Efežane da ne klonu u nevoljama i da budu u ljubavi ukorijenjeni i utemeljeni te mognu shvatiti sa svima svetima koja je Dužina i Širina i Visina i Dubina te spoznati nadspoznatljivu ljubav Kristovu da se ispune sve punine Božje. Jest, vrata kroz koja se ulazi u bogatstvo Kristovo su križ. I ta su vrata tijesna. I mnogi žele doprijeti do slasti do kojih se samo kroza njih može prispjeti, ali ih je malo koji hoće da na ta vrata udu“. (DS, B, k. 36-37)

Kao uvodnu misao u opis iskustva svetaca tijekom tamne noći duha donosimo poticaj **Taulera** s kojim stavom ih je najbolje proživljavati u duši. Ovaj velikan duha uči: „Kada Nebeski Otac odredio da obdari dušu uzvišenim milostima i da je na uzvišen način preobrazi u nutrini On je obično ne pere i ne čisti blago nego je baci u ocean gorčina, u ocean kušnji kao proroka Jonu... A čovjek koji traži Boga smoga je često napastovan mukom i kidanjem srca. Naime on se boji da nije čisto samo Boga imao pred svojim očima te da su mu zbog toga njegova djela beskorisna, i ta misao mu oduzima mir i uranja ga u gorčinu i muku. Ova žalost neki puta dolazi od neke bolesti, slabosti karaktera ili od samoga đavla koji uznemiruje dušu svojim sugestijama.

Treba blago odbaciti sve ove sugestije i zadržati dušu u miru jer nema boljega lijeka. Suprotno jako je loše odbacivati ove muke na silu s bijesom i srdžbom jer ovo ne služi ničemu osim što razbijaju i umaraju glavu. Isto se događa kad se u velikom nemiru utječemo liječnicima, duhovnim vođama i Božjim prijateljima kako bi tražili pomoć i njihov savjet jer nas nitko ne može osloboditi ovih kušnji. Zaključujemo na kraju, kada ove žalosti i kontemplativne kušnje se dižu u duši ponašajmo se kao kad pada jaka kiša ili grad, sklonimo se odmah pod neku nadstrešnicu dok ne prođe. Slični kada mi želimo Boga samoga i samo Boga i usprkos toga nas zahvaća muka blago izbjegavajmo oluju dok ne prođe, podnosimo sami sebe strpljivo, ostanimo u miru pod nadstrešnicom Božje odredbe“.

Tauler o tamnoj noći duha zapisa: „Tada smo napušteni na takav način da izgleda kao da nemamo više nikakvu spoznaju Boga i padamo u takve nutarnje i vanjske muke da ne znamo više jesmo li ikada bili na pravom putu, ne znamo da li Bog postoji ili ne, i da li smo mi sami živi ili mrtvi. Tako da nas pada tako čudna patnja da nam izgleda kako nas sve na svijetu pritišće. Nemamo više nikakvo iskustvo niti spoznaju Boga nego nam sve postaje odbojno jer nam sve izgleda kao da smo zarobljenici između dva zida“.

Bl. Andela Folinjska: Opisuje kušnje koje je imala više od dvije godine: „Iz straha da se zbog mnoštva objava i viđenje ne uznesem i postanem ohola, da me moj užitek ne opoji, udijeljeni su mi brojni napasnici koji su umnažali napasti u meni i žalosti bilo u tijelu ili duši. Što se tiče tijela ne vjerujem da se može izraziti ta muka jer sam na svakom udu tijela užasno trpjela.

A što se tiče mučenja duše ona su bila još gora i brojnija, đavli su me neprestano žalostili. Prija svega bila sam predana na nemilost većem broju đavli koji su u meni oživljavali poroke koji su već bili iskorijenjeni i mrtvi u duši po pokori i to me je užasavalo a zatim su dodavali i druge koje nisam nikada imala. Porok bluda koji nikada nisam imala je sišao u mene i jasno vidim da je to

bilo po dopuštenju Božjem. On nadilazi sve druge a za boriti se protiv njega dana mi je krepost od Boga koja nije dopuštala da padnem. Ako bi u svemu gubila povjerenje u Boga ostajala bi mi barem u tome da Bog neće dopustiti da pristanem uz ovaj porok. U duši ostaje mirna sigurnost i nada koje sumnja ne može uzdrmati, snaga će uvijek pobijediti, porok je pobijeđen... Kada se ova snaga sakrije za trenutak ili me prividno napušta, porok koji se ne usuđujem spomenuti postane tako jak da mi izgleda da ni sramota, ni kazna nisu sposobne spriječiti me da padnem u grijeh. Ali iznenada ova Božja snaga se vrati i oslobodi me i ni za koju stvar u svijetu ne bi htjela sagriješiti.

Napast očaja. neki puta se nađem u užasnoj tami sličnoj onoj u kojoj su đavli bez utjehe nade bilo kojega dobra, i te tmine su užasne... ja kažem Bogu: „Ako trebam biti prokleta daj da to bude odmah, nemoj odgađati, budući da si me ostavio baci me u ponor. Ja sam apsolutno očajavala o Boga i svim njegovim dobrima, mislila sam da je za mene sve gotovo, da na cijelom svijetu Pakao nema boljeg pijena od mene, sve milosti, svi darovi koje mi je Bog dao služili su samo da pojačaju moj očaj i moj pakao. Molim te traži od Božje pravednosti da spozna moje srce, glava mi puca, moja stas se prigiba, gubim vid zbog mnoštva suza, udovi mi se rastavljaju jer ne mogu obznaniti moje laži i dvoličnosti. I znaj da su moje riječi ništa u odnosu na stanje moje duše. Eto što sam primorana reći o ponoru moje ništavnosti a zatim se podiže oholost.

Evo sada sam potpuno jedno s bijesom, sva sam oholost, žalost, sama gorčina i plamen. Dobra koja mi je Bog udijelio meni se izokreću u uzrok beskrajne žalosti. Čemu služe? Oni samo potiču bolno divljenje koje izgleda kao uvreda mome očaju. Zašto u meni uvijek je apsolutni nedostatak bilo kakove kreposti, zašto to Bog dopušta? Dakle moje sumnja čini da ponavljam bi li me Bog ikada prevario? To je napast koja mi skriva svako dobro. Dakle, bijes, oholost, žalost, gorčina, ljutnja i žalost se takvi u meni da se to ne može ljudskim riječima izreći. A što se tiče svih mudraca svijeta, svih svetaca Neba da mi iskazuju bezbroj utješnih nagovora, bezbroj obećanja, da me Bog ispuni svojim utjehama a da me ne potpuno ne promjeni i ne počne djelovati u dnu moje duše na novi način umjesto da mi to koristi, svi mudraci, sveci, Bog samo bi povećali preko svake mjere moju žalost i bol, moje zasljepljenje, moj bijes i očaj. Ah kad bi mogla promijeniti ova moja mučenja sa svim zlima svijeta, sa svim bolestima, sa svim patnjama koje muče ljudsko tijelo smatrala bi da ću zadobiti olakšanje“.

S dušom uronjenom u ovaj ponor ja sam se okretala u podnožju noga moje braće i govorila im: “Nemojte mi više vjerovati, zar ne vidite da sam zaposjednuta đavlom? Vi koji se zovete mojom duhovnom djecom molite Božju pravednost da đavli napuste moju dušu i pokažu svijetu užas moga ponašanja te da se više ne obeščašćuje Boga zbog mene... Znajte da sam došla do nečuvenog stupnja očaja. Apsolutno očajavam da mi Bog neće pomoći i da sam izgubila sva njegova dobra i to je definitivno stanje među nama. Vjerujem da na svijetu nema stvorenja tako zloga i toliko dostojna da bude proketo kao ja. Svi Božji darovi imali su za cilj to da me dovedu u najgore stanje očaja i prokletstva. Neki puta se osjećam obuzeta bijesom na samu sebe da s puno napora se odupirem da se ne raskomadam. Drugi puta ne mogu a da užasno ne udaram samu sebe do te mjere da moja glava i udovi budu otečeni.

Lažna poniznost. Trajno doživljam poniznost koja čini da vidim da sam lišena bilo kakvog dobra, ili kreposti uronjena u mnoštvo grijeha i mana tako da mi Bog više ne može iskazati svoje milosrđe. Izgleda mi da sam kao boravište đavli, njegova djelatnica, njegova igračka, njegova kćer, izvan bilo koje pravednosti i istine dostojna najdubljih dubina pakla. Ta poniznost nije ona koju sam imala prije koja me radovala i u kojoj sam motrila Božju dobrotu, ova od sam mi uzrokuje samo bezbrojne patnje.

U nekom trenutku se moglo primijetiti nakon ove dvije godine da su đavli nastavili svoje bitke i napadaje protiv duše i tijela ali viši dio duše je istovremeno uživao u uzvišenoj kontemplaciji te blaženica zapisa: „Ne mogu veliki boj puta kada sam motrila najviše dobro za vrijeme velike tame, ali u tim prigodama bila sam uzdignuta na najviši vrh, neizrecivo. Usprkos tih milosti moje tijelo je bilo mučeno bolestima, svijet mi je uzrokovao kušnje i gorčine, đavli su me neprestano žalostili jer su imali vlast nadamnom. S druge strane Bog me privlačio dobru koji sam primjećivala u tami. Zatim mi je neki puta izgledalo da sam ostavljena od Boga i da ne mogu moliti, jedna od tih kušnji je trajala mjesec dana. Ja ne vidim više nikakvog traga Boga u meni imam samo apsolutnu

volju ne grijешiti. I konačno sam čula riječi: „Što se više osjećaš ostavljenom više si ljubljena od Boga i sjedinjena s njime.

Malo prije svoje smrti je govorila svojoj duhovnoj djeci: „Bog ne okončava napasti i oluje dok cijeli čovjek nije zgažen, pritisnut, smrvljen. To je njegovo posebno ponašanje prema svojoj istinskoj ljubljenoj djeci“.

Bl. Battista Varani, optaica klarisa iz Varana (+ 1527) u tridesetim godinama je počela proživljavati dvije velike kušnje jednu iza druge a svaka je trajala 2 godine. Već prije je bila prošla jedan niz kušnji i imala je duži miran period u duhovnome životu. Ona zapisa: „Bog mi je u snu pokazao sve muke i žalosti koje me čekaju... Tada se usta ponora, koja su bila već 10 godina zatvorena se otvori na užasnije načine nego li ikada prije. Zmaj je izišao ričući na mene i napao me s toliko bijesa da je izgledalo da će me proždrijeti.“

O jednoj od te dvije napasti zapisa: „Ja sam se na neki način pobunila protiv Boga optužujući njega za sve moje mane, grijeha i moje pogreške i usudila sam se Njega pitati za račun zbog svoga ponašanja, optužujući ga da je lagao u mnogima stvarima koje mi je kazao ili koje sam našla u Svetom Pismu... Imala sam mnoge druge zle misli kojih samo sjetiti se budi mi užas“.

Bl. Marija od Utjelovljenja, uršulinka: Tri godine je provela u duhovnoj zapuštenosti koja je postajala sve mučnija. Prva iskustva zapuštenosti su bila nakon što je već bila kušala 5 godina neprestano sjedinjenje s Bogom, dok je još bila u svijetu. Tada se na njenu dušu spustila tama, njen duh se ispunio tamom a njena volja je izgledala kao oslabljenja. Ona zapisa: „Vidjela sam kako silazim u ponor, svaka utjeha mi je bila oduzeta kao a sjećanje na primljene milosti izbrisano, a moja se muka udvostručila zbog toga što sam bila skoro uvjeren da u prošlosti to nisu niti bile milosti nego da sam bila prevarena, nego da je sve bilo samo gubljenje vremena tijekom kojega sam se zabavljala... Trebala sam uložiti silne napore za nastaviti pobožne vježbe i pokoru... A što se tiče bližnjega sve što su mi govorili doživljavala sam kao meni protivno i trebala sam ulagati ogromni napor kako bi bdjela sama nad sobom i sačuvala spremnost na posluš u duhu“.

Nakon što je prošla ova kušnja koja je trajala dugi niz mjeseci blaženica je bila obdarena još većim milostima na poseban način razumskim viđenjem Presvetog Trojstva, a malo zatim ulivenim znanjem nauka Svetog Pisma i latinskog jezika iako ga nikada nije učila.

Dvije godine nakon ovoga dok je još bila u svijetu, još nije imala duhovnika, a u ruke joj je došla knjiga o tome kako razmatrati pomoću metoda za tu molitvu. U toj je knjizi čitala o opasnostima u koje padaju duše koje ne slijede takvu molitvu razmatranja s raznim točkama. Ona zapisa: „Trudila sam se svim silama slijediti takav način razmatranja otajstava našega Gospodina, i svom sam se snagom opirala privlačnosti prema nadnaravnoj molitvi kako sam to prije činila gledajući samo jednim pogledom ljubavi što me je dovodilo u neko pasivno stanje. Svaki dan sam se trudila metodički razmatrati što mi je uzrokovalo ogromnu glavobolju tijekom dvije godine. Konačno mi je u ruke došla *Filoteja* a ubrzo nakon toga i duhovnik koji je shvatio stanje moje duše i potakao me da obavljam molitvu onako kako je to meni priličilo u nutrini“.

Drugi period kušnji u životu blaženice je započeo nekoliko mjeseci nakon njenog ulaska u samostan i trajao je dvije godine. Tada je ona imala 31 godinu. Ova nutarnja kušnja se sastojala od slijedećih elemenata:

- nemogućnost obavljanja molitve: „U vrijeme molitve moja prva misao je bila sjećanje na križeve koje sam trpjela i to bi trajalo do kraja molitve“.

- Mašta „je bila napadana svim vrstama gnusoba. Stvari koje nikada nisam ljubila u svijetu ispunjale su mi duh. Misli psovke su mi stalno prolazile kroz glavu, sumnje protiv vjere, čudni umori i iscrpljenosti kad bi htjela činiti pokoru, oholost, ispraznost, mržnja prema bližnjemu, neposluš kao da su izviralali uz moga srca. Bojala sam se da me Bog zbog svega ovoga napustio. Moj prošli život mi je izgledao samo kao jedan neprekinuti niz bijeda a svi darovi i milosti koje sam bila primila kao plod bijedne zablude i prevarenosti. Padala sam u nesavršenosti koje sam doživljavala kao skandal kod drugih duhovnih osoba te me je to još više ponižavalo jer sam jako teško mogla

shvatiti kako se neki nedostaci mogu spojiti s postojanošću u krepostima, te nisam mogla biti prikladnije kažnjena“.

- Dosada i odbojnost prema svetim stvarima su pritiskali i žalostili njenu dušu: „Samoća koju sam prije toliko voljela je za mene postala čistilište, postalo mi je nepodnošljivo ostati cijeli dan sama u ćeliji i nikoga ne susresti. Posao koji sam morala raditi m i je postao tako odbojan da sam se morala silno prisiljavati da ga barem malo prihvatim, a doživljavala sam izvanjski napor tako veliki da sam to jedva mogla podnositi. Moje muke su me dovodile do očaja. Jednoga dana sam bila došla do te točke da kad sam se našla pored otvorenog prozora imala sam užasnu napast da se bacim kroz njega vani jer moj razum je bio potpuno u tami“.

- Kako bi oslobodio njen duh od bilo kojeg ljudskog oslonca Bog je dopustio da duhovnik koji ju je dobro vodio napusti grad. A samostan je dobio novoga ispovjednika koji umjesto da je potakne i ohrabri dovede u pitanje sve milosti koje je bila primila govoreći joj da je u svemu bila prevarena te da su njene nutarnje muke samo plod nedovljne umrtvljenosti. Ona zapisa da u tom periodu je „sebi je vidjela samo zlobu i dvoličnost“.

Nakon što je ovaj period kontemplativnih kušnji prošao u 40-etim godinama blaženica je otputovala za Kanadu. A tada je započeo period kušnji koji će trajati 8 godina. Evo sažetka tih kušnji:

- Osjećala je odbojnost i nepovjerenje prema svim koji su joj se približavali.

- A stvar je postala uzajamna. Ona zapisa: „Bog je dopustio i suprotno, da su susedre imale trajnu odbojnost prema meni, kako su mi kasnije i priznale“-

- „Smatrala sam se najnižim i najbjednijim stvorenjem na svijetu, naj dostojnim prezira. Skoro da se nisam usuđivala podići oči toliko sam se osjećala pod teretom dubokog nutarnjem poniženja. Trudila sam se raditi samo najponiznije poslove i nisam se smatrala dostojnom bilo čega drugoga“.

- „Držala sam da me ovaj preveliki nutarnji osjećaj bijede u nutrini udaljio od Boga i lišio svih milosti i njegova milosrđa.... Vidjela sam sebe kao uronjenu u neki pakao pun žalosti i smrtne gorčine koji su proizlazili iz jedne užasne napasti očaja koja se rađala u ovoj tmuni bez da sam ja shvaćala razlog tome. Neki puta bila sam na mome putu iznenada zaustavljena iznenadnim viđenjem koje mi je pokazivalo otvoreni pakao ispod mojih nogu, te mi je izgledalo da iz ovoga ponora izlaze plamenovi koji će me sažgati i proždrijeti me“.

- „A ja sam istovremeno doživljavala da sam nošena nutarnjim poticanjem na užasavajuću mržnju na Boga. Jednom zgodom kad sam prolazila pored zida posebna napast samoubojstva tako živa i snažna me zahvatila da nije bilo podnih podloga na rubu zida za koji sam se uhvatila bila bih se strmoglavila“.

- „Neki puta u svim ovim mučnim tminama podizala se u mojoj duši jedna božanska zraka koja me prosvjetljivala i raspaljivala ljubavlju koja ju je poticala na vanrednu gorljivost na takav način da mi je posije tolike muke i gorčine izgledalo da sam u Raju. Tada sam blisko komunicirala s Bogom koje me milovao grleći me. Ali to je brzo prolazilo jer je ova svijetlost bila kao ona sunčeva koja se probija kroz tmurne oblake tijekom oluje a oni bi ubrzo ponovno zaklonili sunce... Ja sam tada iz ponora svijetla i ljubavi padala u ponor tmine i bolne tame“.

- Konačno je Gospa oslobodila blaženicu od ovih kušnji: „Iznijela sam Gospi da ona dobro poznaje moju slabost i koliko su ove duhovne patnje suprotne od mira koji je Ona kao božanska Učiteljica htjela ukorijeniti u središtu moje duše.... Vidjela sam da sam Božji Duh želi da ovako govorim Majci Božjoj te samu u isti čas osjetila da sam uslišana i bila kao oslobođena nekog teškog kaputa. Bog je učinio da spoznam da tijekom ovih godina kušnji nisam ništa izgubila nego naprotiv da me ispunio neizrecivim blagom“.

Pred kraj života ona je tvrdila: „Ponavljam da treba proći kroz velike nutarnje i vanjske muke koje bi prestrašile dušu da ih vidi prije nego li kroz njih prođe te bi napustila plan puta da duhovno napreduje a ne bi ih mogla ni podnijeti kad kroz njih prolazi da je jedna Božja duboka i skrivena snaga ne drži“.

Bl. Ana od sv. Bartolomeja. Jedna od prvih družica sv. Terezije Avilske mlada sa 14 godina je ušla u obnovljeni karmel i samo nekoliko dana po ulasku u novicijat u Avili vanredne nutarnje milosti koje joj je Gospodin bio udijelio su prestale i ona je imala iskustvo nutarnje tame tijekom cijele 1 godine te je u svoj jednostavnosti srca govorila Isusu: „Što se događa? Zašto si me napustio? Da te ne poznajem smatrala bi da si me prevario, a da sam znala da trebaš otići ja ne bi ušla u samostan“.

Pred kraj života nakon što je bila puno puta prokušana imala je još dvije godine velikih nutarnjih muka te reče: „Nutarnje muke su tako velike da nisam već bila upoznala i kušala dobrotu Gospodnju, bila bi izgubila povjerenje, ali On mi je ostavio ovu milost da imam povjerenje ma koliko bila potlačena uvijek sam predana u volju Božju... Duša je moja vidjela u jednom trenutku kako na nju pada jedna vrsta tamnog oblaka mračnijeg od najtamnije noći“.

Sv. Marija Magdalena de Pazzi (+ 1607). Od svoga ulaska u duhovni život u 16-etoj godini njen život je ubrzo postao jedna duga serija zanosa, gotovo neprekidnih, ali imala je dva perioda od po 5 godina nutarnjih kušnji.

Prvi niz od 5 godina koji je ona nazvala „lavlja jazbina“ počeo je u njenoj 19-toj godini, a prethodio je neprekidnom zanosu od 7 dana. Svaki dan je iz zanosa izlazila samo po 2 sata. U jednome od tih zanosa Gospodin joj reče: „Znaj kćeri moja da ćeš tijekom 5 godina biti lišena osjećaja moje milosti, ali ne same milosti kao takve... Želim učiniti s tobom kao neki general koji prokušava svoga vojnika na razne načine prije nego li ga unaprijedi“.

Čim je kušnja tame započela svetica se ukazao đavao i započele su joj kušnje protiv vjere i poslušnosti. Reče tom zgodom: „Sve moje pobožne vježbe postale su mi teretom i bila sam primorana prisiljavati se do najvišeg stupnja da pođem na molitvu, u kor i na posao. Na kraju me proždirdao očaj. Konačno mi se Gospodin smilovao te me tješio ponekom duhovnom utjehom“.

Molila je Gospodina da njen život bude „život čiste patnje“. Drugi niz kontemplativnih kušnji je započeo u zadnjih 5 godina života: „Bila sam se razboljela silnim bolestima popraćenima velikim duhovnim suhoćama i nutarnjim tminama. Morala sam se boriti sa đavlom i suočiti sa raznim vrstama napasti na poseban način protiv poniznosti, čistoće i očaja. U jednom trenutku sam bila zahvaćena sumnjom da sam sve pogriješila time što sam izabrala život u klauzuri te me spopala napast da bacim habit i vratim se kući. Na vrhuncu ove kušnje postala sam plijen očaja, došla sam do toga da sam bila gotovo sigurna da neću biti spašena te sam bila oko vrata stavila konopac da se objesnim. Zatim me Gospodin utješio i udijelio mi važno poslanje po izljevima njegovih darova sudjelujem u obnovi onih dijelova Crkve koji su bili zahvaćeni pokvarenošću, mlakošću i nedostatkom zajedništva“.

Sv. Alfons Rodrigez: On je podnio tri perioda teških nutarnjih kušnji.

- Negdje oko polovice svoga životnog vijeka tijekom 10 godina je imao skrupule koji su kako reče „uranjali moju dušu u neizmjernu žalost i muku“.

- Negdje oko svoje 50-ete godine kada je već bio dobio mnoge vanredne milosti imao je užasne napasti protiv čistoće tijekom 7 godina a ukazivao mu se i đavao. Sam o sebi zapisa: „Bio sam tako pritiješnjen izbliza da je nemoguće opisati moju muku, neki puta sam bio preslab i bez daha, a redovito u tami i lišen svake utjehe ljudske i božanske. Tada mi je izgledalo da za mene nema Boga nego da ima samo đavli koji u me okruživali i koji su se ukazivali pod raznim likovima potičući me na zlo i proklinjući me jer nisam htio pristati na ono što su oni napastovali. Drugi puta sam slušao njihove paklene razgovore i slušao kao proklinju Boga, ili sam osjećao kako će me zadaviti jer su me stiskali za vrat. Nisu odlazili osim da u paklu kuju planove protiv mene, oni su se savjetovali sa velikim brojem đavli... Obično su dolazili oko pola noći kad sam bio već zaspao ulazili bi sa velikom bukom u sobu da me prestraše. Na tu njihovu buku ja bi se probudio i oni bi me odmah napadali raznim napastima, plesali su predamnom a neki bi se bacili na mene bez da sam se mogao osloboditi, nisu mi ostavljali ništa drugo osim mogućnosti da ne pristanem na njihove planove. Usprkos hladnoće zimi bio sam sav znojtan tako je bila jaka i živa borba koju sam morao voditi. A ja govorim samo o manjem dijelu ovih iskustava ono čega se sjećam... Jednom zgodom na

poseban način su me uhvatili tako da se nisam mogao osloboditi, toliki je bio bijes koji su imali prema meni, tijekom tog događaja bio sam krajnje žalostan i gotovo da sam izdahnuo od njihova gušenja, tražio sam neku utjehu kako bi se ublažile moje muke ali nisam ništa postigao. Zazivao sam Gospu ali je nisam nalazio, molio sam svece a oni su bili gluhi na moje vapaje... U ovim užasnim progonstvima moja žalost je postajala tako teška da je moje zdravlje popuštalo. Često nakon ovih borbi s đavlima Bog me tješio u nutrini na takav način da je tijelo bilo često preslabo da podnese obilje Božje utjehe“.

- „U zadnjoj bolesti prije smrti 5 mjeseci sam bio napastovan nepovjerenjem, suhoćom i skrupulama. Mir mi se povratio iznenada nakon što su mi se ukazali Isus i Marija“.

Sv. Ruža Limska: Ona je u svojim tamnim noćima imala posebnu kušnju. Tijekom 15 godina sat i pol dnevno ju je mučio đavao s toliko žestine da je ne neki način trpjela muče duša iz čistilišta koje su bile najbliže paklu. Za vrijeme ove oluje nije mogla ni pomisliti na Boga, trpjela je potpune tamu, suhoći i nepodnošljiv osjećaj ostavljenosti, đavli su već kad se približavalo vrijeme napasti njenu maštu ispunjali najužasnijim prikazama tako da se ona bojala, tijelo joj se treslo i molila je Gospodina da je oslobodi ovog kaleža.... A čim bi prestajale kušnje svetica bi doživljavala velike nutarnje utjehe. Uz to mučile su je razne bolesti. Ona reče: „Nema bolesti koja me nije mučila, angina, astma, bolovi želuca, glave i oni grudima su bili oni koji su me najviše mučili“.

Sv. Ivana de Chantal: Svetica je zadnjih 7 godina života trpjela velike kušnje duha sve do 1 mjesec prije svoje smrti. To vrijeme je provela u neprestanoj agoniji, proživljavala je sve vrste suhoća, sumnje u vjeri, velike nutarnje poticaje na psovku, osjećaj da je Bog mrzi, strašne sudove bližnjega, skrupule... Pred kraj života reče jednoj duhovnoj kćeri: „Zbog neprekidnih užasnih napasti i muka duha svedena sam na to da mi ništa u ovome svijetu ne može donijeti utjehu osim same smrti“.

Sv. Veronika Giuiani: „Snašla me toliko veoma velika potištenost, da nisam znala što mi je činiti, da je se oslobodim. Osjećam se ozlovoljena tako da nisam kadra ništa podnijeti. Velika mi je muka družiti se s drugima. Sa svima bih počela galamiti, a znam daje sve to znak nedostatka kreposti. Čini mi se da me snalaze svakovrsne napasti. Izgleda da sam malodušnost prihvatila kao posestrimu, a velika mi je muka pomišljati na nadahnuća, na prosvjetljenja, što mi ih je Bog ranije davao. Nisam u stanju za ništa prionuti. Sama pomisao na molitvu izgleda mi kao čistilište. Ako me je prije sama pomisao na trpljenja veselila, sada, ne samo što mi je nestalo takve radosti, nego mi ni na kraj pameti nije pomisliti na to. Stvarno se nalazim u tmini; ne izgleda da za me tu postoji ni Bog ni sveci. A što me veoma muči jest ovo što osjećam da mi je tijelo oslabilo, pa se jedva držim na nogama. Bilo sve iz ljubavi prema Bogu!...

Ja osjećam tako veliku protivnost prema svemu što se odnosi na redovnički život, pa mi izgleda nemoguće sebe upokoriti s obzirom na nepodnošljivu teškoću. Već sami zidovi mi potiču dosadu. Oh! Mislite i na drugo! Habit što ga nosim, muči me. Ne čini mi se da ću ga moći gledati na sebi, jer mi izgleda kako će mi sve to služiti za moju osudu. Više ne znam što trebam činiti. Već sam vezana zavjetima, a ne mogu se čak ni vama, velečasni, obraćati. Blagoslovljen bio Isus!

...Mnogo su me izmučile raznovrsne napasti. Među ostalima, napasnik mi je usjekao u pamet sve one patnje što sam ih do sada pretrpjela u ovoj redovničkoj zajednici. Time mi je također na izvjesni način budio mržnju na bližnje, kao i na sve drugo u istoj redovničkoj obitelji.

U tom času sam se vrlo snuždila s osjećajem da sam od svakoga napuštena. Meni se činilo da nema ni Boga ni svetaca. Boravkom u veoma gustoj tami, mučile su me moje mane i grijesi. Izgledalo mi je da mi je duša posve prestrašena u očekivanju presude, što će je proglasiti Gospodin: Idite od mene, prokleti (Mt25,41.) Oh! Koliko ovo muči moju sirotu dušu. Ne postoji muka, s kojom se može usporediti ova odvojenost duše od Boga. Ja od časa do časa vrlo drščem i spopada me strah da će mi biti zlo kad me se prihvati bolest.

U tom času me snađe napast očaja i razočarenja, nepouzdanja u Boga. Osim toga, dolaze mi napasti psovanja. Uz to, što me više razapinje, jest pomračenje pameti, pa ne znam, da li se radi o

pristanku, ili ne. Ja pri zdravoj pameti i pri jasnoj spoznaji spremna sam tisuću puta prije umrijeti, prije nego li ikada pristati na nešto što bi bilo i neznatna uvreda Boga. I stoga uvijek opetujem: Moj Bože, ti najbolje znaš da Te nikada ne želim ražalostiti. Moju slobodu stavila sam Tebi na raspolaganje. Postupaj sa mnom kako Ti se sviđa. Razapni me, muči me, šalji mi svaku nevolju po svom nahođenju, samo da Te ljubim i da uvijek vršim Tvoju volju. Nju prihvaćam, nju želim, da radim i trpim na veću tvoju slavu...

U ovom času mi je govorio o mojem ništa. Kao ništa, ne moram se buniti niti opirati ništa. Međutim posve uništena i ponižena, do dna satrvana, moram O ovom priopćenju ne mogu ništa pisati. Samo ću kazati prosvjetljenja i učinke, što ih je ono izvelo u onom času kao i onda kad sam došla k sebi. Ja sam spoznala kako je spoznaja našeg ništavila pravo sredstvo da prihvatim ovu misao o Bogu samom; za susret s velikim dobrom i za stalni boravak s njim. Ovo je pomoć da se odricanjem snizujemo, da izdržimo pod pritiskom ruganja i uvreda i svim onim neprilikama što bi nas mogle zadesiti. A pošto se istinsko i jedino blago nalazi između svega toga blaga, ukoliko se Bog u njemu skriva, dogodit će se da će ovdje naći skrivenoga svoga Boga ona duša koja uporno traži dubinu, korijen i temelj vlastitog bitka, služeći se na sve moguće načine traženjem istinskog stvarnog svoga ništa....

Nisam mogla pristupiti Bogu, jer nisam znala da se nalazi u mjestu milosrđa nego u mjestu pravde. Ovo lišavanje Boga jest muka tako mučna, da se ne može protumačiti. Donosi sa sobom raznovrsno trpljenje, i onom času, sa svim time što se kušaju nesnosni jadi, nema izgleda da stigne. Sa svim što se uživo osjeća svaka muka, ova spoznaja kako se mora kroza svu vječnost osjećati bez Boga nadilazi svako trpljenje, sva mučila, pa izgleda ako se ikada pomišlja na pakao, sve zaključuje i uključuje ovdje, u ovoj točki gubitka najvišeg Dobra. O Bože! Ja nisam sposobna dobro prikazati ovaj problem. Međutim htjela bih da ga svi prihvate s razumijevanjem. Posebno, grešnici, da bi promijenili život kako ne bi morali izgubiti Boga za čitavu vječnost. O moj Isuse, učini Ti da se shvati ovaj problem, jer perom ne mogu ni riječi napisati! Oh! neka se sada ovdje drhće i strepi, ali ne na način što nimalo ne koristi. Neka nam sve pomogne shvatiti što je duša bez Boga. Ista ona nalikuje samom paklu. Oh! Pomišljajte što su najteže paklene muke. Nije ih moguće shvatiti, ne mogu se izreći. Samo, u jednu riječ, za shvatiti njihovu žestinu, dovoljno je već da su one lišene Boga. Kako bi se to kazalo, može se prihvatiti kao trpljenje što u sebi sadrži sve muke paklene. O Bože! Koliki jad, kakve li boli, kolika li mučila ja iznosim u ovom prikazu! Više ne duljim, jer već samo opisivanje me potiče na drhtanje tako da ne mogu držati pero u ruci. Neka je Bog blagoslovljen. Sve je malo za njegovu ljubav.

Ovu sam noć provela trpeći. Sve je malo za Boga. A kolika mi je muka što ne prihvaćam patnju da ugodim Bogu. Čini mi se daje čitavo trpljenje za to da se ne može drugo raditi. To osjećam uživo i borim se protiv toga, ali ne znam razlučiti što je. Osjećam duboko u srcu, kako mi odatle dolazi bilo koja muka, ali je ipak želim i molim. Najednom mi se ispred toga isprieči zapreka veoma velika... i pomišljam na napasnika jer mi se ono malo čežnje i želje preokreće u trpljenje.

Više ne razabirem što je, dosađujem se pomišlju na smrt, pa bih molila i za samu smrt, da me više ne muči ovo strašno mučilo. Osjećam se kao da sam u najtamnijem zatvoru. Zidovi, opeke i sve ono što vidim, stavljaju me na muku. O Bože! Čak me i moj habit muči. Ne mogu ga gledati, pa, da se svladam, ja ga ljubim. Ali mi ništa ne pomaže.

Muči me i gledanje ovih znakova, na rukama, i ne mogu zamisliti daje Bog ovako postupao sa mnom. Radi toga mi se čini da sam ja najveći neprijatelj kojega Bog drži na zemlji. To je unutrašnji problem. Riječima se ne može ništa razjasniti...

Došla sam k sebi i, kao bezumna, osjećala sam se posve priljubljena promatranju beskrajne Božje biti. Ponizivala sam se do moga ništavila, gledajući u njemu čvrsti oslonac za malo pronalaženje ovog beskrajnog Boga! O Bože! Ova spoznaja, ostvarena brzinom leta, ne znači ništa. Potrebno je da se duša udubi, da se sakrije, da stekne istinsku i stvarnu spoznaju. Ukoliko ona samo malo prodube ovo naše ništavilo, ona stvarno po njemu posjeduje posebno Božje prosvjetljenje. A ovo se svjetlo širi, proteže, oblači istu dušu od svojega bitka, oblači je od njezinoga ništa što gaje prije imala, stavlja joj ga sprijeda. A to čini stoga da pod tim pogledom promatra, kao u nekom

zrcalu, lijepu odjeću od Boga darovanu. Bog joj je daje; uz pomoć Božju je nanovo stavlja, i za Boga je nosi na sebi.

Ovo nošenje na sebi jest onda kada ona, na koji način, nešto radi na slavu Božju, kao što su, na primjer, ove rane što mi ih je Bog utisnuo. Ova je poput haljine što je držim na sebi. Ali ona nije moja, nego samoga Boga. Samo je držim njemu na slavu i na nakanu što On želi. Tako je i s drugim milostima i darovima što ih on stavlja i diže kada hoće, kako hoće. Stoga je nužno da uvijek pred sobom držimo odjeću našega ništa; jer, kada nas Bog lišava svega, dok imamo pred sobom što je rečeno, uvjerit ćemo se da tako treba postupiti, i kako mi ne zaslužujemo ništa. I kada bi nas Bog obilato nakrao sa mnogo blaga, nužno je također pred sobom držati ono naše ništa, jer mnogo bolje shvaćam kako sve ono što posjedujemo nije naše, i mi nismo vlasnici. Sve je Božje, i sa svim Bog raspoláže.

Oh! Kakvo li zadovoljstvo, koliko veselja osjeća duša kada nađe onoga za kim je toliko čeznula! Sada joj Gospodin daje drugu milost, a nalazi se u činjenici što je ona našla svoje najveće Dobro sakriveno ispod ništa. Spoznaje da je njezina moć Božja snaga, a njezina nemoć vlastita ništica. Ovdje se Bog očituje duši. Sjedinjuje s njom na način, da s njom postaje jedno. Ona se pak zaustavlja samo na samoj jedinjoj misli, a to je razmišljanje o najvišem Dobru“.

Bl. Marija od Anđela: Zavjete je u Karmelu položila sa 17 godina, a 7 godina nakon toga započela je kušnja tamne noći duha. Za vrijeme 8 mjeseci ukazivali su joj se đavli i jako je tukli te napastovali protiv čistoće, vjere i nade. Đavao joj je jednoga dana samilosno govorio: „Vjeruj mi bolje je da pristaneš nego da trajno budeš mučena na ovaj način čim više jer ću te na kraju pobijediti... Zašto više služiti Bogu, ti si prokleta a tvoje pokore, suze i muke su izgubljene jer je tvoja vječna osuda već određena i izrečena, zašto dakle da si stvaraš dvostruki pakao boreći se? Puno je bolje da si oduzmeš život i da sve prestane“.

Nakon što je prošao period ove kušnje nakon nekoliko godina došao je novi period kušnji koji će potrajati 6 godina a sastojao se u brojnim napastima posebno u očaju.

Isus joj je nagovijestio ovaj period kušnje u ukazanju svoga križa riječima: „Križ je znak da od danas nećeš više osjećati slast moje prisutnosti. Osjećati ćeš se ostavljenom, tvoj će se napasti samo povećavati, osjeti ćeš snagu svih svojih strasti koja je do sada bila kao zaspala i koje će te mučiti kao neki bjesni psi i konačno ono što će te najviše mučiti biti će to što ćeš misliti da si pala u moju nemilost. Ali ostani postojana u mojoj ljubavi, podložna poglavarima a ja ti obećavam moju pomoć“.

O ovom periodu svoga života blaženica reče: „Moj je život neprestana smrtna agonija zbog straha da neprestano vrijeđam Boga. Drugim riječima osjećam da je moja duša uvučena u mržnju i bijes tako da mi izgleda da sam ja sama više đavao nego li stvorenje s ovoga svijeta. Kada sam u ovim mukama osjećam da mi ne preostaje ništa drugo nego da se bacim u Pakao“. Ipak periodično joj je Gospodin dao da kuša olakšanje a kad je vrijeme kušnje prošlo gotovo svakodnevno je doživljavala zanose.

Sv. Terezija od Djeteta Isusa ovako opisuje svoju veliku unutarnju kušnju u zadnjoj godini života: „Ljubljena Majko, vi to znate vrlo dobro, dragi se Bog udostojao da provede moju dušu kroz svakojake kušnje; mnogo sam pretrpjela otkad sam na zemlji, ali ako sam u djetinjstvu trpjela u žalosti, danas ne trpim više tako, nego u radosti i miru: ja sam uistinu sretna što trpim. O draga Majko, trebalo bi da znate sve tajne moje duše da se ne nasmijete čitajući ove retke, jer ima li koja duša koja bi bila manje kušana od moje, ako se sudi po vanjskom izgledu? Ah, kad bi kušnja koju trpim već godinu dana izašla na vidjelo, kakvog bi bilo čuđenja!...“

Predraga Majko, vi poznate tu kušnju. Alija ću vam još o njoj govoriti, jer je smatram kao veliku milost koju sam primila pod vašim blagoslovljenim prioratom... U tako radosne dane uskrsnoga vremena dao mije Isus da osjetim da uistinu ima duša koje nemaju vjere, koje zlorabeći milost gube to dragocjeno blago, izvor jedinih čistih i pravih radosti. On dopusti da mi dušu obuzmu najmračnije tmine i da mi misao na nebo, tako slatka za mene, bude odsada samo predmet borbe i muke... Ta kušnja nije imala trajati samo nekoliko dana, nekoliko tjedana: imala se ugasiti

onoga časa kad je odredio dragi Bog, i - taj čas još nije došao... Voljela bih da mogu izreći što osjećam, ali jao! Mislim daje to nemoguće. Samo onaj tko je prošao tim mračnim tunelom može shvatiti njegovu tamu. Ipak ću pokušati da to objasnim jednom usporedbom.

Pretpostavljam da sam se rodila u zemlji obavitoj gustom maglom; nikada nisam vidjela nasmijani izgled prirode, preplavljen i preobražen sjajnim suncem. Od svoga djetinjstva čujem, doduše, govoriti o tim divotama, znam da zemlja u kojoj živim nije moja domovina, da ima druga zemlja za kojom moram težiti bez prestanka. To nije pripovijest koju je izmislio neki stanovnik tužne zemlje u kojoj živim: to je sigurna stvarnost, jer je Kralj domovine gdje sjajno sunce sja došao da živi trideset i tri godine u zemlji tmina. Ali jao! Tmine nisu shvatile daje taj božanski Kralj svjetlo svijeta...

Ali, Gospodine, tvoje je dijete shvatilo tvoju božansku svjetlost, ono te moli da oprostiš njegovoj braći, spremno je da jede kruh muke dokle god ti hoćeš, i ne želi se od toga stola puna gorčine, za kojim se hrane siromašni grešnici, dići prije dana koji si ti označio... Ali zar ne može tvoje dijete reći u svoje ime i u ime svoje braće: »Smiluj nam se, Gospodine, jer smo siromašni grešnici!«... (Lk 18,13) O Gospode, otpusti nas opravdane... Neka svi oni koje još nije obasjala svijetla luč vjere ugledaju napokon njezino svjetlo... O Isuse, ako treba da stol što su ga oni oskvrnuli očisti duša koja te ljubi, spremna sam da sama s njega jedem kruh kušnje dok ti se ne sviđi da me uvedeš u svoje svjetlo kraljevstvo. Jedina je milost koju te molim, da te nikada ne uvrijedim!...

Predraga moja Majko, ovo što vam pišem nije suvislo. Moja mala povijest, koja je bila nalik na bajku, prometnula se najednom u molitvu. Ne znam kakvo ćete zanimanje moći naći da čitate sve te misli, zbrkane i loše izražene. Napokon, draga Majko, ja ne pišem zato da stvorim književno djelo, nego iz poslušnosti; ako vam bude dosadno, bar ćete vidjeti daje vaše dijete dokazalo dobru volju. Ja ću dakle hrabro nastaviti svoju malu usporedbu ondje gdje sam je prekinula. Rekla sam da sam već od svoga djetinjstva dobila sigurnost da ću jednoga dana otići daleko iz ove tužne i mračne zemlje; to sam ne samo vjerovala po tome što sam čula od ljudi mudrijih od mene, nego sam i u dubini svoga srca osjećala težnju za ljepšim krajem. Isto tako kao što je duh Kristofora Kolumba naslutio da postoji nov svijet, tada kad nitko nije o tom sanjao, tako sam i ja osjećala da će mi jednoga dana druga zemlja biti stalnim boravištem. Ali najednom magle koje me okružuju postaju gušće, prodiru u moju dušu i tako je obavijaju da mi više nije moguće da u njoj nađem tako slatku sliku svoje Domovine. Sve je iščezlo!

Kad hoću da svoje srce, izmoreno tminama koje ga okružuju, odmorim uspomenama na svijetlu zemlju prema kojoj težim, moja se muka podvostručuje: čini mi se da mi tmine, uzimajući glas grešnika, govore rugajući mi se: »Ti sanjaš o svjetlu, o domovini punoj najslađih mirisa, ti sanjaš o vječnom posjedovanju Stvoritelja svih tih divota, ti vjeruješ da ćeš jednoga dana izići iz ovih magla koje te okružuju! Samo naprijed! Veseli se smrti koja će ti dati ne ono čemu se nadaš, nego još dublju noć, noć ništavila.«

Predraga Majko, slika koju sam vam htjela dati o tminama koje zamračuju moju dušu tako je nesavršena kao skica u usporedbi s modelom. Ali neću dulje o tom pripovijedati, bojala bih se da hulim... bojim se, pače, da sam previše o tom rekla...

Ah, neka mi Isus oprosti ako sa ga ražalostila. On zna dobro da, uza sve to što ne nalazim užitka u vjeri, bar pokušavam vršiti djela vjere. Mislim da sam u posljednjoj godini izrekla čin vjere više puta nego za cijeloga svog života. U svakoj novoj prilici za borbu, kad moj prijatelj dolazi da me izazove, vladam se junački: znajući daje kukavičluk boriti se u dvoboju, okrećem leđa svome protivniku tako prezirno da ga ne gledam u lice; tada trčim k svome Isusu, govorim mu da sam spremna proliti i zadnju kap svoje krvi da posvjedočim svoju vjeru u nebo. Govorim mu da sam sretna što ne uživam to lijepo nebo na zemlji, da bi ga on otvorio za vječnost siromašnim nevjernicima.

Tako, unatoč ovoj kušnji, koja mi oduzima svaki osjećaj radosti, mogu ipak klicati: »Gospodine, ti me razveseljuješ svim djelima svojim.« (Ps 91,4) Jer, ima li veće radosti nego trpjeti za tvoju ljubav?... Što je patnja dublja, to se manje pokazuje očima stvorova, to više razveseljuje tebe, o Bože! Ali kad bi se - što je nemoguće - dogodilo da ti ne znaš za moju patnju, ja bih opet

bila sretna što je posjedujem, kad bih po njoj mogla spriječiti ili popraviti jedan jedini grijeh počinjen protiv vjere...

O draga Majko! Nikada nisam tako dobro osjetila koliko je Gospodin blag i milosrdan. On mi je tu kušnju poslao tek onda kad sam imala snagu da je podnesem; prije bi me ona, čvrsto vjerujem, bacila u malodušnost... Sad mi ona oduzima sve naravno zadovoljstvo što bi se moglo naći u mojoj želji za posjedovanjem neba... Predraga Majko, sad mi se čini da me ništa ne priječi da odletim, jer nemam više velikih želja, osim želje da ljubim dok ne umrem od ljubavi“.

Marta Roben, suvremena stigmatizirana mističarka: Slično kao sv. pater Pijo i nju je đavao mučio na užasan način, bičevao mu je, bacao s kreveta udarao po cijelom tijelu na kome je nosila znakove Isusovih rana a o patnjama koje Bog pripušta svojim prijateljima reče: „Patnje nisu samo kušnja, one su prije svega velika gesta ljubavi, obnova nutarnjeg života, ohrabrenje za djelovanje za Boga jer patnja doseže do naših najdubljih snaga i mogućnosti te nas podsjeća na cilj za koji smo stvoreni i kome moramo težiti... Patnja je novost, nepoznati i božansko koja prožima život kao mač koji obznanjuje i razotkriva nam božanske Isusove želje. Isus nas tako uči da gledamo u visine, dalje a posebno s više ljubavi, ono što ljudski govor naziva patnja i muka u stvari je samo najviši uvjet sretnosti i ljubavi u nebu... Ne bih znala drugačije živjeti osim u ljubavi, u patnji u žrtvovanju Isusu kako bi bila okajnica i zadobivala duše s Isusom, kao Isus“.

Sv. pater Pio je dugi niz godina proveo u tamnim noćima evo nekih njegovih svjedočanstava: „Moja je duša već duže vremena dan i noć uronjena u visoke noći duha i duhovne tmine koje traju duge sate, dane, tjedne... Moja jadna duša ne zna što bi činila u ovim visokom noćima a ono što me najviše žalosti i povećava moje muke je to što ove nepodnosive muke izgleda kao da će vjenčano trajati, jedan duša ne vidi nikakva kraja ovog užasnoj bijedi.

Stanje moje duše je ogorčeno, užasno, zastrašujuće, sve oko mene i u meni je tama. Tama u razumu, žalost u volji, nemir u osjećajima i sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na nogama. Dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kada bi barem mogao moliti i vikati, izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve...

Uvijek držim oči podignute prema gore u noći koja me okružuje ne bi li razaznao onu čudesnu zvijezdu koja vodila kraljeve do Betlehema, ali uzalud. Što više gledam to i što se više trudim tražeći je više sam obavijen tamom. Sam sa danju i noću nijedan zrak svijetla me ne prosvjetljuje da oživi dušu u tmimi koja me neprestano izjeda bez da me potpuno istroši.

Suze su moj kruh danju i noću. Strah i užas su me napadali i tmine su me prekrile sa svih strana. Na mome ležaju sav u mucu tražim svoga Boga. Gdje da ga nađem? Ah Bože moj izgubio sam se i izgubio sam tebe. Zar si me odvođiš sve dalje i dalje da živim daleko od tvoga lica? Zaspim i padam u nesvjesticu, neki puta najveća mučenja trsu moj duh koji traži samoga sebe koji uzalud nastoji pronaći svoje blago koje je izgubio. Moj duh je kao izgubljen, napušten, depresivan. Ovo je najprofinjenije mučeništvo koje koja krhkost može podnositi. Izgubio sam svaki trag Najvećeg dobra, Boga. Ostavljen sam, u ništavilu sam bez ikakve spoznaje Boga osim uistinu besplodne želje da ga ljubim. Posred ove sveopće napuštenosti prisiljen sam živjeti kada je u svakom trenutku u meni želja da umrem.“

Osim nutarnjih tmina sv. pater Pio je trpio i zbog gotovo neprestanih đavolskih napadaja kako sam kaže „boreći se skoro do smrti“. Evo nekih njegovih svjedočanstava: „Tko zna koliko se puta bacim na krevet u sobi a slijedeće jutro se ustajem sav krvav. Kada se ovaj ružni đavao udaljio hladnoća me zahvatila od glave do nogu. Tresao sam se kao neka trska na vjetru. Trajalo je dva sata, iz mojih usta je izlazila krv. Od četvrtka na večer do subote meni se događa bolna tragedija.“

Pa ipak kao i svi oni koji su živjeli vrhunce mističnog i duhovnog života ured svojih kušnji najtežih sv. pater Pio piše: „Ne želim ništa osim ljubiti i trpjeti. Zadovoljan sam usred ovih žalosti jer su velike i slasti koje mi daje Gospodin. Istina je trpim, trpim na neizreciv način ali i usprkos i usred muka Gospodin mi daruje i neizrecivu radost“.

Rana ljubavi: Možemo se sjetiti da je otac Pio smjerao na to ranjavanje u napisanoj rečenici od 26. kolovoza 1912.: "Moj dragi Oče, sad je Isus izvukao svoje vatreno koplje, ali rana je

smrtna..." (1,95) Na to se vraća u pismu, koje je napisao ocu Agostinu 4. rujna 1915. Pri tom govori o "otvorenoj rani u predjelu srca":

"Upravo jučer stiglo mi je Vaše zadnje pismo, piše on, i beskrajno zahvaljujem Isusu i Vama zato, da mi je stiglo u vremenu krajnje duhovne borbe. Lijepim riječima, što ih primih, u duši bilo mi je malo lakše i osjećam se ojačanim novom snagom u gornjem vrhu duše, da bih većom odanošću izložio čelo najoštrijoj kušnji, čemu se mene podložiti svidjelo Isusu.

Ipak biste li povjerovali? To sijevanje munja pretvorilo se u najkraćem vremenu u još gušću tamu, koja je onda sve više rasla i sad je dospjela do točke, da se osjećam kao izgubljen u najvećoj tami. I nijedne iskrice svjetla, također ni najmanje borbene pauze.

Osjećam kako mi nestaje hrabrost. Misao da sam se izgubio, predodžba o uvredi Boga, ispunjaju me užasom, paraliziraju me, najteži pritisak opterećuje dušu i tijelo. Osjećam da su mi iščašene sve kosti i istodobno polomljene i samljevene. Misao na Boga još drži dušu uspravnom. Posve neznatna utjeha za dušu je misao, da je Bog posvuda nazočan, jer ona se ne raduje više slatkom nazočnošću njezinog Ljubljenog i opažam kako je oštra i teška njezina usamljenost.

Ali čim kušnja postaje oštrija i raste u uvjerenosti, razdire me još užasnija muka, vidjeti se daleko od Boga. Zatim ne donosi mi gore spomenuta misao ništa drugo nego još veću duševnu muku. Duša se onda zbunjuje, razum nestaje, spopadaju me tisuće predodžbi o nestoplivosti i ta utješna istina posvudašnjeg Boga ostaje obavljena gustim velom.

Sve moje misli govore mi da sam daleko od Boga i nema nikakvog balzama da bi ublažio tu moju strašnu ranu, nikakvog lijeka koji bi nešto vrijedio, i nikakve druge utjehe osim one, za tako dostojnu nakanu podnijeti pravo mučeništvo.

Moj Oče. ima li koga među smrtnicima, koji bi mogao odgonetnuti, kako je bolna kušnja kojoj sam izložen? Ima li koga, koji bi mogao naslutiti kako je duboka raka što se otvorila u predjelu srca? Ima li koga, koji bi mogao odgonetnuti kakva je ruka pustila strijelju? Ima li koga, koji bi mi mogao pokazati, kakvim balzomom bih mogao učiniti manje grubim tako užasno mučenje?

Ah, kako sam pak glup, moj Oče. Kad bi ih se moglo izliječiti siromašnim sredstvima ljudskog ljekarništva, onda bi sigurno prestali biti patnjom tako visokog područja. I međutim... kako mogu živjeti prikovan u ovoj tamnici? Ah, nije istina, daje kratak život čovjeka ovdje dolje. Ne, predug je, izgleda beskrajan. Čemu mi, dakle, služi da sam još dugo zarobljen u ovom svijetu? Za mene nema baš nikakvog melema, koji bi mogao ublažiti tu groznu ranu, ako ne prepustiti se da bih se tako svidio mojem slatkome Gospodinu.

Ah, moj Oče, molimo zajednički preslatkom Jačatelju istinitih ljubitelja: O moj Bože, Preslatki miru Tvojih ljubitelja, daj pak napokon zaljubljenom srcu u Tvoje ljepote kušati taj mir - srce, koje živi za jednu jedinu svrhu! Ako Ti hoćeš, možeš mučeništvo neke duše što se troši u čežnji, zauvijek sjediniti s Tobom, malo manje učiniti užasnim."

Svetac je doživljavao i izljeve Božje ljubavi. Ali kako se mora biti na to spreman, otac Pio je te božanski izjev ljubavi, taj nebeski zanos platio vrlo skupo, jer "ukratko zatim razvezao se pakao protiv mene. Ta riječ obuhvaća sve. Bijah bačen u još mračniju tamnicu nego prethodno, gdje se upravo sad nalazim i tamo ne vlada ništa drugo nego vječni strah. Tu se otkrivaju svi moji grijesi i duša ne vidi ništa drugo nego tu svoju zloću, koja je dostigla tako visoki stupanj. A u isto vrijeme vidi se posve jasno udaljenom u najvećoj mjeri od tog sjedinjenja s Bogom, za kojim pak ona postojano čežne.

Uz to dolazi do buđenja svih strasti, s izuzetkom jedne jedine. Beskrajnost strahova sudara me svakog trenutka. Kušnje protiv vjere i one me nastoje dovesti dotle da sve zaniječem. Moj Oče kako je teško to za vjerovati!"

Bl. Majka Terezija iz Klakute. Blaženica našeg vremena je prolazila slična stanja kao i Božji prijatelji u prošlosti. Tek nakon smrti bl. Majke Terezije iz Kalkute su na vidjelo izišla njena svjedočanstva o tamnim noćima kroz koje je prolazila, ona zapisa:

„Sve sam vrijeme s osmjehom, tako kažu moje sestre i ljudi. Misle da je moja nutrina prepuna vjere, povjerenja, ljubavi... da samo znaju da moje biti s osmjehom, da moj osmijeh je pokrivač koji prekriva mnoštvo trpljenja... Molim te moli za mene da ne razorim djelo koje Isus čini te da se On objavi jer u sebi imam užasnu tamu kao da je sve mrtvo. Tako se osjećam otkada sam započela djelo. Moli Gospodina da mi udjeli hrabrosti... U mom srcu je duboka osamljenost koju ne uspijevam izraziti. U meni je sve hladno, samo me slijepa vjera vodi uistinu za mene je sve tama... Neki puta agonija bezutješnosti je tako velika a istovremeno živa želja za Odsutnim da jedina molitva koju još mogu moliti je zaziv: *Presveto Srce Isusovo tebi vjerujem, utažiti ću tvoju žeđ za dušama...* Želim čak i pred Isusom zadržati osmijeh tako da kada bi to bilo moguće sakrijem i prede njim tamnu moje duše. Živa želja za Bogom je tako bolna pa ipak nutarnja tmina postaje sve veća. Koje li proturječnosti u mojoj duši, osjećam duboku žudnju za Bogom, tako veliku da mi uzrokuje veliku bol, trajnu patnju a istovremeno s tim osjećaj da me Bog ne želi, da sam odbačena, prazna bez vjere, bez ljubavi, bez gorljivosti, nebo za mene ništa ne znači, izgleda mi kao prazno mjesto. Patnja je tako velika da ne osjećam ništa zbog velike propagande oko mene i pričanja ljudi“.

Jednom zgodom u listopadu 1958 Terezija je molila Isusa znak njegove blizine te tada posvjedoči monsinjoru Perieru: „Tada nestade ove dugotrajne tame, muke izgubljenosti, samoće i one čudne desetogodišnje patnje. Sada je moja duša puna ljubavi i neizrecive radosti, neprekidnog sjedinjenja u ljubavi“.

Ali već za nekoliko dana blaženica piše: „Naš Gospodin je mislio da je za mene bolje biti u tunelu tame, tako da je ponovno otišao i ostavio me samu. Zahvalna sam mu za ovo vrijeme ljubavi koje mi je dao... Nisam nikada mislima da ljubav može toliko trpjeti bilo zbog odsutnosti ili žudnje. Po prvi sam puta nakon 11 godina počela ljubiti ovu tamu jer sada vjerujem da je ona jedan dio, najmanji dio tame i patnje koju je Isus trpio na zemlji... Što Bog uistinu izvlači iz ovog mojeg stanja bez vjere, bez ljubavi i bez ikakva osjećaja? Prije nekoliko dana je bio trenutak kad sam skoro odbila prihvatiti ovu situaciju i tada sam uzela kronicu i počela je moliti polako i lagano bez razmatranja i bez da sam mislila na bilo što tako je prošao taj loš trenutak ali tama je uistinu velika a patnja jako mučna...“

Osobe kažu da su privučene Bogu vidjevši svoju čvrstu vjeru. Zar to ne znači varati ljude, svaki puta kad sam htjela reći istinu, to jest da nemam vjere riječi nisu mogle izići im mojih usta, nisam to mogla izreći, usta su mi bila zaključana i ja sam nastavila osmjehivati se Bogu i ljudima... Moli za mene da ne postanem Juda... Kažu da je vječna muka koju duše trpe u Paklu u biti gubitak Boga... U mojoj duši ja doživljavam upravo ovu užasnu muku prokletstva, Boga koji me neće i ne želi, Boga koji nije Bog, Boga koji ne postoji. Isuse molim te oprosti moju blasfemiju... Bila sam došla do toga da kažem Ne... Osjećam se kao da će se nešto u meni jednoga dana slomiti. Moli Boga za mene, da ne odbacim Boga u ovom času. Ja to ne želim ali bojim se da bi to mogla učiniti.“

Ipak u svim svojim tamnim noćima blaženica nošena milošću koju ona sama ne primjećuje u sebi ostaje postojana i do kraja predana te zapisa: „Ako patnje i muke, moja tama i odvojenost od Tebe, Tebi donose samo kap utjehe, moj Isuse čini sa mnom sve što želiš... Želim ugasiti tvoju žeđ svakom kapi krvi koju možeš u meni vidjeti. Nemoj se brinuti da se vratiš mojoj duši, spremna sam čekati te cijelu vječnost“.

Sv. Ljudevit Montforski: Nakon dva prividna neuspjeha u apostolatu u tami i čistoj vjeri sv. Ljudevit ponovno pješači prema Parizu. Ljudevit ne samo da neće za vrijeme boravka u Parizu dobiti traženo svjetlo nego će doživjeti najveću tamu u duhovnom životu i najveća poniženja, neprihvatanja, nerazumijevanja i čišćenja, tamnu noć duha po kojoj će ga Bog dovesti do najvećeg duhovnog dara zaručничkog sjedinjenja i mističnog braka s Isusom Kristom, Mudrosti. Tražeći pomoć, Ljudevit dobiva veće kušnje i križeve, po svetačkom prihvaćanju Volje Božje i svega što mu Providnost šalje u životu, vođen od Marije, kako sam kaže s lakoćom će proći najveća čišćenja i doći do vrhunaca mističnog sjedinjenja s Kristom po križu.

Ljudevit ne zna kamo poći. Ovaj put se nema više ni gdje skloniti. U ulici Pot-de-Fer blizu isusovačkog novicijata, manje od jednog kilometra od sjemeništa sv. Sulpicija u kojem je odgojen, Ljudevit nađe utočište u malom mračnom prostoru, podstepeništu. U potpunoj krizi ostvarenja

svojih želja i ideala predaje se molitvi i mrtvljenju. Pariz je grad u kojem je postao svećenik, tu su svi njegovi odgojitelji, poznanici i prijatelji, a on traži odgovor na sva svoja pitanja. On je već kušao dijalektiku ljubavi, prihvaćanja i odbačenja. Njegov duhovni put u ovom krucijalmon trenutku života bit će ponovo pod tim znakom, ali će ovaj put u igri biti njemu najbliže osobe koje najviše ljubi, pa će time njegova muka i trpljenje biti veće. Ljudevit kroči onim putem koji mistici zovu tamna noć duha.

On pokušava probiti krug samoće i zatvorenosti. Jedan od razloga njegova puta u Pariz je bila i potreba za duhovnim vodstvom i savjetima Leschassiera kojega smatra svojim duhovnim ocem. Grignon se pokušava približiti ambijentu sv. Sulpicija. Župnik istoimene župe De La Chetardye, prijatelj iz sjemenišnih dana koji je prema Ljudevitu dok je ovaj još bio sjemeništarc gajio otvoreno divljenje do te mjere da se na njegov prolaz ustajao u znak poštovanja, odbije ga sada strogom ravnodušnošću i gotovo s prezirom.

Neuobičajene geste koje je Ljudevit učinio u Poitiersu i Parizu samo povećavaju glasine koje kruže o njemu. On postaje predmet ogovaranja i prepričavanja u pariškim salonima, te i ljudi iz Crkve ne znaju što je sve istina u svim tim glasinama. Blain izvješćuje: "Priča se da su vidjeli gospodina Grigniona kako propovijeda na javnim trgovima, a gospodin biskup, da bi zaustavio tu gorljivost, zabrani mu propovijedanje. Priča se da drugi puta napade ulične pjevače na Novom Mostu i druge slične osobe, da je izazvao veliki nered i pomutnju, te da je zbog toga bio zaustavljen i pritvoren u gradski zatvor".

Ljudevit se bezuspješno pokušava približiti Leschasieru. Jedan pokušaj javnog približavanja Leschasieru i sulpicijancima samo povećava njegovu muku i nesigurnost u kojoj se već nalazi. Naime, sulpicijanski prijatelj iz Nanta, Leveque, u čijoj je zajednici Ljudevit bezuspješno pokušao ostvariti misionarsko zvanje, razboli se i zamoli za boravak u sv. Sulpiciju kako bi na miru umro. Sulpicijanci ga primiše, te on svoje zadnje dane provede u miru i molitvi. Preminu 12. lipnja 1703. Možda prigodom njegova sprovoda ili u nekom drugom trenutku Leschassier skupa sa klericima, svećenicima i sulpicijancima nalazi se u Issy, ljetnom odmaralištu sv. Sulpicija. I Blain je s njima jer još ne bijaše napustio Pariz zbog postdiplomskih studija, kad se neočekivano pojavio i Ljudevit Grignon.

Kao očevidac Blain piše: Leschassier "ga primi ledena i gnjevna lica, i ljutito ga potjera ne htijući ga ni saslušati niti mu odgovoriti. Ja zbunjen bijah prisutan i nemalo sam trpio zbog poniženja kojemu sam prisustvovao. Ljudevit, naprotiv to podnese ljupko i u uobičajenoj blagosti mirno se vrati natrag kao što je i došao".

Leschassier u biti od Ljudevita traži da se više ne pojavljuje u sv. Sulpiciju. On je za njih postao rizična osoba, jer kao svećenik odgajan u njihovom sjemeništu svojim ponašanjem baca sjenu na tu uglednu ustanovu. Gdje započne ne zna ustrajati, ne slijedi redovite putove ponašanja, umišlja utemeljenja novih redovničkih zajednica na najčudniji način i u razumski govoreći nemogućim uvjetima, ponašanjem i oblačenjem više nalikuje na prosjaka pored puta nego na svećenika, pripadnika drugog staleža francuskog društva.

U pismu koje sv. Ljudevit samo prije godinu i pol pisao Leschasieru iz Poitiersa za svaku sitnicu pitao je duhovnika "postupam li dobro". Sada, kad je odbijen od onoga koga smatra svojim duhovnim ocem Ljudevitu, se ruši njegov svijet. Surovi doživljaj odbacivanja od najdraže osobe koja je za sve vrijeme njegove formacije za njega bila utjelovljenje evanđeoske mudrosti i autoriteta samo povećava Ljudevitovu muku. Ovo odbacivanje i patnja cijena je koju svetac treba pretrpjeti da bi zadobio duhovnu slobodu i neovisnost o sulpicijancima kako bi mogao kročiti svojim putem tražeći i svjedočeći u Crkvi na novi način mudrost evanđelja. On se povlači na molitvu u podstepenište ulice Pot-de-Fer.

Sv. Ljudevit nije umišljeni i neposlušni avanturist. Naprotiv, on duboko poznaje i cijeni vrijednost i važnost duhovnog vodstava. Moli superiora isusovačke zajednice za duhovno vodstvo, ali ovaj u strahu od svega što se o njemu priča to odbije. Ako Božja Providnost s jedne strane zatvara putove i to tamo gdje je to svetac najmanje očekivao, otvara ih s druge strane. Naime, u Parizu u isusovačkoj zajednici novicijata gdje u podstepeništu boravi Montfort nalazi se njegov stari znanac i prvi duhovni vođa još iz gimnazijskih dana iz Rensa, isusovac Descartes. Sv. Ljudevit

proživljava u nutrini i tipično kontemplativne poteškoće u molitvi i spoznaju vlastite bijede i ništavila. U obliku dijaloga o tome u svojim pjesmama zapisa:

„Ožalošćeni: Ja sam žrtva. Tijekom moje molitve vidim se sav u grijehu i potpuno ostavljen. Đavao: Proklinji, očajavaj, jer Bog te napustio, on je srdit, previše si ga vrijeđao. Prijatelj Božji: Gospodin te kuša, izdrži, moli: sigurno je, on će u tome naći i svoju i tvoju čast. Traži od njega milost. Podnosi sebe i trpi i vidjet ćeš lice svoga dragog Zaručnika. Ova ljubavna skrovitost ispunja ljubavlju srce, ispunja dušu svjetlom i puni je snagom. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 33-43).

Descartes, koji ga poznaje još iz djetinjstva, prihvati duhovno vodstvo svećenika Grigniona kojega u Parizu uglavnom svi izbjegavaju. Od sada pa do kraja života Ljudevit će se u svim životnim situacijama obraćati isključivo ocima isusovcima za duhovnu pomoć i uvijek će nailaziti na razumijevanje. Za Montforta je to povratak na vodstvo isusovačke duhovnosti koju je susreo u Rensu i koja njemu kao osobi više odgovara jer je više u skladu s njegovim svećeničkim idealima. Pater Descartes, koji preuze vodstvo sv. Ljudevita u najtežem trenutku njegova života jednom će zgodom, razgovarajući s Blainom o njemu, puno godina nakon ovih događanja, reći: “Najteži križevi za njega bijahu kao slamčica bačena u veliku vatru, u čas bi bila spaljena”.

U drami koju živi sv. Ljudevit njegov prijatelj Blain živi svoju malu dramu. On kuša gorko iskustvo sumnje u duh prijatelja s kojim je odrastao i prošao kroz razna sjemeništa te sazreo do svećeništva. Blain istražuje i raspituje se kod svih protagonista ovih događanja. Rastrgan je između želje za dvostrukom vjernošću. Želi ostati vjeran prijatelju kojega oduvijek duboko cijeni, a s druge strane kako ne ostati vjeran sulpicijanskom duhu formacije i odgojiteljima najuglednijeg sjemeništa u Parizu. Od prvih trenutaka prijateljstva Ljudevit je fascinirao Blaina, na određen način provocirao i pozivao da ga slijedi na duhovnom putu. Blain traži Ljudevita u podstepeništu i želi od njega čuti objašnjenja za sve što se o njemu govori. Ostaje zadivljen i iznenađen mirom u kojemu se nalazi njegov prijatelj. Ljudevit s lakoćom opovrgava sve glasine koje o njemu kruže. Ponovno prema vlastitom pisanju Blain osjeti veliku privlačnost “slijediti Ljudevita i pridružiti mu se”. Ovaj mu to i predloži, ali on za to nije imao ni odlučnosti ni hrabrosti te se u vlastitoj mucij pomno raspituje o Ljudevitu u sv. Sulpiciju.

Blain čuti mišljenje Breniera, ravnatelja manjeg sv. Sulpicija koji za studentskih dana Grigniona podloži kušnji duhova, ali ovaj šuti. Ipak daje naslutiti duboko poštovanje prema Grignionu. Izričito pitanje postavi i Leschassieru a ovaj mu odgovori: “Jako je ponizan, krajnje siromašan, dokraja umrtvljen, duboko sabran, pa ipak, teško mi je vjerovati da je vođen od dobrog duha”. Duhovnik jasno vidi nepobitne Ljudevitove kreposti, ali se ne želi ili ne može distancirati od svojih sulpicianskih uvjerenja, umjerenosti, razbora, konformizma, opreza... Leschassier se više želi distancirati od sv. Ljudevita, jer osjeća da ga sve to skupa nadilazi do li prosuđivati njegov put. Nakon mnogo godina u jednoj sličnoj situaciji, kad je sv. Ljudevit već bio pokojan, a svi su ga javno smatrali svecem Blain s dozom želje za zadovoljstvom ponovno upita Leschassiera o Ljudevitu, a ovaj u svoj poniznosti odgovori: “Vidite da se ne razumijem u svece...”. Teškog li odgovora koji istovremeno optužuje i oslobađa Leschassiera. Optužuje jer sam se nije uspeo do vrhunaca duhovnog života i nije imao razumijevanja za one koji se dižu do tih visina, oslobađa zbog poniznosti starog razboritog duhovnika koji poznaje svoj domet. A da je ova izreka gospodina Leschassiera uistinu točna, potvrđuje i činjenica da će on osim sv. Ljudevitu biti duhovni vođa i jednom drugom autentičnom svecu, sv. Ivanu Baptisti de la Sallu. Nažalost, rezultat će biti isti, a možda još porazniji za duhovnika. Leschassier će ostati upamćen u povijesti kao duhovni vođa dvojice svetaca koje nije razumio i s kojima se nije znao vinuti do vrhunaca svetosti.

Ljudevit nema nikakvih zaduženja, nema apostolata, nema dnevnog rasporeda koji mora opsluživati. Ostaje mu Bog, molitva, pokora i kontemplacija. Ponovno može dopustiti svome duhu da do zasićenja ulazi u otajstveni svijet molitve. Blain, jedini povremeni posjetitelj Ljudevita u podstepeništu zapisa: “Provodio je veći dio dana i noći u molitvi, do te mjere da posumnja ne bi li bilo bolje, odazvati se tako velikoj nutarnjoj želji i prekinuti s aktivnim životom ili ga barem

privremeno suspendirati. O ovome je zatražio savjet, ali, kako izgleda, savjetovano mu je da nastavi gorljiva djela apostolata.”

Ljudevit ponovno u duši kuša veliku želju i nostalgiju za kontemplativnim životom. U apostolatu na sve strane nailazi samo na nerazumijevanja, prepreke, protivljenja i progone. Govore mu da je on, njegova osoba, karakter i ponašanje uzrok tome, a s druge strane trajna želja za molitvom, mrtvljenjem samoćom i povučenošću prati ga cijeli život i budi u njemu sumnju u misionarski poziv. Blain nam tek daje naslutiti nutarnji svijet svoga neshvaćenog i neprihvaćenog prijatelja. Sv. Ljudevit kroči putovima kontemplacije sve do vrhunaca mistike. Svi njegovi problemi potječu iz apostolata, svi njegovi duhovnici, pa i sam Leschassier u trenutku kad ga odbija, priznaju mu veličinu njegovog kontemplativnog duhovnog života. Zašto ne ostaviti svijet i ljude koji ga odbacuju u zamjenu za molitvu i kontemplaciju u kojoj toliko uspijeva?

Isusovac Descartes, koji još od djetinjstva poznaje tu dilemu sv. Ljudevita i njegove velike potencijale u susretu s ljudima, savjetuje mu da nastavi apostolat i potiče ga na susrete s ljudima. Sv. Ljudevit Marija Grignon će u samoći podstepeništa doći do svoje karakteristične duhovne fizionomije koja će se samo iskristalizirati u daljnjem toku njegova života. On definitivno umire sam sebi, umire u njemu Ljudevit Grignon, umiru u njemu tipično sulpicijanski naglasci svećeničkog ideala, a rađa se otac Montfortski, ili kraće Montfort, rađa se s njim jedna nova škola duhovnosti. Grignon postaje Montfort, misionar bez oca, majke, kuće, slobodan od svega, potpuno predan i sjedinjen s Isusom po Mariji, sav prožet željom za uspostavom Božjeg kraljevstva na zemlji, baš kako on moli Boga u *Gorućoj molitvi* za misionare svoje družbe.

Montfort će tako zorno na kraju života Blainu u svijetlu evanđelja opisati taj put nove mudrosti, no sada je vrijeme porođajnih bolova. U svojim patnjama, odricanjima i odbačenosti svetac se suobličuje Isusu Kristu Raspetome i cijeli njegov preostali život bit će u znaku tog sjedinjenja. I dok se on povlači u molitvu i šutnju, u Parizu Ljudevit nosi teret obilježene osobe, ili barem duhovno sumnjive. U sv. Sulpiciju čak i sjemeništarci se pitaju je li Grignon vođen od dobrog duha ili ga je prevario i zaveo zli duh.

Blain piše: ”Prosudite sami muku gospodina de Montforta, koji vidje ljude tako svete i toliko prosvijetljene na Božjim putovima kako sumnjaju o njegovu putu, i čak se ne usuđuju preuzeti ga na duhovno vodstvo, u strahu da ga zalutaloga ne mogu voditi ili da na sebe ne navuku prijekore zbog njegovih neuobičajenih čina. Koliko je osoba više Božja to više osjeća, toliko njenu dušu više prožima bol i strah. U vezi s time sv. Petar Alkatranski reče sv. Terezi da je kušala jednu od najvećih patnji koje se mogu pretrpjeti na zemlji”.

Ova bol i strah izazvani sumnjom onih kojima je on do kraja otvarao svoj duhovni život duboko prodiru u dušu sv. Ljudevita te uz nutarnja i vanjska progonstva, odbačenost i nerazumijevanja čine bit mistične noći duha sv. Ljudevita. Sve njegove velike ljubavi i svi veliki planovi u životu ruše se. Želi biti misionar, a zatvoren je i zaboravljen od svih u podstepeništu. Planovi utemeljenja novih redovničkih zajednica izgledaju puste iluzije.

Najbolji prijatelji nisu u stanju biti mu potpora. Blain, jedini koji zalazi u podstepenište, više dolazi tražiti objašnjenja svojim sumnjama o njemu ili pojašnjenje glasina što o njemu kruže doli podržati ga kao prijatelja. Luiza Trischet, kao što smo vidjeli, samo nakon par mjeseci njegova odlaska iz Poitiersa, i sama u sumnji, pokušava postati redovnica u nekom samostanu, pokazujući tako nepovjerenje u put kojim je vodi Montfort. Njegova sestra miljenica Luiza, Ivana-Guyonne, jedna od rijetkih osoba koja je uvijek imala potpuno povjerenje u Ljudevita i koja zahvaljujući njegovoj bratskoj ljubavi uđe u samostan, kako ćemo ubrzo vidjeti iz pisma, razboli se te dođe u pitanje nastavak njene redovničke formacije. Ljudevit trpi sa svih strana, u svim svojim planovima, željama i prijateljima. Grandet je zapisao da je proživljavao “jedan slijed najtežih križeva, napuštenosti, lišenosti, suhoća, poništenja i umiranja...”

Na sve to skupa Ljudevit odgovara molitvom, pokorom, kontemplacijom i traženjem Mudrosti Božje koja se očituje u Križu Kristovu. Uza svu tamu noći duha i trpljenja Blain na svoje veliko čuđenje nalazi svoga prijatelja u miru. Puno puta su se životopisci i duhovni autori koji su studirali sv. Ljudevita pitali otkuda njemu toliki mir i predanje u tim najtežim čišćenjima, križevima,

patnjama i progonstvima. Sam Ljudevit u svojim djelima otkriva tajnu svoga duhovnoga puta koja se sastoji u *svetom ropstvu ljubavi ili Posveti Isusu Kristu po Mariji*.

U *Marijinoj tajni* svetac je zapisao: "Izabrana dušo, evo tajne koju mi je Svevišnji objavio, a koju nisam mogao naći ni u jednoj knjizi, ni staroj ni novoj. Povjeravam ti je pomoću Duha Svetoga"(br.1).

Sv. Faustina Kowalska: „Moj je razum bio čudno zamračen. Nijedna istina nije mi se činila jasnom. Kad mi se govorilo o Bogu, srce mi je bilo kao od kamena. Iz srca nisam mogla izvući niti jedan jedini osjećaj ljubavi. Kad sam se potrudila činom volje ustrajati kod Boga, obuzela me velika muka, a vjerovala sam da tim izazivam veću Božju srdžbu. U svojoj sam duši osjećala veliku prazninu, koju ničim nisam mogla ispuniti. Počela sam osjećati glad i čežnju za Bogom, ali vidjela sam svu svoju bespomoćnost. Meditirati kao prije, uopće nisam mogla. Pokušavala sam polagano čitati, rečenicu po rečenicu, i tako meditirati, ali to je bilo uzalud. Ništa od toga nisam mogla razumjeti, što sam bila čitala. Nisam se usuđivala pogledati u nebo. Neprestano je pred očima moje duše bio ponor moje bijede. Čim bi pristupila nekim vježbama u kapeli, osjećah uvijek jače muke i kušnje. Najveća je muka za mene bila pretpostavka da moje molitve nisu Bogu ugodne i također dobra djela. Ponekad sam se borila za vrijeme cijele Sv. mise protiv bogohulnih misli, koje mi se gurahu na usnama. Osjećah odbojnost prema svetim sakramentima. Imala sam dojam da ne dospijevam do nikakvih plodova koje podjeljuju sveti sakramenti.

Išla sam na sakramente samo iz poslušnosti prema ispovjedniku, a ova slijepa poslušnost bila je za mene jedini put kojim sam trebala ići - i spasenje. Kad mi je svećenik objasnio da su to kušnje od Boga, "... u stanju, u kojem se nalaziš, ne vrijeđaš Boga, nego si Mu veoma prijatna a to je znak da te Bog neizmerno ljubi i ima vrlo mnogo povjerenja, zbog toga te kuša takvim kušnjama". Njegove riječi me ne utješiše. Jedno me čudilo, da su me ponekad, kad sam jako trpjela, u trenutku kad sam se približavala ispovjedaonici, napuštale iznenada moje muke, ali čim bi se odmakla od ispovjedaonice, one sve bi me još bješnje spopale. Tada sam pala licem na zemlju pred Presvetim sakramentom i ponavljala riječi: "Ako bi me htio i ubiti, ja ću se pouzdati u Te."

Mislila sam u svojoj boli da se borim sa smrću. Najstrašnija misao za me bila je da sam odbačena od Boga. Zatim uslijediše druge misli. - Zašto se trebam truditi oko kreposti i dobrih djela? - Zašto se trebam mrtviti i trošiti? - Zašto polagati zavjete? - Zašto moliti? - Zašto se žrtvovati i mrtviti? - Zašto na svakom koraku prinositi za žrtvu? - Zašto, kad sam odbačena od Boga? - Zašto naprezanje? - Ovdje samo Bog zna što se događalo u mom srcu.

Ničeg se ne bojim. Kad Bog pošalje duši velike muke, On je potpomaže još većom milošću, iako ih ona uopće ne osjeća. U takvim trenucima čin povjerenja daje Bogu više časti, nego mnogi sati utješne molitve. Sada vidim, kad Bog želi dušu držati u tami, nitko je ne može prosvijetliti, ni knjiga niti ispovjednik.

Ne dam se uvući tako u vrtlog rada, da Boga zaboravim. Sve slobodne trenutke želim provesti do nogu Učiteljevih, koji je skriven u Presvetom Oltarskom sakramentu. Isus Sam je moj učitelj od djetinjstva do sada. On me je vodio kroz svaku džunglu i sve opasnosti. Jasno prepoznajem da me je samo Bog mogao voditi neoštećenu i bez gubitaka kroz tako velike opasnosti, pri čemu je moja duša mogla biti nedirnuta i izaći uvijek pobjednicom iz neshvatljivih opasnosti.

Dušu obuzima strahovita tama. Ona vidi samo grijeh u sebi. Užasno je njeno osjećanje. Duša gubi iznenada Božju nazočnost. Mjesto Božje nazočnosti zauzima suhoća i duhovna suša. Ona se osjeća napuštenom od Boga. Bog se sakrio pred njom i ne nalazi utjehe kod nijednog stvorenja. Ona ima osjećaj da je predmet Njegove mržnje i samo je jedan korak udaljena od očaja. Ona se opire koliko može. Pokušava nadati se. Misli da je izgubila sve Božje darove. Molitva je pak za nju još veća muka. Ona se baca na sve strane i ne nalazi nikakvog zadovoljstva. Nalazi se na nebeskom vrhuncu koji se izdiže nad provalijom.

Duša teži Bogu a osjeća se odbačenom. Sve patnje i muke ove zemlje nisu ništa u usporedbi s ovim osjećajem, u koje je duša uronjena - osjećaj odbačenosti od Boga. Nitko joj ne može donijeti ublaženje. Ona se vidi usamljenom. Nema nikog za njezinu obranu. Uzdiže svoj pogled prema nebu, ali zna da ono nije za nju. Sve je za nju izgubljeno. Iz tame upada u još veću tamu, zamišlja

daje Boga izgubila zauvijek, onog Boga kojeg je tako ljubila. Ova misao stvara joj neopisivu bol. Ona se ne želi s tim pomiriti. Pokušava gledati u nebo. Ipak uzaludno. To joj čini još veću bol.

Nitko ne može prosvijetliti takvu dušu kad je Bog želi držati u tami. Odbačenost od Boga ona osjeća živo i užasavajuće. Njenom srcu otimaju se bolni uzdasi, tako užasni da ih ni jedan svećenik ne razumije, ako ih sam nije doživio. K tomu dolaze još patnje od zloga duha. Sotona se ruga: "Vidiš li? Hoćeš li sada i nadalje biti vjerna? Sad imaš svoju plaću. U našoj si moći". - Sotona ima samo onoliko vlasti nad dušom koliko joj Bog dopusti. Bog zna koliko možemo izdržati. - "Što imaš od toga mrtvljenja? Od toga da si vjerna Pravilu? Čemu svi napori? Ti si odbačena od Boga". - Riječ "odbačena" postaje vatrom što prodire kroz svaki živac sve do moždine. Prodire njezinim cijelim bićem. Poslije slijedi vrhunac kušnje.

Duša ne traži više pomoć. Ona se zatvara u samu sebe i sve gubi iz vida, kao da bi se slagala s mukama odbačenosti. To je trenutak za koji ne pronalazim riječi. To je umiranje duše. Kad mi se to stanje približavalo po prvi put, bila sam iz njega istrgnuta na osnovu poslušnosti. Učiteljica novakinja bila je tako uplašena mojim stanjem da me je poslala na ispovijed. Ispovjednik me nije razumio a ja ne zadobih čak ni sjenu olakšice. O Isuse, daj nam iskusnih ispovjednika.

Čim rekoh da u duši trpim paklene muke, on mi uzvratu da nije zabrinut za moju dušu jer u njoj vidi velike Božje milosti. Ništa od toga nisam mogla razumjeti, čak ni najmanja zraka svjetlosti nije prodrla u moju dušu.

Sada započinjem zamjećivati pomanjkanje tjelesnih snaga, i sada više ne mogu ispunjavati svoje dužnosti. Patnje više ne mogu skrivati, iako za njih ne gubim ni jedne riječi. Izdaje me bol koji se oslikava na mom licu. Majka predstojnica reče da joj sestre dolaze i obavještavaju da ih moj pogled u kapeli potiče na žaljenje kako užasno izgledam. Usprkos svim naporima duša nije u stanju skriti svoje muke.

Isuse, Ti sam znaš kako duša uzdiše u mucu, a ipak čeznući za Bogom, kao užarene usne za vodom. Ona umire i vene. Ona umire ne umrijevši, to znači - ona ne može umrijeti. Njeni napori su ništavni jer se nalazi u silovitoj ruci. Sada duša prelazi u vlast Pravednoga. Svi vanjski napori popuštaju. Sve, što je okružuje, šuti. Kao što umirući gubi sve izvanjsko - tako duša stoji posve pod vlašću Pravednog, trostruko svetog Boga. - Vječno prokleta. - To je najveći trenutak i samo Bog može dušu tako kušati, jer samo On zna da to duša može izdržati. Kad je duša prožeta paklenom vatrom, obuzima je gotovo očaj.

Moja duša doživjela je taj trenutak kad sam bila sama u ćeliji. Kad je započela ponirati u očaj, osjećah da umirem. Uzeh ipak križ grčevito i stegnuh rukom. Tad osjetih da mi se duša odvaja od tijela, te iako htjedoh ići poglavarima ne imadoh snage. Izrekoh zadnje riječi: "Ja se uzdam u Tvoje milosrđe". Učinilo mi se da sam tim potakla Boga na još veću srdžbu. Padoh u očaj. S vremenom na vrijeme ote se mojoj duši bolan uzdah. Duša u smrtnoj borbi - mislila sam da moram ostati u tom stanju, jer vlastitom snagom ne bih se mogla osloboditi iz njega. Svaka pomisao na Boga postaje neopisivim morem patnje. Usprkos tomu u duši se nalazi nešto što teži Bogu. Njoj se pak čini da se to događa samo zato da bi ona više trpjela. Sjećanje na ljubav, koju joj je Bog darivao, za nju je samo nova vrsta muke. Njegov pogled prodire dušom i sve izgara u njoj pod Njegovim pogledom.

To stanje je potrajalo duže, kad jedna sestra uđe u moju ćeliju i nađe me gotovo mrtvu. Ona se uplašila i požurila učiteljici novakinja koja mi je zapovjedila u ime svete poslušnosti ustati sa zemlje. Odmah osjetih tjelesnu snagu i podigoh se sa zemlje dršćući cijelim tijelom. Učiteljica novakinja odmah prepozna stanje moje duše, započe mi govoriti o neshvatljivom Božjem milosrđu misleći da se ne treba užasavati: "Ja Vam zapovijedam snagom poslušnosti." - Ona reče: "Sada vidim da Vas je Bog pozvao na veliku svetost. Bog Vas želi imati blizu uza se kad dopušta takve stvari, i to tako rano. Ostanite vjerna Bogu jer to je znak da Vas želi imati visoko u nebu". No ja nisam ništa razumjela te riječi. Kad sam ušla u kapelu imala sam osjećaj daje sve spalo s moje duše, kao da dolazim iz Božje ruke. Osjetih nedodirljivost svoje duše. Osjetila sam se kao malo dijete. Tada ugledah Isusa u svojoj duši kako mi govori: "Ne boj se, kćeri moja, Ja sam s tobom." - U tom trenutku popuca sva tama i muka. Neshvatljiva radost preplavi osjetila i ispuni svjetlošću sile duše. Želim još spomenuti da su na mom tijelu još dva dana ostala obilježja izdržanih patnji, iako je moja

duša već bila pod zrakama Njegove ljubavi. Moje lice ispunjala je smrtna bljedoća a oči podbule od krvi. Samo Isus zna što sam trpjela. U usporedbi sa stvarnošću blijedi su moji zapisi. Ne mogu to opisati, čini mi se kao da sam se vratila iz drugih svjetova. Osjećam odbojnost prema svemu što je stvorenje. Naslanjam se na Božje srce kao dojenčce na grudi majke. Sve vidim drugim očima. Svjesna sam što je Bog učinio jednom jedinom riječju u mojoj duši. Od toga živim. Sjećanje na muke izaziva jezu u meni. Da ih nisam sama doživjela ne bih vjerovala da se može tako trpjeti. Ponekad se čudim da su anđeli i sveci mirni, za vrijeme takve duševne patnje. No, oni nas baš posebno vode u takvim trenucima.

To je skroz naskroz duhovna patnja. U svim tim patnjama i borbama nisam nikada propustila Sv. pričest!!! Kad sam pomislila da se ne smijem pričešćivati posla sam učiteljici novakinja rekavši joj da ne smijem ići na Sv. pričest, jer da imam dojam da to ne smijeni učiniti. Ona mi nije dopustila ne pričestiti se.

O ispovijedi i ispovjednicima

Nekoliko riječi o ispovijedi i ispovjednicima. Ja želim samo spomenuti što sam doživjela i iskusila u svojoj vlastitoj duši. U tri slučaja ispovijed ne donosi duši nikakve pomoći u izvanrednim okolnostima.

Prvo. - Kad ispovjednik suviše slabo poznaje izvanredne putove i kod otkrivanja velikih tajni, koje Bog poduzima u duši, pokazuje začuđenost. Njegovo čuđenje plaši već osjetljivu dušu. Ona se uvjerava da ispovjednik oklijeva sa svojim mišljenjem. Kad to duša zamijeti, ona ne prima nikakve utjehe, nego nakon ispovijedi, ima više sumnji nego ranije, jer osjeća da je ispovjednik nastoji utješiti - ali sam nije siguran. Ili također - što mi se dogodilo - da ispovjednik ne može prodrijeti u neke tajne duše i uskraćuje ispovijed, jer se nekako boji susresti takvu dušu u ispovjedaonici. Kako onda može duša u takvom stanju naći smirenje u ispovjedaonici, budući da na svaku riječ svećenika reagira posebno osjećajno? Po mom mišljenju morao bi svećenik koji ne razumije dušu u vremenima posebnih Božjih kušnji ili uputiti na jednog iskusnog prosvjetljenog ispovjednika, ili sam crpiti prosvjetljenje da bi mogao duši dati što joj je potrebno, a ne uskratiti ispovijed, i time je izložiti većoj opasnosti. Poneke duše mogle bi stoga napustiti put na kojem ih Bog želi posebno imati. To je od velike važnosti, jer sam sama doživjela da sam počela posrtati usprkos posebnih Božjih milosti, Iako me je sam Bog smirivao, težila sam uvijek za potvrdom Crkve.

Drugo. - Kad ispovjednik ne dopušta otvoreno se izraziti i kad pokazuje nestrpljenje. Duša zanižem, ne kaže sve i ne zadobije nikakve koristi. Još manje pomaže kad ispovjednik započne ispitivati dušu koju ne pozna - tada napravi štete umjesto da pomogne. Duša zna, da se to događa stoga jer je ispovjednik ne poznaje, ne dopušta joj potpuno otvoriti se - ni u području milosti niti u području njezinih potreba. Tako ispitivanje može biti neprimjereno. Doživjela sam ispitivanja koja su me navodila na smijeh. Stvar je vidljivija ako kažem: Ispovjednik je liječnik duše. Kako može dakle liječnik, koji ne poznaje bolest, propisati odgovarajući lijek? - Nikad! - Ili ne nastupi uopće željeno djelovanje, ih je lijek prejak pa izazove pogoršanje, ili - neka Bog sačuva -nastupi smrti. To govorim iz iskustva. U ponekim slučajevima zadržao me je sam Gospodin.

Treće. - Događa se da ispovjednik ne zapaža neznatne stvari. U duhovnom životu nije pak ništa neznatno. Ponekad otkrivaju prividno mali predmeti vrlo teške stvari a za ispovjednika su kao zraka za spoznaju duše. Mnoge duhovne sjene nalaze se u neupadnim stvarima.

Velika građevina ne može nastati ako odbacujemo male cigle. Od nekih duša Bog traži veliku čistoću, stoga joj poklanja duboku spoznaju njene bijede. Prosvjetljena nebeskom spoznajom, bolje spoznaje što se Bogu sviđa - a što ne. Grijeh odgovara spoznaji i svjetlu duše. Točno tako i nesavršenost. Iako duša zna da strogo uzeto grijeh spada u sakrament ispovijedi, ali male stvari igraju veliku ulogu u težnji prema svetosti stoga ih ispovjednik ne smije podcijeniti. Strpljivost i blagost ispovjednika otvaraju put najdubljim tajnama duše. Ona otkriva gotovo nesvjesno svoje bezdane dubine i osjeća se jačom i otpornijom. Ona se hrabrije bon, više se trudi, budući zna da će morati o tome polagati račun.

O ispovjedniku želim još nešto kazati. On mora ponekad iskušavati, mora ispitivati, mora biti strog, mora znati da li radi, sa slamom, željezom ili čistim zlatom. Svaka od tri spomenute duše potrebna je drugih vježbi. Ispovjednik mora bezuvjetno imati jasnu sliku o svakoj duši, da bi znao, što ona može podnijeti u određenim trenucima, datostima i slučajevima.

Što se na mene odnosi, nakon puno iskustava, kad sam spoznala da nisam razumljena, nisam otkrivala svoju dušu i nisam narušavala svoj mir. Ali to se tek događalo, ili štoviše od tada, kad su se sve milosti nalazile na prosudbi pred mudrim, obrazovanim i iskusnim ispovjednikom. Sada znam kako se mora postupati u nekim slučajevima.

Ponovno želim preporučiti tri riječi duši koja odlučno teži svetosti i koja želi također plodove, to znači imati koristi od ispovijedi.

Prvo - bezuvjetna iskrenost i otvorenost. I najsvetiji i najmudriji ispovjednik ne može duši silom uliti što želi, ako duša nije iskrena i otvorena. Neiskrena i zatvorena duša u duhovnom životu ide u velike opasnosti, a Isus se ne obraća u većoj mjeri takvoj duši, jer On zna da ona neće imati nikakve koristi od ovih posebnih milosti.

Druga riječ - poniznost. Duša se ne koristi odgovarajuće sakramentom ispovijedi ako nije ponizna. Oholost drži dušu u tom. Ona ništa ne zna i ne želi temeljito uroniti u ponore svoje bijede. Ona se pretvara i izbjegava sve što bi je trebalo izliječiti.

Treća riječ- poslušnost. Neposlušna duša neće iznijeti nikakve pobjede čak kad bi se ispovjedila kod samog Isusa. Najiskusniji ispovjednik ne može pomoći takvoj duši. Neposlušna duša ide u veliku nesreću, ne postiže nikakvog napretka u svojoj savršenosti i ne snalazi se u duhovnom životu. Bog obilato obasiplje dušu Svojim milostima, ali poslušnu dušu.

Učinci tamne noći vode prema sjedinjenju

Iako su to užasne stvari, nijedna duša ne treba se previše plašiti, jer Bog ne tovari više nego što možemo nositi. S druge strane Bog nam neće možda nikad pripustiti slične patnje. Ovo pišem za slučaj ukoliko bi se Bogu svidjelo neku dušu voditi kroz slične patnje, onda se ne treba toga plašiti. Ona bi trebala u svemu, koliko to zavisi od nje, ostati vjerna Bogu. Bog ne nanosi nepravdu vrijednoj duši budući daje On Sam ljubav i pozvao je u život po Svojoj neshvatljivoj ljubavi. Za vrijeme mog trpljenja nisam to bila razumjela. O moj Bože, spoznala sam da nisam od ove zemlje. To je Gospodin ulio mojoj duši u velikoj mjeri. Moj kontakt je više u nebu nego na zemlji, iako ne zanemarujem svoje obveze na nikoji način.

Nakon ovih patnji duša je u većoj čistoći duha i većoj božanskoj blizini. No, moram dodati, da je ona za vrijeme duhovnih patnji također u Božjoj blizini, ali je tada slijepa. Njen pogled obavijen je tamom a Bog je trpećoj duši vrlo blizu. Tajna je pak u tome, da toga nije svjesna. Ona ne misli samo da ju je Bog napustio nego daje čak predmet Njegove srdžbe. Kako teška bolest vida duše, koja tvrdi - zasljepljena Božjim svjetlom - da On nije nazočan. Međutim svjetlo je toliko jako daje zasljepljuje.

Kasnije sam pak spoznala daje Bog u takvim trenucima duši bliži nego inače, jer bez posebne milosti ona ne bi izdržala takve kušnje. Božja svemoć i izvanredna milost ovdje je na djelu, jer bi se inače duša slomila već pri prvom udarcu.

O božanski Učitelju, u mojoj duši je samo Tvoje djelo. Ti, Gospodine, ne bojiš se dušu postaviti na rub užasnog ponora, gdje se boji i uplašena je - a onda je pozivaš opet k sebi. To su Tvoje neshvatljive tajne.

Kako su dražesni himni koji dolaze od trpeće duše. Cijelo nebo očarano je jednom takvom dušom, posebno kad ju je Bog dodirnuo. Njemu pripadaju njezine čeznutljive žalopojke. Njena ljepota je velika jer dolazi od Boga. Ona prolazi kroz divljinu života, ozračena Božjom ljubavlju. Ona dodiruje zemlju samo jednom nogom.

Duša, koja je izdržala (ove) patnje, posjeduje duboku poniznost. Njena čistoća je velika. Od prvog trenutka zna bolje što treba činiti ili izostaviti u datom trenutku. Ona osjeća najtiši dodir milosti i jako je Bogu vjerna. Izdaleka prepoznaje Boga i neprestano Mu se raduje. Otkriva Boga

vrlo brzo u drugim dušama kao i u svojoj okolini. Kao Čisti duh Bog uvodi dušu u čisto duhovni život. Sam Bog prethodno je pripremio i očistio dušu, dakle osposobio je za prijateljsko susretanje s Njim. Duhovnim načinom susreće se s Gospodinom u dražesnom miru. Ona govori Gospođinu bez izražajnosti osjetila. Bog ispunja dušu svojim svjetlom. Njen prosvijetljeni razum jasno vidi i razlikuje stupnjeve u duhovnom životu. Ona vidi kad se nesavršeno sjedinila s Bogom, gdje su osjetila sudjelovala i duševnost bila povezana s njima, doduše već na viši, poseban način - ipak ne savršeni. Postoji jedno više i savršenije sjedinjenje s Gospodinom - duhovno. Duša je ovdje sigurnija od prijevara. Njena duhovnost je dublja i čišća. U životu, gdje su osjetila, opasnost zavaravanja je veća. Opreznost duše, kao i ispovjednika, mora biti tim veća. Ima trenutaka kad Bog premješta dušu u jedno čisto duhovno stanje. Osjetila se gase i kao mrtva su. Duša je najtješnje povezana s Bogom. Uronjena je u Božanstvenost. Njeno spoznavanje je cjelovito i savršeno, a ne podijeljeno - kao ranije, nego općenito i cjelovito. Ona se raduje tome. Ipak želim još govoriti o trenucima kušnje. U takvim trenucima nužno je da su ispovjednici strpljivi s tom dušom. Ali najveću strpljivost mora duša imati sa samom sobom.

Moja duša ponekad je kričala za Bogom kao što se malo dijete dere svom snagom, pred kojim majka skriva lice da ga ono ne prepozna. O moj Isuse, za kušnje ljubavi hvalim i slavim Te. Veliko i neshvatljivo je Tvoje milosrđe. Sve, o Gospodine, što poduzimaš s obzirom na moju dušu, prožeto je Tvojim milosrđem.

Gospodin susreće, počinje težiti svom snagom za Bogom. Po samoj sebi ipak ne može ništa. Ovdje je samo Bog na djelu. Duša to zna i toga je potpuno svjesna. Ona još ne živi u progonstvu i dobro zna da još mogu biti oblačni i kišoviti dani, ali na to bi trebala drugačije gledati nego do sada. Ona se ne osigurava lažnim mirom, nego se ispruža prema borbi. Zna da potječe od viteškog podrijetla. Sada je u svemu postala svjesnija. Ona zna da je od kraljevskog roda i sve se odnosi na nju, što je veliko i sveto. Puninu milosti izljuje Bog na dušu nakon ove vatrene kušnje. Duša se raduje ovo prisnom sjedinjenju s Bogom. Ona ima mnogo duhovnih kao i osjetilnih viđenja, čuje mnoge nadnaravne riječi i ponekad jasne zapovijedi. Usprkos ovim milostima ne može sama sebi biti dovoljna. Tim manje buduću da je Bog obdaruje takvim darovima, jer je izložena različitim opasnostima, lako može podleći obmani. - Ona treba stoga moliti za duhovnog vođu, ali ne samo za nj moliti nego se i za takvog potruditi i tražiti ga, koji se snalazi, kao vodič koji mora poznavati putove sto trebaju voditi borbi. Duša, koja je sjedinjena s Bogom, mora se pripremiti za velike i gorke borbe.

Kad sam bila satrvana patnjama, pođoh u kapelu i iz dubine svoje duše molih: "Isuse, čini sa mnom što ti je po volji. Posvuda ću Te slaviti. Sva Tvoja volja neka se događa u meni. O moj Gospodine i Bože, slaviti ću Tvoje beskrajno milosrđe". Ovim činom podlaganja popustiše i nestaše strahovite patnje. Ugledah Isusa koji mi reče: "Ja sam uvijek u Tvom srcu." Neizreciva radost prože moju dušu i ispuni je velikom ljubavlju prema Bogu, kojom rasplamsa moje siromašno srce. Vidim da Bog nikada ne dopušta više, nego što možemo podnijeti.

Nakon ovih čišćenja i kušnji Bog posebno susreće dušu, a ona pak ne surađuje uvijek s milošću. Ne da to ona po sebi ne bi htjela, ali nailazi na velike vanjske, nutarnje poteškoće, buduću da zaista treba čudo da se održi na takvoj visini. Ovdje joj je bezuvjetno potreban duhovni vođa. Moja duša često je ispunjena sumnjama. Ponekad raste strah u meni jer pomislim da nisam obrazovana, ne poznam mnoge stvari, tim manje duhovne. Kad su se sumnje namnožile tražila sam jasnoću kod ispovjednika Pretpostavljenih. Ali za čim sam težila, nisam dobila.

Utjecaj okoline

Ovdje želim spomenuti, da okolina ne bi trebala dodavati nikakvih dodatnih vanjskih patnji, jer duša čiji je kalež pun do ruba, može upravo ovom jednom kapi koju smo dolili njenom kaležu, biti već previše da se kalež prelije gorčinom. Tko će odgovarati za ovu dušu? Čuvajmo se toga da drugima nanosimo boli jer se to ne dopada Gospodinu. Kad bi susestre ili poglavari znali ili slutili,

da se duša nalazi u takvim kušnjama i ipak joj dodatno tovarili patnju, tada bi smrtno sagriješili i Bog bi se sam založio za tu dušu. Ovdje ne govorim o slučajevima koji su grijeh po naravi nego O takvim stvarima koji pod drugim okolnostima nisu grijeh. Čuvajmo se nositi takve duše na savjesti. U samostanskom je životu velika i jako proširena pogreška da, videći trpeću dušu, želi joj se nanijeti još više patnje. Ne mislim na sve, ali takvih osoba ima. Prisvajamo si različite prosudbe i iznosimo ih tamo gdje ih ponekad ne bi smjeli ponoviti.

DODATAK 5. Marija i prolasci duše kroz tamne noći duha

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedinih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo jer sv. Ljudevit Motforski više i bolje od bilo kojeg drugog duhovnog autora uči o Marijanskoj dimenziji cjelokupnog puta duhovnoga rasta. Zbog toga ga je papa sv. Ivan Pavao II u enciklici Otkupiteljeva Majka cijeloj crkvi preporučio kao autentičnog učitelja marijanske duhovnosti. Ovdje donosimo nauk sv. Ljudevita o Marijinoj majčinskoj potpori duši u i za svece najtežim duhovnim iskustvima, tamnim noćima)

Sv. Ljudevit poručuje: „Posveta Isusu po Mariji je lagan put. Probio ga je Isus dolazeći k nama, i na njem nas nikakva zapreka ne prijeći doći k njemu. Dakako, možemo i drugim putovima doći do božanskog sjedinjenja, ali to će biti s mnogo većim križevima i čudnim smrtima i uz mnogo više teškoća, koje ćemo teže svladati. Trebat će nam proći kroz tamne noći, čudne borbe i smrtno muke; trebat će nam ići kroz vrletna brda, preoštro trnje i strašne pustinje. A Marijinim putem idemo ugodnije. Istina, i na tom se putu imamo upustiti u žestoke borbe i svladavati velike teškoće, ali ova se dobra majka i gospodarica približava svojim vjernim štovateljima i uz njih stoji da ih rasvijetli u njihovim tminama, da im riješi njihove sumnje, da ih ohrabri u njihovom strahu, da ih podupre u njihovim borbama i poteškoćama, tako da ovaj djevičanski put na kojem nalazimo Isusa, prema svakom je drugom putu sav ružičast i meden. Bilo je nekoliko svetaca, samo u malom broju, kao sv. Efrem, sv. Ivan Damašćanski, sv. Bernard, sv. Bernardin, sv. Bonaventura, sv. Franjo Saleški itd., koji su ovim ugodnim putem došli k Isusu, jer im ga je Duh Sveti, vjerni Zaručnik Presvete Djevice, bio pokazao posebnom milošću. A ostali sveci, koji su mnogo brojniji, nisu išli ovim putem, ili su išli sasvim malo, premda su svi bili pobožni Presvetoj Djevici. Zato su prošli kroz žešće i pogibeljnije kušnje“ (PP 152).

Sv. Ljudevit kao poticaj da se živi posvetu navodi lakoću kojom duša posvećena Mariji prolazi kroz tamne noći kroz koje teže i s puno više muka i opasnosti prolaze oni koji se ne posvete Mariji kako bi došli do sjedinjenja s Bogom. Svetac drži da mu je Bog objavio tajnu milosti koja je velika pomoć i olakšanje u suhoćama i tamama na putu rasta i sazrijevanja, a upravo to su duhovnim osobama najteža iskustva za proživjeti na putu rasta. Put posvete je put po Mariji, na kome usprkos svih poteškoća ona majčinski rasvijetljuje, pomaže, podupire i ohrabruje te je u odnosu na sve druge lagan. Razlog tome je neokaljana Marijina svetost, a po potpunom predanju u njene ruke po posveti ona ima slobodu djelovanja u životu posvećenika. Zato Montfort tvrdi:

„Ali tko hoda neokaljanim Marijinim putem i vrši ovu divnu vježbu koju naučavam, taj radi samo obdan, radi na svetom mjestu i radi malo. U Mariji nema noći, jer u njoj nije nikad bilo grijeha, pače ni najmanje sjene grijeha. Marija je sveto mjesto, dapače svetište nad svetištima, gdje se oblikuju i odlijevaju sveti“ (PP 218).

Inače ustaljena nauka o duhovnom životu redovito govori o suhoćama, pustinjama, čišćenjima i tamnim noćima,⁶⁰ koje gore spominje i Montfort, kao putu koji vodi do sjedinjenja, a i svetac to priznaje napominjući da je taj put za dušu teži i izloženiji većim napastima. Sv. Ljudevit

---

⁶⁰ I. Rodriguez, *Purificazione*, u DES, str. 2097- 2100. Autor slijedeći nauku sv. Ivana od Križa govori o pasivnoj noći sjetila i pasivnoj noći duha, obrazlažući ulogu i učinke u duhovnom životu.

koji je i sam proživio tamne noći duha,⁶¹ u življenje duhovnosti posvete sazeo je sve bitne dinamike duhovnoga puta koje osobi, ako ih vjerno živi, omogućava vedar put u svim situacijama duhovnog života, pa i onima koje autori opisuju kao tamne noći. Naime, početak obraćenja i osobnog puta vjere može biti prožet velikom radošću i slašću jer duša otkriva Boga ljubavi koji je slatko sebi privlači. U tim iskustvima redovito se javlja napast navezanosti na radost i utjehu koje Bog daruje i manje ili više neprimjetno traženje Božje utjehe nego Boga samoga. Svetac se je u pastoralu često susretao s tim iskustvima obraćenika, a neka opisao i u svojim pjesmama:

„Veliki Bože, divni Gospodine, hoćeš li dopustiti grješniku da nosi časnu titulu tvoga poniznoga sluge? Neka mi je tvoje milosrđe dade i udjeli kako bih mogao svima reći da te ljubim i da ti služim. Služiti Bogu, velike li uzvišenosti, to je više nego biti kralj. Gospodine, nisam dostojan da budem tvoj sluga, ali ti to želiš, veliki Učitelju, nastojat ću to biti, kazujući cijelom svemiru da te ljubim i da ti služim. Primio sam tvoje svjetlo, tvoju milost i oprostjenje u zadnjim pučkim misijama slušajući propovijed. Započeo sam svete vježbe te ih preveo u hvalospjeve. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća“ (P 139, 1-6).

Nakon osobnog opredjeljenja za Boga po obnovi krsnih zavjeta, vjernik se potpomognut Božjom milošću mora usredotočiti na postojanost u procesu obraćenja, na opasnosti od gubitka Božje milosti po teškim grijesima i zadobivanje krjeposti što smo opisali u putu čišćenja. Pa ipak i nakon više godina ozbiljnog napora da se živi autentičan kršćanski život i oslobodi se teških grijeha, vjernik kuša vlastitu nemoć u pročišćenju duše od korijena samih grijeha, slabosti, sklonosti na zlo, pa i padova u lagane grijehe. Vjernik u suradnji s Božjom milošću može izbjeći pad u teške grijehe, ali ne može iskorijeniti njegov nutarnji uzrok u duši. Na posebno bolan način duša to kuša u borbi protiv samodopadnosti koja rađa duhovnom ohološću te tako priječi daljnji duhovni rast. Svetac opominje:

„Čuvaj se, dakle, nemoj nasljedovati farizejevu oholu molitvu koja ga je učinila još tvrdokornijim i prokletijim (usp. Lk 18, 9-14). Radije se povedi za poniznim carinikom u svojim molitvama, koje mu pribaviše oprostjenje njegovih grijeha“ (TSK 143).

Za to je potrebno posebno Božje djelovanje u kome Bog dušu koja mu se pokaže vjernom uvodi u nutarnje stanje u kome je n sam pročišćava. To su iskustva u kojima duša doživljava duhovni život više kao pasivni, u smislu da ona nastavlja činiti svoj udio, ali uočava vlastitu nemoć jer joj se događaju stvari koje ne može ni na koji način proizvesti, nego Bog sam djeluje u duši, a ona treba u povjerenju iz ljubavi prihvatiti način i mjeru Božjeg djelovanja. Naime, Bog sam oduzima duši osjećajne doživljaje u molitvi te ona kuša nutarnje suhoće i poteškoće u samoj molitvi koje kod vjernika mogu pobuditi osjećaj ostavljenosti i osamljenosti. Tada počinje teži pasivni period duhovnog života. Ako duša tada otvrdne i ne bude poučljiva prihvaćajući Božansku pedagogiju, izlaže se opasnosti da uspori ili čak prekine put duhovnoga rasta i sazrijevanja. Sv. Ljudevit u takvim iskustvima vidi življenje posvete kao najbolje sredstvo da se ostane postojan u miru i živi od čiste vjere, i to ne samo vlastite, nego vjeran postavkama francuske škole duhovnosti govori o komunikaciji Isusove i Marijine vjere duši koja joj omogućava u miru i vedrini, iako u suhoći, podnijeti taj put.

„Zato osoba pravo pobožna majci Božjoj nije nimalo prevrtljiva, turobna, skrupulozna ili bojažljiva. Neću reći da katkad ne posrne i ne izgubi osjetnu pobožnost. Ali padne li, ona se podigne pružajući ruku svojoj dobroj majci. Ako li ne nalazi osjetne ugodnosti u pobožnosti, zato se ne uznemiruje, jer pravednik i vjerni Marijin štovatelj živi o Isusovoj i Marijinoj vjeri, a ne o tjelesnim osjećajima“ (PP 109).

Duhovni život, dakle, podrazumijeva i iskustva tame, suhoće i poteškoće u molitvi koje božanska pedagogija šalje kao pripremu za duhovni rast i sazrijevanje. Oni se očituju ponajprije u krjepostima, a među njima poglavito u vjeri, ufanju i ljubavi prema Bogu i bližnjemu te poniznosti. Takva iskustva tame mogu se javiti periodično i nakon obraćenja i to iz više razloga: premorenost,

---

⁶¹ M. Sušac, nav. dj.. 142-147. U životopisu sveca je detaljno opisan duhovni put tame kroz koji je prošao Montfort prije mističnog sjedinjenja s Isusom kojega on naziva Mudrošću Božjom.

slabost karaktera, posljedica grijeha, neodlučnost u borbi protiv grijeha. Nakon što je duša dovoljno ojačala, sam Bog je uvodi u tamnu noć i preko nutarnjeg ogoljenja i duhovnog siromaštva provodi kroz nutanje čišćenje do onih dubina do kojih duša sama po sebi ne bi mogla nikako doći. Duhovni život, dakle, prolazi kroz različite faze, a općenito se može podijeliti na dva velika dijela: aktivni i pasivni. Dok u aktivnom dijelu duhovnoga puta prevladava ljudsko nastojanje potpomognuto Božjom milošću, u pasivnom prevladava samo Božje djelovanje. Preko pasivnih čišćenja i puta prosvjetljenja duša prelazi na put zrelosti u ljubavi, put savršenstva i sjedinjenja. Svetac rođenu sestru koja se prikazala Bogu na službu u kontemplativnom samostanu i sve nas opominje: „A sada ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji, ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti (...). Koje li sreće za tebe da Bog hoće da sam pročisti i pripravi sebi žrtvu po svom ukusu“ (PIS 17).

Kada je tama posljedica Božanske pedagogije tada je odsutan teški grijeh. Naime, usprkos nutarnjih poteškoća, vjernik želi služiti Bogu i traži ga, a ne nalazi, istovremeno molitva i meditacija postaju teške, ali usprkos svemu on ne odustaje niti traži zadovoljstvo u stvarima koje su protivne duhu Evanđelja. U takvim se situacijama može javiti teška napast da je vjernik ostavljen od Boga. Duhovni vođa koji uistinu prepoznaje to stanje, može pomoći vjerniku u prihvaćanju puta kojim ga Bog vodi. Još jedna stvar se može javiti u takvim iskustvima, naime, duša u molitvi ne nazire Boga, ali vidi sebe i svoje grijeha, pa i one koje do tada nije uviđala.⁶² Svetac je ta iskustva opjevao u obliku dijaloga u jednoj pjesmi:

„Ožalošćeni: Moj Bože, kako se mučim tijekom molitve! U agoniji sam, potpuno rastresen. Đavao: Ne činiš ništa dobro, gubiš ovdje vrijeme, moraš raditi, idi, jer te čekaju. Prijatelj Božji: Isus Krist je ustrajao, moli u mucu, on je tvoj uzor, trpi poput njega. Moli strpljivo, usprkos duši i tijelu. Molitva patnje je molitva jakih. Bog sam djeluje u duši kad duša zna trpjeti, on je obasjava i zapaljuje, a da se to ne osjeti. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 33-38).

Iako osobi koja se nalazi u stanju tame izgleda da su njene molitve i meditacije naporne i bez ikakvoga učinka, kao što vidimo iz teksta, svetac uvjerava upravo suprotno. Još jedna muka muči duše u tami i suhoći, a to je velika rastresenost u molitvi, meditaciji kao i nesposobnost molitve. S druge strane duša želi služiti Bogu, moliti i ljubiti ga. Bog sam i u molitvenom životu vodi dušu razvojnim putem od meditacije do kontemplacije u tami duha, i o tome ćemo više govoriti u sljedećem poglavlju,⁶³ a ovdje samo napominjemo da je prema sv. Ljudevitu krunica meditativna i kontemplativna molitva, te po ustrajnosti u molitvi krunice, iako uz velike napore, duša ostaje postojana u poteškoćama tame i suhoće te napreduje u sazrijevanju i prosvjetljenju koje vodi do sjedinjenja s Bogom. Govoreći o toj nutarnjoj borbi u molitvi Montfort poručuje:

„Ne vjeruj mu, dragi subrate krunice i ohrabri se ako je tijekom cijele krunice tvoja mašta bila ispunjena rastresenošću i čudnim mislima koje si, čim si ih uoči, pokušavao odagnati što si bolje mogao. Tvoja je krunica toliko bolja koliko je zaslužnija; ona je toliko zaslužnija koliko je teža; toliko je teža koliko je manje prirodno duši ugodna, i više uznemirivana dosadnim mravima i mušicama koje lutaju bez reda i protivno tvojoj volji vrte se u mašti te ne dopuštaju duši da uživa u onom što govori niti da se odmori u miru. Čak i onda kad se moraš boriti protiv rastresenosti tijekom cijele krunice, bori se hrabro s oružjem u ruci, to jest nastavi je moliti iako bez ikakve slasti ili osjetne utjehe. Bit će to strašna, ali i spasonosna bitka za vjernu dušu.“⁶⁴ Naprotiv, ako položiš

---

⁶² Svu složenost mističnog iskustava opisuje C.V. Truhlar, *L'esperienza mistica*, Rim, 1984.

⁶³ O molitvi kao sredstvu da se postigne sjedinjenje s Kristom te o samom razvojnem putu molitve u tammim noćima, vidi 6.2. cijelinu.

⁶⁴ I drugi sveci govore o iskustvima takve molitve bez ikakve osjetne utjehe koja je strašna, ali donosi puno plodova duši. Takva iskustva i ta molitva su veliki znak napretka na putu svetosti i vezana je uz nutarnja čišćenja. Tako sv. Ivan od Križa kaže: „Prva je noć strašna za osjete, no druga se ne može usporediti s njom, jer je jednostavno užasna i strahovita za duh...Nešto drugo veoma žalosti i muči dušu a to je da joj tamna noć drži vezane duševne moći, tako da ne može kao prije uzdizati osjećaje i pamet k Bogu niti mu se može moliti.“(*Taman noć* I, 8, 2; II, 8,1.). Sv. pater Pio potanko opisuje takvo svoje iskustvo: „Stanje moje duše je ogorčeno, užasno i zastrašujuće. Sve oko mene i u meni je

oružje, tj. ostaviš svoju kronicu, bit ćeš pobijeden. I tada će te đavao, koji je trijumfirao nad tvojom voljom, ostaviti na miru, ali na sudnji dan, spočitavat će ti tvoju malodušnost i nevjernost. Onaj koji je vjeran u malim stvarima, vjeran je i u velikim (usp. Lk 16, 10): onaj koji vjerno potiskuje male rastresenosti tijekom vrlo kratke molitve, taj će biti vjeran u velikim stvarima. Ništa nije sigurnije od ovog: to su riječi Duha Svetoga! Hrabro, dakle, vi dobri sluge i vjerne sluškinje Isusa i njegove svete majke, koji ste odlučili svakog dana moliti kronicu! Neka vas nikada mnogobrojne mušice, nazovimo tako rastresenost koja vas muči tijekom molitve, ne uspiju podlo navesti na to da napustite druženje s Isusom i Marijom u kojem se nalazite dok molite kronicu“ (TSK 124-125).

Naime, sazrijevanje u kršćanskom životu podrazumijeva da se vjernik distancira od samoga sebe, svojih prosudbi i osjećaja i uči se hoditi putem čiste vjere koja se oslanja na Boga i njegovu riječ. Ako vjernik u ljubavi prihvaća put kojim ga Bog vodi onda suhoće, tame i poteškoće u molitvi pred Bogom imaju veliku vrijednost jer su upravo dokaz autentične ljubavi prema Boga koja ustraje i ostaje usprkos svih poteškoća. O tome svetac tako poticajno kontemplativnoj redovnici, vlastitoj sestri Luizi, piše:

„Draga žrtvo u Isusu Kristu, čista Božja Ljubav neka vlada u našim srcima. Veoma sam zahvalan našem dobrom Bogu na milosti koju ti je udijelio da te je učinio savršenom žrtvom Isusa Krista, ljubimicom Presvetoga Sakramenta i nadoknadom za tolike zle kršćane i nevjerne svećenike. Koje li časti za tvoje tijelo da bude žrtvovano na nadnaravni način za vrijeme jednog sata klanjanja pred Presvetim. Koje li časti za tvoju dušu da obavlja na zemlji, bez užitka, bez spoznaje, bez svjetla, bez slave, u samoj tami vjere, ono što na nebu anđeli i sveti obavljaju s toliko užitka i svjetlosti. Koliku li slavu pribavlja mojemu Bogu vjerna klanjateljica na zemlji, ali se tako rijetko susreće, jer svi pa i najduhovniji, hoće da uživaju i gledaju, inače se dosađuju i sustaju. Pa ipak, sama vjera je dovoljna“ (PIS 19).

Dakle, ako duša ustraje u iskustvima tame, Bog je čisti od korijena grijeha i od svega onoga do čega nije mogla doprijeti samo svojim naporima potpomognutima milošću. A u dobro proživljenom iskustvu tame u duši, kako kaže Montfort, Bog je obasjava i zapaljuje, a da se to ne osjeti. Sv. Ljudevit od Marije za sebe traži upravo tu čistu vjeru u potpunom povjerenju i predanju: „Ne tražim od tebe ni viđenja, ni objava, ni osjećaja slasti, pa ni duhovnih radosti. Tebi pripada da gledaš jasno, bez tmina; da potpuno uživaš bez gorčine; da slaviš pobjedonosno slavlje na desnoj svoga Sina u nebu bez trunca poniženja; tebi pripada da neograničeno zapovjedaš anđelima i ljudima i đavlima, bez otpora, i konačno, da raspolažeš po svojoj volji svim Božjim dobrima, bez ikakva izuzetka. Eto, božanska Marijo, uzvišenog djela koji ti je Gospodin dao i koji ti se nikada neće oduzeti, a to mi prouzrokuje veliku radost. Za svoj dio ovdje na zemlji hoću samo onaj koji si ti imala, naime: vjerovati čisto, bez ikakva kušanja i gledanja; trpjeti radosno, bez utjehe stvorova; umirati neprekidno samom sebi, bez odmora; i jako raditi sve do smrti za tebe, bez ikakve koristi, kao najniži od tvojih robova. Jedina milost koju te molim da mi je udijeliš iz čistoga milosrđa jest da sve dane i časove svoga života izgovaram trosrtuki amen. Amen, na sve što si na zemlji radila dok si na njoj živjela; amen, na sve što sada radiš u nebu; amen, na sve što radiš u mojoj duši, da budeš samo ti u meni na potpunu proslavu Isusa u vremenu i vječnosti. Amen“ (MT 69).

Živjeti u čistoj vjeri ne znači ne kušati u životu svu veličinu i ljepotu Marijine majčinske skrbi. Upravo suprotno. Po posveti duša se potpuno predaje Mariji i izabire da o njoj svakodnevno ovisi u svim situacijama i prilikama te da ona majčinski vodi dušu putem duhovnog rasta i suobličenja s Kristom sve do sjedinjenja s njime. Dušu koja joj se preda, Marija čini dionicom svog jedinstvenog i nenadmašivog puta svetosti. Ako Montfort od Marije traži čistu vjeru, ona mu sa svoje strane dopušta da kuša svu ljepotu njene majčinske ljubavi. Svetac pjeva:

„Kad se uzdižem Bogu, svome Ocu, iz dubine moje nepravičnosti činim to pod okriljem moje majke, oslanjajući se na njenu dobrotu. Kako bih utišao gnjev Isusov, kažem mu: evo ti majke

---

tama, tama u razumu, žalost u volji, nemir u sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na nogama... dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kad bih barem mogao moliti i vikati. Izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve.” (*Pensieri, esperienze, suggerimenti*, San Giovanni Rotondo 1995., st.109 i 115).

i on se odmah smiri jer je s Marijom uvijek radostan. Ova dobra majka i učiteljica pritječe mi posvuda snažno u pomoć, a kad u slabosti padnem, ona me odmah podiže. Kad je moja duša ožalošćena i uznemirena mojim svakodnevnim grijesima, odmah se umiri kad kažem Marijo, u pomoć! Kada sam u borbama, ona mi svojim glasom kaže: „Hrabro, moje dijete, hrabro, neću te napustiti!“ Poput dojenčeta privijen sam na njezine grudi. Djeвица čista i vjerna hrani me božanskim mlijekom. Evo, što će se teško povjerovati: nosim je u sebi urezanu crtama slave iako u tami vjere. Ona me čini čistim i plodnim svojom čistom plodnošću, ona me čini snažnim i pokornim svojom dubokom poniznošću. Marija je moj čisti izvor u kojem otkrivam svoju rugobu, u kojem uživam bez uznemirivanja, gdje ublažujem svoja izgaranja. Po Isusu idem Ocu i nisam odbačen, po Mariji idem Isusu i nisam odbijen. Sve činim u njoj i po njoj. To je tajna svetosti kako bih uvijek bio vjeran Bogu, kako bih u svemu vršio njegovu volju. Kršćani, molim vas nadomjestite moju veliku nevjernost, ljubite Isusa, ljubite Mariju u vremenu i vječnosti. Bog sam“ (P 77, 9-20).

Svoje osobno iskustvo hoda u čistoj vjeri svetac je ugradio u duhovnu nauku posvete kojim želi voditi i vjernika. Upravo zbog toga u iskustvima tame sv. Ljudevit inzistira na važnosti ustrajnosti u molitvi i čistoj vjeri te tako dopustiti Duhu Svetome da čini svoje djelo u duši jer mu naše tjeskobne uznemirenosti priječe njegovo djelovanje ili ga barem otežavaju i ometaju. Daljnji put prema svetosti ovisi upravo o predanju punom povjerenja u Božje i Marijine majčinske ruke. Ne treba se nipošto udaljiti od molitve u tami i suhoći, iako ona može izgledati beskorisnom. Svetac potiče:

„Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više mudrosti; što imamo više mudrosti, to imamo i više vjere. Pravednik, mudar čovjek, živi samo od vjere (usp. Rim 1, 17), a da ne gleda, da ne osjeća, da ne kuša i ne sumnja. Bog je tako rekao ili obećao, to je kamen temeljac svih njegovih nastojanja i molitava, iako mu se čini da Bog ne gleda na njegovu bijedu i ne sluša njegove prošnje, niti mu pruža ruku na pomoć protiv njegovih neprijatelja, iako je obasut rastresenošću, sumnjama i tamom duha, iluzijama, odbojnošću i prazninom u srcu, žalošću i bolju u duši. Mudrac ne traži da vidi izvanredne stvari kakve su gledali sveci, ne traži da kuša osjetne radosti u molitvi i pobožnosti. On u vjeri traži božansku Mudrost i dati će mu se. On unaprijed zna da će je dobiti kao da mu je anđeo sišao s neba da ga uvjeri, jer Bog je sam rekao: svi koji od Boga traže nešto dobro, dobit će ga (usp. Lk 11, 10). „Ako vi, premda ste zli, možete davati svojoj djeci dobre darove, koliko će više Otac nebeski dati Duha Svetoga onima koji ga mole“ (Lk 11, 13) (LJVM 187).

Svetačka tradicija uči da i u samim nutarnjim poteškoćama u molitvi ima razlike. Suhoća sjetila je lišenost sjetilne pobožnosti i doživljaja utjehe molitvi u osjećajima, a razlikuje se od suhoća i tama duha koje dolaze od božanskog svjetla kojim Bog duši daje spoznati njeno ništavilo.⁶⁵ Ovdje se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji. Budući da je odlučna pobijediti sebe u svemu i biti pažljivija u služenju Gospodinu, ipak jer tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj da ju je Bog već od sebe odvojio i napustio kao nezahvalnu na primljene milosti; i same duhovne vježbe koje čini, molitve, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok to čini s najvećom mukom i naporom, vjeruje da više zaslužuje kaznu i ima osjećaj da je još mrskija Bogu. Naprotiv, ponekad se čini ovim dušama da kušaju mržnju prema Bogu i da ih je Bog već odbacio kao njegove neprijateljice, te da je već u ovome životu počeo njima dati kušati muke osuđenika i Božju napuštenost. Ponekad Gospodin dopusti da slične suhoće budu popraćene tisućama drugih napasti nečistoće, bijesa, psovke, nepovjerenja i iznad svega očaja, tako da sirote duše u toj veliko tami i zbrci, ne mogu dobro razlučiti otpor volje, otpor koji jest uistinu, ali je njima potamnjen ili

---

⁶⁵ Nutarnje poteškoće u molitvi i kod iskustava u tamnim noćima koje dolaze od Boga i uvode dušu u pasivna čišćenja (ako koristimo terminologiju sv. Ivana od Križa) ili u suhoćama sjetila i duha (ako koristimo terminologiju sv. Alfonsa Liguorija) su uzrokovane od ulivenoga Božanskog svjetla koje duša zbog vlastite nepročišćenosti ne može usvojiti su razlog i promjene u molitvi koja od meditativne postaje kontemplativna. O razvojnem putu molitve u monfortanskoj duhovnosti vidi cjelinu 6.2. koja kao i cijelo 6 poglavlje u sklopu dinamike duhovnog rasta je najuže povezana s ovim prethodnim.

barem sumnjiv, zbog prisutnih tama, boje se da su pristale i zato se drže još više napuštene od Boga.⁶⁶ Montfort u obliku kratkog dijaloga opisuje mučninu i napasti duše:

„Ožalošćeni: Ja sam žrtva. Tijekom moje molitve vidim se sav u grijehu i potpuno ostavljen. Đavao: Proklinji, očajavaj, jer Bog te napustio, on je srdit, previše si ga vrijeđao. Prijatelj Božji: Gospodin te kuša, izdrži, moli: sigurno je, on će u tome naći i svoju i tvoju čast. Traži od njega milost. Podnosi sebe i trpi i vidjet ćeš lice svoga dragog Zaručnika. Ova ljubavna skrovitost ispunja ljubavlju srce, ispunja dušu svjetlom i puni je snagom. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 33-43).

Sve nutarnje i vanjske poteškoće na putu duhovnoga rasta i molitve imaju za cilj oslobađanje duše od nje same, od samodopadnosoti, navezanosti na sebe te je po spoznaji vlastitog ništavila i bijede voditi putem rasta u svetosti po poniznosti i ljubavi. Da bi došla do čiste ljubavi, duša se mora suočiti sama sa sobom i vlastitim zlim sklonostima koje Bog putem čišćenja odstranjuje preobražavajući samu dušu.⁶⁷

„Budite uistinu uvjereni, da je sve, što je u nama, najvećim dijelom pokvareno po grijehu Adamovu i po našim osobnim grijesima, i to ne samo tjelesna sjetila, nego također moći duše. Niste li opazili da Gospodin često odvraća oči svoje od darova i milosti, kojima nas je obasuo? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darove, milosti i djela koja iz njih izviru, sa samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo. Kada, dakle, pogled i misli ljudskoga duha tako pokvare najbolja djela i božanske darove, što da tek reknemo o činima naše vlastite volje, koji su još pokvareniji nego oni duha? Nemojmo se čuditi ako Gospodin u otajstvima svoga lica sakriva svoje odabranike (usp. Ps 31, 21), tako da ih ne može okaljati ni pogled ljudski ni vlastito znanje. Što sve ne dopušta ljubomorni Bog da ih tako može sakriti? Ne pribavi li im tolika poniženja? Koliko puta dopušta da pogriješe? Ne dopušta li da ih muče mnoge napasti poput sv. Pavla (usp. 2 Kor 12, 7)? Zar ih ne pušta često biti u velikoj neizvjesnosti, nesigurnosti i tami? O kako je Bog čudnovat u svojim svecima i svetim putovima, kojima ih hoće dovesti do poniznosti i svetosti“ (PPK 47).

Montfort služeći se biblijskom prisposodobom o Rebeki i Jakovu (usp. PP 183-212), kao metaforom pokazuje kakav bi trebao biti odnos osobe koja se posveti i Marije. U figuri Jakova Montfort nam predstavlja svoj ideal zrelog kršćanina. To je osoba koja otvorene duše sluša Boga, u svemu zavisi od Boga i Marije, ponizno se podlaže Mariji puna sinovskog pouzdanja, odana molitvi i spremna ulagati potrebne napore za daljnji duhovni rast. Marija je majčinski prisutna i djelatna u svim etapama duhovnog života od samog obraćenja, preko čišćenja i prosvjetljenja sve do sjedinjenja. Marija ljubi duše koje joj se posvete, uzdržava ih na duhovnom putu, vodi i upravlja, brani, štiti i zagovara (usp. PP 201-212). Put čišćenja i sazrijevanja kojim Marija vodi duše je onaj duhovnog siromaštva, koji podrazumijeva ogoljenje, lišenost, odricanje od grijeha i sebljublja, umiranje samome sebi iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu, nutarnje preobraženje u želji da se njemu služi, njega proslavi u životu, a sve u potpunom povjerenju u Boga i Marijinu majčinsku ljubav.

„Predodređenici nježno ljube i istinski časte Presvetu Djevicu kao svoju dobru majku i gospodaricu. Ljube je ne samo jezikom, nego uistinu, časte je ne samo izvanjskim načinom, nego u dubini svoga srca; poput Jakova izbjegavaju sve što joj može biti mrsko, a vrše gorljivo sve čime misle da mogu zadobiti njezinu dobrohotnost. Donose joj i darivaju ne svoje jaradi, kao Jakov Rebeki, nego ono što su ta dva jareta označavala, svoje tijelo i svoju dušu sa svime što im pripada, s ovih razloga: da ih primi kao svoje vlasništvo; da ih ubije, tj. da učini da umru grijehu i samima sebi

---

⁶⁶ Sv. Alfons Liguori, *Kratka vježba za savršenstvo i kako se treba ponašati ispovjednik u vodstvu duhovnih duša*, Sav tvoj, Zagreb, 2007., str. 30. Svetac upravo u ovim kategorijama opisuje to bolno duhovno iskustvo. Upozoravamo i na različitos upotrebe u terminologiji u svetačkoj tradiciji. Sv. Alfons govori o sjetilnoj suhoći i suhoći duha, dok sv. Ivan od Križa govori o tamnoj noći sjetila i tamnoj noći duha, a u biti opisuju istu duhovnu stvarnost.

⁶⁷ Tu spoznaju vlastitog ništavila i bijede sv. Ljudevit opisuje kao prvi učinak življenja posvete, a mi smo je izložili u cjelini 7.1. A da je to općenito iskustvo u mistici, govori C.V. Truhlar, nav. dj. str. 52- 55.

i da ih odere i liši njihove kože, njihova sebeljublja, tako da se mogu dopasti Isusu, njezinu Sinu, koji traži za prijatelje i sluge samo one koji su umrli samima sebi; da ih pripremi prema ukusu nebeskoga Oca, tj. na njegovu veću slavu, koju on poznaje bolje od ijednoga stvora; napokon, da to tijelo i ta duša, njezinom brigom i zauzimanjem dobro oprani od svake ljage, potpuno mrtvi, sasvim očišćeni i lijepo ugotovljeni, postanu ugodno jelo, dostojno ustiju i blagoslova Oca nebeskoga. Zar tako neće učiniti predodređeni, koje će rado prihvatiti i vršiti savršenu posvetu Isusu preko Marijinih ruku, koju posvetu, evo, ja naučavam da tako posvjedoče Isusu i Mariji svoju djelotvornu i junačku ljubav“ (PP 197)?

Dakle, da bi duša došla do sjedinjenja s Bogom, treba proći kroz tamne noći i nutanja čišćenja koja mogu trajati dugi niz godina, te biti mučna i teška za dušu, a često ta su iskustva popraćena različitim križevima, vanjskim poteškoćama i progonstvima.⁶⁸ Sv. Ljudevit, koji je s Marijom po posveti prošao ta iskustva, tvrdi „da je ovaj djevičanski put, na kojemu nalazimo Isusa, prema svakom drugom putu sav ružičast i meden“ (PP 152).

Neposredno prije nego što će sv. Ljudevit doći do iskustva mističnog trajnog sjedinjenja u obliku duhovnoga braka s Kristom Mudročću, on u pismu Luizi Trichet piše da su takva iskustva „nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj hoće da se nastani“ te da tim putem Bog vodi „velike duše“.

„Osjećam da ti ne prestaješ tražiti u Boga, za ovog jadnog grješnika, Božansku Mudrost putem križa, poniženja i siromaštva. Ustrajno, draga kćeri, ustrajno! Neizmjereno sam ti dužan; osjećam učinak tvojih molitava, jer sam više no ikad osiromašen, razapet, ponižen. Ljudi i zlodusi vode protiv mene u ovom velikom gradu Parizu veoma poželjnu i veoma slatku borbu. Neka me kleveću, nek mi se izruguju, neka ruše moj dobar glas, neka me bacaju u zatvor. Kako li su dragocjeni ovi darovi, kako su ovi zalogaji slasni, kako li očaravaju ove velike stvari. Ovo je posluga i nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj hoće da se nastani. O, kad ću posjedovati ovu ljubeznu i nepoznatu mudrost! Kad će se ona nastaniti kod mene? Kad ću biti tako dobro ukrašen da joj poslužim da se povuče u moj stan? O, tko će mi dati da jedem ovoga kruha razumijevanja kojim ona hrani svoje velike duše“ (PIS 16).

Svetac uči da u odnosu na druge puteve, posveta je lak, kratak, savršen i siguran put da se postigne svetost jer daje potpunu slobodu Marijinom majčinskom djelovanju u duši:

„Budući da je ona posvuda Djevica plodna, u svaku nutarnost u kojoj prebiva unosi čistoću srca i tijela, čistoću u nakanama i namjerama, plodnost u dobrim djelima. Ne misli draga dušo da Marija, najplodnija od svih stvorenja i koja je pošla tako daleko da je rodila samoga Boga, ostaje besposlena u vjernoj duši. Ona će učiniti da duša neprestano živi u Isusu, a Isus u njoj. Dječice moja, koju iznova rađam dok se Krist ne oblikuje u vama (usp. Gal 4, 19); i ako je tako Isus Krist Marijin plod u svakoj duši posebno i u svima općenito, to je u duši gdje ona prebiva na osobit način Isus Krist njezin plod i njezino remek-djelo“ (MT 56).

---

⁶⁸ Jedan od klasičnih priručnika duhovnosti A. Royo Marin, *Teologia della perfezione cristiana*, Rim 1961, str. 514-518; tvrdi da dužina trajanja tamnih noći ovisi o stupnju ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu te o većoj ili manjoj količini nesavršenosti od koji Bog treba osloboditi pojedinu dušu. Kod nekih osoba smjenjuju se periodi prosvjetljenja i tame te se ne može reći ni kada su ušli u ta iskustva ni kada su iz njih izišli. Citirajući kardinala Bonu tvrdi da je na primjer sv. Franjo Asiški proveo 10 godina u tim tamnim iskustvima čišćenja, sv. Terezija 18 godina, sv. Klara iz Montefalca 15 godina, sv. Magdalena Paziška prvo 5 a zatim 16 godina. Isti autor sabirajući klasične savjete svetačke tradicije duši koja prolazi kroz takva iskustva savjetuje potpunu i ljubeznu podložnost volji Božjoj prihvaćanjem svoga nutarnjeg stanja u predanju u Božju providnost; ustrajnost u molitvi koja može postati mučeništvo za dušu zbog želje za molitvom i kušane nemoći ostvarenja te iste želje kao što bi to duša htjela; ustrajati u slobodi i miru duše u nemoći razmatranja i zadržavanje u nutarnjem miru i jednostavnom pogledu na Boga bez želje da se kuša i uživa u njegovoj prisutnosti što u biti predstavlja početne stadije ulivene kontemplacije te na kraju razgovor i podložnost razboritom duhovniku koji je i sam prokušan na putovima molitve.

DODATAK 6. Paralelizam sa nukom bl. Henrika Susona: Osmo hridina⁶⁹

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe.

Čovjek podiže oči i vidje osmu hridinu koja je bila neusporedivo viša od svih drugih. Jako mali broj osoba se onamo uspinjao. Čim bi se uspeli, najviše njih bi brzo pali naniže, a jako mali broj je ostajao na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, koji su ovo ljudi i koje su njihove pobožne vježbe?

Odgovor: Vidjet ćeš.

Čovjek se odmah nađe na osmoj hridini i vidje da su ovi ljudi bili profinjeniji, svjetliji i ljepši od svih drugih koje je vidio na nižim hridinama. Čovjek se jako obradovao što je to vidio te reče: „Ljubljeni moj, koje su ovo osobe?“

Odgovor: To su osobe koje su jako drage Bogu, tako da su sve druge nadišli i predali su se Bogu da radi s njima sve što želi u vremenu i vječnosti.

Čovjek: Ljubljeni moj, da barem ima puno ovakvih ljudi!

Odgovor: A kako bi ih moglo biti puno? Ti vidiš da je jako malo onih koji se radi Boga žele odreći vremenitih i prolaznih stvari, ostaviti se toga i uistinu se odreći sebe na čast svome Bogu. Kako bi trebali ljudi doći do točke da se znaju potpuno predati i odreći se svega za ono što je vječno, beskrajno i neizrecivo!

Čovjek: Ljubljeni moj kada Ti kažeš da se treba potpuno odreći vremenitih stvari ljudi shvaćaju da se svega trebaju lišiti, svih vremenitih dobara i to ih prestraši.

Odgovor: To se treba dogoditi. Tko želi doći među ljude na ovu osmu hridinu treba se osloboditi svih svojih dobara koji ga mogu priječiti na putu k Bogu ili ih treba posjedovati a da se u njih nikako ne uzda, i da ih cijeni tako da mu budu više na duhovnu korist, a ne da budu zapreka na putu prema Bogu. Oni koji ih tako posjeduju mogu ih zadržati, to jest na način da ih ne ljube i ne posjeduju sebe, nego im cilj treba biti Božja čast. Bog im dopušta da ih posjeduju ali samo za vlastite skromne potrebe, nego da dijele drugima jer sve pripada Bogu Stvoritelju.

Čovjek: Ljubljeni moj, jako sam zadovoljan i mislim da su ovi ljudi došli do svoga izvorišta i iskona.

Odgovor: Ne, ne još, ali su puno bliži izvorištu i iskonu od onih koje si do sada vidio. Ovi ljudi su dobili veće milosti i svjetla od svih drugih, Bog je njima pokazao velike čudesne stvari iako sve u slikama i likovima.

Čovjek: Što je iznad slika i oblika?

Odgovor: Ovim ljudima je ponekada dopušten kratki pogled u izvorište i iskon i oni to ne mogu prevesti u slike niti objasniti i izreći riječima.

Čovjek: Ljubljeni moj, vjerujem da će ovi ljudi biti oslobođeni Čistilišta.

Odgovor: Ne, oni će morati ići u Čistilište.

Čovjek: Koji je razlog tome, zašto im je tako teško doći u svoje izvorište i iskon?

---

⁶⁹ Bl. Henrik na osmoj etapi duhovnog života opisuje daljnji put sjedinjenja herojske duše. U usporedbi sa *Zamkom duše* sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Henrik odgovara šestim odajama. Prema sv. Tereziji šeste odaje predstavljaju stanje u kojem duša prolazi najviša nutarnja čišćenja, a među mistične milosti koje Bog udjeljuje duši na posve nadnaravan način spadaju nutarnje lokucije, ekstaze i viđenja... Duša proživljava jednu veliku gorljivost za spasenje ljudi i ima apostolatski duhovni naboj te spremnost da napusti samoću za rad na širenju kraljevstva Božjeg. Da bi se uspela do najviših stupnjeva mističnog života, potrebno je motrenje Kristova čovještva. U ovim odajama duša proživljava duhovne zaruke, tj. Kristovo obećanje da će se jednoga dana s njom sjediniti. Nutarnji život milosti duši otkriva čudesna Božja djela u tipično mističnoj molitvi sjedinjenja.

U jednoj usporedbi opisa paralelizma duhovnog puta sv. Terezije i sv. Ivana od Križa na ovom razvojnom stupnju duhovnog života duša prolazi tamnu noć duha da bi dospjela na sljedeći i najviši stupanj duhovnog i mističnog života na zemlji, to jest došla do vrhunca mističnog sjedinjenja s Bogom na zemlji, duhovnim brakom.

Odgovor: Neprijatelj je na njih bacio dvije velike kukice i drži ih sa obadviije strane kako mu ne bi pobjegli.

Čovjek: Koje su to dvije kukice?

Odgovor: Budući da su ovi ljudi kratko motrili svoje izvorište i iskon, uhvati ih želja da više vremena tamo borave, i to nije najsavršenija stvar jer još imaju prikrivenu volju da to motre. Ta želja je skrivena da je oni sami ne poznaju i nisu je do kraja iskorijenili.

Čovjek: A što je druga kukica?

Odgovor: Znaj da je Bog vodio ove ljude po čudesnim, divnim i vanrednim putovima, pokazao im neredovite i neuobičajene divne stvari i sve to koristeći se slikama, ali ovi ljudi su to sebi pripisali na način jako skrovit i potajan tako da to ni oni sami ne raspoznaju. Ali Bog to spoznaje i ne usuduje se oduzeti im ove duhovne milosti, i treba im oprostiti jer dobro poznaje njihovo potajno dno koje je skriveno u naravi koje oni sami ne spoznaju. Ovo je druga kukica kojom neprijatelj drži ove ljude dalje od svoga izvorišta i iskona.

Čovjek: Ljubljeni moj, kakve moraju biti ove osobe da bi izbjegle ove dvije kukice?

Odgovor: Moraju uistinu umrijeti sebi i biti predani do kraja, do kraja umrtviti svoju narav, trebaju prosvijetljenim razlučivanjem do dna spoznavati putove naravi, u protivnom neće nikad doći bliže svome izvorištu i iskonu.

Čovjek: Žao mi je što će ovi dragi ljudi biti primorani zbog toga ići u Čistilište!

Odgovor: Da kojom srećom ima puno ovakvih ljudi, stvari bi u kršćanstvu išle puno bolje od toga kako sada idu. Znaj da je njihovo čistilište puno manje od svih koji borave na nižim hridinama a njihovo vječno blaženstvo će biti puno veće.

DODATAK 7. Trpljenja koja duše prolaze u tamnoj noć duha uspoređena sa patnjama dušu u čistilištu

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo zbog zanimljivog paralelizma čišćenja u tamnim noćim duha i čistilišta. Sv. Ivan od križa trpljenja koja duša prolazi zbog svijetla ulivene kontemplacije i vlastite nepročišćenosti uspoređuje sa trpljenjima i čišćenjima duše u Čistilištu. Donosimo najvažnije tekstove sveca o tome. U povijesti svetačke tradicije samo sv. Katarina Đenovska opisuje čišćenja i stanje duša u čistilištu počevši od svog iskustva čišćenja na zemlji pa donosimo i neke najvažnije njene tekstove iz Rasprave o čistilištu)

„Kod malo duša je čišćenje tako jako: samo kod onih koje Gospodin hoće da uzdigne do najvišeg stupnja sjedinjenja. On svaku dušu pripravlja više ili manje jakim čišćenjem, već prema stupnju na koji je pozivlje i prema njenoj nečistoći i nesavršenosti. Trpljenje se, o kojem govorimo, može usporediti s trpljenjem u čistilištu jer, kao što se ondje duhovi čiste zato da kasnije mogu Boga gledati u jasnom gledanju vječnog života, tako se na zemlji duše čiste na sličan način zato da se mogu preobraziti u Boga, da ga mogu ljubiti u ovom sjedinjenju“. (ŽP 1,24)

„Na tom kovačkom ognjištu duša se čisti kao zlato u lončiću za kušanje, prema riječima Mudraca : *Iskušajmo ih kao zlato u taljiku*,⁷⁰ i osjeća da se uvelike rastače u svojoj biti i da je gotovo nestaje u krajnjoj bijedi. To se može zaključiti iz onoga što, s obzirom na to, kaže David o sebi vapijući k Bogu ovim riječima:

*Spasi me, Bože: vode mi dođoše do grla! U duboko blato zapadoh, i nemam kamo glavu staviti; U duboku tonem vodu, pokrivaju me valovi. Iznemogoh od vikanja, grlo mi je promuklo, oči mi klonuše Boga mog čekajući.*⁷¹

⁷⁰ Mudr 3, 6.

⁷¹ Ps 68, 1—4.

Takvim mukama Bog veoma ponizuje dušu, da je, zatim, isto toliko uzdigne. Uostalom, njegova providnost uređuje tako, da, kad se osjećaj muke oživi u duši s više oštine, brzo se također uguši, jer da nije tako, duša bi se brzo rastavila od tijela; ali — ponavljam — časovi u kojima duša osjeća svu svoju nutarnju bijedu nisu neprekidni. Ipak duša kadikad ima tako živ osjećaj svoje niskosti, da joj se čini kao da vidi pred sobom otvoren pakao i svoju propast. I uistinu se može reći da oni, koji su kušani na ovaj način, silaze živi u pakao, ih barem da u ovom životu trpe ono čistilište što bi trebalo da trpe u drugom. I zato duša, koja prođe kroz motrenje o kojem govorimo, ili neće doći u čistilište ih će se u njem zadržati veoma malo, jer više vrijedi jedan sat muke negoli ondje mnogo sati.“ (N II,6,6)

„Drugo, razumjet ćemo da muke duše ne dolaze od strane božanske Mudrosti jer, kako kaže Mudrac: s Mudročću su mi došla sva dobra,⁷² nego od strane tromosti i nesavršenosti duše, koja bez čišćenja nije sposobna primiti njezino božansko svjetlo sa slašću i ugodnošću što ga prate, i stoga veoma trpi; kao što drvo ne može biti preobraženo odmah čim mu se približi vatra, jer nije još pripravljeno. To potvrđuje i Sirah opisujući što je on pretrpio da stigne dotle da se sjedini s Mudročću i da u njoj uživa: *I utroba mi uzdrhta od čežnje za njom, i stoga stekoh valjano blago.*⁷³

Treće, usput napominjemo kako duše u čistilištu trpe. Vatra ne bi protiv njih ništa mogla, koliko god bi ih obuzimala, kad ne bi imale nesavršenosti za koje trpe. Nesavršenosti su materijal na koji se vatra hvata, a kad se materijal uništi nema što drugo gorjela: kao što u našem slučaju, kad nestane nesavršenosti duša prestaje trpjeti te preostaje samo uživanje“. (N II, 10, 4-5)

„Deseti i posljednji stupanj tajnovitih ljestava ljubavi čini da je duša potpuno slična Bogu, a razlog tome je jasno gledanje Boga, u kojemu Ga odmah posjeduje, jer došavši u ovom životu do devetog stupnja, ona izlazi iz tijela. Takve duše, a ima ih malo, budući da su posve očišćene za ljubav, ne ulaze u čistilište; i stoga sveti Matej kaže: *Blago onima koji su čista srca oni će Boga gledati.* Ovo gledanje, ponavljam, uzrok je da je duša potpuno slična Bogu, prema svjedočanstvu Ivana (koji kaže: »Znamo da ćemo biti slični.«⁷⁴ Ne tako da bi duša dobila neizmjerne Božje savršenosti, što je nemoguće, nego tako da će sve što ona jest postati slično Bogu, pa će se stoga ona zvati i bit će Bog po sudioništvu“. (N II, 20,5)

Započinje tekst sv. Ktarine Đenovske

Žestina ljubavi kojom duše u Čistilištu žude za Bogom, primjer gladnoga i kruha

Toliko su sjedinjene sa svojim Bogom, koji ih privlači k sebi (po njihovom prirodnom instinktu, jer su stvorene za to) da ne postoji nikakvo obrazloženje, slika ili primjer, koji bi bio dovoljno jak da bi razjasnio bar donekle tu povezanost, kako ih um i unutarnji osjećaj shvaćaju. Ipak ću dati ovdje jedan primjer koji mi pada na pamet.

Pretpostavimo da na cijelom svijetu postoji samo jedan kruh, koji mora utažiti glad svih stvorenja, a da se ta stvorenja mogu nasititi samo vidjevši ga. Čovjek kada je zdrav, već po instinktu želi jesti, pretpostavimo da ne može jesti, ne može se razboljeti, niti umrijeti, ta bi glad sve više rasla, jer instinkt za jelom nikada u čovjeku ne nestaje. Čovjek, znajući da ga samo pogled na onaj kruh može nasititi, a nemajući ga, glad ne bi nestala, niti bi mogla nestati, već bi on ostao u neizdrživoj mucu. Koliko god bi se čovjek sve više približavao tom kruhu, ne mogavši ga ipak vidjeti, to bi se više u njemu raspalila prirodna želja za kruhom, jer je ta želja sva usredotočena prema kruhu iz kojeg on crpi svako svoje zadovoljstvo.

---

⁷² Mudr 7, 11.

⁷³ Sir 51, 21

⁷⁴ 1 Iv 3, 2.

Nasuprot, kad bi pak bio siguran da neće nikada vidjeti taj kruh, tog časa doživio bi pravi pakao, kao proklete duše, koje su izgubile svaku nadu da će ikada više vidjeti "kruh Božji", pravog Spasitelja.

O potrebi Čistilišta Naprotiv, tvrdim još više. Vidim da Nebo nema vrata već tamo ulazi tko hoće. Bog je samo Milosrđe i stoji tamo raširenih ruku da nas uključi u svoju slavu. No, vidim tu prisutnost Božju, tog istog Boga u takovoj čistoći i blistavosti, neizmjerljivo većoj no što se to može zamisliti, da duša koja posjeduje u sebi i najmanju nesavršenost, kao najmanju mrvicu praha, odmah bi se radije bacila u tisuću pakla, nego se našla u prisutnosti tog Veličanstva s tom svojom nesavršenošću.

Duša stoga kada vidi Čistilište, kao mjesto određeno za pročišćenje, baca se u nj i osjeća da se nalazi na mjestu velikog milosrđa, jer se može riješiti prepreke sjedinjenja.

O strašnoj naravi Čistilišta Kako je strašno Čistilište ne može se riječima izreći niti umom shvatiti, osim što gaja vidim po mukama jednakim Paklu! Ipak vidim da svaka duša koja ima i najmanju mrlju nesavršenosti u sebi, prima Čistilište kao mjesto milosrđa, ne obazirući se uopće više na čistilišne patnje, jer brišu mrlju nesavršenosti, prepreku njezinom sjedinjenju s Bogom, izvorom svake Ljubavi. Čini mi se da samo trpljenje duša u Čistilištu više od bilo čega drugoga proističe iz svijesti da ona u sebi ima nešto što Bogu nije drago, a da je to učinila svjesno i svojevolarno, protiv tolike dobrote Božje, pa stoga te muke stvaraju samu bit Čistilišta. To se dešava, jer duše u milosti vide i spoznaju istinu u svojoj objektivnosti i svu težinu prepreke, koja im ne dopušta da se približe Bogu. Sve ovo što sam iznijela, te shvatila kao sigurnu realnost, koliko sam to mogla shvatiti u ovom životu, od neizmjerljivo su velike važnosti do te mjere da svaki pogled, riječ, osjećaj, pravda, istina, zamišljanje mi izgledaju u usporedbi s tom istinom samo puste laži i nevažna razlaganja. Još uvijek ostajem zbunjena, jer ne nalazim riječi, a koje bi morale biti neizmjerljivo jače, da bi donekle izrazile ono što sam htjela reći.

Božja ljubav, koja privlači sebi svete duše i prepreke koje one imaju zbog grijeha, rada čistilišnu muku

Vidim daje težnja sjedinjenja duše s Bogom tako snažna, da kad je Bog vidi u svojoj njoj blistavosti, koju po prirodi ima u sebi, a u kojoj ju je sam Bog stvorio, ulijeva u nju tako veliku težnju vatrene ljubavi, da bi bila dostatna da je istog časa uništi, iako je besmrtna. Sam Bog dušu tako preobražava u sebe da se u njoj ne može vidjeti ništa drugo već samo Bog, koji je privlači i ražaruje ljubavlju, do te točke dok je ne dovede da zablista onom prvotnom čistoćom u kojoj bijaše stvorena.

Kada duša u nutranjem viđenju primijeti daje Bog privlači vatrom ljubavi, prema svom slatkom Gospodinu i Bogu, jednostavno se od ljubavi u kontemplaciji rastapa pred njim. Duša zatim gleda u Božjem svjetlu kako Bog ne prestaje privlačiti je, te je u ljubavi vodi potpunoj savršenosti, s velikom pažnjom opskrbljujući je sa svim potrebnim, a to Bog sve čini samo iz čiste ljubavi. Ona uviđa da ne može slijediti svu jačinu privlačnosti koju osjeća prema Bogu, te se ne može posve sjediniti s njim, a uzrok te prepreke jest posljedica grijeha. Shvaća vrlo jasno kako je to užasno teško što je zakasnila u potpunosti vidjeti Božansko svjetlo. Tu sada dolazi do izražaja i sama narav duše, koja bi htjela bez ikakve prepreke sjediniti se s tim pogledom Božjim koji je tako privlači k sebi. Tvrdim da sve ove stvarnosti, koje sam navela, rađaju u duši čistilišne muke. Tvrdim, da duše uopće ne gledaju na tu svoju muku, iako je ona neizmjerljivo teška i jaka, one više gledaju na prepreku koja se nalazi u njima samima, a protivna je Volji Božjoj, dok gledaju Boga kako gori u ljubavi prema njima.

Ta ih ljubav neprestano privlači k sjedinjenju. Duša ne pronalazeći ništa druge što bi mogla učiniti, da ukloni tu prepreku sjedinjenja s Bogom, praktički se baca dragovoljno u Čistilište.

Ta ljubav je tako jaka, da kad bi duša našla još jedno Čistilište, iznad ovoga što trpi, istog časa bi se bacila i u njega iz ljubavi prema Bogu, samo da što prije ukloni svaku prepreku između sebe i neizmjerne ljubavi Božje

Kako Bog čisti duše i primjer zlata u talionici

Vidim kako od Boga prema duši dolaze zrake i goruće munje Božje ljubavi, teko duboke i jake da izgleda da će uništiti ne samo tijelo već dušu, kad bi to bilo moguće.

Te zrake imaju dvojaki učinak: one pročišćuju dušu koja kao da se poništava u poniznosti. Vidiš ih: što više sagorijevaju to su bolje, a svaka od tih zraka mogla bi ih pročistiti tako, da bi jednostavno nestale, uništile bi se.

Vidiš zlato: što ga više topiš, to je ono bolje, a mogao bi ga tako topiti da bi nestala svaka nesavršenost.

To je učinak djelovanja vatre u materiji. Naravno, duša se ne može uništiti u Bogu, već u sebi samoj: i koliko se više pročišćava, toliko nestaje u samoj sebi, te napokon ostaje čista u Bogu.

Zlato kad se pročišćava do 24 karata, ne uništava se, koliko god bila jaka vatra, jer se ne može istrošiti, već se uništavaju i nestaju samo nesavršenosti koje su u njemu.

Na tom principu djeluje i Božanska vatra u duši.. Bog je tako drži na vatri dok ne nestanu sve njezine nesavršenosti: dovodi je do čistoće od "24 karata", svaka duša prema svom stanju. Kad se duša pročisti, ostaje sva u Bogu, bez ikakvog svog vlasništva u sebi, njezin život kao i bitak su u Bogu.

Kad Bog dovede dušu do te mjere čistoće i savršenosti, duša ostaje neosjetljiva na bilo koji izazov i ne može više trpjeti, jer ne ostaje ništa više što bi trebalo nestati ili se uništiti. Kad bi i ostala u toj tako užasnoj vatri, no posve očišćena, ne bi je se to doticalo, naprotiv bila bi sretna, jer bi to bila vatra Božanske ljubavi. Ona bi to doživjela kao potpuno sjedinjenje s Bogom, bez ikakvog suprotstavljanja.

Goruća želja dušu da se preobrazu u Boga i Božja mudrost po kojoj prikriva dušama njihove nesavršenosti

Bog je dušu stvorio sa svim onim dobrim sklonostima s kojima je bila sposobna postići savršenstvo, živeći onako kako joj je to Bog odredio, ne onečistivši se sa bilo kojom mrljom grijeha.

Budući da se duša okaljala već po Istočnom grijehu, gubi s tim činom svaku milost, ostaje mrtva i ne može uskrsnuti, već je može uskrsiti samo Bog. Bog je uskrsava po svetom Krštenju. Ali u duši kao posljedica Istočnog grijeha ostaje ipak zla sklonost koja je vodi k grijehu. Ako se duša ne suprotstavi toj sklonosti, te tako počini osobni grijeh, ona po njemu ponovo umire. Bog je uskršava ponovno po posebnim milostima u sakramentu svete Ispovijedi. Ostavši ponovno okaljana sada i posljedicom osobnih grijeha, i navezana na sebe samu, Bog da bi doveo dušu u prvotno stanje, koje je posjedovala kod stvaranja, mora oduzeti nove zahvate bez kojih se duša nikada ne bi više mogla vratiti u prvobitno stanje. (Pozivi milosti na braćenje i pokoru.)

Kad se duša vraća Bogu, toliki je njezin žar da mu se vrati, da ta želja postaje njezino Čistilište. Ona ne gleda niti može gledati Čistilište kao mjesto čišćenja, već je u njoj samoj instinkt čežnje koji je vodi k sjedinjenju s Bogom, ražarena čežnja i prepreka za sjedinjenje koju ima u sebi čine njeno Čistilište.

Taj krajnji čin ljubavi, koji proizlazi iz samog instinkta da ukloni prepreke, bez ljudskog sudjelovanja djeluje tako da polako i pomalo uništava sve sakrivene nesavršenosti, koje bi dušu dovele do očaja kad bi joj bilo moguće vidjeti ih. Nakon što su jednom poništene sve nesavršenost, Bog ih pokazuje toj duši da vidi što Božanski plamen čini u njoj i raspaljuje ljubav koja uništava sve nesavršenosti koje moraju izbrisati.

Duše žele savršeno očišćenje I kada bi se bilo koja duša pojavila pred Bogom i njegovoj Svetosti noseći u sebi bilo kakvu mrlju grijeha, koju bi trebalo očistiti, to bi bila tako teška povreda toj istoj duši, da bi joj već sam taj čin bio gori od deset Čistilišta. Uistinu, čista Božja dobrotu i vrhovna pravednost ne bi je mogle podnositi, i s Božje strane to ne bi priličilo.

Bilo bi nepodnošljivo za dušu, kad bi vidjela da nije dala dovoljnu zadovoljštinu Bogu, pa makar ta bila tako mala i kratka kao jedan tren. Da skine sa sebe onaj i najmanji znak rđe, duša bi otišla u tisuću Pakla (kad bi ih mogla izabrati), samo da ne bude nečista pred Bogom.

Poticaji i prijekori živima na zemlji

Dolazim u napast, da tako viknem da me čuju i da se uplaše svi ljudi ovoga svijeta te da im kažem: O, jadnici, zašto dopuštate da vas ovaj svijet tako zasljepi, te se ne brinete za tako važnu stvar, to jest u kakvom stanju ćete se naći u času smrti, i ne providite za to što je od neizmjerne važnosti?

Svi se vi prikrivate nadom u Božje Milosrđe, za koje kažete da je tako veliko, no ne vidite da će za vas ta ista dobrotu Božja biti osuda, jer ste djelovali protiv Volje tako dobrog Gospodina? Njegova dobrotu bi vas morala privesti da vršite posve i samo njegovu Volju, a ne da vas ohrabruje u počinjanju zla: i doista njegova Pravednost ne može ništa izgubiti, no mora joj se dati potpuna zadovoljština.

Nemojte se uvjeravati govoreći: "Ja ću se ispovjediti i dobiti potpuni oprost, te ću se tako osloboditi svih mojih grijeha, i spasiti se."

Pomislite samo na to daje milosti za dobru ispovijed i savršeno kajanje, koji su neophodni za potpuni oprost, tako teško dobiti, da kad bi vi to znali strahovali bi, te bi više smatrali da ih nećete zadobiti nego da ćete ih zadobiti. Milost je isključivo dar Božji za koji moramo moliti ili ga netko drugi može za nas izmoliti.

Svojevoljno i radosno trpljenje duša u Čistilištu

Vidim duše u Čistilištu u čistilišnim mukama, koje imaju dvojaku snagu, ili bolje rečeno učinak. Prvi učinak je, što one podnose svojevoljno svu muku, te im se čini da vide da im je Bog udijelio veliko milosrđe, prema onome što su zaslužile, spoznavši kako je Bogu sve važno. I zaista, kad njegova dobrotu ne bi suzdržavala pravdu, zadovoljavajući je Predragocijenom Krvi Kristovom, samo jedan i najmanji grijeh zaslužio bi tisuću vječnih Pakla.

Stoga sa zadovoljstvom trpe sve muke, shvaćajući da to i te kako zaslužuju, te se ne žale na Boga, niti na Volju Božju, već su zadovoljne kao da su već u Nebu.

Drugi učinak je, što one uživaju u svemu što je Bog tako dobro uredio, s ljubavlju i milosrđem, te s kojim milosrđem On djeluje u dušama i za duše.

Ta dva pogleda Bog im ucjepljuje u umove u jednom trenutku, jer duše su u milosti, te svaku stvar shvaćaju u pravoj istini onakva kakova jest, već prema vlastitim mogućnostima shvaćanja. One su neizmjerno sretna i što se više približavaju Bogu to zadovoljstvo i sreća u njima rastu. One to zadovoljstvo ne uživaju u sebi niti za sebe, kao da potiče od njih, već uživaju samo u Bogu, kojeg neizmjerno cijene i to poštovanje ne može se s ničim usporediti. Svako i najmanje viđenje Boga nadilazi svako trpljenje i muku, kao i radost, koje čovjek može doživjeti, no ne uklanja niti najmanje nikakvu bol, kao niti radost.

Svetica završava izlaganje nauka o dušama u Čistilištu opisujući ga kao stanje koje ona kuša u svojoj duši

Takav način čišćenja tih duša ja nazirem umom, već dvije godine svakim danom sve jasnije vidim svoju dušu u ovom tijelu, kao čistilištu, sličnom i podjednakom samom Čistilištu, no toliko snažnom koliko to tijelo može podnijeti, a da ne umre, no uvijek sve jače, tako da tijelo pomalo umire.

Vidim duh koji se odjeljuje od svega, pa i od duhovnih stvari, koje bi ga mogle podržavati, tj. hraniti, kao što su radost, uživanje ili utjeha. On ne može više uži vriti ni u kojoj stvari bilo vremenskoj bilo duhovnoj, niti po svojoj volji, niti umno, niti sjećanjem, a da bih mogla izabrati ovu ili onu stvar.

Moja intima je tako zaokupljena, da sve ono u čemu je moj duhovni ili tjelesni život nalazio olakšanje sve mu je to pomalo oteto. Nakon što mu je oteto svako uživanje i utjeha, shvaća daje svaka stvar bila stvorena da se nahrani i ohrabri, no kad ih duh shvati da su samo prolazna utjeha, on ih mrzi i postaju mu odvratne, te ih odbacuje bez povratka.

To se događa, jer duh u sebi ima instinkt, poriv, da odbaci svaku stvar koja ga sprječava da postigne savršenost, i to čini takovom okrutnošću, da bi se skoro htio baciti i Pakao, samo da postigne svoj cilj.

Duh se stoga odriče svih stvari s kojima se duhovan čovjek može utješiti; to čini takovom pedantnošću, da mu ne može izbjeći niti najmanja mrvica nesavršenosti, a da to ori e ne primijeti i ne odbaci.

U takovim stanju čovjekovo tijelo (osjećajnost, tjelesnost...) i duša, jer im duh ne odgovara na njihove zahtjeve, zahvaćen samo Instinktom za savršenost, ne mogu naći utjehe u bilo kojoj ljudskoj stvari.

Ne preostaje nikakva druga utjeha osim Boga, koji sve čini iz same čiste ljubavi i velikog Milosrđa, da zadovolji Božjoj Pravdi. Ta spoznaja daje joj veliki mir i zadovoljstvo ne umanjujući pak trpljenje, kao niti zaokupljenost savršenost. Nema te muke koja nije mogla rastaviti od te Božje namjere. Ne izlazi iz zatvora (čistilišta), niti hoće izaći iz njega, sve dok ne učini što je Bog odredio.

Moje jedino zadovoljstvo je da Bog bude zadovoljan: moja najgora muka bi bila bježati od onoga što je Bog odredio, jer vidim daje to pravedno i određeno iz milosrđa.

Sve ovo što sam rekla osjećam i kušam u samoj sebi, no ne nalazim prave riječi da izrazim kako bih to htjela. Ono što sam rekla osjećam da se tako događa u unutrašnjosti moje duše i zbog toga ovo pišem.

Čini mi se kao da sam u zatvoru, a zatvor je svijet: vezanost duše za tijelo. Rasvjetljenje koje dobiva duša, daje joj mogućnost da jasno gleda milost Božju koja u njoj djeluje: prepoznaje težinu kašnjenja u potpunom sjedinjenju s Bogom, radi zapreka i to joj prouzrokuje teške i gorke muke, jer je odveć osjećajna.

Duša živi s Bogom i što se više približava Bogu to je osjetljivija za Božje stvari, te sve više živi samo za Boga i u Bogu. Dakle, svako kašnjenje u sjedinjenju s Bogom prouzrokuje duši užasne muke, jer ne može u potpunosti ostvariti svoj naravni status milosti koji joj je Bog pokazao. Što duša više poštuje i ljubi Boga, to više trpi zbog zakašnjenja u sjedinjenju. Poštovanje Boga je to veće što duša bolje i dublje upoznaje Boga: što se više odriče i oslobađa grijeha to je dublja spoznaja Boga.

Zapreke za sjedinjenje joj postaju užasavajuće, pogotovu jer duša ostaje sabrana u Bogu, a da nema netko neku zapreku spoznaje bez zablude.

Tako čovjek koji je spreman radije umrijeti nego uvri—jediti Boga, osjeća muku smrti, no svjetlost Božja ga obasjava i daje takav žar, da on radije bira Boga nego bilo što drugo na svijetu, pa tako prihvaća i tjelesnu smrt, samo da bude zajedno s Bogom. Tako duša spoznavši što Bog hoće od nje, ta Volja Božja daje joj snagu da podnese sve vanjske boli i muke, samo da izvrši ono što Bog od nje traži. Sve to proizlazi od tuda, što Bog nadilazi bilo koje dobro koje čovjek može upoznati i spoznati.

Duša se brine samo o Veličanstvu Božjem, sve drugo om zaboravlja i zapušta. Stoga duša gubi svaku vlastitu svojstvenost, ona više ne vidi, ne govori, niti pozna trpljenje i muku u sebi, ona je sva u Bogu. Sve spoznaje samo u času smrti kada odlazi iz ovoga života.

I na kraju duša shvaća da gubi sve ono što je karakteristično za ljudsku narav, dok je Bog pročišćava u Čistilištu tj. pobožanstvenjava ju.

DODATAK 8. Istovremeni suprotni osjećaji u duši koja proživljava kontemplativne kušnje i prolazi kroz tamne noći

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

Sv. Terezija na početku kontemplativne molitve u IV odajama objašnjava poteškoće suhoće i duhovnih rastresenosti, koje redovito prate iskustva kontemplativne molitve. Terezija kaže da će naglašene rastresenosti i kušnje mučiti dušu sve do zadnjih odaja, sve dok osoba ne dođe do vrhunaca svetosti osoba će imati te naglašene kontemplativne doživljaje u duši kao takve. Ali one neće spriječiti duhovni put ni duhovni rast osobe koja ide dalje. Traje sve do posljednjih odaja, to imate u Z IV. 1,9 - 13.

„U ove odaje (četvrte) rijetko kada ulaze otrovna stvorenja, (napasti i kontemplativne kušnje svih vrsta) a ako i uđu, ne nanose štetu, dapače, donose korist. Čak smatram daje puno bolje ako ulaze i nameću rat u ovom stanju molitve, jer bi nečastivi mogao obmanuti, uz užitke koje Bog udjeljuje, kad ne bi bilo napasti, i nanijeti puno veću štetu negoli kada ih ima, te da duša ne dobije puno, barem ako se odstranjuju sve stvari koje ju trebaju prisiliti da stječe zasluge i da bude prepuštena redovitoj zapanjenosti. Jer kada je stalna, ne smatram pouzdanim niti mogućim da duh Gospodnji trajno bude u ovom izgnanstvu. (Z IV. 1, 3)

„Dakle, ja vam kažem, kćeri, one koje Bog ne vodi ovim kontemplativnim putem, prema onome što sam vidjela i saznala od onih koji idu njime, da ne nose najlakši križ i da biste se prestrašile putova i načina koje im dodjeljuje Bog. Poznati su mi i jedni i drugi i pouzdano znam da su nepodnošljivi naponi koje Bog dodjeljuje kontemplativnim osobama; takvi su da se ne bi mogli podnijeti, kada im ne bi davao ono slasno jelo. I jasno je, budući da one koje Bog mnogo ljubi vodi tegobnim putovima, i što ih više ljubi, težima, nema se zbog čega misliti da prezire one koji su kontemplativni, jer ih Svojim ustima hvali i smatra prijateljima... Vjerujem da oni od djelatna života, vide li da su ovi samo malo obdareni, misle da nema ničega osim toga. A ja vam kažem da možda nijedan dan od onih koje ovi prođu, ne biste mogle podnijeti“. (P 18, 1 i 3)

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba, jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeci se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...“

*Još u ovome životu **Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju**, kako ćemo reći, ako Bog daje. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda **uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum**“. (Z IV. 1, 9, 12- 13.)*

Sv. Ivan od Križa uči da taj kontemplativni put kojim Bog vodi dušu putem čišćenje, preobraženja sve do sjedinjenja je popraćen i raznim sugestijama đavla.

„Noć ili čišćenje sjetila veoma je gorka, osobito kod onih — a tih je malo — koji će poslije morati da uđu u drugu, strašnju, noć, noć duha, pomoću koje se dolazi do sjedinjenja s Bogom u ljubavi. Redovito je noć osjeta popraćena velikim trpljenjem i sjetilnim napastima koje traju dugo vremena, iako kod nekih više, a kod drugih manje. Anđeo Sotonin, što je duh bludnosti, nasrće na neke šibajući ih u osjetima gadnim i jakim podražajima i mučeci ih u duši ružnim mislima i vrlo

živim slikama u mašti, i sve to im katkada zadaje veću muku od same smrti. Nerijetko, k tome, nadolazi duh psovke, koji se u svim njihovim mislima i poimanju provlači sa strašnim psovka, što se katkada u mašti nameću tolikom silom da se oni nađu u stanju kao da će ih, sad na, izgovoriti.

Drugi put im je dan — zato da ih kuša, a ne da padnu — neki drugi mrzak duh, nazvan od Izaije duh vrtohlavi, koji zamagljuje osjećaj i napunja ga s tisuću skrupula i po njihovom mišljenju tako zamršenih sumnja da ne mogu biti nikad s ničim zadovoljni niti mogu svoj sud osloniti na ikakav savjet ili na kakvu misao. Ovo je jedna od najtežih muka i strahota ove noći i mnogo se približava onomu što se događa u noći duha. U ovoj noći osjeta Bog redovito šalje slične oluje i muke onima koji će, zatim, biti uvedeni u noć duha — u koju svi ne prelaze — da se, šibani i ćušskani, vježbaju očvršćujući osjete i duševne moći i da se tako pripreve na sjedinjenje s Mudročću koja će im se podati. Ako duša nije napastovana, vježbana i prokušana mukama i napastima, njezin osjećaj ne može prodrijeti do Mudrosti. Stoga Sirah kaže:

Koji nije kušan, što zna?

I koji nema iskustva, malo toga prepoznaje.

Ti me pokara i ja se popravim. Ovom pokaranju je vlastito da dovodi do Mudrosti upravo tim unutrašnjim mukama, jer one najuspješnije čiste osjete od svih naslada i utjeha prema kojima su oni bili po naravnoj slabosti skloni, i jer je duša tim unutrašnjim mukama o kojima govorimo duboko ponižena, da tako bude pripravljena na ono uzvišenije što je čeka“. (T I, 14, 2-5)

Ove raznolike i mučne nutarnje patnje duše koja prolazi kroz tamne noći u njoj samoj posebno na višim stupnjevima čišćenja uzrokuju istovremeni suprotni doživljaj u duši, na primjer da traži i želi Boga, želi samo za njega živjeti i istovremeno da je Bog odbacuje, mrzi, da ju je odredio za vječnu propast...upućujemo na dodatak *Iskustva tamne noći duha raznih svetaca*.

Čudesan je Bog i njegovo djelovanje u životima svetih, istovremeno strašno trpe i sretni su. Postavlja se pitanje kako je to moguće. Klasičan katolički nauk mistične i svetačke tradicije uči da duša kao da ima više dijelova u sebi, viši i niži, te se ta dva istovremena suprotna osjećaja događaju u istoj duši u tim različitim dijelovima duše. Donosimo dva svjedočanstva iz svetačke tradicije o tome.

Sv. Franjo Saleški uči: „Mi imamo samo jednu dušu, dragi Teotime. I ona je nedjeljiva. Ali u toj duši postoje različiti stupnjevi savršenosti. Jer duša je živa. Ona osjeća, ona rezonira, ona umuje i zaključuje. Osim toga prema tim različitim stupnjevima savršenosti ona posjeduje različita svojstva i različite sklonosti, koja je sad tjeraju da bježi od sjedinjenja sa stvarima, a sad je opet sile, da se s njima sjedini.

Spomenimo nekoliko pravila. Prvo: čokot vinove loze na primjer, da tako kažemo ljubi maslinovo stablo, dok naprotiv mrzi kupus i izbjegava ga, čak i jedan drugome škode. Tako isto vidimo, da od naravi postoji odvratnost između čovjeka i zmije. Ta odvratnost dopire tako daleko, da već cigla jedna pljuvačka čovjeka koji je natašte može ubiti zmiju. Plin, Hist. nat. 7.2. Nasuprot tome čovjek i ovca imaju tako veliku sklonost jedno prema drugome i rado borave jedno uz drugo. Ta sklonost ili ta odvratnost ne proizlazi ni iz kakve spoznaje, da između jednoga i drugoga postoji škodljivost onoga, koji je odvratan ili korisnost onoga, koji je simpatičan. Ona potječe iz sakrivenoga i tajnoga svojstva, koje proizvodi tu neprimjetljivu odvratnost ili antipatiju, kao i sviđanje ili simpatiju.

Drugo: Mi imamo u sebi sjetilni nagon, koji nas tjera, bilo da tražimo neke stvari, koje su nam poznate po našoj sjetilnoj spoznaji, koju imamo o njima, bilo da bježimo od njih. To je ista pojava kao i kod životinja, od kojih jedne instinktivno teže za ovom, a druge za onom stvari, već prema tome, osjećaju li je one za sebe škodljivom ili korisnom. U tome nagonu leži ili iz njega proizlazi ljubav, koju mi nazivamo sjetilnom ili životinjskom, koja, pravo govoreći, ne bi se ni trebala nazivati ljubavlju, već naprosto nagon.

Treće: utoliko ukoliko smo razumna stvorenja, mi imamo volju, koja nas tjera da tražimo dobro, koje mi svojim razmišljanjem spoznajemo kao dobro ili ga takvim procjenjujemo. Na temelju toga mi u našoj duši, utoliko ukoliko je ona razumna, očito opažamo dva stupnja

savršenosti. Veliki sv. Augustin, Koment. Ps 145, paragraf 5, a poslije njega svi drugi crkveni učenjaci zovu ta dva stupnja dvije česti duše: jedna čest niža i druga čest viša. Niža je od njih ona, koja umuje i koja stvara zaključke prema onome, što spoznaje svojim sjetilima i što njima stiče vlastitim iskustvom. Viša je naprotiv ona čest, koja umuje i stvara zaključke prema intelektualnoj spoznaji, koja se ne temelji na iskustvu sjetila nego na rasuđivanju i umovanju duha.

Ta viša čest (dio) duše i jest općenito nazivana duhom i duhovnom stranom duše, dok se ona niža čest duše obično zove čuvstvo ili ljudski razum.

Ta viša čest duše može raspredati svoja razmišljanja rasvijetljena od strane dviju vrsta svjetla. Prva vrsta svjetla jest naravno svjetlo, pomoću kojega rade filozofi i učenjaci. Druga je vrsta svjetla nadnaravno svjetlo, pomoću kojega rade bogoslovi i svi kršćani, kada uzimlju za temelj svojega razmišljanja vjeru i Božju riječ ili objavu. Na poseban način slijede nadnaravno svjetlo oni, čiji je duh vođen posebnim rasvjetljenjima, nadahnućima i nebeskim pobudama. Zato sv. Augustin i tumači, da je viša čest duše ona, kojom mi priznajemo vječni zakon i trudimo se, da ga vršimo. Koment. Ps 145, paragraf 5.

Kada se cijela njegova obitelj našla u krajnjoj nuždi, Jakob je dopustio, da najmlađi njegov sin Benjamin, zajedno sa svom svojom braćom, ode u Egipat. Kako izvještava Sveto Pismo, 1 Mojs. 43.6-14, on je to učinio protiv svoje volje. U tome on očituje dvije volje. Jednu nižu, po kojoj se on žalostio, da šalje Benjamina od sebe, a drugu višu, po kojoj se on ipak odlučio, da ga pošalje. Jer razmišljanje, po kojemu se on žalostio da ga pošalje, bilo je osnovano na radosti, koju je on osjećao, kada ga je imao kraj sebe i na žalosti, koju je u njegovoj duši prouzrokovao Benjaminov odlazak. A to su očitljivi i iskustveni temelji. Zato odluka da ga pošalje daleko od sebe osnovana je na razlogu, koji je nametalo stanje cijele njegove obitelji, briga za njezinu budućnost i štoviše prijeteća oskudica, od koje je već trpjela.

Abraham je također prema nižoj česti svoje duše izgovorio onu riječ, koja pokazuje neku vrstu nepovjerenja prema navještenju anđela, koji mu javlja, da će dobiti sina. Na tu vijest Abraham je odgovorio anđelu: »Misliš li ti, da čovjek, koji ima stotinu godina, može još dobiti sina?« 1 Mojs 17.17. Unatoč tome Abraham je ipak u svojoj višoj česti duše vjerovao u Boga i ta mu je vjera bila uračunata u pravednost. 1 Mojs 15.16. Po svojoj nižoj česti on je bio svakako zbunjen i zaprepašten, kada mu je Bog zapovjedio, da žrtvuje svojega sina, ali po svojoj višoj česti on se ipak hrabro odlučio, da ga žrtvuje.

Svaki dan mi se svojim vlastitim iskustvom uvjeravamo, da u nama postoji više oprečnih volja. Kad otac šalje svojega sina na kraljevski dvor ili u škole, on ne može zatomiti svoje suze, kada se od njega rastaje. Time on pokazuje, da se njegova niža čest protivi rastanku, dok viša čest njegove duše želi odlazak sina jer drži, da je on u interesu njegova uzdržavanja i napredovanja u životu. Isto se tako događa i s ocem i s majkom, koji sporazumno i dragovoljno udaju svoju kćer. Pa ipak, kada joj podjeljuju svoj roditeljski blagoslov, oni se ne mogu suzdržati od suza. To znači, viša čest duše pristaje na odlazak i odobrava ga, dok mu se niža čest odupire.

Time mi ipak ne tvrdimo, da čovjek imade dvije' duše ili dvije naravi, kako su krivovjerno naučavali manihejci. »Ne«, veli sv. Augustin, Isp. 8. 10. Kada je volja namamljena različitim čarima i dražima, kada je uzbuđena različitim razlozima, koji je vuku na oba-dvije strane, izgleda nam, kao da je ona podijeljena u samoj sebi. Ali to samo. tako dugo, dok se ona, po svojoj slobodi, ne odluči i ne odabere jednu ili drugu stranu. Taj čas nadvladava jača volja i nosi pobjedu. Potom ostaje još u duši samo neugodno osjećanje, koje je rodila borba, a koje zovemo »raspoloženje protiv srca«.

U tome pogledu divan je primjer našega Spasitelja. Razmatramo li taj primjer, ne će nam više preostati nikakve sumnje, da postoji razlika između više i niže česti duše. Jer tko od bogoslova ne zna, da je on od prvoga trena svojega začeca u djevičinom krilu blažene Djevice Marije bio savršeno božanski blažen! Pa ipak, u isto vrijeme on je bio podložan žalostima, bolima, strahovanjima srca. Valja reći i to, da on nije trpio samo tijelom pa čak ni samo dušom, ukoliko je ona podložna sjetilima, ili što je isto što i sjetilima. Ta, on je sam posvjedočio, da još, prije svake vanjske muke, dok još nije ni vidio oko sebe svoje neprijatelje i svoje krvnike, osjeća, kako mu je duša žalosna do smrti. Mt 26.38. Nakon toga je on počeo moliti, da kalež njegove muke bude

odnesen od njega, to jest da on bude izuzet od njega. Time je on jasno izrazio volju niže česti svoje duše. Ta se dala na razmišljanje o žalosnim i bolnim pojedinostima muke, koja predstoji i koja je bila tako živo nacrtana u njegovoj mašti. To razmišljanje dovelo ga je na vrlo razuman zaključak, da izbjegne tu muku i da se što više udalji od nje. U tu svrhu on upućuje živu molitvu svojem nebeskomu Ocu.

Po tome se očigledno vidi, da niža čest duše nije isto, što i njezin sjetilni stupanj, niti je niža volja isto, što i sjetilna želja. Ta, ni sjetilna želja, ni duša na svojem sjetilnom stupnju nisu kadre izreći niti jednu molbu, niti jednu molitvu. Pogotovo one nisu kadre govoriti Bogu, osobi, koju sjetila ne mogu doseći i o kojoj ne mogu ništa reći želji. I molba i molitva su čini razumne sposobnosti.

Na taj način je dakle sam Spasitelj, služeći se nižom česti svoje duše, na temelju nje i na temelju razmišljanja, koja je ona učinila, posvjedočio, da je njegova volja bila sklona tome, da izbjegne muke i boli. Ali odmah neposredno po tom on je pokazao, da ima i višu čest duše. Po njoj je on nepokolebljivo prijanjao uz vječnu volju nebeskoga Oca i uz odluku, koju je nebeski Otac donio. Po njoj je on dragovoljno prihvatio smrt. Bez obzira na Odvratnost, koju je očitovala njegova niža čest razuma, on je rekao: »Ali ne moja, Oče, nego neka bude tvoja volja!« Lk 22.42. Kada je on rekao »moja volja«, on je govorio o svojoj volji prerija nižoj česti duše. A jer je on to rekao slobodno, dokazao je, da ima isto tako i višu volju“. (Teotim, I,1,13)

Sv. Ljudevit Montforski uči: „Kada vam velimo da ljubite Križ, ne govorimo vam o sjetilnoj ljubavi, koja bi bila samoj naravi nemoguća. Zbog toga razlikujte trostruku ljubav : sjetilnu ljubav; razumsku ljubav; vjernu i najsavršeniju ljubav, ili drugim riječima : ljubav koja proizlazi iz nižeg djela ljudskog bića i sjetilnosti; ljubav koja proizlazi iz plemenitijeg dijela čovječje naravi, to jest razuma, i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše a to je vjerom prosvijetljeni razum.

Bog ne traži od vas, da ljubite križ sjetilnom voljom, jer je put posvema pokvarena i grešna (usp. Iv 1,13), pa je sve, što proizlazi od nje, pokvareno, i ona se ne može vlastitom snagom podložiti ni volji Božjoj ni njegovom zakonu razapinjanja i Križa. Govoreći o toj volji, naš Gospodin je vapijao na Maslinskoj gori: *Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja!* (Lk 22, 42). Kada niža sjetilna narav čovječja u Isusu, premda je bila posvema sveta, nije mogla ljubiti Križ neprekidno, koliko će više odbijati od sebe križ naša sjetilna narav!

Može se doduše dogoditi, da mi noseći križ kušamo sjetilnu radost poput svetaca, ali tu radost ne prouzrokuje naša sjetilnost, premda je putena, nego je izvor toj radosti u višem dijelu čovječje naravi, koja je tako puna božanske radosti Duha Svetoga, da se ta radost može odražavati i u nesavršenijem dijelu čovječje naravi. U tom času može razapeta duša klicati sa Davidom : *Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu* (Ps 84,3).

Drugi način ljubavi križa koji ja nazivam razumskom ljubavi, i koja je u višem dijelu duše, u razumu je posvema duhovna. Ona izvire iz spoznaje sreće, koju imamo trpeći za Boga, i ovu sreću može i sama duša primijetiti, pa je ta spoznaja unutarnjim načinom jača i veseli. Ova ljubav, koju smo spoznali razumom, i ako je dobra, što više veoma dobra, ipak nije uvijek nužna, da trpimo radosno i božanski.

Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života, da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše - ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha- po njoj iako se ne osjeća u osjetilima nikakve radosti i ne vide razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljube i kuša u svjetlu čiste vjere, križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo sa Isusom Kristom: *Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja,* (Lk 22, 42) ili sa Blaženom Djevicom Marijom: *Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!* (Lk 1,38). Jednom od ove dvostruke ljubavi savršenijega dijela naše duše moramo dakle ljubiti i prigrliti križ“. (*Pismo prijateljima Križa 50-53*)

Dakle duše koje proživljavaju kontemplativne kušnje u nižem dijelu duše proživljavaju stanja i osjećaje koji su suprotni Bogu, duhovnom životu, krepostima a u višem dijelu duše se pod utjecajem i snagom Duha Svetoga odvijaju motrenje i prihvaćenje svih mučnih nutarnjih iskustava,

čak i sa radošću dok se istovremeno kako kaže sv. Ljudevit „naša sjetila narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu“.

DODATAK 9. O nekim mističnim fenomenima u nauku sv. Ivana od Križa

(Ovaj dodatak donosimo zbog jasnoće prikaza problematike mističnih fenomena u karmelskoj duhovnosti)

Sveti Ivan od Križa posvetio je dobar dio svojeg djela Uspon gore Karmela opisu raznih viđenja, čuvenja, lebdjenja i sličnih fenomena, a i sveta Terezija Avilska se na nekoliko mjesta počela gubiti u razlučivanjima onoga što su zanosi, uznosi, ugrabljenja, ekstaze i tako redom. Današnji senzibilitet ide za tim da se ne upušta u ta razglabanja jer nije u duhu našega vremena, a i nije sržno za kršćanski odnos s Bogom.

(2 US 16,1-3a) Dakle, razumske spoznaje i utisci dijele se na naravne i nadnaravne. Naravne se primaju putem osjeta ili ih duhovni dio prima odnosno proizvodi sam od sebe. Tako se kuća može vidjeti ili zamisliti, pjesma čuti ili u sebi dočarati (Beethoven je i gluh skladao!). Nadnaravne spoznaje i utisci dijele se na tjelesne i duhovne. Tjelesne se primaju preko vanjskih ili unutarnjih osjetila. To su nebitne pojave na koje se ne treba oslanjati i na kojima se ne treba zadržavati.

Tjelesne spoznaje i utisci koji se ostvaruju putem vanjskih osjetila događaju se na način da oko doista vidi ono što se u duhu zapaža, od predmeta viđenja šire se EM ili zvučni valovi, mirisi ili što drugo što producira utisak na mrežnici oka, bubnjiću, olfativnim ili taktilnim živcima i tako redom. Kad bi se u blizini čovjeka koji ima takvo viđenje našli i drugi, mogli bi, ali ne i nužno morali, vidjeti ono što vidi ili osjetiti ono što on osjeća. Ista tjelesna viđenja i objave preko unutarnjih osjetila ostvaruju se tako da se neposredno u perceptivnim centrima u mozgu ili u duši čovjeka koji takvo što prima formira utisak koji je identičan onom koji bi se formirao preko vanjskih osjetila, samo što ništa izvana ne djeluje na osjete. Slični se fenomen može postići uzimanjem halucinogenih droga. No razlika je u tome što je kod nadnaravnih tjelesnih viđenja putem unutarnjih osjetila prisutan izvor različit od čovjeka samog i izvan materijalne je prirode. Dakako, ovakva viđenja i čuvenja, mirisanja i tome slično može osjetiti samo onaj kome se daju.

Nadnaravne spoznaje i utisci dijele se na tjelesne i duhovne, dakle. Duhovne se dijele dalje na jasne i nejasne. Ove posljednje su u stvari motrenje Božjih otajstava u vjeri i spadaju na bit odnosa s Bogom, te su jedine koje nešto vrijede. Jasne duhovne nadnaravne spoznaje i utisci dijele se na duhovna viđenja, objave, nagovore ili čuvenja i osjećanja.

Duhovna viđenja dijele se na viđenja tjelesne bitnosti i na zasebna i bestjelesna bića. Objave se dijele na objave u užem smislu i na spoznaje. Spoznaje mogu biti o Stvoritelju i o stvorenju, a tako i objave u užem smislu, mogu se odnositi na Stvoritelja i na stvorenje. Nagovori ili čuvenja se dijele na susljedne, formalne i bitne riječi i napokon osjećanja se dijele na pokrete volje i ona osjećanja koja su povezana s biti duše.

Tjelesne i imaginativne spoznaje (utisci)

Naravnim se spoznajama i utiscima nećemo baviti, pa prelazimo odmah na nadnaravne. Najniži su tjelesni ili imaginativni, oni koji se daju u obličju kakvoga tijela ili nečega vidljivoga. Na primjer viđenje pretvorbe što ga je imala sveta Katarina Sijenska koja je vidjela golubicu kako je svojim krilima udarala hostiju i svaki udar krilom podudarao se s jednom riječi što ju je svećenik izgovarao za vrijeme pretvorbe u misi. Vidjela je i zraku svjetla što je izlazila iz grudi Isusa Krista, poput zrake koja izlazi iz sunca a da se ne dijeli. Na ovakvim se viđenjima ne treba zadržavati niti ih priželjkivati jer se čovjek može vrlo lako prevariti i otići u zabludu. Može se i uzoholiti jer misli da je bolji ili zaslužniji ako takvo što ima ili prima. Može samom sebi štošta umisliti, može mu se ubaciti u viđenja i đavao jer i on ima dopuštenje od Boga da ponekad ponudi čovjeku nešto nalik na pravo viđenje.

Na kraju, veli Ivan od Križa, "svi rečeni oblici predodžaba uvijek se prikazuju kao ograničeni dok božanska Mudrost, s kojom se razum ima sjediniti, nije vezana nikakvim ograničenim načinom ni oblikom, niti potpada pod kakve granice pojedinačnih ni odvojenih spoznaja, jer je posve jednostavna i čista" (2 US 16,7). Treba probiti koru vanjskih viđenja i zaustaviti se na poruci koju takvo viđenje prenosi i treba ići prema osobi koja je iza svega toga, treba biti važan samo Bog. Sve je usmjereno njemu. Kad je viđenje istinito i od Boga, on sam zna zašto ga daje, premda je opasno za osobu koja ga prima imalo se na nj navezati i premda viđenje kao takvo nije primjereno bliže sredstvo za sjedinjenje duše s Bogom. Sveti Ivan od Križa opravdava poneka viđenja ove vrste kao sredstvo koje je primjereno početnicima i osobama koje kroz jedan ovakav stupanj moraju rasti do pravih i unutarnjih, neosjetnih i sržnih priopćenja Božjih.

Naš svetac objašnjava zatim kako se duhovni vođe moraju odnositi prema penitentima s obzirom na viđenja, a kako su stvari iz samog teksta jasne, ne treba ih ovdje objašnjavati. Ostaje to kao dio literature za spremanje ispita (2 US 18 i 2 US 19). Pravi je teološko kristološki biser u 22. poglavlju Druge knjige Uspona gdje veli da nam Bog nakon Krista nema više što reći i da nemamo što više posebno pitati jer bi to bila uvreda onome što nam je priopćio po Sinu: "No budući da je već utemeljena vjera u Krista i objavljen evanđeoski zakon u ovom dobu milosti, nema se zašto pitati Boga na [Starozavjetni] način, ni da bi Bog govorio ni da bi odgovarao kao onda. Jer dajući nam Sina, kao što nam ga je i dao, a Sin je njegova jedna Riječ, jer nema druge, sve nam je skupa rekao i odjednom u ovoj jedinjoj Riječi, i nema više što govoriti" (2 US 22,3).

Duhovni utisci

Slijede duhovni utisci. To su po Ivanu od Križa viđenja (visiones), objave (revelaciones), čuvenja (locuciones) i osjećaji (sentimientos espirituales). "Govoreći općenito, sve ove četiri vrste utisaka mogu se zvati viđenjima duše jer to da duša razumije kažemo da vidi" (2 US 23,2).

U nadnaravnim duhovnim viđenjima čovjek može vidjeti ili spoznati stvari koje se odnose na materijalne stvari koje su na nebu i na zemlji a vide se u određenoj nadnaravnoj svjetlosti koja dolazi od Boga. Tako se dotične stvari mogu vidjeti i u njihovoj nenazočnosti. Što to točno znači i koja je korist od toga, u ovom je času malo važno. Druga vrsta viđenja odnosi se na anđele i na duše a oni se mogu vidjeti samo takozvanim svjetlom slave, te se ne mogu vidjeti u ovom smrtnom tijelu. Kad bi Bog dao da se vide onakvi kakvi jesu u sebi, veli Ivan od Križa da bi se duša odvojila od tijela zbog krhkosti veze i siline viđenja. Budući da su ta viđenja nemoguća ovdje na zemlji i ne spadaju na mistiku u uskom smislu te riječi, to jest na nadnaravni duhovni put čovjeka ovdje na zemlji, preskačemo ih.

Objavljenja

Prelazimo na objavljenja. Ima ih dvije vrste: jedna otkrivaju razumu istine, te ih posebno zovemo razumskim spoznajama, a druga su očitovanja tajni, i zovu se navlastito, više negoli prva, objavljenja (revelaciones).

Ove prve, razumske spoznaje ne sastoje se u tome da se vide neke materijalne stvari, nego se neposredno i izravno ima uvid u istinu stvari koje su bile, koje jesu i koje će biti, pa je to intuitivno pronicanje srži stvari i čovjeku je jasno sve što mu mora biti jasno i što mu je bitno i važno. Veli Ivan od Križa da je to u skladu s proročkim duhom. Odnose se na Stvoritelja i na stvorenje. Kad se Bog pokazuje duši daje joj shvatiti i primiti istinu o sebi, onda takva viđenja nikad ne sadrže pojedine riječi, pojmove i slike, nego duša, ako kasnije sebi samoj ili drugima želi nekako izraziti jasno i intelektualno ono što je spoznala i doživjela, gomila pojmove, sinonime, usporedbe, ali shvaća da joj nekako stalno izmiče još nešto, neki ostatak koji je u njoj ali kojega nikada neće moći izreći do kraja. To je posljedica onostranosti Božje. Ivan od Križa navodi primjer Mojsija koji je tražio vidjeti lice Božje i primio je viđenje, ali samo s leđa. Lice Božje je sinonim za Božju bit, srž njegovu, za njegovu intimu.

Čovjek to ne može vidjeti i na životu ostati, ne samo u ovom smrtnom, nego i budućem. Bio bi to gubitak identiteta i konačnosti čovjekove, na ontičkoj i personalnoj razini jer jedino Bog koji je identičan sam sa sobom, to jest sa svojim beskrajem može sebe obuhvatiti i spoznati. Vidjeti Boga s leđa znači ipak nešto o njemu spoznati, i kad je to Mojsiju dano, ono što u Pismu nalazimo zapisano je: Gospod, Gospod Bog milosrđa i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću, iskazuje milost tisućama... (Izl 34,6.7). Imamo nabranje po kojem se vidi da Mojsije, kako veli Ivan od Križa, nije uspio izraziti ono što je spoznao o Bogu u samo jednoj spoznaji (usp. 2 US 26,4 i ŽP 3,6). K tome nikakav naš epitet, pridjev ili izričaj ne može prenijeti ono što se o Bogu izravno i neposredno primilo. Tako je izraz na neki način tehnički, i odnosi se isključivo na Boga, na njegovo milosrđe koje nema usporedbe. Vjernost Božja je isto tako nešto što nema usporedbe jer se odnosi na njegovu vjernost nama da će nam davati bitak i postojanje, život i spasenje te svako drugo dobro u vječnost. Isti je korijen te riječi kao i glagola (učiniti nekoga čvrstim, postojanim, a u uzročnoj formi, prouzročiti nekome postojanje i postojanje, priznati da je nekome stamenost prouzročena). No što to točno znači ne može se opisati nego samo iskusiti. To je neopoziva i vječna Božja vjernost koja očito nema usporedbe ni s kakvom vjernošću ovdje na zemlji. To je vjernost u koju se više ne može sumnjati kad je se jednom neposredno i izravno iskusi.

Stav Ivana od Križa prema ovim viđenjima nije tako negativan: "Ne mislim reći da se duša prema ovim spoznajama mora vladati odručujući ih se, kao prema drugim utiscima jer, kako maločas rekosmo, one čine dio sjedinjenja prema kojem težimo i upućujemo dušu, i radi toga cilja smo je učili da se odriče svega i udalji od svih stvari" (2 US 26,10). Naime, ova su viđenja integralni dio kontemplacije, odnosno kontemplativne molitve, ostvarive jedino neposrednim i izravnim priopćenjem Božjim, koje u ovoj konkretnoj formi Ivan od Križa zove nadnaravno duhovno viđenje - objavljeno, podvrsta: razumska spoznaja čiste istine o Stvoritelju.

Druga (pod)vrsta spoznaja ili viđenja o kojima govorimo odnosi se na stvorene stvari i vrlo se razlikuje od prethodne. Radi se o upoznavanju istina o stvarima u sebi, te o upoznavanju istina o ljudskim djelima i događajima. To je ona karakteristika mistike koju je donio francuski Rječnik duhovnosti - totalitet. Mistik je kroz Boga, Nositelja cijele stvarnosti i univerzalnog Održavatelja, Stvoritelja i Stvaratelja, povezan sa svim čemu je Bog uzrok i izvor, te u tom svjetlu spoznaje "istinu" svih stvari, to jest vidi ih u Bogu. Tu bi spadao i dar pronicanja tuđih misli, to jest mogućnost uvida u savjest drugih. Tako su sveti ispovjednici kao Leopold Mandić i vjerojatno Ante Antić imali dar uvida u savjesti nekih svojih penitenata, te ih radi njihova dobra pozivali ispovijediti prešućene ili zaboravljene grijehe, ili pak one koje oni nisu po svojoj otupjeloj savjesti smatrali grijesima ili propustima, nesavršenostima i slično. No veli Ivan od Križa da "treba znati da oni koji imaju duh očišćen, mogu, tko više tko manje, veoma lako raspoznati i na naravan način što se skriva u srcu i u duhu drugih, pa sklonost, ćud i darovitost, i to sve po vanjskim tragovima, pa i najmanjim, po pokretima i drugim znakovima" (2 US 26,14). Kad je to dar od Boga, a kad je razvijena naravna sposobnost, trebalo bi od slučaja do slučaja razlučivati. I psiholozi mogu donekle naslutiti, prepoznati i predvidjeti neke psihičke procese u zdravih ili patoloških psiha. Dakle, za jednim ovakvim darom nije potrebno čeznuti ili si ga priželjkivati, Bog ga daje za izgrađivanje zajednice i za korist svoga mističnoga tijega (usp. 1 Kor 12,7.31; 14,12).

Govorenja

Vrlo važna vrsta "viđenja" su "čuvenja" ili "govorenja" što se oblikuju u duši molitelja. Kontemplacija definirana kao izravno i neposredno priopćenje Božje čovjeku ima mnoštvo konkretnih oblika i posljedica, kako smo do sada vidjeli. Tako se u čovjeku mogu oblikovati i čuvenja, to jest spoznaje koje dolaze na način sličan slušanju i primanju riječi odnosno pojmova. "Susljedne riječi nastaju kad duh, pošto je sabran i vrlo pozorno zadubljen u kakvo premišljanje i u toj istoj materiji o kojoj razmišlja, on sam prelazi s jedne stvari na drugu oblikujući riječi i razloge vrlo oštromno s takvom lakoćom i razlučivošću i razmatra i otkriva takve nepoznate stvari o tome da mu se čini da to nije onaj koji to čini, nego da druga osoba na unutarnji način to razmatra, ili odgovara ili poučava" (2 US 29,1). To je Duh Sveti koji vodi dušu i nadahnjuje ju, daje joj spoznaje do kojih sama nikad ne bi došla, i dakle ova vrsta viđenja nadilazi obično razmatranje koje čovjek

može sam po sebi i od sebe proizvesti. Potrebno je isto tako ne ići za ovim stvarima jer se čovjek u želji da ih ima može lako prevariti i sam sebe zavesti dajući samom sebi odgovore i uvjeravajući samog sebe da mu Bog govori, pa ga od te njegove umišljenosti nitko ne može odvratiti, postaje tvrdoglav i lako može otići u zastranjenje, u neku moralnu ili dogmatsku herezu.

Postoje i tako zvane formalne riječi "koje se na nadnaravan način katkada kazuju duhu, bez ikakova posredovanja osjeta, ponekad pri sabranosti, a ponekad ne. Zovem ih formalnima, veli sveti Ivan od Križa, jer duh raspoznaje da mu ih formalno kazuje neka treća osoba, a on sam tu ne postavlja ništa od svoga. I po tome se veoma razlikuju od onih o kojima smo govorili u prethodnom poglavlju; jer se razlikuju ne samo po tome što se oblikuju a da duh od svoje strane ne postavlja ništa, nego mu se nameću katkada kad nije sabran nego je, pače, mislima veoma udaljen od onoga što mu se kazuje, dok to nije tako u susljednim govorima jer se ovi uvijek bave onim o čemu se razmišlja" (2 US 30,1). Ovo su vrlo suptilne razlike, za redoviti život kršćanina malo važne dok mu se ne počnu događati. A kako je malo onih kojima se ovakve stvari događaju... Važan je stav prema takvim pojavama i moć razlučivanja.

"Treća vrsta unutarnjih riječi su bitne riječi koje se - ako i jesu formalne, jer se veoma formalno utiskuju u dušu - razlikuju od njih u tom što bitna riječ proizvodi živ i bitan učinak u duši, kakvog ne proizvodi riječ koja je samo formalna" (2 US 31,1). Naime, Božja riječ može biti tako djelotvorna da odmah ostvaruje ono što govori i na što smjera. Tako je i sveta Terezija opisala neka viđenja Gospodina našega Isusa Krista i dala to kao kriterij istinitosti. Veli ona: "Bit će dobro, mislim, razjasniti, kakav je to govor, što ga Bog govori duši, i što duša pri tom osjeća... Kad razum nešto tvori, zapaža da on sam nešto uređuje i govori, pa radio to ne znam kako nježno. ... A u drugom slučaju sluša što drugi govori. Razum će sam spoznati da on ne sluša nego radi. I riječi su što ih razum tvori nekako tamne, sanjarske, a nisu onako jasne kao one što govori Bog. Ovdje je u našoj vlasti da se odvratimo od njih kao što možemo zašutjeti kad govorimo. U drugom slučaju, kad govori Bog, nije to moguće. Drugi je znak, veći od svih, da nema učinka (kad razum govori sam), a kad govori Gospodin, riječi su zajedno djela.... Ako je duša bila suha, smetena i nemirna, sve se to ukloni kao rukom, pa i još bolje, jer se čini, hoće Gospodin, da upoznamo da je moćan, a njegove riječi da su djela" (Ž 25,3).

"Još preostaje da govorimo o četvrtoj i zadnjoj vrsti razumskih utisaka, to jest o onim utiscima koji mogu pasti u razum od strane duhovnih osjećaja koji se često na nadnaravan način rađaju u duši duhovnih osoba... Ovi određeni duhovni osjećaji jesu dvovrnsni: neki spadaju na osjećajni pokret volje, a neki na bit duše: a svi mogu poprimiti mnogovrsne načine. ... Ovi osjećaji, ukoliko su samo osjećaji, ne spadaju na razum nego na volju, te zato ovdje ne raspravljamo o njima posebno... Ipak, jer često, pače najviše puta, njima u razumu odgovara utisak spoznaje i razumijevanja, pa samo zbog toga je red da ih ovdje spominjemo. Treba znati da od svih ovih osjećaja, od voljnih, kao i od onih koji spadaju na bit duše, bilo da su trajni ili susljedni mnogo puta u razumu odgovara neki utisak spoznaje, neko razumijevanje, neko osjećanje Boga preko mjere profinjeno i uzvišeno, koje nema imena... Ove se spoznaje rađaju sad na jedan, sad na drugi način: nespoznatljiv i onostran]. ... A kako je i što je ovo, što se zove sjedinjenje, ne znam protumačiti. Razlaže se u Mističkoj teologiji. Ja ne znam nabrojiti ni izričaja. Ne mogu razumjeti ni što je um, ni kako se razlikuje od duše ili od duha. Čini mi se, daje sve to jedno isto" (Ž 18,1.2). Ovdje nam svetica otkriva više smetenost rječnika i izraza, te nemogućnost jasnog izražavanja kad se radi i o samim dijelovima čovjeka a kamoli kad se radi o Božjim stvarima. Stoga, svatko ima neku svoju terminologiju, pa je potreban veliki napor da se shvati što je koji mistik ili teolog htio stvarno reći ili na što je mislio kad je pisao koju riječ. I inače je to tako. Čak i u jednoj puno egzaktnijoj ljudskoj aktivnosti, kao što je kanonsko pravo Crkve, na primjer, postoji pri Svetoj stolici posebna komisija za autentično tumačenje kanona Crkvenoga Zakonika. Premda je sve "jasno" napisano, i premda je terminologija striktno definirana (bar na Latinskom), ipak je još potrebno i jedno ovakvo tijelo. Što tek reći onda za mistiku?!

DODATAK: 10. Klasični katolički nauk o van rednim mističnim fenomenima i đavolskim utjecajima

(Ovaj dodatak donosimo je u 6 odajama sv. Terezija govori o raznim vanrednim mističnim fenomenima a u ovom dodatku imamo cjelovit prikaz tih fenomena kao i klasičan katolički nauk o tome)

Opisujući kontemplaciju pustili smo po strani izvanredne podave, koje ju često prate, posebno, počevši od zanosnog sjedinjenja: viđenja, objave, itd. A kako đavao oponaša božanska djela, ima katkada - kod pravih i lažnih mistika"- i đavolskih pojava. Govorit ćemo najprije o božanskim, a onda o đavolskim pojavama.

VANREDNI MISTIČNI FENOMENI

Vanredne mistične fenomene podijeliti ćemo u tri skupine:

- a. jedni su intelektualne, spoznajne naravi, odnose se na spoznajnu moć duše. Ovdje spadaju: viđenja, nutarnji govori, objave, razlikovanje duhova, hierognosa (spoznaja onoga što je sveto) i drugi mistični spoznajni fenomeni.
- b. drugi su afektivne naravi. Ovdje spadaju: ekstaze i plameni ljubavi.
- c. treći su mistični fenomeni koji se odnose na tijesnost. Ovdje spadaju: stigmati, krvave suze i znoj, obnova i razmjena srđaca, trajni ili duži post, nespavanje, gipkost, bilokacija, levitacija, tankoća, širenje svijetla, širenje mirisa.

1. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI INTELEKTUALNE, SPOZNAJNE NARAVI

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na razumsku dimenziju ljudskoga bića pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Ovdje spadaju: objave, viđenja, nutarnji govori, čitanje srđaca, hierognosa (spoznaja onoga što je sveto) i drugi mistični spoznajni fenomeni.

ČITANJE SRĐACA je još jedan od vanrednih mističnih fenomena spoznajne naravi. Radi se o nadnaravnoj spoznaji duhovnog stanja tajni srca. Bog ovu milost daje kome, kada i kako hoće za duhovnu korist duše koja prima ovu spoznaju ili drugih ljudi.

Mnogi sveti su imali ovaj dar. Dosta se prisjetiti sv. Tome, sv. Filipa Nerija, sv. Josipa iz Kopertina, sv. Ljudevita Montforskoga, sv. Ivana od Boga, sv. Ruže Limske, a na poseban način sv. Ivana Marije Vianeya i sv. patera Pija koji su godinama ovaj dar prakticirali tijekom ispovijedanja brojnih vjernika koji su im svakodnevno dolazili. Mnoge su zgode iz svetačke tradicije koje svjedoče o ovome daru. Tako na primjer sv. Ivan Marije Vianeyu po pričanju jednoga maldića kad ga je ispovijedao upita ga je li sve kazao na što ovaj odgovori potvrdo a svetac doda a što je s onim svijećama koje si ukrao u sakristiji crkve sv. Vinka tada i tada. Zbunjeni mladić samo ponizno reče da je bio zaboravio.

Sigurnu i nepogrešivu nadnaravnu spoznaju tajni srđaca može se imati samo po Božjoj milosti, do toga ne može doći ljudska narav ni đavao. Ali čovjek iskusan u duhovnim stvarima a i đavao mogu naslutiti nekom moralnom sigurnošću stanje nutrine neke osobe kao što iskusan liječnik ili psiholog mogu uvidjeti stanje njihova pacijenta.

HIEROGNOSA (SPOZNAJA ONOGA ŠTO JE SVETO) je mistični fenomen koji označava sposobnost koju su imali neki sveti da prepoznaju stvari i predmete koji su blagoslovljeni. Na primjer koja je slika ili krunica ili neki drugi nabožni predmet blagoslovljen a koji nije. Bl. Katarina Emmerich je znala sa svom sigurnošću kazati koji su među mnoštvom nabožnih predmeta blagoslovljeni a koji nisu. Sv. Katarina Sijenska je opomenula jednog svećenika koji ju je htio staviti na kušnju bez da joj to kaže nudeći joj ne posvećenu hostiju kao tijelo Kristovo, a svetica je

odmah prepoznala kako stvari stoje. Slični događaji se nalaze u životu sv. Franciske Rimske i sv. Ludovine. Hijerognosa se može smatrati nekom simpatijom ili Božjom milošću osnaženom naravnim sklonošću prema svetome koja se ostvarila u duši po preobrazi same duše u Boga.

PRIVATNE OBJAVE

Narav privatnih objava: Izložit ćemo im narav i pravila za razlikovanje pravih od lažnih. Razlika između privatnih i javnih objava. Božanska je objava - općenito govoreći - nadnaravno očitovanje, što ga daje Bog o nekoj nepoznatoj istini. Kad to očitovanje Bog daje za dobro cijele Crkve, tada se radi o javnoj objavi, (na primjer objave Srca Isusova sv. Margareti Mariji Alaçoce), a kad Bog daje očitovanje isključivo zbog duhovne korist onih osoba kojima ga da je, tada to nazivamo privatnom objavom. Ovdje govorimo samo o toj posljednjoj.

Uvijek je bilo privatnih objava. Sv. Pismo i postupci za kanonizaciju nam za to daju dovoljno primjera. Ove objave ne spadaju u predmet katoličke vjere, koja se oslanja samo na polog, koji se nalazi sadržan u Sv. Pismu i Usmenoj Predaji, i koji je povjeren Crkvi, da ga vjerno tumači. Te objave prema tome nisu dužni vjerovati svi vjernici. Kad ih Crkva odobrava, ona nas time ne prisiljava, da ih i vjerujemo, nego samo dopušta - tako nam veli papa Benedikt XV. - da ih mogu objavljivati za pouku i poticaj vjernicima: pristanak dakle, kojim pristajemo uz te objave nije obvezujući čin katoličke vjere, nego čin obične ljudske vjere, koji se temelji na činjenici, da su te objave vjerojatne i da ih možemo pobožno vjerovati.

Ipak mnogi teolozi misle, da same osobe, kojima su te objave dane i one, na koje se odnose, mogu u to vjerovati pravom vjerom, samo ako imaju sigurnih dokaza u njihovu vjerodostojnost.

Kako nastaju objave? Nastaju na tri različita načina: a) viđenjima; b) nutarnjim riječima; c) Božanskim doticajima.

VIDENJA su nadnaravni opažaji objekta, koji čovjek naravno ne može vidjeti. Ta se viđenja smatraju objavama samo onda, kad otkrivaju nepoznate istine. Ta su viđenja trovrsta: 1. osjetilna, tjelesna, vide se tjelesnim očima; 2. imaginativna, maštom, viđenja popraćena slikom mašte; 3. intelektualna, razumska, viđenje u razumu bez ikakvih popratnih slika.

1. Osjetilno ili tjelesno viđenje, koje zovemo i ukazanjem, je takvo, gdje osjetila zamjećuju objektivnu stvarnost, koja je naravno nevidljiva čovjeku. Nije nužno, da opaženi predmet bude tijelo od mesa i kosti, dosta je da bude zamjetljivog oblika ili svijetlog izgleda. Tako na primjer teolozi općenito drže, zajedno sa sv. Tomom, da naš Spasitelj kad se ukazuje u Euharistiji to se tumači na dva načina: ili čudesnom utisnutom slikom u očne organe (to je u slučaju, kad ga vidi samo jedan) ili stvaranjem u zraku neke realne osjetilne forme, ali ipak različite od tijela našeg Spasitelja.

2. Imaginarna su viđenja ona, koja izvodi u mašti ili sam Bog ili preko anđela, bilo na javi ili u snu. Tako se je Božji Anđeo ukazao sv. Josipu više puta u snu, a sv. Terezija pripovijeda o više imaginarnih viđenja čovječanstva Našeg Spasitelja, koje je imala u budnom stanju. Često ova viđenja prati i intelektualno viđenje, koje mu tumači značenje. Katkada čovjek u viđenju prolazi dalekim krajevima: tada se radi - ponajviše - o imaginarnim viđenjima.

3. Intelektualnim viđenjima nazivamo ona, u kojima razum zapaža duhovnu istinu, bez osjetilnih forma: takvo je bilo viđenje presvetog Trojstva, što ga je imala sv. Terezija. Ova viđenja nastaju bilo preko ideja, koje smo već stekli, samo što ih Bog sređuje ili preinačuje, bilo preko ulivenih oblika (species infusae), koji bolje prikazuju božanske naravi, nego li stečeni pojmovi. Katkad su ta viđenja ne jasna i očituje se samo prisutnost objekta. Drugi su put opet bistra, ali traju samo jedan čas. To je kao neko intuitivno gledanje, koje ostavlja duboki utisak.

Ima viđenja, koja su u sebi sastavljena u isto vrijeme od dvije ili tri vrste. Tako je viđenje sv. Pavla na putu u Damask, bilo u isto vrijeme tjelesno, kad je vidio sjajnu svjetlost, imaginativno, kad je Ananijin lik bio predstavljen njegovoj mašti, i intelektualno, jer je shvatio volju Božju o sebi.

Sv. Ivan od križa uči da duša koja želi duhovno rasti treba odbaciti sve vrste viđenja a ona koja su od Boga, (intelektualna viđenja) već dok duša doživljava mistični fenomen Bog u njoj čini ono što želi učiniti po tome. (U II,11) A na poseban način đavao može imati utjecaja na dušu u *osjetilnim ili tjelesnim viđenju i imaginarnim viđenja* te ih duša mora odbacivati.

Sv. Terezija kaže da kada Bog utiskuje intelektualna viđenja u dušu tada duše ne može sumnjati, nego je sigurna da dolaze od Boga. (Ž 29,5)

BOŽANSKI DOTICAJI su duhovni slatki osjećaji, utisnuti u volju nekom vrstom božanskog dodira i uvijek ih prati živa svjetlost za razum. Razlikujemo ih dvije vrste: obični božanski poticaji, i bitni božanski dodiri, koji su, pogađajući volju, tako duboki, pa izgleda da nastaju u samoj biti duše. Odatle oni izrazi mističara, da su doživjeli dodir biti u bit. U stvari se ti dodiri izvršuju na najviši dio volje i razuma, tamo, gdje se te sposobnosti uraščuju u samu bit duše. Ali prema nauci sv. Tome, te utiske ne prima bit, nego sposobnosti. Taj najviši dio volje mističari nazivaju vrškom razuma ili vrškom volje ili još: osnovnim temeljem duše.

NUTARNJE RIJEČI su očitovanja božanske misli, koja zamjećuje vanjska sjetila, nutarnja sjetila, ili direktno razum. Zovemo ih slušnim, ako su to čudesno izvedeni podražaji, koji djeluju na uši. Imaginarnim, kad ih čujemo u mašti. Intelektualnim, kad se odnose direktno na razum.

Sada ćemo malo ući u razglabanje o **nutarnjim govorima** – imamo 3 vrste, sv. Terezija Avilska ovako ih naziva: (Ž 25, 1/ Ž 27, 6 / Z VI. 3, 1-2): *1. Razgovijetna ili čujna, 2. Nepredodžbena koja se razumiju, ali se ne čuju; 3. Nerazgovijetna, bez riječi, gdje Bog daje duši da razumije ono što On hoće da ona razumije.*

Sv. Ivan od Križa ovako naziva te nutarnje govore: *Susljedne riječi, formalne riječi i bitne riječi*

Susljedne riječi ili razgovijetni čujni govor, ovisno o terminologiji sv. Ivana od Križa ili sv. Terezije – to su riječi, kao da čuješ riječ po riječ, zovemo one riječi što ih duh u sabranosti običava u sebi izgovoriti, misleći i uobličujući. Duša ima u sebi osjećaj da joj netko govori 'Ja tebe ljubim'. Sv. Ivan uči da to ljudski duh potpomognut Božjim duhom, tako da govore sam od sebe poput treće osobe. To je jedna sposobnost ljudskog duha da takve riječi oblikuje, a ima osjećaj da joj netko drugi ili treći govori izvan nje. Sv. Ivan od Križa savjetuje da se izbjegava ili odbaci sve što dolazi tim putem (U str. 117), više je razloga za to:

1. Duši se nameće da počne precjenjivati sebe misleći da je to od Boga. To je zamka u koju uglavnom svi padnu koji kušaju te fenomene. Počne duša sebe previše cijiniti.

2. Da se duša oslobodi od napora i opasnosti kojima se u tome nalazi. Kako ćemo to prepoznati? Kada te riječi dolaze od razumskog svijetla, ne prate ih kreposni čini i volja ostaje suha, kada je to čisto ljudsko nema poticaja na krepost. Nema žara ljubavi prema Bogu. Nešto je teže spoznati kada ti govori dolaze od **zloga duha**, on uvijek potiče na **oholost**. Ljudi se ohole jer misle da zbog tih fenomena su bilo kakvi, svetiji ili bilo što.

Formalne riječi ili imaginativni govor koji Bog pobuđuje u duši posredstvom nutarnjih misli ili neposredno djelujući na maštu. Oni više djeluju na maštu. Ovaj govor ne spada u bliže sredstvo općenja s Bogom. Kod formalnog govora Bog na narav način bez vanjskih sjetila predstavlja duši mnoge stvari. Jasni su i razgovijetni. Duša čuje ovo ili ono jednu riječ iza druge.

Stvarni nagovori ili bitne riječi (bitna komunikacija), ovdje veće teže ulazi zli duh, to je ono što Terezija govori u ovim odajama, na što se ona osvrće. Duša je u VI. odajama jako blizu svome Zaručniku i nekada čuje iz najdubljih nutrina, to je govor bez riječi, nisu susljedne riječi (Ja tebe ljubim.). Odjedanput prosine ta misao bez da čuješ bilo koje riječi, iz najdubljih dubina duše.

Odmah su učinkoviti ako su od Boga, te riječi čuješ, čine ono što Bog želi u duši učiniti. Moraš se obratiti, može biti taj poticaj iz najdubljih dubina duše. Dok duša primijeti što se to u njoj događa, taj Božji poticaj već u njoj učini ono što Bog hoće da učini. Takve riječi dolaze od Boga i Njegova riječ je moćna i može proizvesti ono što kaže. (Ž 25, 1)

Savjeti svetaca vezanih uz ove nutarnje govore: Sv. Ivan od Križa potpuno to odbacuje i govori da su to fenomeni na koje se ne treba obazirati. Sv. Terezija Avilska je više sklona prihvaćanju, ali samo ovih bitnih komunikacija

Zašto? Ne postoji nikada potpuna sigurnost da su ti mistični fenomeni od Boga. Mogu biti od Boga, đavla ili duha ljudskoga kao takvoga. Ako su od Boga oni već u trenutku u kojem se događa fenomen, čini u duši ono što Bog hoće. Sveci se nisu nikada pozivali na to. Bilo koja osoba koja nastupa da njoj Bog kaže da netko nešto treba činiti, to je siguran znak da to ne potječe od autentičnog duhovnog puta i to nisu oni stupnjevi duha o kojima sveci govore, to su skroz neke druge stvari, to su fenomeni u kojima se oni silno varaju. Bl. Terezija iz Kalkute je imala mistični doživljaj da Krist od nje to hoće, ali kada je Papi pisala nije rekla „ meni je Krist rekao to i to ... “ Sveci ne idu tim putem. Ona je napisala pismo, pa ako Krist hoće onda će tako biti, ako neće onda je to Njegov problem. Tako to ide. Sveci se ne pozivaju na te mistične fenomene kao neki autoritet.

Držanje duše prema tim izvanrednim milostima

Veliki mističari svi jednoglasno uče, da te izvanredne Božje darove ne treba ni željeti, niti za njih moliti, te da to ni nisu potrebna sredstva, da bi došlo do božanskog sjedinjenja. Što više, katkada mogu biti, zbog naših loših i nepročišćenih težnja, prije zapreke do li pomoć za božanske sjedinjenje. To posebno pokazuje sv. Ivan od Križa: on tvrdi, da ta želja za privatnim objavama odnosi duši čistoću vjere, razvija opasnu znatiželju, koja je izvor obmanama, zaokuplja razum ispraznim utvarama, često pokazuje nedostatak poniznosti i nedostatak podložnosti Našem Spasitelju, koji nam je po javnoj objavi dao i objavio sve, što nam je potrebno, da nas vodi u nebo.

On odvažno opominje i protiv onih duhovnih vođa, koji nerazborito ugađaju toj želji svojih podložnika za viđenjima. *"Oni im daju poticaj, veli on, da se na ovaj ili onaj način bave tim viđenjima, a to im onda smeta, da žive čistim i savršenim duhom vjere. Oni ih ne izgrađuju i ne jačaju više u vjeri, nego se daju na duge razgovore o tim viđenjima. Na taj im način daju razumjeti, da im se to sviđa i da do toga mnogo drže. Isto tako rade i te duše. Tada te duše, pod utjecajem njihovih utisaka, više ne nadahnjuje vjera i više se ne otkidaju, i ne oslobađaju od tih osjetilnih stvari... Gdje je tu poniznost te duše, od vremena, kad ona misli, da je to nešto dobro, i utvara si što više, da Bog čini od nje posebni slučaj?... Kako se ti ispovjednici nalaze pred osobama, koje su predmet božanskih objava, oni ih iskorišćuju, moleći ih, da bi bile dobre, da budu posrednice, da Bog dade, da upoznaju ovo ili ono, za njih same ili za druge. Te su osobe tada dosta nespretni, da preuzmu tu zadaću... Istina je u tom, da se to ne sviđa Bogu, i da On toga nikako ne želi". (U II, 16.)*

Uostalom, u tim viđenjima ima mnogo halucinacija, obmana. I eto, upravo je zato potrebno dati pravila, po kojima ćemo razlikovati ona prava od lažnih.

Pravila za razlikovanje objava

Da bismo mogli dobra razlikovati prave objave, i da bismo znali prepoznati ljudski udio, koji se tu može uvući, važno je iznijeti pravila, koliko samo moguće točnije, ta se pravila odnose: a) na osobu, koja prima objave; b) na predmet, na koji se one odnose; c) na učinke, koje one izvode i d) na znakove, koji ih prate.

Pravila, koja se odnose na OSOBU, koja prima objave

Bog bez sumnje može davati objave svakome, kome hoće, pa i grešnicima. Ali redovito On daje objave samo gorljivim i svetim osobama, i to, kad su se već uzdigle do mističkog, stupnja

sjedinjenja s Bogom. Osim toga je potrebno - pa i za tumačenje pravih objava - poznavati svojstva i nedostatke osoba, koje drže, da dobivaju objave. A radi toga je potrebno proučavati njihova naravna i nadnaravna svojstva.

Naravna svojstva tih osoba: Obzirom na temperament, jesu li to dobro uravnotežene osobe ili ih je zahvatila psiho-nervoza ili histerija? Svakako je očito, da u ovom drugom slučaju treba smatrati sumnjivim objave, za koje tvrde, da su ih imali, jer takvi temperamenti lako podliježu halucinaciji.

Obzirom na razumno djelovanje, radi li se o osobi zdravog suda, pravilnog rasuđivanja ili o osobi, koja ima previše živu maštu spojenu s pretjeranom osjetljivošću? Nadalje: radi li se o učenoj osobi ili neučenoj? - Od koga je primio svoju naobrazbu? - Nije li joj razum oslabio kakvom bolešću, dugim postovima?

Obzirom na moralnost, je li osoba posve iskrena ili ima naviku da "zaokružuje" istinu, a katkada čak da i izmišlja? Je li, mirnog ili raspaljivog karaktera?

Rješenje ovih pitanja ne će nesumnjivo odmah dokazati, da li ima objavi mjesta ili nema, ali će mnogo doprinijeti, da se prosudi vrijednost svjedočanstva, koje nam ti "vidovnjaci" daju.

Što se tiče nadnaravnih svojstava valja ispitati, da li osoba ima čvrste i prokušane kreposti, isprobane kroz dulje vrijeme ili samo neki više ili manje osjećajan žar. Da li je iskreno i duboko ponizna, ili se naprotiv voli isticati, pripovijedati svuda i svakome o svojim duhovnim darovima. Prava je poniznost kamen kušnje za svetost, pa ako poniznosti nema, tada je to vrlo loši znak. Upoznaje li ona svoga duhovnog vođu s tim objavama, mjesto da ih pripovijeda drugim osobama, i drži li se poslušno njegovih savjeta.

Da li je već prošla pasivne kušnje i prve stupnjeve kontemplacije? Napose, ima li zanošenja u njezinom životu, to jest, vježba li se u krepostima u herojskom stupnju: općenito naime govoreći, Bog ta viđenja ostavlja za savršene duše.

Dobro zapamtimo, da posjedovanje svih tih svojstava još ne dokazuje da se doista radi o objavama, nego su po tim svojstvima izjave vidovnjaka samo vjerojatnije. A ako ih nema - iako to ne dokazuje da nema ni objava - njihovo je svjedočanstvo malo vjerojatno.

Osim toga, ovako postavljena: načela će nam omogućiti lakše otkriti lašce i one, koji si umišljaju, da imaju viđenja. Ima ih naime, koji iz oholosti, ili iz želje, da nešto znače, hotimično glume zanose i viđenja. Drugi opet - i to brojniji - padaju u obmanu radi svoje prebujne mašte, i svoje vlastite misli uzimaju kao viđenja i nutarnje riječi.

Pravila obzirom na PREDMET objave

Osobitu pažnju valja posvetiti baš tome: jer neumoljivo treba odbaciti svaku objavu, koja se protivi vjeri i ćudoređu, prema jednodušnoj nauci Otaca, koja se temelji na onim riječima sv. Pavla: "Ali, ako i mi, ili anđeo s neba navijesti vam evanđelje drukčije, nego što vam navijestismo, neka bude proklet" . Bog ne može sam sebi proturječiti, niti objavljivati stvari protivne onome, što nas po svojoj Crkvi uči. Iz toga slijede neka pravila, koja iznosimo:

Treba smatrati lažnom svaku onu privatnu objavu, koja nije u skladu s kojom vjerskom istinom: takve su na primjer navodne objave duhova, koji niječu više naših vjerskih istina, na primjer vječnost paklenih muka. Isto tako se imaju smatrati lažnima, ako se protive jednodušnom učenju bogoslova i Otaca, jer njihovom jednoglasno učenje predstavlja jedan oblik redovitog crkvenog učiteljstva.

Radi li se o kakvom spornom pitanju među samim teolozima, treba sumnjati u svaku objavu, koja bi išla za tim, da riješi poteškoću i tako na primjer prekinula spor među tomistima i molinistima: Bog se naime ne običaje izjašnjavati u pitanjima ove vrste.

Treba odbaciti kao lažno i svako viđenje, koje bi se protivilo zakonima kršćanskog morala ili čednosti: na primjer ukazivanje ljudskih oblika bez odijela, čuti kakav trivijalni ili nepristojni razgovor, minuciozno i detaljno opisivanje besramnih mana, koje nužno vrijeđaju stidljivost. Bog,

koji objavljuje nešto samo radi dobra duša, očito ne može biti začetnik takvih objava, koje po svojoj naravi nose duše u zlo.

Prema tom istom načelu, sumnjiva su i sva ona ukazanja, u kojima nema dostojanstva, suzdržljivosti, a napose ona, koja u sebi imaju što smiješnoga. Upravo to posljednje je tipični znak ljudskih ili đavolskih patvorina: takva su na primjer bila ukazivanja na groblju svetog Medarda. Ne može se dopustiti, da dolaze od Boga ni zahtjevi, koje nije moguće ostvariti. Bog ne traži, što je nemoguće.

Pravila obzirom na UČINKE, koji slijede iz objava

Stablo prosuđujemo po plodovima. Tako možemo i objave prosuđivati prema učincima, koje izvode u duši. Prema sv. Ignaciju i sv. Tereziji, božansko viđenje budi u duši najprije čuvstvo čuđenja i straha, spoznaju vlastite bijede i ništavila, a zatim dolazi duboki osjećaj trajnog mira, radosti i sigurnosti. Sasvim je obratno s viđenjima s đavolske strane. Ona najprije u duši bude veselje potajnu oholost, brzo iza toga nastaje nemir, žalost, klonulost: na taj način đavao upropašćuje dušu.

Prave objave učvršćuju dušu u krepostima: poniznosti, poslušnosti, strpljivosti, slaganja s voljom Božjom; lažne opet rađaju ohološću, preuzetnošću i neposlušnošću.

Poslušajmo, što veli sv. Terezija: *"Ova milost Gospodnja nosi sa sobom najveći stid i poniznost. Da je to potjecalo od zloduha, bilo bi sve protivno. Ona spoznaje razgovjetno, da joj je tu stvar dao sam Bog, jer čovječja vještina ne bi bila dosta, da to osjeća. I zato ne može nikako misliti, da je to njezino dobro, nego dar iz ruke Božje... Ove opisane učinke, koji se pokazuju na duši, može zamijetiti na sebi svaka od vas, koju Gospodin povede ovim putem. A iz toga može upoznati, da to nije prevara (nečastivoga) ni puko utvaranje. Kako rekoh, kad bi tu djelovao zloduh, držim, da ne bi moglo toliko trajati niti duši činiti tako veliku korist, niti joj podavati toliki unutarnji mir. Nije to zloduhov običaj, a sve kad bi htio ne bi, onako zao kako jest, mogao činiti tolikoga dobra."* (Z VI, 8,5)

Ovdje se nameće pitanje, da li je dopušteno tražiti znakove kao potvrdu za privatne objave. Radi li se o važnoj stvari, tada je to slobodno, ali dakako ponizno i uvjetno (ako Bog hoće); Bog naime nije dužan činiti čudesa, da bi dokazao istinitost tih viđenja.

Ako čovjek Boga za to moli, dobro je, da Mu prepusti na volju. Dobri je župnik iz Lurda tražio u znak ukazanja, da procvate jedna divlja ruža u po zime. Taj znak nije bio dan, ali je Bezgrješna Djeвица dala, da izbijе čudесno vrelo, koje je imalo liječiti tijela i duše. Kad je utvrđeno čudo, koje se tražilo, kao i činjenica, da je ono baš u vezi s ukazanjem, onda je to dovoljan dokaz, koji nam pruža povoljno uvjerenje.

Pravila za razlikovanje lažnog od istinitog kod privatnih objava

Izvjесna objava može biti istinita u svom temelju, i u isto vrijeme izmiješana s nekim zabludama. Bog ne čini čudesa bez razloga i ne popravlja predrasude ili zablude, koje se mogu naći u razumu onih, koji imaju viđenja. Bog naime ima u vidu njihovo duhovno dobro, a ne njihovu intelektualnu izgradnju. To ćemo bolje razumjeti, kad budemo obrađivali glavne uzroke zabludama, koje susrećemo u nekim privatnim objavama.

Prvi je uzrok u tome što se često miješa ljudska djelatnost s nadnaravnom Božjom djelatnošću, napose, ako čovjek ima živu maštu i razum. Tako nalazimo u privatnim objavama zablude onoga vremena u pogledu fizičkih i povijesnih nauka. Sv. Franciska Rimska tvrdi, da je vidjela kristalno nebo između zvjezdanog neba i neba blaženih i pripisuje plavu boju nebeskog svoda zvjezdanom nebu. Marija Agredska tvrdi da znade iz objavljenja, da se jedanaest nebesa s poštovanjem otvorilo za Riječ, koja je silazila s neba, da se utjelovi.

Nalazimo tu, u tim objavama, često i predrasude, misli ili sisteme duhovnih vođa onih osoba, koje su imale viđenje. Prema vjerovanju svojih duhovnih vođa, sveta je Koleta vjerovala, da je

vidjela, da se sv. Ana tri puta udala, i kako joj dolaze u posjet sa svojom brojnom obitelji. Katkada sveti dominikanci ili franjevci govore, u svojim viđenjima, u skladu s posebnim sustavom učenja svoga Reda.

Objave su katkada protkane i povijesnim zabludama. Bog ne običaje objavljivati pojedinosti o životu Našega Spasitelja ili Blažene Djevice Marije, kad te objave nemaju nikakve veće vrijednosti za pobožnost. A neke osobe, koje su imale viđenja, miješaju svoja pobožna razmatranja s objavama, pa donose pojedinosti, brojke, datume, koji se ne slažu s povjesnim dokumentima i ostalim objavama. Tako su na primjer u različitim prikazima o Muci, mnoge male pojedinosti, o kojima se govori u viđenjima, protuslovne, na primjer, broj udaraca, koji je Isus primio prilikom bičevanja, ili detalj da li je svaka od Isusovih nogu bila posebno pribijena na križ ili obje skupa.

Božanske se objave može i loše tumačiti. Tako na primjer, kad je sv. Ivana Arška pitala, da joj Gospodin objavi, da li će biti spaljena, glas joj odgovori, da se preda u ruke Našem Spasitelju, da će je On pomoći i da će biti oslobođena velikom pobjedom. Ona je mislila, da ta pobjeda znači njezino oslobođenje iz zatvora. A u stvari to je bilo njezino mučeništvo i njezin ulazak u nebo.

Sveti je Norbert izjavio, da znade iz objavljenja, i to sigurno, da će antikrist doći u vrijeme "sadašnjeg pokoljenja" (12. stoljeće). Nakon što ga je sv. Bernard natjerao u škripac, rekao je, da barem ne će umrijeti, dok ne bude vidio opći progon Crkve.

Sveti je Vinko Fererski objavio opći sud, kao da je blizu i činilo se, da je čudesima potvrđivao to svoje proročanstvo.

Neku objavu može baš onaj, koji ju je doživio, izvrnuti u času, kad je želi rastumačiti, a još je češće mogu izvrnuti njegovi tumači. Sveta je Brigita sama priznala, da je katkada retuširala svoja objavljenja, da bi ih bolje rastumačila. Takva tumačenja nisu uvijek izuzeta od zabluda. Danas se priznaje, da su djela, koje su napisale objavljenja Mariji Agreda. Katarini Emmerick i Mariji Lataste, retuširana toliko, da je to teško odrediti izvornu objavu. Iz svih navedenih razloga, nikada nije dosta mudrosti i opreznosti u ispitivanju privatnih objava.

Zaključak: Kako se treba vladati u pitanju privatnih objava

Ne možemo učiniti bolje, nego da nasljedujemo mudru opreznost Crkve i Svetaca. A Crkva ne usvaja objava, dok nisu dobro i valjano utvrđena, pa i onda ih ne predlaže na vjerovanje vjernika. Što više, i onda, kada se radi o ustanovljenju kakvog blagdana ili kakve vanjske ustanove, ona čeka kroz dugo godina, da se izjasni i odlučuje se tek, kada je stvar zrelo promotrila i u samoj sebi i u njezinu odnosu prema Dogmatici i Liturgiji.

Tako je na primjer sv. Julijana iz Liegea, božja izabranica za ustanovljenje blagdana presvetog Sakramenta, obznanila svoje nacрте teozozima a tek 22 godine nakon svojih prvih viđenja; 16 godina iza toga je biskup iz Liegea uveo taj blagdan u svoju biskupiju, a 6 godina iza smrti blaženice uveo ga je papa Urban IV. u cijelu Crkvu godine 1264. Tako je isto i blagdan presvetog Srca Isusova odobren mnogo godina nakon objave sv. Mariji Margareti i s razloga, koji su posve neovisni o samim objavama. Iz toga slijedi za nas pouka, kojom se moramo okoristiti:

Ne smijemo proglasiti sa sigurnošću, da se doista radi o nekoj privatnoj objavi sve dotle dok ne bude zato uvjerljivih dokaza, a te je dokaze, koji se traže, ukratko iznio papa Benedikt XIV. u svojoj knjizi o kanonizacijama. Općenito, nikada se ne smijemo zadovoljiti samo s jednim dokazom, nego ćemo zahtijevati više. I ispitivat ćemo, da li jedan drugog nadopunjuju, da li se međusobno slažu i da li jedan drugoga potvrđuju. Što ih bude više, i sigurnost je veća.

Kad koji duhovni vođa postane uvjeren, da se doista radi o objavama, tada će paziti, da ne pokaže svoje divljenje: to bi moglo djelovati na onog koji doživljuje viđenja tako, da ih neposredno promatra kao istinite, a možda da se i uzoholio. On naprotiv mora pokazati, da su sve te stvari mnogo manje važne, nego vježbanje u krepovima, da je lako moguća obmana, da prema, tome treba biti jako oprezan i obziran i na koncu, da ih prije treba odbaciti, nego li prihvatiti.

Takvo pravilo postavljaju sveci. Evo, što o tom piše sv. Terezija: *"A treba se bojati vazda kod bolesnih i zdravih, dok se ne upozna duh, od kojega dolaze te stvari. Zato i kažem, da se najbolje*

toga riješiti ispočetka. Jer ako je Duh Božji od kojega to potječe, više pomaže da duša napreduje i više raste, kad se iskušava. Tako je to. Ali ne treba mnogo stiskati i uznemirivati duše jer ona zbilja ne može više". (Z VI, 3.3)

Sveti je Ivan od Križa još odlučniji. Nakon što je nabrojio šest glavnih znakova, koji ukazuju, da sigurno ne prihvatimo objave, nadodaje: *"Đavlu nije ništa draže od duše, koja traži objave i koja ih želi. To znači pokazati mu svu lakoću, da nam natukne zablude i da nam oslabi vjeru i time se duša često izlaže kojekakvim ludorijama i jakim napastima". (U I,10).*

Ipak mora duhovni vođa blago postupati s dušama, koje drže, da imaju, objave. Upravo će time steći njihovo povjerenje i moći će s više uspjeha doznati sve pojedinosti, koje će im omogućiti, da nakon zrelog razmišljanja donese sud. A ako su u obmani, imat će time pred njima samo više ugleda, da ih rasvijetli i da ih privede k istini.

Ovako savjetuje sv. Ivan od Križa, koji je vrlo strog prema objavama: *"Strogo smo naglasili, da je potrebno odreći se viđenja i objava, nadodavši, da ispovjednici moraju od toga odvrćati duše, da se s njima ne upuštaju u razgovor o tim stvarima, ali to ne znači, da se moraju pokazati grubi i prezirno odbijati sve njihove izjave, koje im se u toj stvari dadu. Time se zatvaraju vrata svakom povjerenju. Duše se ustežu i zatvaraju same u se, tako da više ništa neće reći, a iz toga može slijediti samo zlo." (U II, 20).*

Radi li se u objavi o nekom utemeljenju ili kakvoj vanjskog zakladi, duhovni će se vođa čuvati, da dušu na to potiče, prije nego li je brižljivo ispitao sve razloge za i protiv u svijetlu nadnaravne mudrosti. Tako su se vladali Sveci. Sveta Terezija, koja je imala tolike objave, ne htjede, da njezini duhovni vođe budu samo pod utjecajem njezinih viđenja u svojim odlukama. Tako na primjer, kad je Spasitelj u objavi od nje zatražio, da osnuje samostan u Avili, ona je ponizno predložila svoj prijedlog na rješenje svome duhovnome vođi, i kako je ovaj oklijevao, ona prihvati poziv svetog Petra Alkantara, sv. Franje Borgija i sv. Ljudevita Bertranda.

Što se tiče samih osoba, koje doživljuju objave, za njih postoji samo jedno pravilo, da svoga duhovnog vođu upoznaju sa svojim objavama i viđenjima i da u svemu ponizno slijede njegove naputke. To je najsigurniji način da ne će zastraniti.

DRUGI MISTIČNI SPOZNAJNI FENOMENI. Radi se o mističnim fenomenima koji su na neki način vezani uz spoznanje a odnose se na posebne sposobnosti i darove koje su neki sveci imali o znanju ili nekim umijećima i umjetnostima.

Čudesno učenje u temeljnim stvarima. Po posebnoj milosti sv. Katarina Sijenska je u jednom času naučila čitati i pisati. Sv. Ruža Limska je kao dijete je isto tako u času naučila pisati prekrasnim rukopisom. Isto se dogodilo i bl. Ozani iz Mantove.

Općenito uliveno znanje: Bl. Gregorio Lopez koji nije studirao po ulivenom znanju imao je široku kulturu i poznao izvrsno je Sveto Pismo, povijest Crkve, duhovnost i vođenje duša, kozmologiju, medicinu, agronomiju... I službenica Božja Marija Agredska je na divljenje mnogih pokazivala široki spektar znanja a da nije studirala te materije.

Uliveno znanje iz nekih područja: Sv. Katarina Aleksnadijska je po ulivneom znanju bila upućena u duhovnost i filozofiju do te mjere da je diskutirala i nepobitnim argumentima pobijala najučenije ljude svoga doba. Sv. Hildegarda je imala uliveno znanje iz medicine u svom vremenu.

Nadnaravno poznavanje mistične teologije: Sv. Getruda Velika, sv. Katarina Sijenska, sv. Terezija Avilska bez da su bile učene u svojim djelima izvrsno izlažu najsloženiji nauk mistične teologije.

Uliveni dar za neke umjetnosti: Toma Kempenac, Jakopone iz Todija, sv. Franjo Asiški su spjevali neke od najljepših duhovnih himana i pjesama. Bl. Anđelko iz Fiesole je dobio uliveni dar za arhitekturu i kiparstvo, sv. Cecilija i sv. Katarina iz Bolonje za slikarstvo i glazbu, sv. Vinko Fererski za govorništvo.

2. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI AFEKTIVNE NARAVI

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na voljnu dimenziju ljudskoga bića, pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Ovdje spadaju: ekstaze i plameni ljubavi.

EKSTAZE. Kako se razvija kontemplativna molitva tako sve više i dublje zahvaća duševne moći. Kod molitve počinka je zarobljena volja (srce), kod molitve sjedinjenja još i razum, a kod molitve zanosa ili ekstaze čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet. Tijelo je nepomično, oči ukočene i uperene prema jednoj točki, disanje usporeno, sjetila obamrla. Kao da nije kadro izdržati duševni ushit, ljudsko tijelo klone i zamre. Kao da se duša vraća svojoj suštinskoj jednostavnosti, nespriječena okovima tijela. Extaza je neposredni susret dvaju duhova, božanskoga i ljudskoga. Duhovna opojnost.

Extaze se ne mogu postići nikakvim naporom, vježbom ili tehnikom. Nisu nikada same sebi svrhom, vode do bržeg sjedinjenja s Bogom. Doživljuju ih samo osobe visoke duhovnosti i moralnosti, asketski savršene. Mogu nastupiti postupno i polako, ali isto tako naglo i nenadano. Zanesenome izgleda kao da je uznesen na nebesa. Extazu redovito prati radost i blaženstvo, ali nerijetko i bolni trzaji čitave duše, na koju se još jednom spušta "noć duha" (oratio extatica crucifigens, nox spiritus). To je definitivno čišćenje koje može potrajati godinama a sam molitva zanosa obično ne traje duži vremenski period. Duhovne zaruke su Božje obećanje duši da će se jednoga dana s njom sjediniti.

Ovo sjedinjenje dolazi do izražaja u dva oblika: ugodnom i bolnom obliku. Zanosno sjedinjenje ne uključuje u sebi nužno pojavu leviacije (uzdizanja), o kojoj ćemo govoriti u slijedećem poglavlju, nego samo obustavljanje djelovanja osjetila, što je značajka ovog sjedinjenja. Ovo je sjedinjenje prema tome još potpunije, nego dva pređašnja, jer ono sadržava, osim sastavnih dijelova, koji su vlastiti za ona dva, obustavljene djelovanja vanjskih osjetila.

Dva sastavna dijela sačinjavaju to sjedinjenje uronjenje duše u Boga i obustavljanje djelovanja osjetila. Budući da je sva duša posve uronjena u Boga i vanjska sjetila izgledaju kao da su prikovana uza Boga ili uz predmet, koji On pokazuje.

Uronjavanje u Boga ima svoja dva glavna razloga, divljenje i ljubav, kako to vrlo lijepo tumači sv. Franjo Saleški. (O Božjoj ljubavi, VII, 4 -6)

„Divljenje nastaje u nama, kad spoznamo kakvu novu istinu, koju prije nismo poznavali, i za koju nismo očekivali, da ćemo je spoznati. Ako je još uz ovu novu istinu koju spoznajemo, povezana ljepota i dobrot. divljenje koje iz toga nastaje, je vrlo ugodno. Kad se svidi Bogu i božanskoj dobroti, da našem razumu udijeli neko posebno svijetlo pomoću kojega razum promatra božanske tajne na neki izvanredni i jasnije objavljeni način, tada se razum - videći u njemu više ljepote, nego je mogao i misliti divi. A divljenje ugodnim stvarima vezuje i čvrsto spaja razum uz predmet kojem se divimo: koliko zbog divne ljepote koju mu Bog otkriva toliko i zbog novosti te ljepote, i zato što se razum ne može dosta nasititi gledanjem stvari, koju nije vidio i koja je tako ugodna za gledanje“.

Uz divljenje nadolazi i ljubav. "Ta zanosna ljubav ovako djeluje na volju Bog je takne svojom ugodnom čari ljubavi i volja se, koju privlači nebeska li ljubav okreće i teži k Bogu kao što se igla, taknuta magnetom okreće i usmjeruje prema polu zaboravljajući na sebe radi svoga neosjetilnog stanja, pa ostavlja sve svoje zemaljske sklonosti, ulazeći na taj način u neki zanos ne od spoznaje nego od veselja ne od divljenja nego od ljubavi, ne od znanja, nego od iskustva; ne od gledanja nego od užitka i slatkoće.“

Uostalom divljenje raste s ljubavi i u, i ljubav s divljenjem:

"Razum katkada zapada u divljenje, gledajući svetu radost koju volja doživljava u svojem zanosu isto kao što se i volja često raduje, gledajući razum u divljenju. Na taj način te dvije sposobnosti jedna drugo priopćuju svoj zanos i ushićenje jer gledanje na ljepotu nam omogućuje, da je ljubimo a ljubav nam pomaže da je gledamo."

Nije prema tome ništa čudno, da duša, koja je tako sva uronjena, u divljenje i ljubav prema Bogu bude, da tako kažemo, sva izvan sebe i usmjerena Njemu. Ako se onaj, koji pusti, da ga zavede strast ljudske ljubavi može dotle zaboraviti, da sve ostavi, da bi se posve dao ljubljenom predmetu, zar je onda čudno, da nas božanska ljubav, koju je sam Bog utisnuo u našu dušu, toliko obuzme, da zaboravljamo na sve da vidimo i ljubimo samo Njega.

PLAMENI LJUBAVI. Ovi mistični fenomeni su se nepobitno očitovali u životima nekih svetaca. Naime snaga i žar Božje ljubavi kojom je bilo zahvaćeno njihovo srce se kao plamen prenosio na okolne osobe i predmete te je uzrokovao toplinu kod njih. To se događalo u različitim stupnjevima.

Kao jednostavna nutarnja toplina. Naime nakon izlivanja Božje ljubavi u srce toplina se širila i prenosila na cijeli organizam. Sv. Brigita je nakon takvih mističnih izlivanja ljubavi tako osjeća toplinu u cijelome tijelu da nije osjećala ništa od velike hladnoće koja je zahvatila Švedsku te zime. Sv. Vencislav kada je noću po snijegu pohađao Presveto u Crkvi prigodom tih izlivanja Božje ljubavi, iza njega se širila takva toplina da poslužitelj koji ga je pratio kad bi stavljao svoju nogu u tragove koji su ostajali iza sveca uopće nije osjećao hladnoću.

Jaki žar i vrućina. Sv. Stanislav Kostka je prilikom doživljaja i izlivanja Božje ljubavi u svoje srce na tijelo u predjelu srca stavljao obloga namočene mrzлом vodom da ublaži žar i vrućinu koju je osjećao. Sv. Petar Alkantarski iz istog razloga nije mogao podnijeti toplinu koja se iz njegova srca širila u ćeliji da je trčao van na zimu da se malo ohladi. Sv. Katarina Đenovska nije mogla približiti ruku svome srcu a da ne osjeti nepodnošljiv žar na ruci.

Izvanjska opeklina i paljenje. Sv. Pavao od Križa je više puta doživio da nakon takvih izlivanja ljubavi u svome srcu da je lanena tunika koju je nosio na sebi bila opaljena u predjelu srca. Isto se dogodilo i sa odjećom i habitom koji je nosila sv. Gema Galgani tijekom njenih mističnih doživljaja Božje ljubavi. Bl. Nikola Factor kada više nije mogao plodnosti žar Božje ljubavi se usred zime bacio i kadu mrzle vode a u njegovu procesu za kanonizaciju ostalo je zapisano da se voda u koju se bacio u brzo jako zagrijala.

3. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI KOJI SE ODOSE NA TIJESNOST

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na psiho tjelesnu dimenziju ljudskoga bića pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Pod time se imenom razumijevaju pojave, koje djeluju istovremeno i na dušu i na tijelo. Ovdje spadaju: stigmati, krvave suze i znoj, obnova i razmjena srdaca, trajni ili duži post, nespavanje, gipkost, bilokacija, levitacija, tankoća, širenje svijetla, širenje mirisa.

LEVIJACIJE, UZDIZANJA, LEBDENJE U ZRAKU. Lebdenje je pojava, koja se sastoji u tome, da se tijelo nalazi uzdignuto iznad zemlje i da se u tom položaju neko vrijeme zadrži bez ikakvog prirodnog oslonca. Nazivamo to lebdećim zanosom. Katkada tijelo poleti u velike visine to je onda zanosni let. A za druge se opet čini da trče brzo ne dotičući zemlju: to je zanosni hod. O mnogobrojnim lebđenjima čitamo u životu više svetaca. Tako na primjer ove mistične fenomene nalazimo u životu sv. Pavla od Križa, sv. Filipa Nerija, sv. Stjepana, mađarskog kralja, sv. Josipa Copertino, sv. Petra d' Alcantara, sv. Franju Ksaverskog, sv. Ljudevita Montfoskoga. Jedno od najčudesnijih lebđenja je ono sv. Josipa Copertina, koji, vidjevši jednoga dana radnike kako se teško muče, da uzdignu vrlo teški misijski križ, svetac bijaše uzdignut zgrabi križ za sami vrh i usadi ga bez ikakve muke u rupu, koja je za to bila iskopana.

Toj je pojavi slična i jedna: druga, a to je izvanredna težina, koja se očituje time, da nekoga nije moguće podignuti ni uz veliku silu.

ŠIRENJE SVIJETLA. Zanos katkada prati širenje svijeta. To je neki puta svijetla aureola, koja ovija čelo, a ponekada je opet cijelo tijelo obasjano svjetlošću. Ovaj fenomen je zabilježen i u Bibliji, s lica Mojsija kad se vraćao s brda Sinaja izbijala je svijetlost a i u životu brojnih svetaca kao na primjer kod sv. Ljudevita Beltranda, sv. Igancija Loyoskoga, sv. Franje Paulskoga, sv. Franje Saleškoga, sv. Ivana Vianneya. To je jedan od najraširenijih fenomena među svetačkom mističnom literaturom. Jednom zgodom kad je sv. Ljudevit Montforski propovijedao svijetao oblak je potpuno obavio njegovo lice da slušatelji nisu više mogli razabrati njegovo lice nego su samo čuli njegov glas koji govori iz tog oblaka.

U biti radi se o nekom vanjskom izaravanju sjedinjenja i preobraženja duše u Boga.

ŠIRENJE MIRISA. Katkada Bog dopušta, da se iz tijela Svetaca, za vrijeme njihova života, bilo iza njihove smrti, širi miris, koji na neki način slikovito prikazuje dobar i ugodni miris Bogu dragih kreposti, u kojima su se dotični sveci vježbali. Tako se iz rana sv. Franje Asiškog širio neki ugodni miris. Kad je umrla sv. Terezija, voda u kojoj su joj prali tijelo, ostala je mirisna. Kroz devet mjeseci se neki čudesni miris širio od njezina groba, a kad su je iskopali, njezinim je udovima teklo neko dragocjeno, mirisno ulje. Slični fenomeni su zabilježeni u životu sv. Ludovina, sv. Katarine de Ricci, sv. Gerarda Maicalla, sv. Franje Paulskoga, sv. Geme Galgani, sv. patera Pija.

DUGI POSTOVI. Ima svetaca, posebno među stigmatiziranima, koji su živjeli i više godina ne uzimajući nikakve druge hrane, osim sv. Pričesti. Dr. Imbert-Goubeyre nabroja posebno, neke naročite slučajeve: "Blažena Anđela de Foligno živjela je 12 godina ne uzimajući nikakve hrane, sveta Katarina Sijenska oko 8 godina, blažena Elizabeta de Rente više od 15 godina, sveta Lidvina 18 godina, Blažena Katarina de Racconigi 10 godina, Rosa Andriani 28 godina, Ljudevita Lateau, 14 godina".

NESPAVANJE. Treba spomenuti i pojavu nespavanja kod nekih svetaca. Sv. Macarije iz Aleksandrije je proveo 20 godina bez spavanja, bl. Augeda de la Cruz je provela 8 zadnjih godina bez sna, sv. Koleta je spavala samo 1 sat tjedno, Tako je sv. Petar Alcantara, kroz 40 godina, spavao svaku noć samo sat i po. Sveta Katarina, de Ricci je spavala samo jedan sat na tjedan. Sv. Pater Pio je spavao manje od 10 sati godišnje.

TANKOĆA. Ovaj mistični fenomen se sastoji u prolazu jednog tijela kroz drugu materiju. Ovo čudo se dogodilo u Novom zavjetu kad je Isus ulazio kroz zatvorena vrata u sobu gdje su bili okupljeni apostoli. I u svetačkoj tradiciji iako rijetko su se događali slični mistični fenomeni. Najpoznatiji je slučaj bl. Raimonda iz Penaforteja koji je ušao u svoj samostan u Barceloni prošavši kroz zatvorena i zaključana vrata.

GIPKOST. Ovaj mistični fenomen se sastoji u tome da osoba bude tjelesno prenesena skoro trenutačno iz nekoga mjesta u drugo. U Novom Zavjetu čitamo kako je đakon Filip bio prenešen nakon što je poučio i krstio eunuca etiopske kraljice (Dj 8, 39). I u povijesti svetačke tradicije nalazimo na slične događaje. Sv. Terezija Avilska kaže da joj se jednom zgodom ukazao sv. Petar Alkantarski iako je tada živio jako daleko. Sv. Filip Neri je to iskustvo više puta zaživio u svome životu. Sv. Antun Padovanski je put od više tisuća kilometara od Padove do Lisabona prošao u jednoj noći, i slijedeće se noći vratio u Padovu. U životu sv. Martina de Porres su se događali slični mistični fenomeni.

BILOKACIJA. Ovo je jedan od naj iznenađujući vanrednih mističnih fenomena koji se može objasniti samo čudom Božjim. Bilokacija je istovremena prisutnost iste osobe na dva različita mjesta neki puta i jako udaljena. Brojna su svjedočanstva iz život svetaca o ovom mističnom

fenomenu. Nalazimo ga u životu sv. Franje Asiškoga, sv. Antuna Padovanskoga, sv. Ludovina, sv. Martina de Porresa, sv. Josipa iz Kopertina, sv. Ljudevita Montfoskoga. Među najpoznatijim bilokacijama u povijesti svetačke tradicije spadaju one sv. Klementa pape i sv. Alfonsa Luguorija. Sv. Klementa pape, dok je slavio misu u Rimu u jednom trenutku narodu je izgledalo kao da je zaspao i ostao je u tom stanju. Nakon 3 sata je došao sebi i kazao svima okupljenima da je po nalogu sv. Petra bio otišao u Pisu kako bi posvetio crkvu baš u čast sv. Petra. I uistinu sveti papa je istovremeno bio i u Pisi i u Rimu gdje ga je moglo vidjeti mnoštvo ljudi.

Za sv. Alfonsa Luguorije je ostalo zapisano u njegovu procesu za kanonizaciju da je 21. 9. 1774. dok je kao biskup bio u mjestu Arinezu kao pao u san. U tom je stanju ostao dva dana, a kad je došao sebi kazao je da je bio uz papu Klemneta XIV koji je bio na umoru. I uistinu ista čas kaj je sv. Alfons došao sebi papa je bio umro u Rimu.

OBNOVA I RAZMJENA SRDACA. Povijest mistične tradicije poznaje još čudnovatije fenomene, a među njih svakako spada obnova i razmjena srdaca. Ovaj fenomen se sastoji od mistične razmjene srdaca – izgleda i u fizičkom smislu – između osobe koja to doživljava i druge osobe, najčešće Isusa Krista, ili na drugi način do događa se istovremena prisutnost Srca Isusova u Srcu mističara.

Ovo iskustvo su imali brojni sveci među njima se na poseban način ističu sv. Gertruda Velika, sv. Ludgarda, sv. Marija Magdalena de Pazzi, sv. Katarina de Ricci, sv. Ivana di Valois, sv. Margareta Marija Alacoque, sv. Mihael de Sanctis, bl. Osana iz Mantove, bl. Katarina iz Racconigli, bl. Agneza Lnageac.

Među najpoznatijim je svako razmjene srdaca koju je doživjela sv. Katarina Sijenska koju njezin ispovjednik bl. Raimondo de Capua ovako opisuje: „Jednoga dana Katarina je bila u kapelici otaca dominikanaca u Sijeni kad je pala u ekstazu. Kad se povratila iz ekstaze podigla se kako bi se vratila u svoj samostan. U jednom trenutku je obavi neka nebeska svijetlost i u svijetlu se ukazao Isus koji je držao u ruci rumeno i svijetlo ljudsko srce joj se približio i s lijeve strane tijela joj je otvorio grudi i unio u njeno tijelo srce koje držao u ruci govoreći: *Predraga kćeri kao što sam prije uzeo tvoje srce sada ti dajem svoje s kojim ćeš od sada uvijek živjeti*. Rekavši to Isus zatvori Katarine grudi a kao znak čuda na tijelu svetice je u predjelu srca na koži ostao trajni ožiljak koji sam vidio kao i njene su sestre“. (*Život br. 180*).

KRVAVE SUZE I ZNOJ. Tijekom ovoga mističnog fenomena krvava tekućina i krv izlaze iz pora na koži, na poseban način onih na licu ili iz očiju kad kao da teku krvave suze. U Novon zavjetu se govori o Isusovom krvavom znoju e Getsemaniju prije muke. (Lk 22,44)

U povijesti svetačke tradicije jako je mali broj svetaca i pobožnih osoba doživio mistični fenomen krvavog znojenja. Ovaj mistični događaj se može naći u životu sv. Lutgarde, bl. Kristine iz Stumblena, službenica Božje Magdalene Moris, Marije Domenike Lazzari, Katarine Putigny.

Još rjeđi je fenomen krvavih suza koji je do sada zabilježen kod Rose Marije Andrijani i Terese Neumann.

STIGMATE. Su jedan od najčudnovatiji psiho fizičkih mističnih fenomena. Ta se pojava sastoji u tome, da se na neki način utisnu svete Spasiteljve rane na noge, ruke, bok i čelo. One se pojavljuju najedanput, ne uzrokuje ih nikakva vanjska povreda i iz njih povremeno curi zdrava krv. Među teolozima i bibličarima se razvijala diskusija o tome je li apostol Pavao imao vidljive stigmatе ili se radi samo o simboličkom izričaju. Naime on izričito tvrdi: *Ubuduće neka mi nitko ne dodijava jer ja na svome tijelu nosim biljege Isusove*. (Gal, 6,17)

Prvi poznati stigmatizirani čovjek za koga je to povijesno dokazano je sv. Franjo Asiški. U jednom svojem visokom zanosu, na brdu Alverno, 17. rujna 1222., vidje on anđela Serafina, kako mu prikazuje sliku raspetog Isusa i kako mu na tijelo utiskuje svete Rane. Do smrti je sačuvao te rane, odakle je tekla rumena krv. Pokušao je sakriti to čudo, ali nije u tome posve uspio i na dan njegove smrti 11.listopada 1226. godine, čudo postade javnim. Od onda je bilo mnogo takvih

slučajeva. Dr. Imbert ih do 1965. godine nabroja 321. Šezdeset i dvije stigmatizirane osobe su kanonizirane. Među najpoznatijim u prošlom stoljeću je svakako sv. pater Pijo.

Izgleda, da je utvrđeno, da stigmatizacija postoji samo kod osoba, koje su na stupnju molitve zanosnog sjedinjenja, i da prije nje prethodi, i da je prati vrlo živo i teško fizičko i moralno trpljenje, po kojem dotična osoba postaje na taj način sličan Isusu, koji trpi. Kad tih muka ne bi bilo, to ne bi bio dobar znak: jer su stigme upravo simbol sjedinjenja s Raspetim božanskim Spasiteljem i učestvovanja u njegovom mučeništvu.

Prema sv. Ivanu od Križa rane ljubavi su „otajstveni utisci ljubavi koji poput raspaljene munje ranjavaju i probadaju dušu, ostavljaju je svu nagriženu plamenom ljubavi“ (S I,17).

Sv. Terezija ovako opisuje to iskustvo: „*Drugi način redovit ove molitve je slijedeći. Radi se o jednoj vrsti rane koja izgleda da je napravljena na duši kao da nam netko strelicom probada dušu ili srce. Doživljava se tako velika bol da duša krikne žaleći se, ali je istovremeno tako slasno da ne želi da nikada prođe... Drugi puta izgleda da se ova rana događa u dubinama duše s koristima još dragocjenijim. Budući da je nemoguće uzrokovati ovo ako ga Bog ne daje isto tako je nemoguće odbaciti ga kada se udostoji udijeliti ga. Radi se o željama tako uzvišenim i gorućim za Bogom da nemam riječi za izraziti to. I kako duša osjeća da ne može uživati u Bogu koliko bi htjela doživi živu odbojnost prema tijelu jer joj izgleda kao zid koji joj priječi da slobodno uživa dobro koje joj izgleda da već posjeduje. I iz toga shvaća veliko zlo Adamova grijeha koji joj je oduzeo slobodu“ (Izvjješća p. Alvarezu V,17-18, vidi i Ž 29,11)*

Neki puta ova rana ljubavi koja je redovito čisto duhovne naravi i nutarnja se pokaže i na van jer probija i fizički srce (trasverbacija srca sv. Terezije) ili jer se pojave rane na rukama i nogama i boku. Ovi vanjski učinka spada u besplatnu milost te ne posvećuje više dušu nego li kad se rane događaju samo u nutrini.

S. Ivanu od Križa uči: „*Vraćajući se na ono što je radio onaj Seraf a njegovo je djelo rana u nutrini duha, kažemo da će se, ako koji put Bog dopusti da u osjete prodre koji učinak koji odgovara unutaranjem ubodu ili rani, rana pokazati izvana, kako se je dogodilo svetom Franji kad mu je, naime, Seraf ranio dušu ljubavlju prema pet rana Isusovih, pojavile su se stigme kao učinak onih ljubavnih rana utisnutih u dušu. Bog redovito ne daje posebnih milosti tijelu a da prije i glavno ne daje duši, i onda koliko je veća slast i sila ljubavi prouzrokovana od rane unutar duha, toliko je veća vanjska bol rane na tijelu; dok raste jedno, raste i drugo. To se događa stoga što je ono, kad su takve duše pročišćene i ukorijenjene u Bogu, što je njihovom raspadljivom tijelu uzrok bolova i patnje, zdravom i jakom duhu slatko i ukusno. Čudesna je stvar osjećati da istodobno raste bol i užitak; a dobro je to iskustio Job u svojim ranama, kad je rekao Gospodinu: Vrativ se k meni mučiš me čudesno*

Da, to što duša uživa toliko više ugodnosti i slasti koliko osjeća boli i muke, zaista je čudesna stvar i odgovara onom obilju dobrote i nježnosti koju Bog čuva za one koji ga se boje. Ali, kad je rana zadana samo u duši, a da se ne pokazuje vani, užitak može biti jači i uzvišeniji. Tijelo je, zaista, duhu na smetnju, pa kad se duhovna dobra podaju također tijelu, ono priteže kočnice i postavlja uzde u usta brzom konju duha, stežući mu veliku živahnost, jer da se on služi svom svojom snagom, uzde bi mogle puknuti. Ali dok još nisu pukle, duh ne dopušta da bude potlačen i da sloboda bude potisnuta, prema izreci Mudraca: Propadljivo tijelo tlači dušu, i ovaj zemaljski šator pritiskuje um bremenit mislima.“ (Plamen ljubavi II, 2-13).

Dakle prema nauci sveca vanjski učinak stigmata je spektakularniji zbog toga vrijedi manje duhovno od onog samo u duhu i nutarnje. Učinci ove rane ljubavi su divni, duša želi da se razbiju okovi tijela i da odleti slobodno Bogu. Jasno vidi da je ova zemlja izgnanstvo i ne shvaća one koji dugo žele živjeti na zemlji. Treba dobro shvatiti ovaj kontemplativni mistični doživljaj rana ljubavi koji je jako posvećujući i razlikovati ga od tjelesnih stigmata koje su besplatna milost i više su spektakularne ali imaju manju duhovnu vrijednost.

Opstojnost je stigmata dokazana tako mnogobrojnim svjedočanstvima, da i sami nevjernici općenito priznaju njihovu opstojnost. Ali oni ih pokušavaju protumačiti na prirodni način. Oni naime tvrde, da se kod nekih pojedinaca, nadarenih posebnom osjetilnošću, može pomoću mašte izazvati izbijanje krvi, što naliči na rane. A u stvari kod nekoliko slučajeva, koji su ne taj način postignuti, ima mnogo razlike od pojava, što ih zapažamo kod pravih stigmatiziranih osoba.

Znakovi za raspoznavanje stigmata

I zato da bismo bolje razlikovali stigmatizaciju kao umjetnu pojavu, koja se može izazvati kod izvjesnih pojedinaca, treba skrenuti pažnju na sve okolnosti, koje su značajne za prave stigme.

Prave se stigme nalaze upravo na onim mjestima, gdje je i Naš Gospodin imao pet rana, dok je istjecanje krvi kod hipnotiziranih osoba lokalizirana drukčije.

Općenito je obnavljanje rana i boli stigmatiziranih osoba vezano u dane ili liturgijsko vrijeme, kada se više spominje uspomena na Muku Isusovu, kao na primjer: Veliki Petak ili koji drugi blagdan Gospodnji.

Ove se rane ne gnoje: krv, koja iz rana teče, je čista, dok i najmanja ozljeda na drugom dijelu tijela dovodi do gnojenja, pa i kod stigmatiziranih osoba. One ne ozdravljaju unatoč redovitih medicinskih sredstava i traju katkada po 30 ili 40 godina.

Iz tih rana obilno teče krv, što možemo shvatiti prvi dan, kad se pojave, ali ostaje neprotumačivo u slijedeće dane. I obilno krvarenje postaje neprotumačeno. Stigmata su redovito na površini, daleko od glavnih krvnih sudova, a ipak iz tih rana curkom curi krv.

Konačno i posebno spomenimo, da se stigmata nalaze samo kod osoba, koje se na herojski način vježbaju u krepostima i koje imaju posebnu ljubav prema svetom Križu Kristovu.

Proučavanje svih ovih okolnosti pokazuje, da se tu ne radi o kakvom redovitom patološkom slučaju, nego da milost djeluje na te stigmatizirane osobe, da ih učini, što je moguće više, sličnima Raspetom Spasitelju

5. RAZLIKA IZMEĐU AUTENTIČNIH MISTIČNIH FENOMENA KOJE UZROKUJE BOŽJA MILOST I BOLESNIH PARAPSIHOLOŠKIH POJAVA

Pojave, koje se povezuju uz mistične fenomene i zanos, tako su dobro dokazane, da ih se ne može nijekati. Neki samo pokušavaju, da ih izjednače s pojedinim bolesnim pojavama, koje imaju svoj izvor u psiho nervozi, a posebno u hysteriji. Neki opet vide u tome neku vrstu ludila. I sveci mogu biti bolesni, kao i drugi ljudi ali ne radi se o tom pitanje. Radi se samo o tome da li mističari daju dojam zdravih i uravnoteženih ljudi obzirom na razum. A baš u toj stvari ima toliko bitnih razlika između mističnih i bolesnih pojava, da nijedan dobronamjerni čovjek ne može to ne vidjeti i iz toga ne zaključivati, da tu nije moguća nikakva sličnost. Te se razlike zapažaju posebno obzirom na osobu koja doživljava mistične fenomene, obzirom na različitost pojava i obzirom na rezultate i plodove mističnog fenomena.

Razlike obzirom na osobu koja doživljava mistične fenomene

Usporedimo li one, koji boluju od psihoneuroze, s onima koji su zanosno sjedinjeni s Bogom, vidimo da su prvi moralno i fizički neuravnoteženi, dok su drugi, barem u moralnom pogledu, posve uravnoteženi. Prvi su neuravnoteženi duševno, kao i fizički.

Kod njih možemo utvrditi umanjenu razumsku djelatnost, kao i umanjenu moć volje. Svijest potpuno ili djelomično radi, pažnja popušta, razum osiromašuje, mašta se toliko rastvara, da se dobiva dojam odvojene osobnosti. Naskoro u duhu ostaje samo još mali broj čvrstih misli. I odatle nastaje neka ujednačenost misli nešto slično ludosti. U isto vrijeme slabi i volja. Čuvstva i uzbuđenja preuzimaju maha. Čovjek postaje igračka svojih željica ili sugestije tuđe volje, više ne

pripada sam sebi. To je dakle neko stanovito oslabljenje, umanj enje ličnosti, intelektualnih i moralnih sila.

Sve je to posve protivno kod mistika: njihovo je razumsko djelovanje sve veće, volja biva jača i postaju sposobni, da pothvate i izvedu velike stvari. Pa vidjeli smo zaista, kako su u mističnim iskustvima stekli nove spoznaje o Bogu, o njegovim svojstvima, o vjerskim istinama, o samima sebi. Bez sumnje, ne mogu izraziti sve, što vide. Ali priznaju posve iskreno, da su više naučili za nekoliko časaka kontemplacije, nego li dugim čitanjem. I to se uvjerenje prenosi i na stvarni napredak u vježbanju herojskih kreposti. Vidi se očito, da su ti ljudi još ponizniji još podložniji Božjoj volji, pa i u najtežim iskušenjima i da uživaju mir, sreću i nepomućenu vedrinu. Kako smo daleko u tom slučaju od uzbuđenja i strastvenih pokreta bolesnih histerika i psihopata!

Razlike s obzirom na različitost pojava

Isto tako postoje i mnoge razlike, obzirom na način, na koji se zbivaju te pojave kod autentičnih mističara i kod psihološki bolesnih osoba. Ništa nema žalosnije; neugodnije za promatranje od histeričnih napadaja.

Prvi je stupanj sličan nekom laganom napadu padavice, ali se od nje razlikuje, što se zapaža kao neka knedla, koja dolazi do grla i koja je u stvari neka nabreklost grla, s utiskom gušenja, i kao neko pištanje u ušima. Drugi se stupanj sastoji u neuravnoteženim kretnjama, grčanju čitavog tijela, osobitomu kružnom luku. Treći se stupanj sastoji u strastvenom strahu, zavisti, pohote u vezi sa slikom ili idejom, koja opsjeđa.

Konačno svršava pretjeranim plačem ili smijehom. Zatim nastaje smirenje. I nakon što je napad prošao, ti su ljudi umorni, iscrpljeni i trpe od različitog neraspoloženja.

I ovdje, kolike li razlike između njih i osoba, koje su u zanosnom sjedinjenju! Kod njih nema nikakvih grčeva, nikakvog silovitog udaranja, kod njih vlada takav mir, takav zanos duše, koja je tijesno sjedinjena s Gospodinom Bogom, da se svjedoci zanosa, kao na primjer oni, koji su vidjeli svetu Bernardicu u času njezinog viđenja u Lurdu kod Massabiellske špilje, ne mogu uzdržati, da se ne dive! Pa i tijelo, kako to veli sv. Terezija, umjesto da bude iscrpljeno poprima, zanosu nove snage.

Razlike obzirom na učinke i plodove

Što se tiče učinaka, i oni su različiti u oba slučaja. Kod histerika sve više dolaze do izražaja opisani prizori i sve se viši povećava neuravnoteženost sposobnosti: pretvaranje, laž, oglušljivanje, bludno raspoloženje, to je rezultat iskustvenih činjenica na tim nesretnim žrtvama.

Kod mistika se naprotiv radi o stalnom porastu spoznaje, ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu. Kad imaju prilike, da poduzimaju kakvo djelo, da nešto osnuju, oni kod toga pokazuju zdravi sud, otvoren i odlučan duh, jaku volju, i to konačno sve bude okrunjeno krunom uspjeha.

Sveta je Terezija osnovala do svoje smrti, unatoč mnogobrojnih protivljenja, 16 ženskih i 14 muških samostana. Sveta je Koleta osnovala 13 samostana i popravila stegu u mnogo drugih. Gospođa Acarie, koja je bila u zanosnom sjedinjenju već sa 16 godina, bila je udata kroz 30 godina, odgojila je šestero djece, popravila je imovno stanje svoje obitelji, koje je bilo stradalo nepromišljenostima njezinog muža i kad je postala udovica, pridonijela je osnutku Karmela u Francuskoj. Sveta Katarina Sijenska koja je umrla u 32. godini, i koja kroz dugo vremena nije znala ni čitati ni pisati, igrala je vrlo važnu ulogu, u događajima onoga vremena, a posebno obzirom na povratak Pape u Rim i to tako važnu, da ju je jedan povjesničar nazvao državnikom i to velikim državnikom.

6. MILOSTI KOJE BOG DRAGOVOLJNO DAJE BEZ ZASLUGA DUŠA

Objave, o kojima smo govorili, Bog daje za osobnu korist pojedine duše. Dragovoljno darovane milosti što ih Bog daje bez zasluga duša posve obratno, Bog daje za korist drugih.

To su dakle: dragovoljni darovi, izvanredni i prolazni, koje Bog daje izravno za dobro drugih, i koji mogu neizravno poslužiti i za osobno posvećenje. Svezi ih Pavao spominje pod imenom darovi. U poslanici Korinćanima ih nabroja devet, a sve dolaze od istoga Duha:

1) Riječ mudrosti, koja nam pomaže, da izvodimo vjerske istine promatrane kao načela i da izvodimo zaključke, koji pomažu bolje shvatiti vjerske istine.

2) Riječ znanja, koja nam pomaže, da se okoristimo ljudskim znanjem za tumačenje vjerskih istina.

3) Dar vjere, ne sama krepost, nego jedna posebna sigurnost koja je u stanju, da izvodi čudesa.

4) Dar ozdravljivanja koja nije ništa drugo, nego moć ozdravljanja bolesnika.

5) Moć izvoditi čudesa i to za potvrđivanje božanske objave

6) Dar proroštva ili dar poučavanja, u ime Božje i po potrebi dokazati i potvrditi svoje učenje proročanstvima.

7) Razlikovanje duhova ili uliveni dar čitati tajne srdaca i razlikovati dobrog duha od zloga.

8) Dar jezika, koji je kod sv. Pavla dar molitve na stranom jeziku s nekim osjećajem ushićenja; prema bogoslovima to je i dar govoriti više jezika.

9) Dar tumačenja ili sposobnost tumačiti strane riječi, koje su u pitanju (254).

Prema vrlo opravdanoj opasci sv. Pavla i sv. Tome sva su ovi darovi daleko manje važni od ljubavi i posvećujuće milosti!

7. ĐAVOLSKI UTJECAJI

U želji da se imitira božansko djelovanje u duši, đavao nastoji, da i sam izvodi svoju vlast ili bolje svoju tiraniju nad ljudima. Čas opsjeda, da tako kažemo, dušu izvana, budeći strašne napasti: a čas se opet nastanjuje u samom tijelu, i pokreće ga po svojoj volji, kao da bi mu on bio gospodar, s namjerom da zbuni i upropasti dušu. Prvi, redoviti i općeniti đavolski utjecaj je napastovanje i svi su u većoj ili manjoj mjeri tome podložni. Napast kao takva može doći od duha svijeta, iz naše na grijeh sklone duhovne mane ali i od đavla. Ovdje nećemo govoriti o tim redovitim đavolskim utjecajima nego o vanrdnim. U prvom redu radi se o đavolskom opsjednuću, a u drugom slučaju o posjednuću.

Treba izbjegavati dvostruko pretjeravanje obzirom na đavolsko djelovanje. Ima ih, koji đavlu pripisuju sva zla, što nas snalaze. To znači zaboraviti, da postoje u nama neka bolesna raspoloženja, koja ne pretpostavljaju nikakav đavolski utjecaj, da postoje, nadalje, zle sklonosti, kojima je izvor u trostrukoj požudi i da su ti naravni uzroci posve dovoljni, da njima protumačimo mnoge napasti... Ima i drugih, koji posve obratno nijedan događaj neće pripisati utjecaju đavla, zaboravljajući na ono, što nam Sveto pismo i predaja govore o đavolskom djelovanju.

Da se držimo zlatne sredine, treba se držati pravila, da prihvaćamo kao đavolske pojave samo one, koje imaju kakvo izvanredno obilježje, ili koje po svim svojim okolnostima ukazuju, da se radi o djelovanju zloga duha. Govorit ćemo prvo o đavolskom opsjednuću, a onda o posjednuću.

7.1. ĐAVOLSKO OPSJEDNUĆE

Opsjednuće je zapravo čitav niz trajnijih i žešćih napast, nego što su redovito. Ono je vanjsko, kad je utjecaj na vanjska sjetila ukazivanjima. Ono što je nutarnje, kad je izazivlje nutarnje, duboke utiske. Vrlo je rijetko to opsjednuće čisto vanjsko, jer đavao djeluje na sjetila samo

zato, da lakše smete dušu. Ipak ima svetaca, koji – iako su bili opsjednuti na izvanjski način utvarama, svih mogućih vrsta, sačuvaše u svojoj duši potpuni mir.

Đavao može djelovati na sva vanjska osjetila. Na vid, prikazujući se čas u ogavnim oblicima, da zastraši osobe i da ih odvraća od vježbanja u krepostima, kao što je to bio slučaj kod časne Majke Agneze de Langeac i kod mnogih drugih. Drugi puta se opet pokazuje u zavodljivim oblicima, da navuče dušu na zlo, kao što je često se događalo svetom Alfonzu Rodriguezu.

Na sluh, tako da osobe, koje opsjeda, čuju riječi ili pjesme, koje su sadržajem bogohulne ili bludne, kako to čitamo u životu, bl. Margarete Cortonske. Ili se katkada čuje kao neko tapanje, da zastraši, kako se to katkada dogodilo svetoj Magdaleni de Pazzi i sv. Župniku Arškom .

Đavao može djelovati na opip i to na dva načina: zadavajući udarce i rane, kako čitamo u bulama za kanonizaciju sv. Katarine Sijenske, sv. Franje Ksaverskog i u životu sv. Terezije, katkada opet zagrljajima, koji imaju za cilj izazvati na zlo, kako to sveti Alfonz Rodriguez pripovijeda sam za sebe.

Kako to opaža o. Schram ima slučajeva, kad su ta ukazivanja jednostavne halucinacije, koje nastaju uslijed živčanih uzbuđenja. I u tom slučaju su to sumnjive napasti.

Đavao djeluje i na nutarnja sjetila, na maštu i pamćenje, i na strasti da ih uzbuni. Kad čovjeka unatoč njegove volje, salijeću nezgodne slike možemo u tom gledati posebno djelovanje đavla. Osim toga, isto tako, kad je čovjek bez ikakvog pametnog razloga sklon na srdžbu, u tjeskobama na očaj, na instinktivne pokrete antipatije ili naprotiv na opasne nježnosti. Bez sumnje, katkada je vrlo teško riješiti, radi li se o pravom opsjednuću. Što više, kad su te napasti iznenadne, žestoke, dugotrajne i teške za tumačenje naravnim uzrocima, možemo u tom vidjeti đavolsko djelovanje. U slučaju sumnje dobro je pitati za savjet katoličkog liječnika, koji bi morao ispitati, nisu li možda te pojave posljedica kakvog bolesnog stanja, koje bi se moglo ukloniti dobrom higijenom.

Duhovno vodstvo. Treba zajedno spojiti najveću razboritost i očinsku dobrotu. Prije svega, ne vjerovati, bez ozbiljnih razloga, u pravo opsjednuće. Ali, radilo se o njem, ili ne, duhovnik mora imati mnogo ljubavi i smilovanja prema pokorniku, kojeg napadaju strašne i dugotrajne napasti i pomagati mu mudrim savjetima.

Osobito će svoje pokornike podsjetiti na ono, što smo rekli o napastima, o načinu, kako ćemo im se opirati. Ako se - u žestokom naletu napasti - dogodila kakva, neurednost bez ikakva pristanka volje, onda će ih upozoriti da nema grijeha bez pristanka. U slučaju sumnje će prosuditi, kao da grijeha nije bilo, barem ne teškoga, kad se radi o osobi, koja je redovito dobro raspoložena.

Kad se radi o gorljivim osobama, tada će se duhovni vođa pitati, nisu li te stalne napasti zapravo pasivne kušnje, o kojima smo govorili. I tada će, ako se u to uvjeri, dati tim osobama savjete, koji odgovaraju njihovom duhovnom stanju.

Ako je đavolsko opsjednuće moralno sigurno ili vrlo vjerojatno, mogu se upotrijebiti, privatne molitve za oslobađanje. U tom slučaju je dobro, da se na to i ne upozori osobu, nad kojom se kani moliti, ako se je bojati, da ovakva izjava ne bi uznemirila i uzbunila njezinu maštu. Dosta je samo, da je upozorimo, da ćemo nad njom izmoliti jednu molitvu, odobrenu od Crkve.

7. 2. ĐAVOLSKO POSJEDNUĆE

Narav posjednuća. Dva dijela sačinjavaju posjednuće: prisutnost đavla u tijelu zaposjednute osobe i vlast, koju on vrši nad tim tijelom - i preko njega - i na njegovu dušu. To zadnje valja rastumačiti. Đavao nije sjedinjen s tijelom, kao što je duša sjedinjena s tijelom. On se odnosi prema duši kao vanjski pokretač i ako na nju djeluje, to biva posredstvom tijela u kojem boravi. On može izravno djelovati na tjelesne udove i vršiti na njih utjecaj, da izvode svakovrsne pokrete. Neizravno djeluje i na sposobnosti i to u onoj mjeri, u kojoj su one u svom djelovanju ovisne o tijelu.

Možemo dakle kod posjednutoga, razlikovati dva različita stanja: stanje krize i stanje mira. Kriza je kao neka vrsta žestokoga napadaja, u kojem đavao pokazuje svoju tiransku moć, unoseći u tijelo neko grozničavo gibanje, koje se očituje u grčanju, nastupima bjesnoće, bezbožnim i bogohulnim riječima. Bolesnici - izgleda - gube tada svaki osjećaj za ono, što se s njima događa, i kad dođu k sebi ne sjećaju se više ničega, što su rekli ili radije što je govorio i činio đavao preko njih. Oni osjećaju đavolsku navalu samo na početku. Iza toga čini se gube svijest.

Ima međutim od tog općenitog pravila iznimaka. O. Surrin, koji je i sam postao zaposjednut, egzorcizirajući Uršulinke iz Louduna, imao je svijest o svemu, što se događalo u njemu. On opisuje, kako je njegova duša bila razdijeljena, otvorena s jedne strane đavolskim utiscima, a s druge strane prepuštena djelovanju Božjem. Opisuje kako moli, dok mu se tijelo valja po zemlji. Nadodaje:

"Moje je stanje takvo, da mi preostaje vrlo malo čina, gdje sam slobodan. Želim li govoriti, jezik me ne sluša. Za vrijeme Mise sam prisiljen, da se najednom zaustavim. Kod stola ne mogu prinostiti zalogaje k ustima. Ako se ispovijedam, grijesi mi izmiču s pameti. Osjećam, da je đavao u meni, kao kod svoje kuće, i da ulazi i izlazi kako ga je volja".

U časovima mira ništa ne odaje prisutnost zloga duha. Rekao bi čovjek, da se je povukao. Ipak se katkada ova prisutnost očituje nekom kroničnom slabošću, koja prelazi sva sredstva liječničke znanosti. Često se događa, da više demona, zaposjedne jednu te istu osobu: to pokazuje njihovu slabost. Općenito govoreći đavao zaposjeda samo grešnike. Ima međutim iznimnih slučajeva, kao što je i slučaj o. Surina.

Znakovi posjednuća. Budući da ima živčanih i umnih oboljenja, ili slučajeva ludila, koji su u svojem vanjskom izgledu vrlo slični posjednuću, vrlo je važno da iznesemo neke znakove, po kojima bi se moglo prepoznati i razlikovati đavolsko posjednuće od bolesnih pojava.

Prema Rimskom Obredniku ima tri glavna znaka, po kojima se može prepoznati posjednuće: "govoriti nepoznatim jezikom i to upotrebljavati više riječi, toga jezika ili razumjeti nekoga, koji ga govori; otkrivati daleke i tajne stvari; pokazivati snagu, koja nadmašuje dob ili stanje, i drugo slično. A što se više takvih pojava sastane, to je veći znak.

U nekoliko ćemo riječi rastumačiti svaki taj znak. Upotreba nepoznatih jezika. Da bi se to utvrdilo, treba provesti ozbiljni ispit o odnosnoj osobi, vidjeti nije li možda u prošlosti imala prilike naučiti neke riječi tih jezika, nadalje, da li ona, mjesto da samo izgovara neke izraze, koje je naučila napamet, govori i razumije jezik, koji joj je doista nepoznat.

Otkrivanje nepoznatih stvari, što se ne može na nikakav naravni način rastumačiti. I tu treba ozbiljno ispitati, stvar. Radi li se na primjer o dalekim stvarima treba ispitati i biti siguran, nije li ih dotična osoba saznala putem, pisma, telegram ili kakvog drugog naravnog sredstva. Ako se radi o budućim stvarima, treba čekati njihovo ostvarenje, da bismo vidjeli, jesu li se one ispunile upravo onako, kako je rečeno, i jesu li dovoljno točno izražene, da ne bi bilo nikakve jednoznačnosti. Ne treba dakle voditi nikakva računa o onim bespredmetnim proročanstvima, koja navješćuju velika zla, koja slijede iza sretnih uspjeha. Na taj bi način bilo vrlo lako steći glas proroka! Kad je činjenica dovoljno utvrđena, treba vidjeti i utvrditi, da li ta nadnaravna spoznaja dolazi od dobrog ili zlog daha, prema pravilima za razlikovanje duhova. I konačno, dolaze li od zlog duha, koji je upravo sada prisutan u zaposjednutome.

Pokazivanje snage, koja vidno prelazi sile dotične osobe, vodeći računa o njezinoj dobi, o njezinoj izvježbanosti, o njezinom bolesnom stanju, itd. Ima doista slučajeva razdraženosti, gdje su sile dvostruko veće. Već smo rekli, da je pojava lebđenja kad je dovoljno dokazana, nadnaravna, odnosno mimo naravna. Ima slučajeva, u kojima se - vodeći računa o okolnostima - to ne može pripisati Bogu ni anđelima. Moramo dakle u tom gledati znak đavolskog utjecaja!

Uz ove znakove možemo nadodati i one, koji se pokazuju iz učinaka, što ih je izazvala upotreba egzorcizama ili blagoslovljenih stvari, osobito, ako se to primjenjuje bez znanja osoba koje su navodno zaposjednute. Ima ih na primjer, koji prilikom dodira jednom svetom stvari, ili dok se nad njim mole liturgijske molitve, upadaju u strašni bijes i užasno psuju. Ali taj je znak siguran

samo kod onih, kod kojih se to radi bez njihova znanja. Naime, ako oni to opaze, mogu se i sami razbjesniti bilo zbog svoga straha i bijesa na sve, što je religiozno, bilo da se samo pretvaraju.

Nije dakle lako prepoznati pravo posjednuće i nikad ne možemo biti dovoljno oprezni, prije nego se izjasnimo.

Razlika između posjednuća živčanih poremećaja. Iskustvo, što ga imamo od osoba, koje su bolovale od živčanih poremećaja je pokazalo, da postoji neka sličnost izmetu ovih bolesnih stanja i vanjskog vladanja zaposjednutih. Tome se ne moramo čuditi. Đavao može prouzročiti bilo živčane bolesti bilo vanjske pojave, koje su veoma slične ovim živčanim. I to je još jedan razlog više, da treba biti vrlo suzdržljiv u tim sudovima o navodnim slučajevima posjednuća.

Ali ta se sličnost odnosi samo na vanjsko držanje, koje samo po sebi ne pruža nikakva dokaza za zaposjednute. Još se nije našlo živčano bolesnih, koji govore nepoznatim jezicima, otkrivaju tajne srca ili da proriču budućnost točno i sigurno. To su, dakle, rekli smo već, pravi znakovi posjednuća. Kad ih uopće nema, možemo vjerovati, da se radi o običnoj živčanoj stvari.

Ako su se koji puta egzorcisti prevarili, to se dogodilo samo zato, što su se udaljili od pravila, koja je dao Obrednik. Da bi se izbjegle ovakve zablude, zgodno je i dobro je, da stvar ne ispita samo svećenik, nego i katolički liječnici.

Tako o. Debreyne, koji je bio liječnik prije svoga ulaska u Trapistički red, pripovijeda, kako je imao slučaj s jednom ženskom zajednicom, koji je imao velike sličnosti s onim slučajem Uršulinki u Loudunu. On ih je za kratko vrijeme izliječio naravnim sredstvima, posebno ustrajnim i različitim ručnim radom.

Posebno valja biti oprezan u slučajevima umišljenog posjednuća. Može se dogoditi, da takav stvarni slučaj posjednuća kod onih koji su bili svjedoci tog slučaja, izazov živčano stanje i rastrojenost koja je na vani sasvim slična posjednuću. Najbolji način, da se to izbjegne jest da se udalje osobe, koje su tome sklone i da se uklone iz sredine, u kojoj su došle do tog živčano rastrojenog stanja.

Lijek protiv posjednuća. Ti su lijekovi, općenito govoreći, svi oni, koji mogu umanjiti djelovanje đavla na dušu, očistiti dušu i ojačati volju protiv đavolskih nasrtaja. A na posebni način, lijek protiv posjednuća su egzorcizmi (zaklinjanja).

Općeniti lijekovi. Upotrijebit će se sve ono, što smo već spomenuli kad smo govorili o đavolskim napastima. Jedan od najuspješnijih lijekova i sredstava je čišćenje duše u dobroj ispovijedi, a posebno u općenitoj ispovijedi, koja udaljuje od nas oholog i nečistog duha, ponizuje nas i posvećuje. Obrednik savjetuje, da se uz to nadoda post, molitva i sv. Pričest.

Što je čovjek čistiji i umrtvljeniji i đavao ima manje utjecaja na njega. A po sv. Pričesti dolazi u nas. Onaj, koji je svladao đavla.

Sakramenti i blagoslovljeni predmeti su također vrlo moćno sredstvo radi molitava, što ih je Crkva molila, blagoslivajući te stvari. Sveta je Terezija imala posebno pouzdanje u blagoslovljenu vodu, a to pouzdanje nije bez temelja, jer Crkva uz nju veže moć udaljiti đavla. Ali se treba njome služiti velikom vjerom, ponizno i pouzdano.

Raspelo, znak svetog Križa, a napose prave relikvije križa Isusova su đavlu strašne, jer je pobijeđen na Križu: "Da onaj, koji je na drvetu iznio pobjedu, na drvetu bude i svladan po...". Iz istog se razloga zli duh mnogo boji i zazivanja Imena Isusova, koje, prema obećanju samog Učitelja, ima čudesnu moć, da tjera u bijeg vragove.

Egzorcizmi (zaklinjanja)

Budući da je Isus Krist svojoj Crkvi ostavio vlast izgoniti đavole, ona je odmah u početku ustanovila red egzorcista, kojima će povjeriti vlast, da stavljaju ruke nad zaposjednute, bilo krštene bilo katekumene. A kasnije je sastavila i molitvene obrasce, kojima su se pri tom imali služiti. Ali kako se za vršenja teške egzorcističke službe traži mnogo znanja, kreposti, opreznog nastupanja, ta je vlast danas vezana i mogu je na svečani način izvršavati samo izabrani svećenici, koje je za to

izabrao biskup. Ipak svećenici mogu obavljati privatne molitve oslobađanja, koristeći se crkvenim molitvama ili drugim obrascima. I laici mogu moliti te molitve, ali, jasno, ne u ime Crkve.

Obrednik propisuje način, kako treba postupati i daje egzorcistima veoma mudre upute. Mi ovdje možemo iznijeti samo glavne. Kad je posjednuće jednom utvrđeno i kad je postignuto ovlaštenje za izvršenje egzorcizma, onda.

Vrlo je zgodno, da se dotični svećenik pripravi za tu važnu službu poniznom i iskrenom ispovijedi, da đavao ne uzmogne predbacivati egzorcistima njihove pogreške. A osim toga: postom i molitvom, jer se taj rod izgoni samo tim sredstvima.

Općenito govoreći, egzorcizmi se imaju obavljati u crkvi ili kapeli, osim ako se iz vrlo važnih razloga razborito odluči, da ih se obavlja u kakvoj posebnoj prostoriji. U svakom slučaju neka egzorcista ne bude sam sa zaposjednutom osobom. U njegovoj se pratnji moraju nalaziti ozbiljni i pobožni svjedoci, dosta jaki, da drže bolesnika u njegovim napadima. Ako se radi o ženi treba da budu prisutne, - da je drže - žene, koje su prokušane u razboritosti i kreposti. I svećenik će kod toga pokazivati najveću suzdržljivost i čednost.

Nakon što je izmolio propisane molitve, egzorcista, će nastaviti pitanjima. On mora postavljati pitanja, autoritativno i ograničiti se samo ona pitanja, koja su potrebna, i koja savjetuje Obrednik: za broj i imena duhova koji zaposjedaju dotičnu osobu, vrijeme i molitve, što su u nju ušle. Onda ga se pozove, da se izjasni, kada će otići i koji će znak dati, po kojem će se poznati, da je izašao, prijeteći mu se – opre li se - da će se povećati njegove paklene muke razmjerno s njegovim opiranjem.

U tu će se svrhu upotrebljavati upravo ona zaklinjanja, koja ga - čini se - više ljute, kao što je zazivanje Isusova Imena i Marijina, križanje i škropljenje blagoslovljenom vodom. Prisiliti ih treba, da se prostru pred presvetom Euharistijom ili pred Raspelom ili svetim moćima. Treba brižljivo izbjegavati svaku brbljavost, znatiželjna i radoznala pitanja. Ako nečisti duh daje zajedljive ili smiješne odgovore, ili ako skreće s pitanja, tada mu valja naložiti autoritativno i dostojanstveno da šuti.

Ne smije se dopustiti svjedocima egzorcizma - kojih u ostalom mora biti samo malo da postavljaju pitanja. Oni neka budu tihi i neka šute i neka se mole zajedno s Onim, koji izgoni đavole. Egzorcista ne smije, unatoč vlasti koju ima, nastojati da otpravi đavla radije na ovo mjesto nego na koje drugo. On se ima ograničiti na to, da istjera zlog duha, prepuštajući njegovu sudbinu Božjoj pravdi. Egzorcizmom treba nastaviti više puta, što više i više dana, s razmacima odmora, sve dotle dok đavao ne izađe ili barem ne pokaže spremnost da to učini.

Kad je oslobođenje od posjednuća utvrđeno, egzorcista moli Boga da zabrani đavlu, da se ikada vrati u tijelo, koje je morao napustiti. Zahvaljuje se Bogu i poziva oslobođenu osobu, da ga blagoslivlja da se brižno čuva svakog grijeha, da opet ne padne pod vlast zlog duha.